APARE SUB EGIDA
UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA

POEZIA

revistă de cultură poetică/ trimestrial
nr. 2 (100)/ vară 2022

100

Tema numărului
POEZIE ŞI TAINĂ
Vară 2022

Editor: FUNDAŢIA CULTURALĂ POEZIA
Număr apărut cu sprijin de la bugetul local

REDACŢIA:
DIRECTOR FONDATOR: Cassian Maria SPIRIDON
REDACTOR ŞEF: Marius CHELARU
REDACTORI: Dragoș COJOCARU, Liviu PAPUC
SECRETARIAT DE REDACŢIE: Doina BUCIULEAC

COLEGIUL:
Lucian ALEXIU (Timişoara)
Diana Dobrița BÎLEA (Constanţa)
Leo BUTNARU (Chişinău)
Dragoş COJOCARU (Iaşi)
Ioan HOLBAN (Iaşi)
Olimpia IACOB (Satu Mare)
Carmelia LEONTE (Iaşi)
Güner AKMOLLA (Constanţa)
Mircea PLATON (Iaşi)
Mircea M. POP (Germania)
Adam PUSLOJIC (Serbia)
Cristina RUSU (Iaşi)
Christian W. SCHENK (Germania)
Baki YMERI (Priștina)

REDACȚIA ŞI ADMINISTRAȚIA:
Str. I.C. Brătianu nr. 22, etaj 1
700037, Iaşi
Tel./Fax: 0232-260390
e-mail: *poezia95@yahoo.com*
www.poezia.usriasi.ro

ISSN 1582-0890

RO53RNCB0175033618300001 – BCR IASI
CUI 11850040

ABONAMENTE pe adresa **REDACŢIEI** sau în **contul** revistei
(cu condiţia expedierii pe adresa revistei a documentului de plată precum şi a adresei poştale complete unde să fie expediată revista).
Costul unui exemplar este 15 lei.
Costul unui abonament anual este 60 lei + 8 lei taxe postale.

*Tipărit la **BLUE SIM & CO SRL Iași***

SUMAR 100

Cassian Maria SPIRIDON – *Revista* Poezia *în o sută de anotimpuri* / **5**

MESAJE LA 100 DE ANOTIMPURI / 23

Jean PONCET, Chao DING, Bill WOLLAK, Taeko UEMURA, Varujan VOSGANIAN, Ana BLANDIAA, Ioan HOLBAN, Constantin LUPEANU, Cristian LIVESCU, Mircea M. POP, Valentin NICOLIȚOV

Cassian Maria SPIRIDON – *Naşterea poeziei, o taină* / **32**

„Lumea care ni se întâmplă" – convorbire cu **Sevgi VURAL**/ **41**

„Poezia în haine de mătase, la costum şi cravată sau în blugi muşcaţi cu dichis?" – convorbire cu poeta **Mihaela GRĂDINARIU / 62**

POEME de: Adi CRISTI (67), Daniel CORBU (69), Leo BUTNARU (70), Mircea M. POP (71), Ionuţ CARAGEA (73), Ştefan AMARIŢEI (76), Cristina RUSU (78), Carmen SECERE (82), Ioan BARB (83), Alexandru SFÂRLEA (85), Gabriela CHIRAN (86), Adi FILIMON (87), Valeria MERCA (88), Doina HARNAGEA (89), Raul CONSTANTINESCU (91), Alexandru CAZACU (93), Luminiţa POTÎRNICHE (95), Toma GRIGORIE (96), Marilena APOSTU (98)

TINERI AUTORI: Ioana BULANCEA (100), Karina SABADEAN (103)

POEZII DE IERI PENTRU AZI – Anonim / **106**

ARTE POETICE LA ROMÂNI:

Vasile ALECSANDRI – *Românii şi poezia lor*/ **108**

POEME ROMÂNEŞTI de: Tudor ARGHEZI (116), Ion PILLAT (117), Lucian BLAGA (117), Emil BOTTA (118), Radu STANCA (119), Alexandru ANDRIŢOIU (121), Ionuţ CARAGEA (121), Ileana MĂLĂNCIOIU (123), Lucian ALEXIU (125), Nicolae SPĂTARU (127), Teo CHIRIAC (128), Liliana ARMAŞU (130), Irina NECHIT (131), Nicolae LEAHU (132), George DRĂGHESCU (136)

Traduse de: Constanţa NIŢĂ, Olimpia IACOB, Jim KACIAN, Mihai-Gruia NOVAC, Dagmar Maria ANOCA, Diana IGNATENCO, Mircea M. POP, Joachim SCHWIETZKE

Marius CHELARU – *BIBLIOTECA HAIKU***/ 138**

P O E Z I E de: Li BAI (144, 146), Li QINGZHAO (145), Gabriel ROSENSTOCK (149), Arno HOLZ (151), Yvan GOLL (151), Mauro MACARIO (153),

Prisca AGUSTONI (156), Haydar ERGÜLEN (159), Mustafa KÖZ (161), Narlan MATOS (164), Dagmar Maria ANOCA (167), Stefan CIFRA (173), Anxela GEROLLARI (177)

În românește de: Constantin LUPEANU, Oimpia IACOB, Mircea M. POP, Eliza MACADAN, Alexandru MACADAN, Niculina OPREA, Ana VRĂJITORU, Lucian ALEXIU, Dagmar Maria ANOCA

POEZIE ŞI TAINĂ:

Dragoş COJOCARU – Poezie şi taină în traducerile româneşti ale *Divinei Comedii*/ **179**

Daniela ANDRONACHE – *Dumnezeu – taină sacră şi mister revelat prin iubire în lirica mistică a poetului sufi Yunus Emre* / **186**

Diana Dobriţa BÎLEA – *Viaţa, trecerea de la relativ la absolut* / **190**

Cristina RUSU – *Pildele Mîntuitorului – taine între cuvinte* / **195**

ESEU:

Cai QING – *Eminescu şi Puşkin*/ **199**

Christian W. SCHENK – *Poetica expresionismului german. Vis şi realitate la Georg Heym* / 207

CRONICI ŞI RECENZII

Marius CHELARU – *Biblioteca de poezie*/ **211**

Ioan HOLBAN – *Literatura ca o cutie de rezonanţă*/ **215**

Ara tăbăcăriei şi poeziei / **217**

Marius MANTA – *Tatiana Ernuțeanu – „Carne, visuri şi oare triste uitate în Hydra”* / 218

Lina CODREANU – *Fulger de cuvânt, efigii şi panegirice în lirica Lidiei Grosu* / **221**

Diana Dobriţa BÎLEA – *Drumul poeziei trece pe „podul de crucubeu”*/ **223**

Maria TRANDAFIR – *Răzvrătire şi împăcare*/ **226**

Raluca FARAON – *Tentaţia firesculuі* / **233**

Mircea M. POP – *Între Scvylla şi Caribda* / **235**

ÎNSEMNĂRI:

Florentina NIŢĂ – *POEZIA DIASPOREI* (XXIII)/ **241**

PAGINILE AFORISMULUI: Ştefan MÎRZAC – *Şcoala Pământului*/ **246**

Aleksandar COTRIC 247

Carmelia LEONTE – *Prima verba*/ **248**

Mihai EMINESCU – *Ce suflet trist* / **250**

Cassian Maria SPIRIDON

Revista *Poezia* în o sută de anotimpuri

Acum, cînd revista de cultură poetică *Poezia* a străbătut o sută de anotimpuri, e vremea să povestim în scurt etapele naşterii şi perpetuării unei publicaţii care are ca unică ţintă fenomenul liric naţional şi internaţional, cu afirmarea, în principal, a celui contemporan.

Înainte de a nara contextul apariţiei numărului pilot, consider necesar a explicita, împrejurările, motivaţia personală care a determinat naşterea şi realizarea acestui proiect. Încă de la 17 ani, împrejurare despre care am mai vorbit şi în alte ocazii, îmi doream să editez o revistă. A trebuit o revoluţie ca acest vis să se materializeze. După eliberarea din detenţie politică, la inceputul lui ianuarie 1990 am editat prima revistă nouă, nu una metamorfozată, gen *Scînteia poporului*, apoi *Adevărul*, fenomen la care au apelat şi alte publicaţii foarte adecvate ideologiei bolşevice şi care, instant, au pactizat cu Revoluţia. Revista *Timpul*, cu prima apariţie pe 13 ianuarie 1990, a fost un săptămînal cu un spectru editorial cuprinzător, social, cultural, economic, literar…, în formatul foii conservatoare care l-a avut ca prim redactor şi apoi redactor şef pe Eminescu, cu mare impact la publicul interesat de a parcurge o foaie cu totul liberă şi care, se înţelege, în contextul noii puteri criptocomuniste, a fost împiedicată sub toate formele şi pe toate căile să-şi continue existenţa.

Va sucomba cu totul, sub direcţia mea, în octombrie 1991. Dar această poveste plină de meandre şi în acelaşi timp pilduitoare o voi lăsa pe altă dată, nefiind direct legată de ce mi-am propus în acest spaţiu.

Apariţia unei reviste de *Poezie* cred că este şi rămîne o constantă pentru fiecare creator liric. Astfel de reviste, cu acelaşi titlu, existau şi au existat şi continuă să apară în SUA, Franţa, Italia, China şi nu cred necesar să enumăr ţările în care se manifestă un astfel de fenomen editorial. În România, în perioada interbelică s-a publicat revista *Poezie* şi *Muzică*, ca revistă a filarmonicii, între 1935-1937, iar din 1990, la Satu Mare, George Vulturescu editează revista de poezie *Poesis*.

Profilul *Poeziei*, din start a fost unul diferit de al celor două menţionate, şi anume de revistă de cultură poetică, cu o paletă de preocupări cu mult mai largă şi mai accentuat structurată pe profilul propus, comparativ cu cele mai sus nominalizate.

În articolul program din numărul pilot, datat: Iaşi, sfîrşit de mai, 1994, cu titlul *De ce POEZIA ad aperturam libri*, contextualizam şi motivam ce a determinat editarea unei reviste, cu un asemenea profil.

Consider că citarea integrală este necesară, mai ales la trecerea şi petrecerea publicaţiei prin o sută de anotimpuri: „Intraţi în al cincilea an de la Revoluţie se constată un fenomen, poate firesc în evoluţia sa, dar neprielnic şi dăunător chiar literaturii naţionale, cu osebire poeziei. Dacă în '90 ploaia revistelor literare şi de cultură, în general, aproape îneca pe bietul *cetitor*, astăzi ne aflăm cu ele în zodia caprelor negre. Uniunea Scriitorilor, din lipsa fondurilor, nu-şi mai sprijină revistele editate pînă nu de mult sub patronajul ei; Ministerul Culturii, ţinînd cont şi de bugetul acordat de stăpînire (între 0,3 şi 0,1 din venitul intern brut), practic şi-a abandonat publicaţiile. Cele cîteva care mai apar, gen *Literatorul*, au sprijinul tacit al guvernanţilor contra unei atitudini obediente şi care, cum era de aşteptat, au o audienţă de salon. Altele, cum ar fi *Convorbiri literare*, şi-au pierdut caracterul naţional, transformîndu-se în reviste de cartier cu semnături de respiraţie locală, cu tiraj minuscul (mai mic decît al unei cărţi de poezie) şi o problematică amorfă şi anostă. Daca *România Literară*, *Viaţa Românească*, *Steaua*, *Apostrof*, *Poesis* şi alte cîteva, rămase după instaurarea generală a cenzurii financiare, îşi păstrează înălţimea şi calitatea este şi pentru că cei care le fac şi-au impus-o, în pofida unui permanent balans pe muchia prăpastiei, între supravieţuire şi faliment.

În această atmosferă, clar nefavorabilă, apariţia unei noi reviste literare, şi pe deasupra cu un program strict specializat în impunerea creaţiei poetice, ar putea fi considerată cel puţin temerară. *Poezia* o credem, totuşi, imperios necesară, mai ales la Iaşi, de unde au plecat marile reviste ale ţării, de la *Viaţa Românească* la *România Literară*.

În faţa neputinţei, lehamitei, descurajării, singurele noastre şanse rămîn faptele şi impunerea prin aceasta şi a celor afirmate de Blake: «Naţiunile decad sau înfloresc în măsura în care poezia, pictura şi muzica lor decad sau înfloresc». Ne aflăm în «timpuri sărace» şi de aceea, cum spune Heidegger, poeţii «trebuie anume să rostească în poezie (*dichten*) esenţa Poeziei (Dichtung)».

De ce *Poezia*? Simplu. E nevoie de un spaţiu în care doar poezia să existe, în care poezia să nu mai fie o cenuşăreasă bună doar la ocazii festive şi diverse pomeniri sau sărbători poeticeşti, altfel, riscăm să anchilozăm ce are mai viu, mai răzvrătit şi permanent înaintemergător sufletul unei naţiuni: Poezia. Singura trează şi trezitoare, singura ce va da în veac socoteală de vremurile tulburi, nevoiaşe şi debusolate, încleştate în cele materiale şi pieritoare ale lumii de azi şi... dintotdeauna, va fi înduhovnicita poezie, scrisă *hic et nunc*, în valea plîngerii şi veselirii, între cele ale oamenilor îndurătoare.

Ca program şi direcţie, revista îşi propune cu prioritate afirmarea poeziei naţionale actuale, dar şi a celei universale – se înţelege, în haină românească; aici vor fi prezente eseuri şi articole privind creaţia în general, va fi pusă în discuţie condiţia artistului şi cîte altele. În fascicula critică vor fi panoramate, pe cît posibil, apariţiile editoriale în domeniu.

Frecvenţa de apariţie ţine cont de succesiunea anotimpurilor. În măsura în care se va impune şi mijloacele financiare vor permite se va putea trece de la patru la douăsprezece numere pe an. Fiecare apariţie, în partea teoretică, îşi propune atacarea unor teme mai generale: *Poezie şi Metafizică*, *Poezie şi Dragoste*, *Poezie şi Transcedenţă*, *Poezie şi Filosofie*, *Poezie şi Dumnezeu*, *Poezie şi Magie*, *Poezie şi Muzică*, *Poezie şi Suferinţă* ş.a.m.d. Am început cu *Poezie şi Metafizică* şi vom continua în ordinea propusă.

Deschisă tuturor celor care mărturisesc întru Poezie, singura grilă fiind cea axiologică, aşteptăm pe adresa redacţiei colaborări din orice colţ al ţării, inclusiv Nordul Bucovinei şi Basarabia, dar şi din diaspora românească".

Avem un singur amendament: nu s-a trecut şi sigur nu va fi cu putinţă şi nici nu intenţionăm să schimbăm periodicitatea, de la patru la douăsprezece numere pe an, în primul rînd din motive financiare (nici colaboratorii, nici realizatorii revistei n-au fost niciodată remuneraţi, situaţie asumată de către toţi cei implicaţi, sumele adunate de la diverşi sponsori, dar şi instituţii ale statului, precum Ministerul Culturii în primii ani, iar în actualitate Consiliul Municipal al Iaşului, primar Mihai Chirica, nominalizîndu-i ţin să le mulţumesc în mod deosebit, dar nu de puţine ori din buzunarul propriu, sumele colectate au fost totdeauna strict folosite pentru asigurarea tiparului şi difuzare), al doilea, cei care se îngrijesc direct de colectare texte, corectură, tehnoredactare, de tot ce ţine de editare pînă la forma tipografică finală, nu depăşesc 3-4 persoane, şi cum am menţionat, nici una retribuită.

Formatul revistei, încă de la numărul pilot a fost A5, cu 250 de pagini, format care s-a perpetuat fără abateri. Acest prim număr a fost lansat pe 15 iunie 1994 la Botoşani, cu prilejul Zilelor *Eminescu*, o cale de a testa astfel interesul poeţilor şi cititorilor. În vara aceluiaşi an, într-o vizită la redacţia revistei *Luceafărul*, condusă la acea vreme de regretatul Laurenţiu Ulici, i-am prezentat şi dăruit un exemplar din acest prim tiraj, şi, încurajat de critic în această „aventură" am convenit împreună să specific sub numele publicaţiei, *revistă de cultură poetică*.

În primăvara lui 1995, cu sprijinul societăţii *Sedcom Libris Iaşi*, vom tipări identic numărul pilot, într-un tirj de 500 exemplare, tiraj pe care îl

practicăm și în prezent. Numărul, cum se specifică și pe coperta a patra va fi lansat și prezentat publicului de Bunavestire, pe 25 martie 1995, la *Sărbătoarea Poeziei*, desfășurată la Casa Pogor Iași. În afară de subsemnatul, ce diriguiam noua revistă ca redactor șef, secretar tehnic de redacție era Ionel Săcăleanu, tehnoredactarea și culegerea computerizată erau asigurate de: Carmen Chirilă, Gabriela Jipa, Ema Țîru, Mircea Sechelea, iar grafica de pe coperta unu aparținea lui Dragoș Pătrașcu. În *Colegiu* erau: Emil Brumaru (Iași), Franz Bartelt (Franța), Al. Cistelecan (Tg. Mureș), Gellu Dorian (Botoșani), Horst Fassel (Tubingen-Germania), Adrian Alui Gheorghe (Piatra Neamț), Dan Laurențiu (București), George Popa (Iași), Gabriel Stănescu (S.U.A.), Liviu Ioan Stoiciu (București), Mihai Ursachi (Iași).

Consider ilustrativ sumarul acestui prim număr în marcarea direcțiilor care vor fi urmate, fără modificări de substanță de-a lungul anilor și anotimpurilor. Irina Mavrodin semnează *Fragmente despre poezie*, Ana Blandiana, sub titlul *Călcîiul vulnerabil*, răspunde la întrebările pe care i le-am propus, poeziile românești sunt semnate de Petru Aruștei – prezentat de Cezar Ivănescu, urmează Emil Brumaru, Dan Laurențiu, Gellu Dorian, Gabriel Stănescu, Mircea Platon, Nicolae Panaite, Aurel Ștefanachi, Dan Ciachir, Gheorghe Izbășescu, Christian Wilhelm Schenk, Constantin Hrehor, Liviu Ioan Stoiciu; capitolul dedicat poeziei străine în haină românească se deschide cu un dialog realizat de Gabriel Stănescu cu poeta Diana Wakoski și urmează poeții anglofoni: Anne Stevenson, Adrian Rice, Anne Caldwell, Lucien Jenkins în traducerea Doinei Cecilia Iordăchescu, francofonii: Phillipe Soupault în traducerea Gabrielei Scurtu Ilovan, Franz Bartelt – traducere Adrian Alui Gheorghe, polonezii Czeslaw Milosz, Adam Jagazewski, Macîej Niemiec, Tadeusz Różewicz, Henryk J. Kozak și Jósef Ozga Michalski în traducerea lui Alexandru Șerban, americanul Theodore Roethke în traducerea Gabrielei Nemțoiu, rusul Iosif Brodski tradus de Emil Iordache, italianul Giuseppe Ungaretti – traducere Dan Ciachir, hispanicul Jorge Luis Borges – traducere Daniel Corbu, și poeții metafizici englezi: John Donne, Robert Herrick, George Herbert, Richard Crashaw, Andrew Marvell, în versiunea lui Ștefan Avădanei. Cezar Ivănescu este prezent cu primul *Curs general de poezie – Sympozion*, pe care l-a susținut la *Muzeul Literaturii Române „Casa Pogor" Iași*, pe 19 noiembrie 1993. Urmează eseuri semnate de: Ștefan Aug. Doinaș – *Latina mea reziduală*, Mihai Ursachi – *Poezia postmodernă și conceptul existențial* – fragment din dizertația doctorală: *Poezia Ființei*, *de la Hölderlin la Paul Celan* – traducere Michaela Barbă, George Popa cu *Elegiile Duineze*. *Deschisul către A Treia Realitate*, Liviu Ioan Stoiciu: *De ce nu metamodernism și metapoezie*...,

Ştefan Avădanei: *Poezia metafizică engleză*, Dorin Ploscaru: *Poezie şi metafizică*, Cristian Bădiliţă: *Martin Heidegger – „Originea operei de artă”*…, Paul Valery: *O fenomenologie a lecturii*, traducere Daniel Corbu. De reţinut, eseurile se axau pe tematica propusă în acest prim număr: *Poezie şi metafizică*. Pagini de critică semnează: Emil Iordache, Al. Cistelecan, Adrian Alui Gheorghe, Dan Stanca; *Vitrina cărţii de poezie* este susţinută de Gellu Dorian, urmat de *Breviarul apariţiilor editoriale* – se înţelege a cărţilor de poezie. Numărul se încheie cu un poem de Mihai Eminescu, poetul fiind prezent, de fiecare dată, la final cu o poezie, aici avem *Odă* (*în metru antic*).

Numărul al doilea, apărut, din motive financiare, în toamna lui 1995, are ca temă: *Poezie şi iubire*. În articolul cu care deschid revista, *Pentru-contra*, datat septembrie 1995, în care argumentez de ce totuşi considerăm necesare numerele tematice, totdeauna doar în spaţiul dedicat temei, sub formă eseistică, un spaţiu relativ restrâns, dar suficient pentru a cuprinde, pe cât posibil, subiectul propus spre cercetare. Şi citez un scurt fragment: „Înainte de a discuta ce şi-a propus acest număr, să punem în balanţă dacă pentru o revistă e benefic sau nu a fi supusă rigorilor unei teme date!

Pentru a fi vie, ancorată în actualitatea imediată, o publicaţie trebuie să evite urmărirea unor teme care rareori se potrivesc cu întîmplările la zi din viaţă sau literatură. Lipsită de ţinuta cerută de acoperirea pe cît posibil a temei propuse, revista devine eterogenă, fără structură – o mapă de materiale diverse publicate întîmplător la un loc şi care sigur nu va reuşi să impună o direcţie. Se vede că rămîne valabil dictonul din oda horaţiană, *aurea mediocritas*, minunata cale de mijloc, în care să coabiteze şi actualitatea dar şi tema peren-valabilă.

Nu ne va rămîne decît să spunem, după Creangă, că sîntem pentru-contra numerelor cu temă dată”.

La acest număr secretariatul tehnic de redacţie este asigurat de Ema Ţîru, iar la tehnoredactare şi culegere avem pe Ema Ţîru, Doina Buciuleac, Elena Poleacu. Grafica coperţii aparţine tot lui Dragoş Pătraşcu. În *Colegiu* se adaugă: Cristian Livescu, Gheorghe Izbăşescu. Din sumar: Cristian Simionescu, sub genericul *Locul rugăciunii*, răspunde la întrebările pe care i le-am propus. Poezia românească aparţine următorilor poeţi: Matei Vişniec, Constantin Severin, Lucian Vasiliu, Dumitru Chioaru, Cristian Simionescu, Adrian Alui Gheorghe, George Vulturescu, Dorin Ploscaru, Al. Pintescu, Radu Florescu, Cristian Bădiliţă, George Bădărău, Lucian Teodosiu, Nicolae Sava, Grigore Scarlat, Ion Vădan, Andrei Patraş, Claudian Cosoi, Dora Vatavu, Cristian Popescu – prezentat de Gellu Dorina, Aurel

Dumitrașcu – prezentat de A.A. Gheorghe. Urmează un interviu cu Octavio Paz, publicat în „Le Monde", aprilie 1994, traducere de Monica Ilade-Costea. Emanoil Marcu traduce poezii de Mihai Ursachi în limba franceză. Din lirica străină este prezent italianul Cesare Pavese în traducerea lui Dan Ciachir, portughezul Egisto Gonçalves, tradus de Daniel Corbu, italianul Antonio Porpetta, tradus de Dana Diaconu, francezul Christian Auger, tradus de Matei Vișniec, Yves Bonnefoy, tradus de George Popa, Serghei Esenin în varianta lui Emil Iordache, Catul răstălmăcit de Cristian Bădiliță, Hafiz în haina românească a lui George Popa, și tot în traducerea lui: Goethe, Rabindranath Tagore și cele zece *Elegii* ale lui Rainer Maria Rilke. Urmează al doilea *Curs general de poezie* susținut la Casa Dosoftei – Iași, pe 14 decembrie 1993.

Mihai Leoveanu traduce *Motivațiile unui fel de a scrie poezie* ale lui Giuseppe Ungaretti. Dorin Ploscaru, pe tema numărului *Poezie și iubire*, traduce din Paul Evdokimov – *Taina iubirii*, urmează eseul lui George Popa: *Iubirea – stare poetică*, Liviu Ioan Stoiciu: *Poezia – o alternativă a iubirii*, Costache Ariton: *Oglinda lui Narcis* și Dorin Ploscaru cu un text propriu: *Poezia și iubirea*. Alte eseuri pe teme de cultură poetică semnează: Cristian Livescu, Dan Stanca. Critică și eseu: Emil Iordache, Al. Cistelecan, Radu Tătărucă, Val Condurache, Luca Pițu; *Lecturi* de A. A. Gheorghe, Ana-Maria Zlăvog, Gellu Dorian și a sa *Vitrina cărții de poezie*, *Breviarul apariților editoriale* și poezia lui Eminescu *S-a dus amorul*.

Al treilea număr, cu un decalaj de doi ani, decalaj provocat din motivele deja mai sus precizate, în primăvara lui 1997, editorialul *Între poezie și transcendență* fiind datat martie 1997. La secretariatul tehnic se adaugă Doina Buciuleac și tot ea asigură tehnoredactarea și culegerea. Grafica pe coperta I este a lui Florin Buciuleac. Valeriu Stancu este în dialog cu Gabriela Melinescu, dialog realizat la Beuvry/Pas-de-Calais, septembrie 1996, sub titlul: *Ca și rugăciunile, poezia trebuie să ne mențină în toate momentele existențiale*. Mihai Ursachi este prezent cu un poem în proză, *Seducție târzie*. Citim poezii, între alții, de Liviu Ioan Stoiciu, Florența Albu, Aurelian Titu Dumitrescu, Gheorghe Izbășescu, Gabriela Crețan, Horațiu Ioan Laşcu, Ion Beldeanu, Florica Dura, Adrian Suciu, Cristian Soviany, Simona-Grazia Dima, Ion Tudor Iovian, Cristina Onofre, Arcadie Suceveanu, Valeriu Stancu, Cătălin Chelariu, Doina Buciuleac, Ioana Diaconescu, Christian W. Schenk, Corina Chiriac, cu o trimitere la Irina Mavrodin și textul ei publicat în nr. 1 din *Poezia*, traduce din Michel Tournier *Zborul vampirului*. Dan Ciachir traduce din Umberto Saba, Raffaelo Del Puglia, Pier Paolo Pasolini, Marcel Proust, Emil Iordache din Aleksandr Blok, Valeriu Stancu din Marc Quaghebeur, Charles Carrère,

Andre Doms, Yves Broussard, Gerard Bayo, Jean Poncet, Valeriu Mardare din Iota Partheniou, Sosó Mihalopoulou, Monica Ilade-Costea – din Xavier Bordes, Jacques Darras, Patrick Raveau, François de Cornière, Nicolae Popa din Elmy Lang.

Pe tema numărului, *Poezie şi transcendenţă*, avem câteva eseuri semnate de Luca Piţu, Liviu Ioan Stoiciu, Gabriel Stănescu, Gabriela Creţan, Cristian Livescu, Dan Ciachir. Daniel Corbu traduce din Roland Barthes, George Popa traduce şi comentează poezia lui Friedrich Hölderlin. Spre final, Al. Cistelecan, la rubrica *Fişe critice* scrie despre Nicolae Dabija, Simona-Grazia Dima despre George Vulturescu etc. Gellu Dorian susţine *Vitrina cărţii de poezie*. Al treilea număr are la final poezia lui Eminescu *Pierdut în suferinţă*.

Numărul din vara lui 1997 are ca temă *Poezie şi filosofie*. În 1997, revista, din motive, se înţelege, financiare, este prezentă numai două anotimpuri. După pagina dedicată temei, Mihai Ursachi este prezent cu poezia *Arcaş*. Revista se deschide totdeauna cu un articol prin care tratez tema propusă pentru numărul respectiv. Totodată, nu există apariţie în care să nu fie prezent un dialog cu un poet reprezentativ, român şi străin. În toamna lui 97 public un dialog cu George Astaloş, cu titlul care abordează tema principală: *Avem unul din cele mai bogate argouri din lume*; dialogul l-am realizat la castelul Lascaurs-Belgia, la sfârşitul lunii aprilie 1997. Poezie publică, între alţii, Alexandru Lungu, Miron Kiropol, Ioan Ţepelea, Ioan Flora, Gellu Dorian, Al. Pintescu, Gabriel Stănescu, Emilian Marcu, Mircea Petean, Cristina Scarlat, Arthur Porumboiu, Constantin Spiridon. Daniel Corbu traduce din Michel Tournier. Între poeţi români din acest număr traduşi în diverse limbi avem pe Gellu Dorian în engleză, de Doina Iordăchescu, Cassian Maria Spiridon varianta lui Miron Kiropol în franceză. Poeţii francofoni Pierrette Micheloud, Jean-Pierre Valloton, Francis Tessa, Piere-Yves Soucy, Yves Broussard în traducerea lui Valeriu Stancu, Monica Ilade-Costea traduce din Jean Poncet, din poeţii spanioli traduce Dana Diaconu. Eseuri critice semnează Gabriel Stănescu, George Bădărău, Alain Simon, Emil Iordache, Cristian Livescu. Monica Ilade-Costea traduce din *Poetique* a lui Milagros Ezquerro. Gellu Dorian semnează *Vitrina cărţii de poezie*. *Rugăciunea unui dac* poate fi citită la finalul revistei.

Din colegiu, începînd cu vara lui 1997, nu mai fac parte Emil Brumaru, Franz Bartelt şi se adaugă Miron Kiropol, Ioan Ţepelea, George Vulturescu. Numărul pe 1997 apare cu sprijin de la Fundaţia pentru o Societate deschisă.

Şi în 1998 revista apare în două anotimpuri, vara şi iarna, cu sprijin de la Ministerul Culturii şi Fundaţia pentru o Societate deschisă. În numărul pe vară, după articolul meu dedicat temei *Poezie şi Dumnezeu*, Mihai Ursachi semnează poezia *Protocolul*, Adrian Popescu răspunde la întrebările lui Nichita Danilov, iar Liviu Ioan Stoiciu la ale mele. Cu poezie sunt prezenţi, între alţii, Matei Vişniec, Christian W. Schenk, Gheorghe Izbăşescu, Iolanda Vasiliu, Eduard Filip Palaghia, Nicolae Panaite. Ilie Constantin vine cu traduceri, între alţii, din Andrei Voznesenski, Gabrielle Okara, Peter Clarke Kumalo, Peter Abraham. Doru Mateoc traduce în engleză pe Ion Ţepelea, Estelle Variot pe Valeriu Stancu în franceză, Cassian Maria Spiridon în spaniolă de Dana Diaconu. Traian Diaconescu traduce din Petrarca, Geo Vasile din Mimmo Morina, Michael Waters de Saviana Stănescu şi Ioana Ieronim, Adonis de George Grigore, George Popa din Tagore. Tema *Poezie şi Dumnezeu* este cercetată de Adrian Alui Gheorghe, Liviu Ioan Stoiciu, George Vulturescu, Ioan Ţepelea, Dan Stanca, Constantin Miu, Carmelia Leonte, Gabriel Stănescu; Liviu Papuc traduce câteva eseuri de T.S. Eliot, Emil Iordache din Pavel Florenski. Daniel Corbu scrie despre poeţi optzecişti editaţi în colecţia *La Steaua*, Lucian Vasiliu are câteva *adnotări fulgurante*. Rubrica *Lecturi* este semnată de Adrian Alui Gheorghe şi *Vitrina cărţilor...* de Gellu Dorian. Eminescu încheie cu poezia *Eu nu vorbesc de Dumnezeul de-azi*. Coperta aparţine lui Dragoş Pătraşcu.

Iarna lui ‘98 are ca temă *Poezie şi magie*; după articolul meu, Mihai Ursachi semnează poezia *Magie şi alcool*, iar George Popa eseul *Magia poeziei*. Dialogurile sunt susţinute de Constantin Hrehor invitat de Constantin Severin, ultimul este cel care întreabă, Gellu Dorian răspunde la întrebările mele, iar Lucian Vasiliu lui George Bădărău. Între poeţi putem lectura pe Simona-Grazia Dima, Nicolae Coande, Dorin Ploscaru, Mircea V. Ciobanu, Ion Tudor Iovian, Gheorghe Vidican, Ion Hadârcă, Indira Spătaru, Minerva Chira, Şerban Codrin, Ioan Nistor, Li Jiayu – scrise direct în română, Dellia Dună, Echim Vancea, Miron Kiropol. Liviu Papuc traduce un interviu cu poetul australian Robert Gray. Eminescu este tradus în latină de Traian Diaconescu, Umberto Saba de Miron Kiropol, Claudiu Pozzani de Roxana Leonte, Guillaume Apollinaire de George Bădărău, Yves Bonnefoy de George Popa, Taras Şevcenko de Ion Cozmei, Rainer Maria Rilke de George Popa, Hugo von Hoffmannstahl de Miron Kiropol, Richard Wagner, Dylan Thomas şi Pablo Neruda de Andrei Zanca.

La temă avem pe Petre Ţuţea cu *Magia*, Liviu Ioan Stoiciu, Petru Ursache, Dan Stanca, Magda Ursache, Alain Viray – traducere George Popa, Harold Pinter – tradus de Eugenia Zăinescu, Cristian Livescu, Carmelia Leonte... *Lecturile critice* sunt asigurate de George Bădărău, Daniel Corbu,

Lucian Vasiliu, Gellu Dorian şi la final poezia eminesciană *O, Saturn*. Coperta Florin Buciuleac.

Începând cu 1999 şi până în prezent, în sfârşit, revista apare fără sincope, urmînd toate cele patru anotimpuri. În Colegiu sunt câteva modificări. În locul lui Dan Laurenţiu, plecat în veşnicie, avem pe George Bădărău, Christian W. Schenk, Dan Stanca, Andrei Zanca, Dellia Dună. Între poeţii români putem citi pe Miron Kiropol, Matei Vişniec, George Popa, Andrei Zanca, Horia Zilieru, Gabriel Stănescu, Sterian Vicol, Şerban Codrin, Miron Blaga, Carmelia Leonte, Angela Furtună şi traduceri din Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, realizate de Madelin Roşioru, Cezar Baltag în traducerea lui Ilie Constantin. Al. Husar traduce din poezia columbiană contemporană: Gabriel J. Arango Toro, Angela Garcia, Luis Eduardo Rendon, Marian Constandache din Rainer Maria Rilke, Ingeborg Bachmann, Günter Grass, Sânziana Bodea din lirica anglo-saxonă, Dana Diaconu din poezia hispanică, Octavio Paz de către Silvia Albişteanu, La Fontaine de George Bădărău, John Godel de Al. Husar etc.

Pentru tema numărului am preluat din revista *Muzică şi poezie* (anul I, nr. 1, 1935) texte semnate de George Enescu, N. Davidescu, D.I. Cucu, Tudor Arghezi, Paul Constantinescu. Mai semnează, despre acelaşi subiect, George Popa, Ioan Ţepelea, Paul Ricoeur (traducerea Vladina Zlotea). Numărul din vara lui 99 are ca temă *Poezia şi pictura*. După paginile mele pe temă, urmează un dialog cu Ioan Ţepelea, poeme de Gheorghe Grigurcu, Alexandru Pintescu, Marta Bărbulescu, Simion Bogdănescu, Paulina Popa, Dan Bogdan Hanu, Marian Ifrim, Mircea Platon, Dan Sociu, Eugen Evu, Virgil Carianopol, Ion Iancu Lefter, Constantin Virgil Bănescu şi alţii. Liviu Papuc traduce din Ai Qing, *Despre poezie*. Avem traduceri din Al. Macedonschi, George Bacovia în latină de Traian Diaconescu, urmează Tudor Arghezi, Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Simion Stolnicu...

Dintre poeţii străini putem citi în haină românească, între alţii, pe: Georges Thinès, Jacques Lovichi, Yves Broussard, Dieter Schlesah, Kim Yang-Shik.

Despre *Poezie şi pictură* scriu, între alţii: George Popa, George Bădărău... Texte critice avem de Adrian Voica, Daniel Corbu, Lucian Vasiliu... Iar Eminescu încheie cu *De dau într-o parte mreaja*.

Primăvara şi Vara 1999 sunt numere susţinute financiar de Ministerul Culturii şi Fundaţia pentru o Societate Deschisă.

Primele opt apariţii ale *Poeziei* sunt publicate sub egida Editurii „Timpul". În septembrie 1998 am depus în instanţa din Iaşi un dosar pentru înfiinţarea *Fundaţiei Culturale „Poezia"*, care avea ca principal scop

editarea revistei *Poezia*. Am depus dosarul în aceeași săptămână cu Gellu Dorian, care la rându-i solicita instanței din Botoșani înființarea *Fundației „Hyperion”*. După o lună, instanța botoșăneană avizase favorabil cererea lui Gellu Dorian, aviz în temeiul căruia edita sub această siglă revista *Hyperion*. Nu la fel s-a întâmplat la Iași. Completul de judecată avea ca șef un anume tovarăș Tăbîltoc, care îmi solicita noi și noi adaosuri la dosar, toate, în realitate, inutile, cu singurul scop de a nu-mi aviza dosarul. Între timp am aflat că individul cu pricina până la revoluția din decembrie 1999, fusese ofițer de securitate. Brusc, m-am luminat de ce nu „îndeplineam” condițiile de avizare, deși dosarul meu avea aceleași documente precum al lui Gellu Dorian, aprobat după o lună de la depunere. Era calea fostului securist de a se răzbuna pe unul dintre cei care au dus la prăbușirea regimului comunist, implicit a Securității. Abia în vara anului 1999, grație faptului că o doamnă, Topliuc Gabriela, a preluat conducerea completului de judecată, în sfârșit, s-a avizat favorabil înființarea *Fundației Culturale „Poezia”*, altfel Tăbîltocul m-ar fi tot amânat până la Calendele grecești.

De la numărul din toamna lui 99, revista este editată de *Fundația Culturală „Poezia”*. Au loc câteva schimbări redacționale, George Bădărău este secretar general de redacție, Florentina Vrăbiuță secretar tehnic, culegere Elena Ionescu, în Colegiu intră și Leo Butnaru. Coperta aparține lui Mircea Ștefănescu. După paginile ce deschid revista pe tema *Poezie și sculptură*, Lucian Vasiliu răspunde la întrebările mele.

Putem citi poezii de Arcadie Suceveanu, Irina Nechit, Leo Butnaru, Emilian Galaicu-Păun, Ion Dumbravă, Ion Enache, Ion Hurjui, George Roca, Ștefan Baștovoi... Sunt și alți poeți care deja au apărut în numerele anterioare și nu-i mai nominalizez, voi menționa în continuare doar autori care apar în premieră. Avem un dialog cu Vahé Godel, realizat de Dellia Dună. Între cei traduși, în premieră sunt Aura Christi, Andrei Burac, Daniel Corbu. Sunt traduși în română de Miron Kiropol: Pontus de Tyard, Claude Le Petit; Constantin Abăluță traduce din Henri Michaux, Saint-John Perse, Blaise Cendrars, Andrei Ionescu din Jorje Luis Borges. Ca în fiecare număr, numărul poeților traduși este mult mai cuprinzător, dar, la fel ca la poeții români, vom evita să repetăm pe cei deja nominalizați.

Pe tema *Poezie și sculptură* semnează George Popa, Gheorghe A.M. Ciobanu, dr. A. Kulakov, George Bădărău. Pagini critice mai citim de Radu Tătărucă, Silvia Albișteanu, Mircea Platon. Poezia lui Eminescu, *A frumuseții tale forme*, încheie nr. 9, sprijinit financiar de Ministerul Culturii.

Poezie și arhitectură este tema numărului 10, din iarna lui 99. Valeriu Stancu răspunde la întrebările pe care i le-am propus. Între numele de poeți găzduiți pentru prima oară în revistă aflăm pe Viorel Savin,

Florentin Palaghia, Augustin Ioan, Lucian Alecsa, Marius Chelaru, Vasile Romanciuc, Dragoș Cojocaru. Avem traduceri din Mihai Ursachi, Marta Petreu, Arcadie Suceveanu.

Din poezia străină putem citi în haină românească, între numele noi, pe Charles Baudelaire, Alfred de Musset, Stephane Mallarmé, René Char (traduce Mădălin Roșioru), Petrarca, Ungaretti, Ivan Draci, Velimir Hlebnikov... La temă semnează Augustin Ioan, Dragoș Cojocaru, Eugenia Ionescu, Simone Reicherts-Schenk. Pagini critice de Constantin Barbu, Lucian Alecsa, Indira Spătaru. Se încheie cu poezia lui Eminescu *Odă către Napoleon*.

Primăvara anului 2000 are ca temă *Poezie și tragedie*. George Vulturescu este chestionat de subsemnatul. Citim poeme de Adam Puslojici, Katia Fodor, Octavian Doclin, Grigore Scarlat, Ioan Boroda, Liviu Georgescu, Mircea M. Pop, Eugen Evu, Iulian Grigoriu, Amalia Voicu, Andrei Patraș, Lucian Parfene, Radu Tătărucă. Traian Diaconescu traduce în latină *Miorița*. Mai citim traduceri din Vasile Alecsandri, Radu Stanca, Dimitrie Anghel, Ana Blandiana. În haină românească avem pe Shakespeare, Maurice Scève, Wolf von Aichelburg, Rose Ausländer, John Keats. La temă semnează George Popa, Dragoș Cojocaru, Radu Săplăcan, Simone Reicherts-Schenk, Bogdan Ulmu. La final, *Luceafărul* (*versiunea maximală a vorbirii Demiurgului*), poezia lui Eminescu. În redacție se adaugă ca redactori Liviu Papuc, Vasile Proca.

În vara lui 2000, cu tema *poezie și comedie*, avem un dialog monologat cu Radu Săplăcan. Poeme semnează Nichita Danilov, Arthur Porumboiu, Gheorghe Azap, Leo Bordeianu, Ion Panait, Iulia Pană, Doris Mironescu, Vlad Scutelnicu...

Instituim o rubrică nouă: *Arte poetice la români*. Semnează Miron Costin, Costache Conachi, I. Heliade Rădulescu. Avem traduceri din Gabriela Melinescu, Carmelia Leonte, Lucian Vasiliu, Nicolae Moțoc, Grigore Chiper. Avem dialoguri cu poeții Ian Hamilton (traduce Liviu Papuc) și Seamus Heaney (traduce Oana Andoni). Între cei traduși în română avem pe Ghiorghios Seferis și Konstantin P. Kavafis (traducere Amalia Voicu). La temă mai semnează Sergiu Ailenei, Vasile Spiridon. Eseuri și pagini critice de: Iulian Grigoriu, Ion Filipciuc, Dorin Ploscaru, Ioana Dinulescu. *Un Phoenix e o pasăre-n vechime*, Eminescu.

Numărul 13, toamna 2000, are ca temă *Poezie și dramă*. Christian W. Schenk răspunde chestionarului pe care i l-am propus. Avem poeme de Theodor Damian, Lucian Strochi, Petra Vlah, Magdalena Constantinescu-Schlesak, Shaul Carmel, Gellu Vlașin, Vasile Moldovan, Iulian Dămăcuș, Ion Roșioru... La *Arte poetice* avem pe Timotei Cipariu, Al. Macedonski, Lucian

Blaga. Traduceri: Ion Barbu, Vasile Dan, Dan Laurenţiu, Ion Mureşan, Arthur Porumboiu. Traduceri din lirica italiană, germană (Lenau, Nietzsche), franceză, poloneză... Eseuri şi pagini critice de Emil Cioran, Eugen Evu, Victor Sterom. La final *O stea în reci nemărginiri*, Eminescu.

Poezie şi teatru încheia anul 2000, cu numărul 14 pe iarnă. Radu Florescu răspunde la întrebările pe care i le-am propus. Poeme de Vasile Proca, Dumitru Mureşan, Dan Dănilă, Valeria Grosu, George I. Nimigeanu, Cati Motea, Pan M. Vizirescu... *Arte poetice*: Tudor Vianu, Emil Petrovici, Gheorghe Tomozei, Mihai Bordeianu. Traduceri din Vasile Voiculescu, Emil Botta, Aurel Rău, Gheorghe Pituţ, Gheorghe Istrate, George Ţărnea, Ileana Mălăncioiu, Nicolae Turtureanu...

Între poeţii străini avem pe Charles d'Orléans, Bernard Pozier, Zbigniew Herbert. Eseuri şi pagini critice, între cei noi: Dan Dănilă, Victor Sterom.

Mihai Eminescu: *De ce regina nopţilor*. Coperta: Ovidiu Maitec.

În anul 2000, pe lângă Ministerul Culturii, între cei care au sprijinit apariţia revistei s-au aflat Sedcom Libris Iaşi şi Editura „Timpul".

Numărul din primăvara lui 2001 are ca temă *Poezie şi vers*, temă care va fi discutată şi în numărul pe vară. Nicolae Sava răspunde la întrebările ce i le-am propus, iar Gabriel Stănescu Petrei Vlah. La poeţii deja enumeraţi şi în alte numere se adaugă în premieră Elena Vulcănescu, Alexandru Sfârlea, Daniela Andronache. *Arte poetice*: Cezar Bolliac, Radu Ionescu, Bogdan Petriceicu Hasdeu. Avem un eseu de Adonis, tradus de Vladimir Munteanu. Între poeţii străini traduşi citim pe Arthur Haulot, François Berger, Paul Valéry, Ivan Bunin... La traduceri din poeţii români lecturăm pe Ştefan Aug. Doinaş, Gheorghe Grigurcu, Florenţa Albu, Ion Pillat... La temă semnează Amalia Voicu, Sergiu Ailenei, Teodora Dima, Ramona Gaman. *Câte nopţi eu cugetat-am*, Mihai Eminescu, încheie numărul de primăvară.

În numărul 16, vară 2001, George Bădărău dă răspunsuri la chestionarul pe care i l-am propus. Citim poeme de Aurel Dumitraşcu, Petre Got, Petruş Andrei, Eugen Cojocaru, Cosmin Perţa, Leonard Ciureanu, Adi Urmanov. *Arte poetice*: Titu Maiorescu. Traduceri din René Char, Paul Verlaine, Jean Verdure, Hans Magnus Enzensberge, Nelly Sachs, Hilde Domin, Tadeusz Rózewicz, Masako Hiroʹoka, Tomoko Fukunaka şi Lidija Dimikovska. La temă semnează Mihaela Talpan, Cristina-Maria Frumos. George Bădărău începe să susţină poşta redacţiei. *Căci eterne sînt ale lumii toate*, poezia eminesciană, încheie numărul de vară. Coperta: Marcel Kirnoagă.

Tema toamnei 2001 este *Poezie și rimă*. Leo Butnaru este în dialog cu mine. Citim poezii de Doina Popa, Victor Știr, Mihai Ignat, Elena Vlădăreanu, Liviu Apetroaie... *Arte poetice* continuă cu Titu Maiorescu. Sunt traduceri în premieră: Albert Samain, Michael Krüger, Thomas Brasch, José Luis Vega, Veronica Volkow, Michi Yamaguchi, Tama'aki Yamakawa... Poeții români în traducere: Constanța Buzea, Marius Chelaru, George Popa...

Avem pagini inedite din jurnalul lui Aurel Dumitrașcu. La temă semnează: George Popa, Marius Chelaru, Dragoș Cojocaru. Poezia lui Eminescu, *Eu nu vorbesc de Dumnezeul de-azi*, încheie revista. Cu acest număr se mai alătură doi redactori: Liviu Apetroaie, Amalia Voicu. Coperta: Constantin Brâncuși.

Iarna lui 2001 are ca temă *Poezie și ritm*. Avem un dialog cu Aura Christi. Poezii semnează: Andrei Zanca, Pavel Gătăianțu, George Calcan, Ion Boroda, Mircea M. Pop, Theodor Damian, Cristian Pohrib. Cosmin Perța vine cu o dramă în 2 acte. *Arte poetice*: Mihail Dragomirescu. Putem citi pe Bruno Hillebrand, Jean Rousselot, Théodor de Banville, Maurice Rollinat, Charles Cros, Hans Arp, Gottfried Benn, Erich Fried, Luis Hernán Ramírez... Între românii traduși în limbi străine avem pe Petre Stoica, Nicolae Labiș, Carmelia Leonte. Cu poezia *Aceeași moarte*, M. Eminescu, se încheie numărul pe iarnă. Și în 2001 avem ca sprijin aceleași instituții din 2000.

Primăvara 2002 are ca temă *Poezie și minciună*. Avem un interviu cu Fransiska Ricinski-Marienfeld. Poeme de Monica Râpeanu, Marian Constandache, Florina Zaharia, Tiberiu Neacșu, Xenia Karo. *Arte poetice*: Nicolae Iorga. Sunt traduși Marius Chelaru, Simona-Grazia Dima, Ion Roșioru. Avem traduceri din Omar Khayyam, John Silkin, Philip Larkin, Gérard de Nerval, Théophil Gautier, Pablo Neruda, Robert Marteau, Reiner Kunze și Iannis Ritsos. La paginile de critică mai semnează și Ovidiu Morar. *Zburam*, poezia lui Eminescu, încheie.

Numărul pe vară are ca temă *Poezie și adevăr*. Avem un dialog inedit cu Aurel Dumitrașcu, realizat de Valeriu Bîrgău. Poeme de Mircea Muthu, Bianca Marcovici, Ion Maria... *Arte poetice*: Ovid Densușianu, E. Lovinescu. Sunt traduși George Topârceanu, Ion Alexandru, Dimitrie Anghel, Magda Isanos... Avem traduceri din: Vukman Otașevici, Bruno Rombi, Dante Cerilli, Maurice Regnault... La *Pagini critice*: Mihaela Mititelu, Indira Spătaru, Petru M. Haș. *O, rămâi, rămâi cu bine*, M. Eminescu. În Colegiu mai aflăm pe Cezar Ivănescu, Franciska Ricinski-Marienfeld, Lucian Vasiliu.

Poezie și închisoare este tema numărului 21/toamnă 2002. Gabriel Gherasim discută cu Constantin Hrehor. Poeme de Al. Husar, Simion Bogdănescu, Tudor Negoescu. *Arte poetice*: E. Lovinescu. Traduceri din

Marin Mincu, Gellu Naum, Miron Kiropol. Jean Cocteau: *Discurs asupra poeziei*. Sunt traduși: Jon Miloș, Gao Xing, Baki Ymeri, Serghei Gloviuk , Charles Carrère, Henryk Josef Kozak... *Pagini critice* mai semnează: Adrian Crupa, Const. Miu. La final: *De pe ochi ți se ridică*, Eminescu.

Iarna 2002: *Poezie și libertate*. Dialog cu Andrei Zanca. Poeme de: Minerva Chira, Liviu Capșa, Dumitru Vacariu, Dionisie Vitcu, Anica Facina, Corneliu Popel. Traduceri din: Zaharia Stancu, Otilia Cazimir, Duiliu Zamfirescu, Aurel Dumitrașcu, Sterian Vicol, Ion Minulescu, Dragoș Vicol... Seamus Heaney despre Joseph Brodsky. *Arte poetice*: G. Marinescu. Traduceri din Juliette Aderca, Sylvestre Clancier, Francis Jammes, Jules Laforgue, Emile Verhareren, Rose Ausländer, Kurt Marti, Bernardo Atxaga, Ana Bessmertnaia, Leopold Staff... Citim *Pagini critice* de Th. Codreanu, Cristina Zetu, Nicolae Coande. În final Eminescu: E *trist ca nimeni să te știe*.

Primăvara 2003 se ocupă de *Poezie și noapte*. Avem un dialog cu Ion Pintea. Poeme de: Echim Vancea, Gheorghe Pârja, Constantin Bojescu, Ștefania Hănescu, Cătălin Chelaru, Nicolae Corlat, Constantin Spiridon... *Arte poetice*: Ion Pillat. Traduceri din Ovidiu Genaru, Ioan Flora, Ion Stratan, Gheorghe Grigurcu, Marta Bărbulescu... Sunt traduși: Chris Schrauff, Franz Hohler, Sully Prudhomme, Michel Butor, Gustavo Adolfo Becquer, Enrique Noriega, Wislawa Szymborska, Ady Endre. La *Pagini critice* mai aflăm pe Petru Ursache, Gina Modoranu-Afrăsinei, Ion Suciu Moișa. Coperta: Bogdan Bârleanu. Secretar general de redacție, în locul lui George Bădărău, este Liviu Papuc. Secretariatul de redacție este asigurat de Doina Buciuleac și Mariana Irimiță.

Poezie și lumină, tema pentru vară 2003. Avem un dialog cu poetul american Kurt Brown, realizat de Mihaela Moscaliuc și John Watters. Poezii de Cristian Simionescu, Iancu Grama, Ioan Vintilă Fintiș, Maria Mănucă, Șerban Axinte, Eugenia Țarălungă, Niculina Oprea, Rafila Radu... *Arte poetice*: Liviu Rusu. Traduceri din: Cezar Baltag, Varujan Vosganian, Ion Horea, Gheorghe Istrate, George Alboiu, Constantin Frasin, Dumitru Cerna, Dumitru Crudu, Adrian Ciubotaru, Mircea V. Ciobanu, Maria Șleahtițchi, Nicolae Popa, Miroslava Metleaeva. Sunt traduși: Maurice Maeterlinck, Gerard Blua, Jean Orizet, Vicente Aleixandre, José Santos Chocano, Mauricio Molina Delgado… La eseu și critică: Pavel Toma, Tallulah Flores. *Și era ploaie cu senin*, Eminescu.

Cu tema *Poezie și vis*, toamna 2003, am ajuns la numărul 25. O adevărată performanță pentru o astfel de revistă, una trimestrială cu 250 de pagini, în tiraj de 500 exemplare. O performanță salutată de câțiva prieteni, precum: Dan Mănucă, Andrei Zanca, George Vulturescu, Leo Butnaru, Mircea A. Diaconu, Ioan Țepelea, Gellu Dorian. Revista, ca

recunoaştere a performanţelor ei culturale, din primăvara lui 2002 este editată sub egida Uniunii Scriitorilor din România.

Voi cita doar din salutul lui Andrei Zanca, regretatul de curând plecat la cele veşnice: „«*Şi aici e doar poezie, doar literatura*?» – este întrebarea care mi s-a pus deseori de către pritenii literaţi germani, în momentul în care le-am arătat revista *Poezia* din Iaşi. Şi iată, revista îşi aniversează zilele acestea al 25-lea număr de apariţie, fiind de pe acum în mod curent cunoscută ca «revista lui Cassian»...

Ea este însă firească şi revista care îşi datorează apariţia ei de excepţie şi colegiului ei redacţional, din care fac parte nume de pe acum foarte cunoscute în peisajul literar românesc, însă – şi este deosebit de îmbucărător şi de dătător de speranţe acest lucru –, şi nume ale unor scriitori români din afara graniţelor spaţiale ale Ţării. Este o revistă care în ultima vreme şi-a organizat apariţia, sub egida unei tematici, a unui titlu de apariţie, aşa cum o fac şi revistele de prestigiu din întreaga Europă: este deci fără îndoială o revistă europeană, în care calitatea materialului prezentat este secondată de diversitatea autorilor prezentaţi, conţinînd şi o masivă selecţie de poezie/ poeţi români traduşi în diferitele limbi europeene, precum şi o puternică reprezentare în traducerea liricii europene în numeroase traduceri, într-un adevărat potpuriu de poezie universală. Ea reprezintă un fenomen de pe acum unic în peisajul literar românesc, o apariţie ce justifică reiterarea încrederii şi speranţei, şi care – departe de orice închidere de clan literar, de orice canonizare preferenţialistă –, este o deschidere înspre Europa. «Domnule», îmi spunea acum doi ani cunoscutul scriitor german Hans Magnus Enzensberger, «este o adevărată minune că în actuala şi cunoscuta situaţie tranzitorie a României, poate apărea o revistă de o asemenea anvergură...». Este într-adevăr o minune, căreia pe această cale îi dorim o sporire pe deplin meritată a «corolei» sale, multă sănătate şi succes colaboratorilor, autorilor şi susţinătorilor ei pe acest drum, care marchează benefic o cale absolut deschisă înspre Europa, înspre un viitor, pe care – nu-i aşa –, i-l dorim cu toţii din inimă".

Avem un dialog consistent cu Gabriel Chifu. Citim poezie de Radu Sergiu Ruba, Spiridon Popescu, Emil Perşa, Ioan Petraş, Virgil Diaconu, Cătălin Emil Neghină... *Arte poetice*: G. Călinescu. Traduceri din: Ion Şiugariu, Dorin Popa, Costel Stancu… Sunt cuprinşi în haină română: Anna de Noailles, Paul Fort, Goethe, Alfonso Reyes, Nicolas Guillen, Mario Benedetti... Critică şi eseu mai semnează Oana Oprean, Noemi Bomher, Al. Husar, Maria Niţu. *Dormi, dormi*, M. Eminescu.

Cu numărul 25, revista era definitiv intrată în conştiinţa publică, avea o structură stabilă şi îşi consolidase programul de afirmare şi promovare a

unei culturi poetice prin publicarea poeţilor români contemporani, a poeţilor străini contemporani, dar şi a clasicilor în variate limbi străine, traduceri din poezia lumii, din contemporani dar şi din clasici.

Număr de număr sunt dialoguri cu poeţi români şi străini, eseuri pe tema curentă, eseuri de cultură poetică, pagini de critică, recenzii, nu lipseşte nici poşta redacţiei.

Cu numărul 26, avem pe lîngă susnumitul ca director, pe Liviu Papuc secretar general de redacţie, redactori: Marius Chelaru, Dragoş Cojocaru, Vasile Proca, Adrian Voica. Secretariat de redacţie: Doina Buciuleac, Mariana Irimiţă.

Iarna 2003 are ca temă: *Poezie şi reverie*. Pentru o mai succintă prezentare, voi enumera temele tratate cu fiecare apariţie, pînă la inclusiv numărul 100: Primăvara 1994 – Număr pilot. Primăvară 1995 – Poezie şi metafizică; Vară 1995 – Poezie şi iubire; Primăvara 1997 – Poezie şi transcendenţă; Toamnă 1997 – Poezie şi filozofie; Vară 1998 – Poezie şi Dumnezeu; Iarnă 1998 – Poezie şi magie; 1999: Poezie şi muzică, Poezie şi pictură, Poezie şi sculptură, Poezie şi arhitectură; 2000: Poezie şi tragedie, Poezie şi comedie, Poezie şi dramă, Poezie şi teatru; 2001: Poezie şi vers I, Poezie şi vers II, Poezie şi rimă, Poezie şi ritm; 2002: Poezie şi minciună, Poezie şi adevăr, Poezie şi închisoare, Poezie şi libertate; 2003: Poezie şi noapte, Poezie şi lumină, Poezie şi vis, Poezie şi reverie; 2004: Poezie şi suflet, Poezie şi melancolie, Poezie şi spirit, Poezie şi materie; 2005: Poezie şi viaţă, Poezie şi moarte, Poezie şi clipă, Poezie şi veşnicie; 2006: Poezie şi viu, Poezie şi apă, Poezie şi foc, Poezie şi frig; 2007: Poezie şi religie, Poezie şi rugăciune, Poezie şi mit, Poezie şi geneză; 2008: Poezie şi sugestie, Poezie şi ambiguitate, Poezie şi aluzie, Poezie şi sentiment; 2009: Poezie şi vid, Poezie şi somn, Poezie şi haos, Poezie şi Cosmos; 2010: Poezie şi neliniște, Poezie şi bucurie, Poezie şi rost, Poezie şi sens; 2011: Poezie şi rostire, Poezie şi irosire, Poezie şi soartă, Poezie şi destin; 2012: Poezie şi inspiraţie, Poezie şi transpiraţie, Poezie şi muză, Poezie şi trudă; 2013: Poezie şi urît, Poezie şi frumos, Poezie şi imposibil, Poezie şi posibil; 2014: Poezie şi hazard, Poezie şi necesitate, Poezie şi absurd, Poezie şi nonsens; 2015: Poezie şi geometrie, Poezie şi ştiinţă, Poezie şi blog, Poezie şi soft; 2016: Poezie şi lacrimi, Poezie şi joc, Poezie şi tradiţie, Poezie şi avangardă; 2017: Poezie şi ironie, Poezie şi sărăcie, Poezie şi castitate, Poezie şi viciu; 2018: Poezie şi profeţie, Poezie şi păcat, Poezie şi clarviziune, Poezie şi virtute; 2019: Poezie şi avatar, Poezie şi metempsihoză, Poezie şi mîntuire, Poezie şi Înviere; 2020: Poezie şi dans, Poezie şi matematică, Poezie şi inteligenţă, Poezie şi raţiune; 2021: Poezie şi hrană, Poezie şi istorie, Poezie şi flacără, Poezie şi cenuşă; 2022: Poezie şi voinţă, Poezie şi taină.

Cum ar fi aproape imposibil a trece în revistă liste cu enumerarea tuturor celor prezenți în cele o sută de anotimpuri ale revistei, de la poeții români la poeții străini în traducere sau a celor care au semnat paginile la temă, eseurile de cultură poetică sau paginile de critică, rămîne, în măsura în care posibilităţile financiare ne vor permite, să editǎm ori într-un volum separat, ori ataşat la un număr curent, sumarul şi indexul autorilor care au colaborat de-a lungul timpului. Numărul celor care au semnat cel puțin o dată, indiferent la ce rubrică, inclusiv traducătorii, aproximăm că se situează în jurul a cinci mii, revista cumulînd 25.000 de pagini.

Menționăm totodată că singurele cheltuieli pe care le asigurăm, indiferent dacă au ca sursă sprijinul instituțiilor guvernamentale, a diverşilor sponsori sau propriul buzunar, sunt cele pentru tipar. Între cei care sunt implicați în editarea revistei nimeni nu este remunerat şi nici nu se plătesc drepturi de autor.

În iarna lui 2009, însoțeam apariția numărului 50 cu o scurtă notă pe care cred că se cuvine să o citez: *La al 50-lea anotimp al Poeziei*: „În ţara tuturor neaşezărilor, o revistă de cultură poetică, la dimensiunile şi programul pe care şi-l afirmă număr de număr, să îşi păstreze cadenţa apariţiilor de-a lungul celor cincizeci de anotimpuri, dă senzaţia de neverosimil. Şi totuşi, faptul că am ajuns aici este un argument că se poate.

Echipa redacţională şi-a păstrat, în esenţă, structura – de cîţiva ani buni, pe lîngă fondatorul revistei – Cassian Maria Spiridon, avem secretar general de redacţie pe Marius Chelaru şi redactori pe Liviu Papuc şi Emanuela Ilie. Secretariatul de redacţie este acelaşi de la începuturi, Doina Buciuleac şi Mariana Irimiţă. Tuturor li se cuvin mulţumiri pentru implicarea în realizarea publicaţiei fără să fie retribuiţi. Se cuvine să mulţumim şi colaboratorilor pentru paginile lor inspirate, în absenţa cărora n-ar fi posibilă apariţia publicaţiei.

Fără sprijinul financiar al celor pe care îi consemnăm de fiecare dată pe pagina a doua a revistei, n-am fi străbătut anotimpurile poeziei mereu într-o altă haină. Dacă după primele douăzeci şi cinci de apariţii am primit numeroase semnale din Ţară, la acest număr semicentenar toate cuvintele de salut au venit din afara României. Impresionante şi dătătoare de încredere sînt toate cele transmise de pe toate meridianele poeziei. Mulţumim şi sperăm să primim mesaje la fel de binevoitoare şi la numărul 100 – de va îngădui Cel de Sus să străbatem viitoarele solstiţii şi echinocţii”.

Iată-ne după un parcurs anevoios, editorial şi financiar, am reuşit o performanţă aproape incredibilă să editǎm, în pofida unor sincope în apariţia revistei în primii ani, să pastrăm din 1999 ritmicitatea celor 4 anotimpuri şi să ajungem la centenarul apariţiilor, avînd, cel puțin după anul

2004, un sprijin constant din partea Primăriei Municipiului Iaşi; Consiliul municipal şi primarii care au succedat, Constantin Simirad, Gheorghe Nichita şi actualul edil Mihai Chirica, au considerat necesară existenţa unei publicaţii de anvergura şi profilul *Poeziei*, drept pentru care cel puţin două sau trei numere pe an au asigurată mare parte din cheltuielile de tipar. Ţinem să le mulţumim şi pe această cale pentru deschiderea domniilor lor întru cultură.

Voi descrie în scurt structura stabilizată a revistei. Se deschide cu articolul la temă, ce-mi aparţine, urmează un interviu cu un autor român şi/sau străin; poeme ale poeţilor români, în care avem o subrubrică, *tineri autori*, apoi pagini inedite, poezii de ieri pentru azi, arte poetice la români, traduceri din lirica autohtonă, biblioteca haiku, poeţi străini în haină românească, articole la temă, eseuri asupra creaţiei, cronici şi recenzii, însemnări, paginile aforismului, *prima verba* şi, la final, o poezie de M. Eminescu.

Formula redacţională este următoarea: Director: Casian Maria Spiridon, redactor şef: Marius Chelaru; redactor Liviu Papuc; secretariat de redacţie: Doina Buciuleac; culegere Olga Iordache. Colegiul de redacţie: Lucian Alexiu (Timişoara), Diana Dobriţa Bîlea (Constanţa), Leo Butnaru (Chişinău), Ioan Holban (Iaşi), Olimpia Iacob (Satu Mare), Carmelia Leonte (Iaşi), Güner Akmolla (Constanţa), Mircea Platon (Iaşi), Mircea M. Pop (Germania), Adam Puslojic (Serbia), Cristina Rusu (Iaşi), Christian W. Schenk (Germania), Baki Ymeri (Priştina).

Ţin să mulţumesc celor care mi-au fost alături de-a lungiul timpului în realizarea revistei, tuturor colaboratorilor, sponsorilor şi prietenilor, iubitorilor de poezie, fără de care apariţia constantă a revistei ar fi fost imposibilă.

Nu îndrăznim să afirmăm că ne vom reîntîlni peste încă o sută de anotimpuri, dar cît vom fi împreună revista de cultură poetică *Poezia* va fi un loc în care număr de număr ne vom bucura cu toţii de cea mai înaltă formă de manifestare a spiritului, cum ne spune Kant în *Critica facultăţii de judecare*: „*dintre toate artele, rangul cel mai înalt revine poeziei*”, iar *obiectul care corespunde poeziei*, afirmă Hegel, este *împărăţia nemărginită a spiritului*, şi tot filosoful de la Jena consideră poezia *învăţătoarea universală şi pretutindeni prezentă a genului uman*. Nu altceva încercăm să realizăm, anotimp după anotimp, prin revista *Poezia*.

Salut adresat revistei *Poezia*

Numai
scrisul
ne ține
în picioare

Jacques Lovichi,
În spate, este întotdeauna moartea

Poezia ajunge astăzi la cea de-a o suta apariție. Număr magic, simbol al energiei și durabilității. Și deschid numărul special, *Poezia de azi*, care, în 2005, a făcut să cânte vocile înmănuncheate ale poeților revistei *Autre Sud* la Marsilia și pe cele ale revistei *Poezia* la Iași. Douăzeci și patru de poeți, douăzeci și patru de voci. Astăzi, douăzeci și șapte de ani mai târziu, opt dintre ele s-au stins, chiar dacă, cu cerneală de neșters pe hârtie, cuvintele lor rămân. Cu tristețe, îmi amintesc vocile lor – Yves Broussard, Cezar Ivănescu, Jean Joubert, Jacques Lovichi, Frédéric Jacques Temple, Jean-Max Tixier, Ioan Țepelea, Ion Vădan – toate amestecate, toate singulare, cântând pentru eternitate realitatea și visul, viața și spiritul, umanitatea și fraternitatea.

Când la al patruzecișișaptelea număr, revista *Autre Sud* a murit, supărat pe acționarii editurii care o omorâseră, am scris într-o poezie:

noi, poeții, trăim
din gloria lumii
și din cuvintele pe care sufletele noastre le distilează
nu avem deloc nevoie de un tipograf
un manuscris pe care-l împărtășim cu prietenii
ne este sărbătoare

Cu siguranță, Buddha ne-a învățat finitudinea. Cu siguranță, Buddha ne-a învățat finitudinea. Dar asta nu pentru a refuza viața, ci dimpotrivă, pentru ca, după ce am acceptat certitudinea morții, să trăim în plinătate și seninătate sporite.

Egoiști, deci, ar fi poeții în cazul în care și-ar împărtăși cuvintele numai între ei. Astfel, revistele, oricât de muritoare ar fi, sunt la fel de indispensabile sufletelor noastre ca aerul pentru corpurile noastre, pentru că ele fac cuvintele poeților să trăiască pentru comunitatea umană. Revistele le dau aripi pentru a zbura, liberi și eterni – cel puțin la fel de

eterni ca biblioteca din Efes – pentru a intra în casele și în minţile noastre și pentru a da sens vieţilor noastre.

Binecuvântată să fie România care își iubește și își cinstește poeții. Binecuvântată să fie această ţară în care, în toate oraşele, abundă revistele și librăriile care le distribuie. Și mai presus de toate, binecuvântaţi până dincolo de ceruri să fie poeții care dau viaţă revistelor. Pentru că nu este o muncă ușoară. Iar talentul literar nu este suficient pentru asta. Este nevoie de energie neobosită, zile, și uneori nopţi, de trudă susţinută pentru a concepe și realiza un număr, pentru a-l tipări la timp, a-l distribui, ca să nu mai vorbim de sarcina, adesea ingrată, dar atât de esenţială, indispensabilă, care constă în căutarea permanentă a finanţărilor necesare. Iar acest timp, această energie pe care poeții le consacră revistelor sunt, indubitabil, sacrificate din propria creaţie. Da, pentru a menţine revistele în viaţă, ai nevoie de toate acestea. Dar, și mai mult, este nevoie de dragoste. Dragostea de poezie și dragostea de oameni.

Binecuvântaţi să fie deci Cassian Maria Spiridon și toată echipa ei care au născut revista *Poezia* în 1995, care a avut grijă de aceasta în tinereţea ei, pentru a face din ea, astăzi, o revistă matură care își cinstește părinții și oraşul în care s-a născut. Cu cea mai mare bucurie particip aici la celebrarea celei de-a o suta apariţie și nu am o singură dorinţă: ca și alții împreună cu mine, într-o poezie mereu vie, să-i sărbătorească cea de-a o suta aniversare!

Jean PONCET
Marsilia, 27 iunie 2022

*

când pentru tine
totul va fi împlinit
nu va mai rămâne nimic
decât cuvintele tale
care vor dura atât cât au durat
pergamentele din Efes

chiar mai efemere
decât tine

va rămâne iubirea
pe care le-ai dat-o oamenilor
și care va dăinui
atâta vreme cât amintirile lor vor trăi

și lecția de iubire
care va înmuguri din nou
în fiecare anotimp al sângelui

dar sângele
va seca

și numai
cuvântul
va rămâne
în infinitul
neantului

Traducere de **Valeriu STANCU**

❁

Cu gânduri la Iași și salutări pentru *Poezia*

Prin devotamentul, inteligența și perseverența domnului Cassian Maria Spiridon, excelent poet ieșean, cu echipa sa redacțională, revista *Poezia* pe care o conduce cu mult succes și care apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România a ajuns la numărul onorabil de al o sutălea. Ca un profesor de limba și literatura română la Beijing, un cititor însuflețit de altfel, mă simt foarte onorat și privilegiat să-mi pot exprima cu acest prilej toată admirația și calde felicitări!

Mărturisesc că păstrez în memoria mea amintiri minunate și sentimente foarte apropiate pentru orașul Iași. Este nu numai un oraș cu o peisagistică încântătoare, un loc unde răsună gloriosul nume de Ștefan cel Mare și ecoul de „Unire", dar mai ales izvorul poporului român, al limbii, istoriei, literaturii și culturii românești, fiind vatra spirituală a națiunii române. Pe aceste meleaguri omul se integrează cu natura, care blagoslovește și ea excelența. De la cultura Cucuteni la arta religioasă medievală, de la cronicile din Moldova la literatura națională modernă, reprezentată prin marele poet Mihai Eminescu, toate au conferit acestui oraș un temperament ancenstral și profund, iar cultura, educația și aspectele urbane au căpătat tot mai multă vigoare emanând mereu prospețime, armonie și strălucire.

Revista *Poezia* este o Carte de vizită de originalitate și rezonanță specifică acestui oraș, o fereastră a literaturii române contemporane larg deschisă către lume. Din 1995, anul când și-a făcut prima apariție, ea s-a

angajat ferm în misiunea de glorificare a tradiţiilor liricii româneşti şi de dezvoltare a culturii poetice. Prin aprofundarea cercetării conceptelor, a conţinutului şi a formulelor poetice, vechi şi noi, din ţară şi a celor de peste hotare, cu toată complexitatea şi transformările, prin urmărirea atentă a interferenţelor artei cu ştiinţa ca şi urmările aduse, prin prezentarea caleidoscopică a poeziei române actuale, în simultaneitate cu dialogurile interculturale, *Poezia* a jucat un rol important în crearea noilor valori poetice şi culturale şi se remarcă ca o revistă de înaltă ţinută, cu personalitate intelectuală distinctă, elogiată de poeţi şi public.

Urez cu toată sinceritatea succese tot mai mari revistei *Poezia*, condusă de poetul Cassian Maria Spiridon, spre impulsionarea dezvoltării creative a poeziei române şi promovarea schimburilor internaţionale între poeţi ai lumii, ca şi a confluenţelor culturilor umane. Numai tinereţe şi propăşire!

Chao DING, prof. univ. dr. românolog
4 iulie 2022, Beijing

❁

Nu am decît poezia…

„Mulţumesc foarte mult că v-aţi gândit la mine. Pentru mine este o onoare că am fost publicată în revista *Poezia*, şi că sunt parte la un moment special al acesteia, apariţia numărului 100. Cele mai bune urări din partea mea revistei *Poezia* şi celor care o realizează, minunatului oraş Iaşi.

Nu am decât poezia, această singură iubire
Care va dura mai mult decât mult timp.
Te iubesc cu viteza unui melc călătorind în jurul lumii."

Dai WEINA,
China

❁

Un important promotor al creaţiilor poetice şi al scrierilor despre poeme

Poezia este o revistă care a devenit un important promotor al creaţiilor poetice şi al scrierilor despre poeme. Nu doar că oferă o imagine a poeziei române, publicând cele mai bune creaţii de gen din această ţară, dar oferă cititorilor şi traduceri alese din întreaga lume. Editorii lucrează

cu dedicare să promoveze, cultive şi să ofere cititorilor cele mai importante opere literare unei audienţe din ce în ce mai mari.

Îi felicit cu ocazia numărului 100.

Bill WOLLAK, poet şi editor,
Statele Unite

❁

Sunt impresionată de revista *Poezia*

Felicitări pentru apariţia celui de-al 100-lea număr al revistei POEZIA. Sunt bucuroasă că aţi publicat în revista dvs. şi multe poeme ale membrilor Japan Universal Poets Association.

Marius Chelaru a fost şi în Japonia, în calitate de autor, invitat al nostru, unde a susţinut recitaluri şi a lansat cartea noastră *Duet of Wind*. De atunci Japan Universal Poets Association a mai publicat peste 100 de cărţi. Sunt impresionată de calitatea poeziei române şi a criticii literare in ţara dvs., şi de revista dvs., POEZIA, şi sper că vom mai colabora şi în viitor.

Taeko UEMURA,
Kyoto, Japonia
Director al Japan Universal Poets Association, Kyoto, membră a Pen Clubului Japonez şi a Kansai Poets Association

❁

O aniversare unică

O frumoasă aniversare şi unică în felul ei: revista „Poezia", revistă de cultură poetică, împlineşte o sută de numere, dar şi o sută de anotimpuri. Revista „Poezia" nu este doar o lume a poeziei, ci o poezie a lumii, căci, număr de număr, ea ne înfăţişează în toate cele ce sunt: de la matematică până la muzică, de la fizică până la metafizică, de la ştiinţă până la religie, de la crai nou până la luna plină, dimensiunea poetică a lumii.

Felicitări lui Cassian Maria Spiridon şi întregii echipe. La cât mai multe anotimpuri!

Varujan VOSGANIAN,
scriitor, vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor din România

❁

Un gest aproape eroic

A avea ideea, energia şi speranţa de a scoate o revistă exclusiv de poezie şi de gândire a poeziei, o revistă care să se numească chiar POEZIA – într-o epocă în care în vorbirea obşnuită a apărut expresia „Asta-i poezie!", vrând să spună „asta-i ridicol, abdurd, neseriozitate, vorbărie, prostie" – mi se pare un gest aproape eroic, plin de toate sensurile contradictorii ale încrederii şi riscului. Iar dacă cel ce a făcut acest gest scrie el însuşi poezii, dacă e vorba de un poet, atunci îndrăzneala lui devine o dovadă de încredere nu doar în miracolul de nedovedit al poeziei, ci şi în certitudinea legăturii lui cu acest miracol.

Îmi amintesc că acesta a fost gândul meu atunci când, în urmă cu un sfert de secol, poetul Cassian Maria Spiridon a înfiinţat revista „Poezia".

Cele o sută de anotimpuri care au trecut peste acea idee, devenită realitate şi continuând să existe, este o dovadă suficientă nu numai a autenticităţii ei, ci şi a eforturilor de tot felul care au trebuit depuse pentru ca ea să reziste în vălmăşagul vieţii literare. Altruismul celui care a decupat din timpul scrierii propriilor poeme timpul dăruit poeziei celorlalţi nu mai trebuie dovedit.

La mulţi ani „Poeziei", celor ce o scriu, celor ce o citesc si celor ce au puterea sa organizeze legătura dintre unii si alţii!

Ana BLANDIANA

❁

O definiţie

„Revista *Poezia* este o definiţie admirabilă, încă una, a poeziei înseşi."

Ioan HOLBAN

❁

Stil şi poezie

Revista trimestrială *Poezia* reprezintă un notabil punct de reper pe harta culturală şi spirituală contemporană. Cuprinsul publicaţiei nu oferă

doar o panoramă a liricii românești actuale, ci mai mult de atât, pune în lumină perspectiva unui sincronism estetic dintre literatura autohtonă și cea universală.

Paginile revistei care adăpostesc rubrica traducerilor din lirica universală au rolul de a pune la dispoziția cititorilor concepția stilistică și tematică a altor spații culturale, consolidându-se astfel legăturile spirituale dintre popoare. Temele abordate număr de număr sunt incitante, de actualitate, iar diversitatea exprimă amplitudinea orizontului cultural. Revista este o oglindă a stilisticii și a esteticii imaginarului de astăzi, toate poemele sunt atent selectate, mizează pe valorificarea unei poezii înalte.

Revista este un moment liric în sine, un act artistic ce se dezlănțuie elegant sub privirile cititorilor pasionați, dar și sub cele ale specialiștilor. În orice caz, apariţiile trimestriale sunt aşezate simbolic întrun context al anotimpurilor (primăvară, vară, toamnă, iarnă) și susțin ciclul schimbărilor, al prefacerilor, al evoluției.

Se remarcă acurateţea alegerii textelor, formatul atent îngrijit al revistei și desigur valoarea. La ceas aniversar, îi felicităm cu plecăciune pe timonieri și le mulţumim din inimă.

Urăm revistei *Poezia* să fie mereu farul călăuzitor al liricii românești, să dăinuie în dimensiunea temporală a „tinereții fără bătrânețe”.

Din Valea Brazilor, Iulie 2022

Constantin LUPEANU

❁

Salutul adresat numărului 100 al revistei „Poezia”

Cu o sută de numere la activ, revista de cultură poetică „Poezia” se poate mândri cu o colecție importantă, din care nu lipsesc antologiile de autori sau pe seama unor grupări literare, de la noi și din lume, exegezele tematice, informația bogată și chiar inițierea, atât de necesară, într-un domeniu în care amatorismul și impostura sunt în vigoare. Publicația ieșeană și-a impus astfel rostul și identitatea, oferind o pildă de fidelitate pentru meleagul de miracol al Poeziei, acolo unde cuvântul dezleagă tainele sufletului. Într-o lume amenințată de spaime, ură și minciună, revista lansată în urmă cu mai bine de 25 de ani de poetul Cassian Maria Spiridon, căruia i s-a alăturat cu pasiune orientalistul Marius Chelaru,

reprezintă un refugiu, o oază de reverie şi iluminare, un spaţiu generos de armonie şi speranţă.

Îi felicităm sincer pe realizatori pentru acest eveniment remarcabil şi le dorim să aibă parte de cât mai multe asemenea succese, spre continua afirmare a conştiinţei literare româneşti!

Cristian LIVESCU,
director editor al revistei „Antiteze”, Piatra Neamţ

❁

Revista POEZIA la ceas aniversar

Revista POEZIA nr. 100. Cum apare de patru ori pe an, înseamnă că acum împlineşte 25 de ani de existenţă, o vârstă frumoasă.

Nu e o revistă constând din câteva foi volante, aşa cum sunt multe în ţară, ci o carte sadea, format A5 cu 250 de pagini. Nu se face la voia întâmplării, ci are întotdeauna o temă. Se deschide cu un amplu articol de fond, conform tematicii, semnat de directorul fondator Cassian Maria Spiridon, după care urmează un interviu luat unui poet român sau străin. În continuare, revista îşi deschide cu generozitate paginile poemelor poeţilor români contemporani, nefiind omişi nici „Tinerii autori”. Ba, mai nou, au apărut cu poeme şi autorii reprezentanţelor filialei, un lucru foarte plăcut!

Rubrica „Poezii de ieri pentru azi” vine parcă să ne atenţioneze că poezii s-au scris şi înainte. Utilă este şi rubrica „Arte poetice la români”, după care, sub titlul „Poeme româneşti”, sunt incluse poezii ale autorilor români traduse în diferite limbi – ceea ce nu mai găsim la nici o altă revistă din ţară. Redactorul şef Marius Chelaru susţine număr de număr rubrica “Biblioteca haiku”. În continuare, în revistă sunt incluse pe zeci şi zeci de pagini, în traducere, poeme din literatura universală. Sub tematica numărului respectiv bine aleasă cu ani în urmă de Cassian Maria Spiridon apar, de asemenea, câteva studii sau eseuri, iar la rubrica „Cronici şi recenzii” sunt publicate materiale cu privire la volumele de poezie recent apărute. De remarcat că această rubrică se deschide cu „Biblioteca de poezie” semnată de Marius Chelaru. La rubrica “Prima verba” Carmelia Leonte stă de vorbă cu condeieri începători, iar pe ultima pagină, în mod invariabil, apare un poem (integral sau fragment) de Eminescu.

În concluzie, o revistă indispensabilă oricărui poet sau iubitor de poezie, căreia îi urăm alte câteva sute de numere de acum înainte!

Mircea M. POP
Germania

Societatea Română de Haiku vă felicită cu ocazia aniversării a 100 de numere ale revistei dvs. Credem că longevitatea acesteia demonstrează că este un martor al calităţii şi al importanţei în spaţiul literar românesc, dovedind o dată în plus, că prezintă o bogată activitate culturală prin cuprinderea unui număr mare de poeţi contemporani români şi străini ce sunt publicaţi în fiecare număr în paginile sale.

Apreciez mai ales faptul că revista POEZIA, prin dl. Marius Chelaru, acordă un spaţiu important autorilor de poezie de sorginte niponă (haiku, tanka etc), dar şi poemului intr-un vers de origine românească publicând în fiecare număr poeme şi poeţi la secţiunea Biblioteca Haiku.

Cu ocazia aniversării revistei POEZIA, pe care o considerăm unică printre revistele de profil din România, ne exprimăm admiraţia pentru bogata activitate urându-vă succes şi inspiraţie şi în viitor.

Preşedintele Societăţii Române de Haiku
Valentin NICOLIŢOV

Cassian Maria SPIRIDON

Naşterea poeziei, o taină

E necesar să înţelegem prin ce se defineşte *taina*, care este cuprinderea ei, prin ce ne dumireşte în cunoaşterea şi acceptarea celor de nepătruns. Pilduitoare în deslușirea acesteia este cercetarea universului religios, a misteriilor care au străbătut şi străbat omenirea încă de la conştientizarea prezenţei sale , cale prin care să-şi lumineze raporturile cu toate cele care o înconjoară pe pământ şi în cer.

Vom apela pe larg la definirea *tainei* din *Dicţionarul de teologie ortodoxă*, al părintelui Ion Bria (Editura Institutului Biblic şi de misiune al B.O.R., 1994): „TAINĂ [gr. mysterion, lat. mysterium sacramentum = taină, simbol sacru]: Noţiunea de *Taină* are în teologie o dublă semnificaţie: una este aceea care se acoperă cu termenul de «mister», de lucru ascuns şi necunoscut sau chiar de necunoscut şi o alta, care e redată mai exact de termenul «sacrament».

Primul înţeles este originea celui de al doilea: «Taina cea din veci ascunsă şi de îngeri neştiută» este cuprinsă în procesul proniator al mîntuirii neamului omenesc. Revelarea intenţiilor divinităţii, prin cuvîntul Scripturii sau prin intervenţiile directe şi intempestive care sînt minunile, nu dezvăluie decît parţial conţinutul de «taină», atît cît Dumnezeu consideră necesar pentru mîntuirea noastră. În acest prim sens se poate vorbi în orice religie revelată despre misterul lui Dumnezeu – sau chiar al omului, sau chiar al creaţiei – şi despre incapacitatea noastră de a-l cunoaşte, de a-l atinge".

Într-un al doilea sens: „*Taina* este comunicarea sau împărtăşirea realităţii spirituale divine, într-un gest însoţit de o realitate materială şi prilejuită de preot. *Tainele* sau sacramentele, în număr de şapte reprezintă tocmai «atingerea» lui Dumnezeu de către om din iniţiativa şi milostivirea Creatorului. În acest sens, *Tainele* sînt eminamente creştine: ele sînt lucrarea eficace a harului izvorînd din umanitatea îndumnezeită a lui Hristos, Care Se împărtăşeşte, ca anticipare a împărăţiei Sale eshatologice, printr-un rit de sfinţire săvârşit de slujitorii bisericeşti în şi prin puterea Duhului Sfînt. Termenul «mysterion» a fost folosit mai întîi în sensul general de *taina* mîntuirii, nu cu sensul de acţiune care acordă un har particular. Sfintele *Taine* sînt mai degrabă rituri de mijlocire a harului, prin

care creştinul participă real la taina mîntuirii. Cuvîntul şi *Taina* constituie cele două mijloace de împărtăşire a harului şi deci de mîntuire".

Şapte sunt Sfintele taine ale bisericii: Botezul, Mirungerea, Euharistia (Împărtăşania), Spovedania, Preoția, Nunta şi Maslul – primele trei fiind *Tainele de iniţiere*.„În plan ontologic, subliniază părintele Ion Bria în *Dicţionar*, *Tainele* respectă, confirmă şi transformă umanul. În fiecare *taină* există un element uman şi unul divin. Cu toată slăbiciunea lui, umanul primeşte harul, graţia".

Vedem cum se împletesc şi interacţionează cele două elemente, divinul şi umanul, iar drumul spre mîntuire este mijlocit prin împreuna lucrare a Tainei şi Cuvîntului.

Este cunoscută parabola *talanţilor* (în lat. *Tallentum*) din Evanghelia după Matei, în care ni se cere ca darurile materiale şi spirituale, primite de la Dumnezeu – talanţii fiind simbolul acestora – prin muncă şi înţelepciune a le pune în valoare. Immanuel Kant, în *Critica facultăţii de judecare* (Editura Ştiinţifică şi enciclopedică, 1981, traducere Vasile Dem Zamfirescu, Alexandru Surdu) în capitolul *Arta frumoasă este arta geniului*, defineşte în cîteva puncte, ce este geniul: „1. este *talentul de a produce* fără o regulă determinată, şi nu o predispoziţie a abilităţii pentru ceea ce poate fi învăţat după o regulă". La punctul 3, de interes în argumentaţia noastră, citim: „Geniul însuşi nu poate descrie sau indica ştiinţific modul în care creează produsul său, ci el ca *natură* prescrie reguli. În consecinţă, creatorul unui produs datorat geniului său nu ştie cum s-au născut în el ideile operei; de asemenea, el nu poate să le inventeze după plac sau conform unui plan şi să le comunice altora în prescripţii a căror respectare să conducă la produse similare. (Probabil că din acest motiv a şi fost derivat cuvîntul geniu din *genium* care înseamnă spirit particular, protector şi conducător, dat omului prin naştere şi care-i inspiră acele idei originale)".

Cum ar spune Platon, zeul este cel care glăsuieşte şi provoacă apariţia operei. Kant vine în continuare, depăşind cu totul viziunea aristotelică dar şi platoniciană asupra creaţiei lirice, limpezind propria viziune, în *lămurirea şi confirmarea definiţiei anterioare a geniului*, atenţionînd ferm că geniul este total opus *spiritului de imitaţie* şi exemplificînd printr-o paralelă între ştiinţă şi artă: „Tot ce a expus Newton în opera sa nemuritoare despre principiile filosofiei naturii se poate învăţa, oricât de mare a fost spiritul necesar pentru astfel de descoperiri; în schimb, compunerea de poezii adevărate nu se poate învăţa, oricît de amănunţite ar fi prescripţiie artei poetice şi oricît de bune ar fi modelele ei. Motivul este că Newton ar putea să descrie foarte clar, nu numai pentru

el, ci şi pentru oricine altcineva, cu scopul de a fi urmat, fiecare din paşii pe care a trebuit să-i facă de la primele elemente de geometrie până la marile şi profundele sale descoperiri. Însă nici Homer, nici Wieland n-ar putea spune cum s-au născut şi cum s-au combinat ideile lor pline de fantezie, dar şi de miez, întrucît ei înşişi nu ştiu acest lucru şi deci nu-1 pot transmite nimănui".

Este de natura evidenţei că nu există în artă reguli prestabilite, un îndrumar pe care o dată însuşit să-l putem aplica, ci ele se nasc, se consolidează şi se impune în procesul creaţiei. Este, cum spune Kant, o pricepere *incomunicabilă*; *ea este împărţită fiecăruia nemijlocit de mîna naturii şi moare deci odată cu cel care o posedă, pentru a reapărea atunci când natura înzestrează pe altul cu ea, care nu are nevoie decît de un exemplu pentru a determina talentul, de care este conştient, să se manifeste într-un mod asemănător.*

Ideile estetice, mai ales în poezie, cum remarcă şi filosoful de la Königsberg, *îşi pot da întreaga măsură*, graţie a ceea ce el numeşte *un talent al imaginaţiei*: „Facultăţile sufletului a căror îmbinare (într-o anumită proporţie) constituie geniul sînt deci imaginaţia şi intelectul".

Parafrazîndu-l pe filosof, tot din *Critica facultăţii de judecare*, unde reprezentarea lumii în genere este *produsul unei cauze inteligente (a unui Dumnezeu)*, putem spune că, la fel poezia este un produs al unei cauze inteligente. Pentru Kant *geniul constă în proporţia fericită a îmbinării facultăţilor pe care nici o ştiinţă nu o predă şi care nu poate fi învăţată prin sîrguinţă; ea permite, pe de o parte, găsirea ideilor pentru un concept dat, iar pe de altă parte găsirea* expresiei *pentru idei prin care dispoziţia sufletească subiectivă produsă astfel, ca însoţitoare a unui concept, să poată fi comunicată altora.*

În al doilea volum din *Estetica* (Ed. Academiei, 1966, traducere D.D. Roşca), în capitolul *Poezia lirică*, Hegel are cîteva observaţii de interes pentru profilarea condiţiilor de naştere a poeziei. În exprimarea conţinutului autentic al sufletului omenesc, importantă este expresia artistică a acestuia, modalitate cu totul diferită de modul comun de exprimare, de limbajul cel de toate zilele: „Cu cît concentrarea simplă a inimii se deschide pe seama unor sentimente multilaterale şi pentru consideraţii mai cuprinzătoare, iar subiectul devine conştient de interiorul său poetic în mijlocul unei lumi orînduite mai prozaic, cu atît mai mult pretinde lirica şi o cultură artistică dobîndită, care trebuie să se înfăţişeze ca muncă independentă făcută în avantajul şi spre desăvîrşirea darului subiectiv natural".

Tot aici, filosoful de la Jena subliniază o realitate a naşterii operei, rezultat din impulsul poetului liric care *se simte împins să exprime în cîntec tot ce ia formă poetică în sufletul şi conştiinţa sa.* Este cu adevărat o taină, acest imbold, acest îndemn imperios de nestăpînit, al poetului de a da glas inimii sale, sentimentelor, aspiraţiilor şi emoţiilor de care îi este sufletul cuprins şi a le comunica semenilor. Şi exemplul ilustrativ la care apelează Hegel, şi cum era şi de aşteptat, cu îndreptăţire, este Goethe, „care în mijlocul bogatei şi variatei sale vieţi s-a comportat totdeauna ca poet, adică a compus poezii. Şi sub acest aspect el face parte dintre cei mai eminenţi oameni. Rar poate fi întîlnit un om atît de activ şi cu interese atît de multilaterale şi care, în ciuda acestei nemărginite desperări, să trăiască absolut în s i n e şi să transforme în contemplaţie poetică absolut tot ceea ce vine în atingere cu el. Viaţa sa exterioară, particularitatea inimii sale mai mult închise decât deschise în viaţa zilnică, concepţiile sale ştiinţifice şi rezultatele unor cercetări de lungă durată, sentinţele bazate pe experienţa simţului său practic dezvoltat, maximele sale etice, impresiile pe care le făceau asupra sa evenimentele timpului care se împleteau atît de variat, concluziile pe care le-a scos de aici, veselia zburdalnică şi curajul tinereţii sale, forţa împlinită şi frumuseţea interioară a anilor bărbăţiei sale, înţelepciunea senină şi cuprinzătoare a bătrâneţii, totul s-a transformat la el în efuziune lirică, în care el a exprimat şi cele mai uşoare adieri ale simţirii, cît şi cele mai dure conflicte ale spiritului, liberîndu-se de ele prin această exprimare”.

Poetul este şi rămîne un receptacul care absoarbe mişcările vieţii, pe care le comunică transfigurate graţie talentului său, primit ca un dar divin ce i se impune a-l îmbogăţi prin inteligenţa şi cultura asimilată. „Lirica, cum ne spune filosoful, înfăţişează ivirea instantanee a sentimentelor şi a reprezentărilor în succesiunea temporală a naşterii şi a formării lor şi din acest motiv trebuie să dea formă artistică însăşi mişcării temporale celei mai variate”.

Novalis are între *fragmentele* sale (Humanitas, 2008, traducere Viorica Nişcov) cîteva care iluminează taina naşterii poeziei. Vom apela doar la două dintre ele, primul, 856, doar parţial, din care citäm: „Există în noi un simţ special pentru poezie – o stare de spirit poetică. Poezia e absolut personală, de aceea indescriptibilă şi indefinibilă. Celui care nu ştie şi nu simte nemijlocit ce e poezia, nu i se poate da nici o idee despre ea. Poezia e poezie. Departe, ca de la cer la pămînt, de arta retorică”. Şi următorul, 857, îl redăm integral: „Simţul pentru poezie are multe în comn cu simţul pentru misticism. Este simţul pentru singular, personal, necunoscut, tainic, pentru ceea ce urmează să fie revelat, pentru hazardul

necesar. El reprezintă nereprezentabilul. Vede invizibilul, simte imperceptibilul. Critica poeziei e lipsită de sens. Greu e şi să decidem – deşi aceasta e singura decizie posibilă – dacă ceva e sau nu e poezie. Poetul e într-adevăr cu minţile duse – în schimb la el totul se petrece în lăuntrul său. El reprezintă în chipul cel mai caracteristic subiectul şi obiectul, sufletul şi lumea. De aici, nemărginirea unui poem bun, veşnicia lui. Simţul poeziei este strâns înrudit cu simţul profeţiei şi, în genere, cu simţul religios, cu simţul clarviziunii. Poetul ordonează, îmbină, alege, inventează – el însuşi ignoră de ce tocmai astfel şi nu altminteri".

Este o voinţă mai presus de el care îl îndeamnă, îi cere poetului să-şi exprime întreaga trăire interioară, să o comunice şi celor care au bucuria de a fi înnobilaţi cu acel *simţ special pentru poezie*, simţ care de asemenea este şi o taină; de ce, cum, prin ce miracol ni s-a oferit.

Vorbind despre expresia literară, Benedetto Croce în *Poezia* (Univers, 1972, traducere Şerban Stati) considera unica demnă de acest nume, *cuvîntul în toată puritatea şi fecioria lui*, *adică poezia*.

Vorbind de poezie ca mister, esteticianul italian consideră că, *într-adevăr, ea oferă misterul realităţii, realitatea ca mister, nepătrunsă încă de acea lumină ce alungă perpetuu misterul, lumină care este critica, adică gîndirea*. Mister care se cere „dezlegat", scos la lumină, în fond ne aflăm în faţa unei taine, taina din care se întrupă poemul, precum Minerva din capul lui Zeus. „Poezia creează ea însăşi, ca orice altă activitate spirituală, problema o dată cu soluţia, forma o dată cu conţinutul, care nu este materie informă, ci materie formată. Înainte să scapere scînteia poetică, nu există figuri conturate în lumină sau umbră, nu există decît întunericul. Şi doar această scînteie radiază lumina, lumina datorită căreia naşterea lui Homer a fost asemuită cu răsăritul soarelui pe pămînt, iar «claritatea homerică» a rămas şi astăzi atributul oricărei poezii adevărate". (Benedetto Croce)

Cel care, cum citim în subtitlul de la cartea sa *Poezia*, şi-a dorit să scrie o *introducere în critica şi istoria poeziei şi literaturii*, este, firesc, constant preocupat de misterul creaţiei, aici, cu osebire, a creaţiei lirice. Vorbind despre *expresia poetică*, îndreptăţeşte viziunea platoniciană a anticilor greci asupra miracolului naşterii poeziei: „Într-atît de uimitoare şi aproape miraculoasă le-a părut vechilor greci poezia, încît au atribuit-o unei suflări sacre, unui entuziasm, unei furii, unei nebunii divine; iar pe aezi i-au deosebit de ceilalţi muritori, cinstindu-i ca pe nişte inspiraţi ai zeilor, discipoli predilecţi ai Muzei, al căror cîntec pătrunde tăriile cerului. Nici modernii nu au refuzat cu totul poeţilor acelaşi tribut de omagii; într-adevăr, ei sînt şi azi înconjuraţi de unanimă admiraţie şi de un fel de

protecţie respectuoasă; lor mai cu seamă, dacă nu chiar în exclusivitate, le este rezervat privilegiul «inspiraţiei» şi harul «genialităţii». În sens strict, inspiraţia, genialitatea şi acel *quid divinum* se află în orice fiinţă şi în orice operă umană, care altfel n-ar fi cu adevărat omenească. Relieful pe care aceste caractere par să-l primească în creaţia poetică rezultă însă tocmai din raportarea individualului la universal, a finitului la infinit, raportare inexistentă ori inexistentă în felul acesta anume, în practică şi în pasiune, unde are loc mişcarea inversă, şi care există de asemenea în gîndire şi în filosofie, dar în mod secundar şi prin medierea poeziei. Faţă de cunoaşterea filosofică, cea poetică a fost simţită ca ceva deosebit; mai mult decît o cunoaştere, ea a trezit ideea de producere, de formare, de plăsmuire, de ποιετν, de unde şi numele păstrat în limbile noastre; în legătură cu poezia a fost pentru prima dată părăsit conceptul de cunoaştere ca *receptare* şi afirmat acela de cunoaştere ca *facere*".

Celui hărăzit de Muze, cînd acestea îl vizitează, aproape că, în afara voinţei lui se supune acestei străfulgerări ce se manifestă prin imperioasa nevoie de a se materializa în versul aşternut pe foaia albă. Dacă nu captezi miracolul, dispare ca un fum şi Muza, puţin probabil să vină în sufletul şi mintea poetului în aceleaşi vestminte lirice, poate, cînd va voi să vină, în altele îşi va impune tainica dorinţa de a se comunica şi a ne comunica, prin creaţie, cuvîntul viu.

O potrivită descriere şi destul de exactă ni se propune în *Poezia,* de estetician, asupra procesului, a travaliului depus de poet, după întîlnirea cu Muza inspiratoare, asupra primei forme a expresiei poetice: „Varietatea necesară a simţirii şi creaţiei omeneşti pune, pe de altă parte, obstacole în calea reevocării poetice, care ar vrea să se desfăşoare, şi totuşi nu reuşeşte să se mişte în libertate, fiind împiedicată şi oprită de prejudecăţile care limitează mintea, de sufletul distrat, şi întors către alte ţeluri, de pasiunile tiranice; cursul însuşi al evenimentelor îi ridică în cale şi obstacole de altă natură, numite accidentale, ca atunci cînd pagina scrisă este pierdută sau este găsită deteriorată şi prea puţin lizibilă. Sînt piedici şi opreliști ce se pot observa deseori chiar la creatorul expresiei originare, la autorul poeziei care, trecînd la alte îndeletniciri şi îngrijindu-se de satisfacerea altor nevoi, cînd se întoarce din nou la ea, îşi dă seama că nu mai este în stare să o reconstituie în sine, sau să o reconstituie în întregimea ei, deoarece au dispărut, cu totul sau în parte, condiţiile subiective şi obiective pe care le poseda în momentul creaţiei.

Autorul se străduie atunci, după caz, să regăsească fila pierdută, să-i reîmprospăteze scrisul şi să îl descifreze, sau să se desprindă de freamătul pasiunilor, să se scuture de distrageri, să se concentreze în el însuşi, să-şi

scotocească memoria, să-şi aţîţe fantezia, şi astfel, cu dibăcie şi efort, reuşeşte pînă la urmă să regăsească şi să recreeze poezia creată mai de mult. În această muncă el ajunge cîteodată să formuleze conjecturi, alteori se întîmplă ca atunci cînd crede că a reevocat unul sau altul dintre cuvintele poeziei originare, să îl fi substituit de fapt cu un altul; astfel încît, dacă apoi memoria sa devine mai limpede ori îşi interpretează mai bine scrisul, ori găseşte un exemplar mai bun, îşi dă seama de substituire, care poate să fie cîteodată o formă mai palidă decît cea originară, dar şi, din întîmplare, o corecţiune binevenită, o îmbunătăţire".

Este ceea ce se întîmplă în procesul creației cu fiecare dintre cei vizitați de inspirație. Și, poeții știu bine această realitate, fiecare vine cu maniera şi mijloacele sale specifice în a-şi materializa gîndul poetic, expresia lirică. „Poezia luminează însă minţile într-o străfulgerare, iar străduania omenească o urmează, antrenat de ea, fascinat, luînd de la ea cît poate mai mult; zadarnic îi cere să se oprească şi să se lase privită în toate trăsăturile chipului ei, căci ea a şi pierit. Cîteodată se reîntoarce şi se lasă privită mai pe de-a-ntregul, alteori însă nu, iar poetul rămîne cu cuvintele lui luminoase şi cu cele opace, care aşteaptă şi invocă raza care să le lumineze". (Benedetto Croce)

De interes şi pilduitoare sunt şi afirmațiile lui Shelley din eseul său *În apărarea poeziei* (*Scrieri alese*, Editura de stat pentru literatură şi artă, traducere Petre Solomon, 1957) pentru care activitatea mintală se remarcă prin cele două categorii: *raţiune* şi *imaginaţie*: „Raţiunea priveşte deosebirile, iar imaginaţia asemănările dintre lucruri. Raţiunea este faţă de imaginaţie ca mijlocul faţă de impuls, ca trupul faţă de spirit, ca umbra faţă de esenţă".

După un cuprinzător excurs asupra naşterii şi priorităţii poeziei în universul omului, fiind de natură divină, ea *ridică vălul care ascunde frumuseţea lumii*, înnobilează precum Midas, tot ce cuprinde în vers, o defineşte, dacă putem spune astfel despre o lumină a spiritului, în realitate de nedefinit, subliniind totodată miracolul naşterii poemului: „Ea este în acelaşi timp centrul şi circumferinţa cunoaşterii; ea cuprinde întreaga ştiinţă, fiind totodată criteriul ei. E deopotrivă rădăcina şi floarea oricărui sistem de gîndire, izvorul tuturor şi cea care le împodobeşte pe toate; veştejită, ea ar zădărnici rodul şi sămînţa, tăgăduind unei lumi sterpe seva care hrăneşte şi înmulţeşte lăstarii pomului vieţii. Poezia e încununarea tuturor lucrurilor, floarea desăvîrşită a tot ce există; ea este ca mireasma şi culoarea trandafirului faţă de ţesătura elementelor ce-1 alcătuiesc – ca forma şi strălucirea frumuseţii neprihănite faţă de tainele anatomiei şi ale putreziciunii. Ce-ar fi virtutea, dragostea, patriotismul, prietenia etc. – ce-

ar fi priveliștea frumosului univers pe care-l populăm – ce-ar fi bucuriile cu care ne mîngîiem în această viaţă ţărmurită de mormînt, şi ce-ar fi năzuinţele noastre legate de lumea de dincolo de mormînt, dacă poezia nu şi-ar lua zborul ca să ne aducă lumină şi foc din acele tărîmuri veşnice, către care calculul cu aripi de bufniţă nu cutează niciodată să se înalţe? Poezia, spre deosebire de raţiune, nu este o facultate pe care ţi-o poţi exercita potrivit voinţei. Un om nu poate spune: «Am să fac poezie». Nici măcar cel mai mare poet n-ar putea-o spune – pentru că, în actul creaţiei, mintea e ca un tăciune stins, pe care o forţă invizibilă, ca o boare nestatornică, îl aprinde, dîndu-i o strălucire trecătoare; această forţă izvorăşte din lăuntru, asemeni culorii unei flori ce se ofileşte şi se schimbă apoi o dată cu izbucnirea acelei culori; iar părţile conştiente ale firii noastre nu pot să prevadă nici apropierea, nici plecarea ei. De-am putea stăpîni oricînd această forţă, în toată puritatea ei originară – urmările ar fi de o măreţie cu neputinţă de prevăzut: numai că, atunci cînd începi să compui, inspiraţia e deja în scădere şi probabil că chiar şi cea mai minunată poezie împărtăşită vreodată omenirii e doar o umbră palidă a ideilor iniţiale ale poetului. Fac apel la cei mai mari poeţi ai zilelor noastre şi le cer să spună dacă e sau nu greşită afirmaţia că cele mai frumoase versuri sînt rodul muncii şi al studiului".

Totodată, şi ne întoarcem la *Poezia* lui Benedetto Croce, poetul în travaliul său sub imperativul inspiraţiei este însoţit de suma cunoştinţelor sale culturale şi spirituale pe care şi le-a însuşit, dar şi de constantele sale exerciţii în perfecţionarea formei în care îmbracă poezia: „Poetul îşi învaţă meseria, aşa cum şi-o învaţă fiecare om: pe propriile speze; adică nu gratuit, nu cu plăcere, nu cu uşurinţă, aşa cum s-ar întîmpla dacă ar putea să înveţe făcînd exerciţii cu rezultate sigure, dacă ar putea învăţa înotul fără a se arunca în valuri şi fără a înghiţi apă sărată.

Autodidacticismul poetului nici nu poate fi redus la disciplina şcolară, nici nu poate fi ajutat sau complinit prin această disciplină. Şcoala serveşte literaturii, nu poeziei; şi, în cadrul literaturii însăşi, ea serveşte nu la formarea scriitorului, ce se formează singur şi aceasta doar atunci cînd îl animă un gînd sau o pasiune care în el se preface în stil, ci la a-i transmite acea învăţătură care poate fi transmisă: adică aceea de a înfrîna şi a şlefui primitivitatea expresiei imediate şi a-i da o formă armonioasă şi corectă".

Şi, aşa cum au remarcat în operele lor estetice filosofi precum Kant şi Hegel, Croce nota: „Ceea ce nu se poate preda este spontaneitatea şi libertatea geniului, care, tocmai pentru că este geniu, ştie, prin propria sa muncă, să se regăsească pe sine în adîncul eului său şi să se alăture, prin mijlocirea disciplinei, geniului întregii umanităţi.

Disciplina comportă voinţă; iar geniul poetic este volitiv, tenace, răbdător, învingător al oricărei rezistenţe, victorios asupra oricăror piedici".

Paul Valery în *Caiete-fragmente* (Humanitas, 2021, traducere Marius Ghica) este preocupat de misterul creaţiei, de taina de nepătruns prin care apare poezia: „Începutul adevărat al unui poem (care nicidecum nu este cu necesitate primul vers –) trebuie să-i vină autorului ca o formulă magică, una ce-i va deschide acestuia ceea ce el nu ştie încă. Pentru că ea deschide într-adevăr – un adăpost, o subterană şi un labirint care-i era intim şi necunoscut".

Un miracol de nepătruns este naşterea poeziei adevărate, fapt recunoscut de toţi mînuitorii condeiului, de iubitorii de poezie, de toţi cei care, preocupaţi de dezlegarea lui, şi-au recunoscut şi asumat neputinţa în încercările repetate întru dezlegarea acestuia.

Naşterea poeziei este şi rămîne un mister, o taină, pe care nici poetul nu o cunoaşte, nu o pătrunde, ci, în fericită ipostază, o divulgă lumii sub imperativul imaginaţiei.

Viitoarele numere vor avea ca temă:

2022 – *Poezie şi infinit, Poezie şi timp*
2023 – *Poezie şi inimă; Poezie şi spaţiu, Poezie şi senzaţie, Poezie şi revoluţie*
2024 – *Poezie şi pîine; Poezie şi realism, Poezie şi miracol, Poezie şi natură*
2025 – *Poezie şi limbă; Poezie şi moralitate, Poezie şi regalitate, Poezie şi idee*

„LUMEA CARE NI SE ÎNTÂMPLĂ”

Convorbire cu SEVGI VURAL, Istanbul, Turcia

Născută la 01.01.1973 (4.08.1972 după actul de identitate), în Eyüp, Istanbul, Sevgi Vural este poet, muzician, model free lancer, locuieşte în Istanbul şi are o viziune aparte asupra poeziei, tradiţiilor, vieţii în general. Familia ei provine dintr-un sat cu istorie mixtă. Ne-am întâlnit la marginea Anatoliei, într-un oraş cu istorie veche, Eskişehir. Am colaborat la unele proiecte, am publicat câteva poeme ale sale în *Poezia*.

Sevgi, te-ai născut în Eyüp, Istanbul, dar în copilărie ai stat în satul Torut, unde ai început şcoala primară. Ştiu că e o zonă cu o istorie kurdo-turco-armeană. Vorbeşte-ne despre aceste locuri, despre copilăria ta acolo.

Tata şi mama sunt din sate vecine din districtul Hozat, regiunea Tunceli. Tata din Torut, mama dintr-un micuţ cătun apropiat, Shovalyan. Nu sunt nume turceşti, şi în jur sunt multe sate ale căror nume nu sunt turceşti, ci kurde, armeneşti sau zazaki[1]. Mică fiind, nu ştiam de aceste diferenţe, am început să le înţeleg către tinereţe. Torut e un vechi sat armenesc, dar mai vedem vechile rădăcini doar în numele satelor, câmpiilor, munţilor, bătrânilor, în porecle şi ritualuri practicate în regiune. Şi în ce povestesc bătrânii. M-am născut în Eyüp, Istanbul. Tata, în anii 60, a venit aici cu al doilea val de emigraţie. A deschis o afacere. Comerţ (băuturi, apă), apoi ca o franciză „Coca-cola”. I-a luat pe mama şi cei trei copii pe care îi aveau (eu nu eram) la Istanbul mai târziu. Eu şi cel de după mine ne-am născut în Eyüp, acum eram cinci fraţi. Ne-am întors în sat la înmormântarea bunicului şi, cumva, am stat câţiva ani, tata rămânând în Istanbul. Ultimul nostru frate, al şaselea, s-a născut în sat.

Pentru mine satul înseamnă viaţa magică şi provocatoare, locul unde trăiesc în comuniune cu elementele naturii. Mereu m-am simţit norocoasă că am fost acolo la vârsta la care toate lasă urme la nivel imaginar, şi pentru că am fost învestită cu mai multe responsabilităţi în viaţa satului. Luminile satului, stelele, soarele şi luna, câmpurile, florile,

[1] Zazaki sau Zaza (îşi mai spun *Zazakî / Kirmanckî / Kirdkî / Dimilkî* pentru că „zaza” provine (şi) dintr-un termen peiorativ), este o limbă vest-iraniană – scrierea e cu caractere latine – din ramura indo-europeană, grupul zaza-gorani, vorbită de populaţia zaza, din estul Turcia, localizaţi în provinciile Tunceli, Bingöl dar şi în zone din Erzincan, Elaziğ ş.a. Mulţi se consideră înrudiţi cu, sau chiar kurzi, cum, de altfel, îi regăsim în diverse documente.

copacii şi fructele, cățăratul în copaci, tăvălitul prin iarbă, văi, locuri de baie făcute de râu, un copac căzut, un pod peste pârâul ieşit din matcă, mieii, poveştile spuse iarna, pregătirile de iarnă, adunatul lemnelor... o viaţă în natură la care copiii, după puterea lor, participau la treburi. Le-am avut pe toate. Toate înseamnă poveşti şi elemente imaginare. Adulţii aduceau lemne în cârcă sau pe spatele cailor din munţi, noi, copiii, în cârcă mlădiţe sau crengi rupte. Lâna era foarte importantă, multifuncţională. Leagănele. Te legeni mult timp, visele tale se leagănă. Îmi place. Cărui copil nu-i place? Ne făceam păpuşi din cârpe, şi asta îmi plăcea. Obişnuiam să scoatem nucile adunate peste noapte din coajă şi să le punem pe aţă. Succesul era când le scoteam întregi. Ne întreceam. Eram foarte obosiţi, dar îi dădeam înainte. Ne mai plăcea tunsul lânii, spălarea şi prelucrarea ei. Îmi plăcea cum se învârtea fusul. Toate astea au devenit imagini ale poemelor mele. În a doua mea carte se întrevăd limpede spiritualitatea, felul de a se vorbi, simbolurile acelei perioade şi cultura satului meu. Ploaia mă speria cel mai mult. Crăpăturile din acoperiş trebuiau reparate, altfel ploaia intra în casă. Odată mi-a revenit mie sarcina. Îmi amintesc cum fugeam în jurul casei, ploaia curgea prin cinci-şase locuri, căutam lighene, cazane orice. E una din cele mai înfricoşătoare amintiri. În ultima vreme am realizat că era şi o terapie.

Păşteam miei şi viţei. Adulţii duceau vacile, caprele şi oile să pască undeva pe munţii depărtaţi, copii prin văile de lângă sat. Trebuia să fii cu ochii pe viţei, altfel ceva se petrecea deodată, ei nu se lăsau şi alergau de colo-colo, eu nu puteam să-i bat. Dacă dispăreau, venea seara, ce puteam să spun mamei la întoarcere? Aveam şapte-opt ani, cădea întunericul, eu şi sora mea plângeam parcă rugam viţeii să apară. Am şi altă amintire din sat, o cicatrice pe braţul drept de când eram copil, o port ca pe un tatuaj. Ţin la cicatrici, sunt ca nişte tatuaje naturale pe trupul meu. Ştii paiele ude, fărâmate la treierat? Un bou rotea piatra de măcinat. Copii se aşezau pe ea să îi dea greutate. Asta era „roata noastră Ferris". Se întâmpla odată pe an, această viaţă minunată e în visele noastre, aşa continuă să existe, ca acea roată-Ferris, carusel de amuzament din parcuri din oraş. Într-o zi mi-am prins braţul sub pietrele acelea ascuţite, mi-a ţâşnit sângele. Celălalt bunic m-a dus în spate pe döven[1] la spital, în Hozat. Nu-mi amintesc dacă fusese grav, dacă puteam să mor, dacă bunicul m-a salvat, cât sânge am pierdut, câte zile a fost nevoie să mă refac...

[1] O unealtă tradiţională din lemn „garnisită" cu bucăţi de piatră, folosită din vechime pentru treierat grâul.

Ceva se petrece cu noi în lumea asta, noi nu ştim, suntem răniţi, dar nu putem găsi înţelesul în asta. Asta e partea dificilă din lumea asta. Înţelegerea vine din experienţă. (E o temă care mă obsedează.) Să înţelegem tot ce experimentăm fără întârziere, să vrem să facem posibil ceva, să aflăm remediul secret pentru asta şi să construim o viaţă ca atare. Am un mare titlu, *Lumea care ni se întâmplă, doar eu în lume*. E mult spus şi de spus în asta. Satul meu şi amintirile mele, copilăria şi puritatea, de o parte, de alta dorinţa de a creşte. Să scap de greşelile adulţilor, să creez o lume fără greşelile lor. Asta e marea mea dorinţă... Viaţa în satul meu e ca şi cum ar fi cea mai parte din viaţa mea. Amintirile sunt multe. Se deschid de parcă erau menite a fi o carte, acum, în timp ce vorbim, se dilată. Ştiu scurtăturile. De nu găsim nici o bază potrivită, poate s-o găsi cea mai scurtă şi mai esenţializată distilare, să o oferim generaţiilor viitoare, să o şoptim „de la ureche la ureche", e valoroasă. Păstrez acest titlu.

Obişnuiam să luăm lecţii de pictură afară, pe câmp, nu voi uita nicicând. Ce profesor bun (ne-a prezentat pe Monet, ca pentru copii)! Acestea sunt urmele instituţiilor sătești stabilite de Republica Turcă din 1923. O descoperire pentru educaţie. De asta îmi pare rău de copiii de la oraş. Alt titlu: *Ce învaţă un copil de la sat şi ce pierde la oraş*. Numele muntelui din faţă este Muntele Virginei Maria. Avem o câmpie numită Garmis, vine de la numele Garbis. Sunt multe cuvinte armeneşti folosite în limbajul cotidian: Çırtik, Uskura, etc.. A fost o biserică, o mănăstire în sat. Au demolat-o pe la începutul anilor 1900. A fost deportarea armenilor din 1915. Mi s-a povestit. Cinci familii, între ele a tatei, au rămas. Bunicul era cea mai generoasă persoană din sat. Era primul care găzduia şi hrănea străinii care soseau în sat. Avea mult pământ. L-a dat prin „solidaritate"[1]. Aşa se spune. Gagant se celebrează în satul nostru. Era celebrat în armeană. Ajunul anului nou. Nucile recoltate local erau mâncate...

Acum vreo trei ani, când am vorbit cu unchiul Mahmut, cel mai bătrân din sat, mi-a spus că bunicul era armean, a lui şi încă cinci familii. A crescut un copil armean orfan ca pe al lui. Spunea: „Suntem un întreg inseparabil, suntem la fel. Singura diferenţă e că unii circumscriem penisurile copiilor, alţii îi scufundă în apă".

Satul nostru este la şosea. De aceea i s-a spus „Maşină"[2]. A fost un proces naţional de schimbare a numelor satelor[1]. Un lucru pe care nu l-am

[1] În original: „kirve", „kirvelik": solidaritate în alevism. Se spune „musahip" („musahiplik") – două familii neînrudite, dar sunt ca fraţii pe viaţă. Ca un contract prin care sunt împreună pe viaţă, material şi spiritual, la bine şi la rău.
[2] În turcă: Taşıtlı; s-ar putea traduce aproximativ „maşină", „vehicul".

acceptat. Satul nostru avea două nume. Acum înțeleg sensul, dar în mintea mea de copil cuvântul „Maşină" părea, deşi apropiat, „făcătură". Îmi părea foarte progresiv, şi apropiat, deşi maşinile erau puține, dar casa mea, în special, era chiar la drum. Când am mers în sat după 30 de ani, am văzut cât am iubit toate aceste nume atât de frumoase, şi cât de trist e că vor dispărea. Aş vrea să mi le amintesc mereu, vorbind despre ele cu toți. Sin, Cıpkan, Ciboğlar, Deşt, Zımek, Arnapet şi multe altele. Mereu am spus că, oricare ar fi fost numele, trebuia să dăinuie, poate să stau şi eu acolo pentru că atâta vreme cât oamenii îi spun aşa, el *va fi*. Din păcate se întâmplă asta şi se va întâmpla peste tot în lume. Memoria umană merge atât cât merge de la o generație la alta. Istoria oficială, care e în lecțiile de istorie din şcoli şi o învățăm, nu reflectă viața socială ca o conştiință istorică. E procesul natural al limbajelor. Satul e un model armonios dar în schimbare pentru perioada mea, în care amintiri frumoase, natura, munții, pietrele, plantele, animalele şi cultura sunt împletite. Exact asta se petrece când înlăturăm repercusiunile sângeroase, tulburările militare şi politice. Apropo, satul meu nu avea atunci electricitate, erau lămpi cu gaz. Umbrele se plimbau prin cameră noaptea pe vremea când primele iluzii se formau în mintea mea. Obiectele arată diferit pe întuneric. Mintea nu le poate vedea cum sunt. Sunt primele amintiri despre frică. Incredibila aventură a minții mele, cu diferențele dintre vis şi realitate, lumini şi umbre, încercarea de a distinge... Durerile existențiale de o viață... Nu mai vreau să discut de război, exil, violențe, lupte, puşti, soldați. Aventura cunoaşterii, înțelegerii de sine şi realizării sinelui e mai mult decât de ajuns. Electricitatea a ajuns în sat, tata a cumpărat televizor, primul meu favorit... În pofida tuturor experiențelor descrise îmi amintesc că am fost fericită când tata a spus că ne mutăm la Istanbul. Aveam vise prea mari pentru sat, vedeam asta. Istanbul a fost prima mare uşă deschisă viselor mele.

Am fost în Erzincan şi în regiune, şi am constatat şi prezența aleviților acolo. Satul Torut e în districtul Hozat, provincia Tunceli (vechea Dersim), cu puternice rădăcini alevite, kurde, zaza, detaliază-ne despre asta, te rog.

Da, provincia Tunceli de azi e între granițele vechii provincii Dersim, cum era numită în trecut. Include părți din Erzincan, Sivas şi Elazığ. În Tunceli aproape toți sunt aleviți. Dede[2] aleviți obişnuiau să

[1] Am întâlnit acest fenomen în multe locuri din Turcia. De pildă, pe vechiul Drum al Mătăsii, ascuns bine munții unde e Kara Kanyon, un orăşel numit altădată (şi de Ibn Battuta) Eğin, era de atunci, de după 1923, ca şi alte localități, numit Kemalye.
[2] Lideri spiritual cu multiple funcții în comunitatea alevită.

meargă din sat în sat, vorbind despre alevism. Bunicul credea în calea lui Sarı Saltuk[1]. Când eram mică era secret. Am trecut prin perioade când oamenii au ascuns că erau armeni, kurzi, iar în oraş că erau aleviţi. Au fost perioade când oricare dintre acestea trei era percepută ca o problemă. Când eram mică, se vorbea despre problema kurdă. Din cele trei limbi vorbite în satul meu, kurdă, turcă şi zazaki sunt vagi urme în urechile mele, vorbesc doar turcă. Iar lucrurile de care îmi amintesc din copilăria în sat, datorită vârstei mele, se leagă mai ales de geografie, viaţa sătească, natură şi muncile de acolo. Îmi amintesc că sacrificiile erau făcute la sărbătoarea sacrificiului. Carnea era împărţită. Îmi amintesc ceremonia de circumcizie. Circumcizia copiilor avea cu adevărat o „kirve". Ochii copiilor erau acoperiţi. Ei deveneau fraţi pe viaţă. Nu luau fete la celebrare, am crezut mult timp că era ceva legat de băutul apei. Ajunsă la oraş, cu mintea mea de adult am învăţat despre Alevism şi Sunism şi diferenţele dintre ele. Postul nostru se ţinea în luna de Muharram şi dura 12 zile. Iubesc numărul 12. Îmi amintesc Khidr[2]. E o tradiţie a cunoaşterii khidr şi găzduirii la toţi. Reprezintă valoarea pe care o conferi umanului, oamenilor. Niciodată nu ştii cine ce va aduce pentru tine. Ce ar putea fi. Acordă valoare. Poate *el* va veni pentru tine. În timp ce aştepţi ajutor, cine ştie, poate rugile lui vor împlini o dorinţă a ta. E un lucru minunat, imposibil să nu-l admiri.

Îmi amintesc decesele, ritualurile de înmormântare şi halvaua[3] în tăvile care trebuiau duse la morminte. Nu ştiam ce se făcea în prima, a şaptea şi a patruzecea zi după. Nu sunt „pietre de mormânt", pur şi simplu e pusă o piatră. La ultima mea vizită am mai văzut statui de oi şi de berbeci în împrejurimi. Bocetele mă afectau mult. Sunt adânc săpate în mine.

Alevismul e o cale foarte subtilă. Trebuie şi să mănânci cum se cuvine, ca o primă regulă. E uimitor. Să ai grijă de tine, auto-disciplină, să

---

[1] Mormântul lui Sari Saltuk Baba, spune o variantă, s-ar afla la Babadag, oraş din al cărui nume sintagma „baba" vine de la el. Un alt loc în care se spune că ar fi mormântul este nu departe de Tunceli.

[2] Al-Khidr. Nemenţionat cu nume distinct în Coran, e considerat slujitor al Domnului; în tradiţia islamică, e legat şi de Moise. În versiunea română a lui Mustafa Ali Mehmet, în sura *El-Khef/ Grota*, 18: 65, citim: „Ei au găsit acolo un rob de-al Nostru...". Explicaţia: „HIDIR, personaj misterios, care vine în ajutorul celor nevoiaşi, în ultimul moment". Termen mult dezbătut.

[3] În Turcia există halva destinată şi ocaziilor speciale (în unele locuri dintr-un fel de griş), că vorbim de naştere, circumcizie nunţi, întâlniri religioase ori înmormântări (am auzit expresia *ölü helvası* – halvaua pentru moarte/ morţi) sau când cineva pleacă/ revine acasă după Hajj/ pelerinajul la Mecca. Am fost servit cu astfel de halva în Anatolia şi în timpul Ramadanului.

cunoşti adevărul, să fii sincer oriunde şi oricând. Ca să fii un om perfect trebuie să treci prin 4 uşi şi să asculţi/ înţelegi de 40 de autorităţi[1]. Astfel, de exemplu, 1. din Sharia[2] sunt primele reguli, 2. Tarikat – este calea pe care trebuie să păşeşti ca să ajungi la împlinire, 3. Ingenuitatea – stadiul în care darurile umane şi extazul se întâlnesc, faptele bune şi acţiunea se întâlnesc ş.a., 4. Adevărul – atingerea tainei, cunoaşterea de Allah. Cunoaşterea de Domnul e totul, e legată de adevăr. Apoi cel care se cunoaşte pe sine cunoaşte pe Domnul. (În primul rând priveşte la tine.) Alevismul înseamnă credinţă necondiţionată în Allah, să te abandonezi lui. Să fii mulţumit cu existenţa ta; Yunus Emre a spus că e nevoie să fii mulţumit cu ce ţi-a dat Domnul. Credinţa îţi conferă suport. Decât să fii crud odată, fii bun de o mie de ori, a spus Hazrat Ali[3]. Zicerea „să nu răneşti chiar dacă eşti rănit", e o străveche cale a umanităţii/ omeniei care înseamnă învăţătura de a fi bun, frumos, sincer, să tinzi spre Fiinţa Umană Perfectă, şi să alegi căile şi învăţătura acesteia. Aleviţii sunt adepţii celor 12 imami[4], legaţi de Karbala.[5] Din acest motiv, în luna de Muharram, se ţin 12 zile fără să se bea apă. Pir Sultan Abdal a spus că Hazrat Huseyin şi-a dat viaţa pentru adevăr, „lăsaţi-l pe el să se întoarcă, eu nu mă voi întoarce/ nu voi renunţa la calea mea". Sunt strâns legaţi de Ehlibeyt (Hazrat Ali, Hazrat Fatima, Hazrat Hasan.)[6]. Se ţin ceremonii „Cem"[7].

---

[1] E o „teorie" legată de tradiţia/ învăţătura alevită: 4 „uşi", cu 40 de „reguli", 10 învăţături la fiecare uşă, cu 10 reguli, de unde cele 40 de reguli în total ş.a.

[2] Pe scurt, „legea islamică"; are semnificaţie complexă

[3] Rudă cu Mahomed şi unul din califii care l-au succedat. După uciderea sa comunitatea islamică s-a scindat în şiiţi şi sunniţi.

[4] *al-'A'immah al-'Ithnā 'Ašar* în arabă, sunt consideraţi, succint spus, succesorii lui Muhammad de către şiiţi, şi aleviţi.

[5] Karbala/ Kerbala, azi oraş în Irak, este locul unde a avut loc o bătălie cu semnificaţii profunde în Islam, în 680 după Isus, loc considerat sfânt de şiiţi, acolo aflându-se şi mormântul Imamului Husseyn.

[6] Ehlibeyt/ ahlibeyt – Profetul şi familia sa (Hazrat Ali, Hazrat Fatima, Hazrat Hasan, Hasrat Hussein), importanţi şi pentru aleviţi. Şi de către aleviţi, sunt consideraţi primii credincioşii în islam. În ritualurile cem sunt cântate pe muzica semah moartea lui Husseyn, nedreptatea, moartea pentru adevăr ş.a. Sevgi crede că, de vreme ce alevismul nu este sub controlul statelor, guvernelor, încearcă să-şi păstreze cultura neatinsă.

[7] Sau *Âyîn-i Cem*, în turcă. Pe scurt, un ritual de bază în alevism e rugăciunea în comun, cu semnificaţii ţinând de aspecte din Islam, bazate şi pe o sfântă/ secretă întâlnire între Mahomed, care a urcat spre cer, şi cei 40 de sfinţi şi Ali. Se cântă la saz/ *bağlama*, se interpretează de către rapsozi/ aşîk cântece numite „nefes" cu

Noaptea care unește. Joi spre vineri e noaptea sfântă. Te rogi cu inima pură. Toți intră în ceremonie purificați. Cei care au greșit, care au frânt inimi sunt „cântăriți", purificați. *Cem* începe după aceea. Lumea e lacomă, mereu încercând să ia, să fure, dar trebuie să ajungi la înțelegere. Înțelegerea, empatia trebuie însușite pentru că de sute, mii de ani omenirea a făcut abuzuri. Alevismul e o lungă și îngustă cale care merge din veșnicie în veșnicie, împărtășită și cu saz, semah și cuvintele înțelepte ale poeților. Echivalentul în viața socială e generozitatea, întrajutorarea, traiul în iubire, în pace fără a discrimina oamenii după limbă, religie, rasă, culoare. Un alevit nu e insensibil la nedreptate și greșeli, dar nu e beligerant. Asta înseamnă a fi „İnsan-i Kamil"[1], persoana care s-a dezvoltat spiritual, a atins cunoașterea întru Domnul, secretul adevărului, are virtutea de a fi uman. Astea sunt transmise de acei *Dede*, descendenți ai Profetului. Solidaritatea devine concretă cu înțelegerea tovărășiei și Kirvelik. Două familii neînrudite devin înfrățite, material și spiritual, până la moarte. Tata mi-a spus trei lucruri care sunt esența acestei culturi, îmi aduc aminte ca acum, cred că aveam opt ani și, în genere, eram tăcută, stăteam pe genunchii lui: 1. Fată, cunoaște-te pe tine. 2. Fii un om bun. 3. Iubește oamenii. Toată viața am încercat să nu uit astea trei lucruri, în tot ce făceam. Ca un tatuaj săpat în minte, de neșters. Asta e... alevismul e un ocean, eu spun râu. Pot da multe exemple despre cum e alevismul.

Cum îți amintești evenimentele din 1980? Mi-ai povestit că familia ta, imediat după lovitura de stat din 12 septembrie 1980 s-a întors la Istanbul...

Da, anii copilăriei, pătrunsese activismul social în Turcia. Și tata era comunist. Îmi amintesc cum se reflectau toate astea în mintea mea de copil. Era tensiune mare în Turcia, oameni închiși, populația pe străzi împărțită în două, asasinate mereu. Vorbeau de „corectă împărțire", „oportunități egale", drepturile muncitorilor, valoarea muncii, schema de exploatare, distrugerea imperialismului. Eram în sat, dar mi se spunea de revoluția comunistă, cum vor fi împărțite bunurile, ogoarele vor fi proprietate comună. A fost un mare marș către cel mai mare sat, Dasht. Eu

---

înțelesuri spirituale/ de învățături, vechi de sute de ani, dansuri rituale (ca „semah"), se servesc diverse mâncăruri ș.a.

[1] S-ar putea spune „Omul Perfect", numit în scrierile teologice (și nu numai) islamice al-Insān al-Kāmil (*turcă: İnsan-ı Kâmil* – „cel ce a atins perfecțiunea; *ad litteram* „persoana completă"). În scrierile teologice așa e numit profetul Mahomed. Termen folosit și de aleviți. Se spune că ar veni dintr-un hadith, folosit și de Ibn Arabi ș.a.. A generat discuții complexe în islam.

n-am fost, dar îmi amintesc cum mergeau pe drum. Soldaţii veneau pe atunci în sat să cerceteze, erau cărţi interzise, cărţi socialiste. Îmi amintesc de Yılmaz Güney, faimosul nostru cineast, premiat la Cannes. A fost închis mulţi ani. Era comunist. Tata a ascuns cărţile în pereţi. Asta m-a afectat mult. Niciodată nu am putut înţelege. Soldaţii căutau prin case. Voiam să îi văd, să le privesc chipurile şi să le spun câteva vorbe. Nu am putut niciodată. Am văzut cum intrau maşinile în sat. Tata venea în sat din timp în timp, odată sau de două ori pe an, iar asta m-a făcut să fiu timidă, cu o mamă prea protectoare. Mereu am simţit presiune când voiam să spun ceva. Tata aducea bunuri din oraş, „branduri" renumite. Pentru un copil era fascinant. Margarină în pachet! Am început să mâncăm la micul dejun. Ciocolată, biscuiţi, mai ales „Eti Puff", în pachet transparent. Era fascinant! Uneori mai vreau să cumpăr. Nu consum de obicei astfel de produse, dar erau începuturile economiei de piaţă libere. Oamenii plecau la oraş, se manifesta armat mişcarea kurdă, apăruseră „legile anti-terorism". (Erau implementările sistematice venite cu oportunităţile de piaţă deschise de marile puteri capitaliste imperialiste, cum se spunea, prin intermediul aleşilor ţării). Totul era despre volumul tranzacţiilor, transformarea în bani a veniturilor, capitalizare ş.a. Cei „mici" se simţeau tot mai exploataţi de stat, cu suportul legii. Asta a dus la frământări. Tata a decis să mergem la Istanbul după lovitura de stat. Numele fratelui meu, născut tot în sat, este „Evrim". Faptul că numele i-a fost pus după Kenan Evren, comandatul „loviturii de stat"[1] de atunci, e o reflectare a vieţii noastre. Am ajuns în Eyüp, Istanbul, în noua casă. S-au schimbat multe. Se deschiseseră şcolile, am mers cu întârziere de o săptămână, două. Clasa a patra. Învăţătorul era prieten cu tata. De n-ar fi fost! M-a testat la citit din prima zi. Nu a mers nici la silabisire, nici la citit, nici la pronunţie. Doi ani am fost ruşinată, m-am închis în mine, cu visurile mele, şi, când visele mele au crescut, am fost determinată să caut o cale să le împlinesc. Cântând pe acoperiş în sat aveam un sentiment minunat, aşa că îmi doream să fiu artistă celebră în lume. Visul m-a însoţit până azi. Am avut şi ceva succese la şcoală. Asta mi-a reamintit că pot avea succes dacă vreau. Învăţătorul ne-a cerut să scriem un poem. Poemul pădurii. Îmi amintesc bine că din câteva poeme afişate în clasă unul era al meu. A fost un succes uriaş pentru mine. Nu m-am mai simţit ca o prizonieră la şcoală.

Şcoala s-a terminat. Eram catalogată ca un copil „mut", care nu poate să citească, chiar se spunea că sunt proastă. I-am lăsat în prostia lor şi mi-am văzut de visele mele din nou, salvarea mea în lumea asta, care se

[1] Preşedinte al Turciei, 1980 - 1989. (Evren, în turcă: „univers", „cosmos".)

va împlini într-o zi. Am luat un an de pauză. Sper că într-o zi voi putea scrie despre psihologia mea, felul meu de a gândi de atunci pentru toți copii lumii. Nimeni nu m-a putut trimite la școală în acel an, mi-am supărat tata, care spunea: „Ai de gând să stai acasă și să aștepți până va veni un soț?" Peste ani, când tata a avut cancer, am fost în stare să îi zic ce nu îi putusem spune, cu sentimentul vinovăției din copilărie. Nimeni nu ar trebui să experimenteze asta. Apoi au fost ani de școală, universitate. Sistemul de educație, școlile mă îngrijorează. Am fost furioasă pe sistem. Vedeam că erau domenii (pictură, muzică, vreo cinci în total) în care eram mai bună decât colegii, dar învățătorul continua să nu vadă. Nu am putut accepta nedreptatea, dar așa mi-am întărit visele. Sunt mulți copii închiși în visele lor, am fost unul. Toate gândurile și sentimentele mele sunt înlăuntrul meu, să ajute visele. Tăcerea e totul. Doar ne jucăm în locurile noastre de joacă cu prietenii care sunt egali cu noi când părinții sunt în jur. Sistemul acesta fără valoare care îndurerează copii n-ar trebui să mai existe.

Așadar, ai vrut să fii artistă. Cum ai ajuns la Facultatea de Administrarea Afacerilor în Istanbul?

De fapt nu am vrut asta, chiar voiam să fiu artistă, să fac artă. Am fost o victimă a sistemului de notare și direcționare de atunci, nu mi-a dat alternativă. Pentru visele mele, trebuia să fac universitatea, am vrut mult! Nu voiam să rămân absolventă de liceu. Terminasem liceul cu un punctaj care îmi permitea la universitate matematica. Primul an am studiat la Universitatea Uludağ, Secția de Fizică, în Bursa. Dorința de a scăpa din Istanbul, din familie, era mare din copilărie. Nu m-am simțit liberă nicăieri. Mereu m-am simțit ciudată, diferită, nu era nimeni ca mine, nimeni nu mă înțelegea. Erau multe nespuse, trecute sub tăcere, îngropate. Nu le puteam vorbi cu familia, rudele și prietenii. Afară era statul. Soldați, poliție, închisori. Amenințări serioase. Viața de după lovitura de stat. Erau simțite peste tot dușmănii, aleviți – suniți, kurzi, stânga – dreapta. Totul mă apăsa, ca familie pecetea de armean în sat, alevit în Istanbul, acuzații urâte se răspândeau printre oameni, presiunea de a fi identificat drept kurd, comunismul, ateismul și socialismul erau peste tot în Eyüp. Pe deasupra, visele mă țineau departe de toți. Eram toate pentru ei, armeancă, alevită, comunistă, stângistă ș.a.. Îmi era clar, cu totul că eram străină, că eram diferită, voiam altceva, alt loc, alt tip de viață. Eram diferită, și ciudată. Așa am ajuns să pot alege doar Facultatea de Afaceri, Economie, Finanțe dat fiind punctajul meu. Ulterior, la același punctaj puteai face dreptul, psihologia. Poate, dacă aș fi putut, alegeam psihologia. În fine, am terminat mediu, doar ca să termin. Am început să lucrez pe post de consultant

financiar. De asta zic „lumea care ni se întâmplă”. Lumea ar trebui să dea şanse egale tuturor. Mâncare, casă şi sănătate nu sunt de ajuns. Oricărui copil ar trebui să i se ofere oportunităţi egale de „actualizare” personală, fără diferenţe. Fiecărui copil ar trebui să i se dea şansa să încerce, să creeze, să se cunoască şi să se dezvolte, toate posibilităţile pe faţa pământului. După absolvire, sigur, am încercat la Conservator; erau puţini acceptaţi, nu era clar în ce condiţii erai admis. Toţi au venit cu înregistrări. Am cântat la pian, prima dată, şi cu vocea. Eram fericită de cum a ieşit, profesorul nu. Facultatea asta ar fi fost pentru mine...

Am ascultat cântece ale tale. Mi-ai spus din copilărie că ai fost atrasă de folclor, de teatru ş.a. Vorbeşte-ne despre această latură a vieţii tale.

Da, ţi-am spus, îmi amintesc, cântam de mică, tata m-a făcut să cânt când aveam cinci ani. Şi surorile mele cântau. Ne întreceam în casă. Tata adusese un casetofon stereo mare cu microfon, care înregistra. Îmi plăcea. Ne plăcea să ne înregistrăm pe casetele cântăreţilor care ne plictiseau sau nu ne plăceau. Peste ani, a fost surprinzător să ne ascultăm vocile. Era vremea cântecelor revoluţionare atunci. Ruhi Su, Ezginin Günlüğü, Grup Yorum au fost primele din viaţa mea. Livaneli, Selda Bağcan, Edip Akbayram şi toate vocile stângiste erau ascultate în casă. Favoritul meu era Ruhi Su, care schimbase opera pe folk. Toţi muzicieni de stânga. Eram copil talentat, bună la imitat, imitam actori. În timp ce ascultam cântecele, le „interpretam” cu limbajul corpului, făceam „naraţiuni dramatice”. Era un cântec pe care-mi cereau să-l cânt: „să nu rămânem doar la o hotărâre, să mergem, prieten drag. Să nu ardem de dor, să mergem, prietene, inimă...”. Încă îl mai cânt înlăuntrul meu. E primul cu care mi-am testat puritatea vocii. Şcoala primară n-a fost un mediu în care am putut arăta cum sunt, dar în şcoala medie am atras atenţia profesorului de muzică. Erau în clasă unul sau doi care cântau bine la flaut. I-a plăcut vocea mea. Îl admiram mult, mă temeam de el, mi-era foarte frică să nu greşesc. Eram un copil foarte timid, talentat, neaprobat de mama ultra-perfecţionistă. Câteodată, când mă simt liberă, vocea mea e mare. Aş putea spune că am fost protagonistul cărţii nescrise *Drama unui copil talentat*. A fost un nod al vieţii mele, să mă simt, cu toate anxietăţile mele reprimate, şi din toate celelalte motive, cu sinele rănit, ca un cineva care poartă în trupul meu toate astea. Eram, sunt interesată în tot felul de genuri muzicale şi azi, populară, operă, muzică romantică, pop, sufi, jaz, progresivă. Mama spune şi azi că muzica populară se potriveşte cel mai bine vocii mele.

Cânți și la bağlama[1]. Ce alte instrumente îți place să folosești?

Căutările mele după noutate şi lucruri diferite m-au tras de la muzica populară şi bağlama, m-au conectat la muzica clasică, simfonică şi de operă. Am întâlnit muzica sufi după multe grupuri, exerciţii şi după ce cărţile mele de poezie au fost publicate şi am ajuns la înţelegerea muzicii polifonice, originale, mi-am vindecat sufletul astfel. Vindecare, purificare, perioadă de integrare. Am dorit să cânt la nai. Am întâlnit naiul, reprezenta pentru mine vocea mea fragilă, respirația mea. Mi-a permis să mă conectez cu respirația și corpul meu. Dar nu am continuat. Nu am avut o mare dorință să cânt la instrumente. Eram de acum la o vârstă matură când nu m-am mai lăsat dusă de capricii de moment, instrumentul era trupul meu. Aşa m-am simţit mereu. Capabilă, cu un trup captiv în care eram şi eu închisă. Să îl eliberez a devenit arta mea, ocupația mea. Nu am vrut să fiu reținută, ci prin vocea mea, expresiile faciale și limbajul trupului să îmi eliberez și exprim sentimentele, gândurile. Am râvnit asta ca un copil. Plin de ruşine şi vină. Un copil căruia îi e foarte frică să nu facă greşeli. Trupul a fost instrumentul meu. Vocea lui, timbrul, culoarea sunt, trebuie să le fac să fie frumoase. Încă sunt o minte nomadă. Nu m-am aşezat în lumea asta, instrumentul trebuie să poată merge oriunde cu mine.

Cum a fost cu grupurile muzicale în care ai cântat?

Am vrut mereu să cânt propriile mele compoziții, să fac diferența, să fac lucruri noi. Nu am vrut să repet ce am mai făcut, mereu am vrut ceva diferit, foarte diferit. Deja m-am simțit pe mine diferită. De aceea m-am oprit din a cânta muzică populară, nu am continuat lecțiile la bağlama începute la finalul liceului. Le-am urmat vreun an și jumătate, am studiat folclorul după note. La alt curs, la Centrul Public de Educație, profesorul a făcut un grup care să-i cânte compozițiile. Chiar îi plăcea vocea mea, m-a pus să cânt solo, compunea muzică originală bazată pe cea populară. Am dat concerte după vreun an, îmi amintesc că am fost pe scenă de vreo cinci sau şase ori pe an. Apoi, începând universitatea, au fost anii în care mi-am arătat disponibilitățile artistice la „Asociația de Ajutor Mutual" a provinciei Tunceli. A plăcut cu adevărat vocea mea. Erau anii de luptă a kurzilor pentru libertate. Era război, migrație în Orient. Cum am spus, nu știu kurdă sau zaza, mama știe. Cineva a compus pe versurile poetului kurd Ciger Hun[2]. Am ajuns solo într-un grup. Am performat nopțile cam un an.

[1] Instrument cu coarde specific oriental.

[2] În kurdă: Cigerxwîn/ Cegerxwîn (1903 – 1984), pseudonimul (ar însemna ficat sângerând/ însângerat) lui Sheikhmous Hasan, unul din cei mai cunoscuți poeți

Newruz, festivalurile primăverii, 8 martie, cine ale asociațiilor, manifestări publice comemorative ori de alt fel. Am constatat că nu pot să fiu total împreună cu alții, nu putea sta mai mult astfel. Fusesem văzută cântând solo, asta m-a făcut să mă simt liberă. Plecam din orice grup intram, cu satisfacția de a mă face destul de vizibilă. Sigur, oricine e blocat cumva. Nu mi-a plăcut niciodată să fiu prinsă în argumentele politice ale vremii mele, voiam mai multă libertate, să fiu cu totul eu însumi, nu să mă încarc cu sensibilitățile altora. Apoi am vrut să studiez cum se cântă muzica clasică apuseană. Erau câteva locuri unde puteam studia aproape de casă. Profesorul nostru cânta la pian, am luat lecții de muzică la pian, solfegiu, armonie, contrapunct cu diverși profesori în mai multe locuri. Nu m-a mulțumit. Voiam să fac propria mea muzică, ceva diferit. Procesul a continuat cu trialuri de compoziție, repetiții la studiouri de înregistrări. Nu eram atât de bună cât voiam, mi-era foarte frică să nu greșesc, și, din păcate, nu mă simțeam confortabil cu producțiile mele, eram neiertătoare cu orice mică greșeală făceam, mă apăsa tot ce țineam de ani ascuns în mine. Muzica era prima ramură de artă de care mă apucasem, prima și singura mea obsesie. Hârtia de turnesol a libertății mele. Dacă vocea mea era bună ziua aceea, eram bine, dacă nu, era tot bine. Apoi... am știut că mi-am pierdut vocea cam un an, un nodul la corzile vocale. O altă problemă cu natura mea obsesivă: nu aveam voce, nu existam. Într-o vreme a nemulțumirilor am descoperit „Corul de cameră" din Istanbul. A fost ca un dar divin. O nouă ușă deschisă. Mă vedeam incompetentă, deoarece nu aveam Conservatorul. Nu credeam, dar m-au angajat. Dirijorul, Yeșua Aroya, eu, care voiam să fiu solo, numărul unu, am început să cânt în cor, în acest nou grup, parcă era un blestem. Am realizat apoi că fusese decizia corectă, încă îmi amintesc asta cu invidie și fericire. Concerte, festivaluri, competiții naționale și internaționale. „Festivalul International de Cor Torrevieja", din Spania, e unul dintre ele. A 40-a aniversare a festivalului. Repertoriul a fost extraordinar: am ascultat și muzică cubaneză, fiecare țară a participat cu muzica ei tradițională. Cu gândul că nu fusesem remarcată între șase frați, m-am bucurat când a fost cazul să se cânte în grupuri de câte 6, ceva ce maestrul corului nu ar fi vrut, dar a fost foarte interesant după concertul în 6 să aud că fusese mai bine așa decât cu tot corul, se putea să cântăm niște ani astfel. Iar felul în care șeful corului m-a

---

kurzi din ce ei numesc Kurdistan. S-a născut într-un oraș azi în sud-estul Turciei, din mamă yazidită, familia refugiindu-se în Siria la începutul războiului din 1914. A studiat teologia, a activat politic. Scrie poezie în 1924, a fost arestat, s-a mutat în 1969 în Kurdistanul Irakian, în 1973 în Liban, în 1976 în Suedia, unde a și murit.

comparat cu Barbara Streisand cu energia mea şi calităţile fizice a fost un dar motivaţional pentru mine, să văd că sunt diferită astfel. Grupul s-a micşorat, dorinţa mea de a cânta singură pe scenă s-a întărit. Am început să cânt în baruri, cafenele, restaurante deşi nu voiam industria divertismentului, având un repertoriu din cântecele mele romantice clasice, muzica populară turcă, muzica lumii, cântece spaniole, engleze, franceze, evreieşti, turceşti. Am cântat astfel cam patru ani cu chitară, flaut, percuţie, pian, şi cu alţi oameni, grupuri. Trebuie să experimentez, să domin scena oricum. Am văzut limpede asta. Nu voiam să cânt neapărat cântece familiare, ci să spun ce am de spus. Mai mult, aceste medii nu îmi erau confortabile, cu fum de ţigară... După discuţie cu fratele meu am lăsat asta într-o clipă („Cât de confortabil poţi să te simţi, distrând oamenii aşa?". Cultura străveche, urme ale patriarhalei şi idealistei familii, foarte ataşate de valorile umane, şi visele mele au jucat şi ele un rol.) Consider toate aceste studii, experienţe, teste şi repetiţii pentru propria dezvoltare. Altele mă aşteptau, e treaba mea să îmi urmez visele şi imaginile din minte, să găsesc ce e permanent şi valoros în viitor. Asta e treaba mea.

Cum ai văzut muzica apuseană şi activitatea ta ca soprană în corul din Istanbul comparativ cu muzica populară, cu mediile în care ai evoluat, cu acela familial? Apoi lecţiile pe care le-ai predat copiilor...

Nu am rămas cantonată la muzica populară, m-am aplecat şi spre cea contemporană, să ies din mediul familial şi cultural din care provin şi din structura tradiţională. Sunt structuri, modele şi judecăţi de valoare care apasă oamenii. Sunt şi elemente false în false forme culturale turnate în gânduri înfricoşătoare prin puterea trecutului. Oamenii nu pot vedea asta. Câte elemente de astea nu sunt introduse în cultura naturală de sus în jos? E unul din lucrurile care mă obsedează. Am luat lecţii de cântat, de pian, am studiat repertoriu de operă, dar nu am putut continua. Am dat lecţii de pian pentru copii şi adulţi patru ani. Nu sunt pianistă, dar predau bine. Ce am experimentat în şcoala primară, cu pauze, m-a făcut să gândesc profund la sistemul educaţional. Să înveţi copii e un proces foarte subtil şi creativ. Din acest motiv sunt foarte bună cu copiii, le aflu blocajul, apoi le predau cât mai uşor posibil. Nu am putut progresa destul ca să devin pianistă, aşa că asta s-a oprit aici. Deşi, pentru doi ani, am predat pian fetiţei unei prietene din toată inima. Natura creativă a muzicii polifonice oferă informaţii nepreţuite. Mai multe instrumente cântând împreună în acelaşi timp. E uluitor. Învăţarea armoniei, să cânţi cel puţin pe trei voci simultan creând muzica polifonică, să înveţi asta e un imens salt al conştienţei. Înlăuntrul fiecărei voci sunt vocile pe care le numim Orientale.

E un subiect dovedit de ştiinţa fizicii. Orice sunet are o frecvenţă. Un număr de vibraţii pe secundă. Când vibrezi un obiect, altul cu aceeaşi frecvenţă va vibra. De aici pleacă poziţia mea. Sunt relaţii între aceste sunete în diferite raţii numerice. Matematică. Aceste „raporturi" se alătură, conform cu gradul de armonie şi forma strunelor. E o informaţie uluitoare, cunoaşterea ştiinţifică a coexistenţei armonioase a persoanelor, relaţiile bilaterale, grupurile de prietenie, societăţile. Şi asta revelează secretul relaţiilor dintr-un grup social. De aici, fac legătura la cunoaşterea dervişilor, sfinţilor[1]. Experienţa lor, cuvintele şi poveştile – alevismul. Apoi ar trebui să fiu eu. A trebuit să vibrez cu frecvenţa mea holistică. *Am nevoie de tine* – Yunus Emre. Să mă abandonez întru fiinţă şi să vibrez cu Întregul. Prima explicaţie ştiinţifică a abandonării întru Domnul. Dacă o persoană iese afară din sufletul său (frica egoistă ce te face complet dependent de exterior, pe care încerci s-o iei din exterior), se abandonează integrităţii fiinţei sale şi îşi curăţă inima ca pe o oglindă, cunoaşterea totului îi e mai la îndemână. Astă informaţie m-a făcut să merg mai decis pe calea mea. Sunt ca o albină. Îmi place să colectez, să asimilez frumuseţile, toate lucrurile preţioase. Încercând să mă dezbar de orice foloseşte altui scop, caut cunoaşterea cât de pură în orice. Lumea e complexă, plină de fals, necinste, războaie, ostilitate, inimi frânte. Trebuie să ne călăuzim după cunoaşterea de sine, ce e valoros, frumos, bine. Vreau să le formulez, să ajut cât pot la nivelul meu umanitatea, pe cei de după mine, ca un medicament.

Cum ai început să scrii poezie?

În facultate. M-am săturat de cursuri şi visam. A fost cea mai mare libertate a mea. Să călătoresc liber în lumea imaginilor. Îmi amintesc nopţile de examen. Obişnuiam să intru în clase în ciuda viselor. Îmi scriam sentimentele în caiet, pe bucăţi de hârtie. A fost cea mai mare plăcere, deşi încasam note mici, dar suficient pentru a ţine pasul cu media. Am absolvit cu punctaj mediu. Când nu e ceva ce pot accepta... Poezia a început când m-am îndrăgostit. „Dragostea care mi s-a întâmplat – e ca lumea care ni s-a întâmplat." Ceva ni se întâmplă. Ce se întâmplă până când îţi dai seama ce se întâmplă? Am început să car caiete mici în geantă ca să scriu gânduri, într-o exprimare complet liberă. Da, prima mea încercare de poezie a venit poate din primii ani de şcoală, mi-am amintit-o după ce am publicat prima mea carte de poezie. Ţi-am spus, a fost printre puţinele afişate în clasă,

[1] În original „Erenler". Eren – poate fi tradus şi sfânt (cuvânt regăsit şi explicat şi la Mahmud al-Kashgari. Un alt sens: ereneler (pluralul) sunt acei oameni cu simţuri aparte, care pot recunoaşte mai limpede adevărul.

„Pădurea/ Poemul pădurii", și a fost scrisă de o elevă care, venită de la sat la oraș, eșuase, incompatibilă, deconectându-se. Da, ceva a început. Am început să aștern asta pe hârtie în colegiu, când m-am îndrăgostit. Totul în mine începe să se miște. Dorul meu, visele, dorințele, ceea ce vreau să fac, potențialul și culorile blocate. Apoi poezia a apărut în faza de divorț. Nu mi-am dorit niciodată să mă căsătoresc, să am copii. Aceste două cărți au ieșit din această dragoste, pe care mi-am dorit să o părăsesc. Sunt ca rodul iubirii mele. Când le-am scris am fost complet deconectată de lumea exterioară. Am fost centrată în propria mea existență. Am „căzut" acolo. M-am topit după despărțire, de iubire și de dorul de un iubit. E „dragoste divină". Această stare divină dezvăluie forma pură a poeziei tradiționale care e consimțită, armonioasă, rimată. Nu a fost un sentiment, un gând anume. Scriam doar ceva în caiet. Cu cât mă uitam mai mult la ele, cu atât le prețuiam mai mult. Așa a venit ideea cărții. Am vrut să mă scot din nimic și să revin în existență. Despărțirea a fost mare eșec, dar dragostea pe care am avut-o... Se numește „plecarea cu dragoste". Exact prin asta am trecut.

Viața mea e un film. Câte filme, câte povești. Mai întâi a venit poezia... Câte despărțiri ar trebui să mai am? „Să fiu separată de mamă, să fiu o persoană independentă." Timpul când s-a format această carte, publicarea, găsirea unei edituri, poeții pe care i-am cunoscut după aceea, festivalurile la care am fost chemată, toate fac parte din proces. Toate au venit ca răspuns la dorințe profunde, rugăciuni și rugăciuni, din sentimentele de autodistrugere, din senzația de incompetență. Era doar începutul pentru a mă autodetermina, dar eram departe de lumea poeților și figurilor literare. Am încercat să-mi găsesc calea strălucitoare urmând semnele, și am văzut că dorințele și rugăciunile mele profunde s-au împlinit pas cu pas. Apoi am crezut că totul în ce mă privește va veni la mine, voi urma imaginile mele, visele mele, continuând să vibreze la frecvența integrității mele purificate. Așa gândeam, și am văzut că încercam să sintetizez acest lucru cu gândul la înțelepciunea profundă a strămoșilor mei, de la care nu trebuia să pierd nimic valoros din ce am văzut, din ce am avut. Scopul meu a fost de a-mi stabili drumul meu curat. Am continuat să cred că, dacă aceste poezii ar fi valoroase, mi-aș găsi prieteni în mediile poetice, apoi am văzut că, deși toți vrem ca valoarea noastră să fie cunoscută, să fim celebri, asta e și ca o boală. Încercăm să fim cei mai mari, dar, oricât am munci, poate că nu vom reuși. (Poate că trebuie să faci ca „ei". Legile „drepturilor" în detrimentul distrugerii frumuseții). Am ales calea care rezonează cu inima strămoșilor mei, legea frecvențelor științei. Pas cu pas pentru am urmat semnele, mergând pe

drumul lung și subțire. Apropo, sunt un copil care a vorbit târziu. Am fost un observator tăcut. Desigur, am fost foarte deschisă apoi, surprinsă...

Am imagini care se adună în mine, dinspre suflet, pentru trup, pentru lumea noastră sufletească; ce se consemnează din momentul în care ne naștem. Cele care își lasă amprenta sunt poezia, dansul, muzica, conștiința. Se întâmplă în mintea noastră. Ascultați ce se întâmplă în interior. Ceea ce e valoros iese din „pământ" ca pietrele care sunt cristalizate și e purificat ca apa de izvor. Așa a apărut poezia mea. Urmez această cale. Mai am caietele. Scriu acolo. Când călătoria s-a terminat, mă întorc la ele și îi examinez... Tata e mort. Dragostea mi-a dat putere. Nu în întregime, dar a fost cea mai importantă perioadă în care mi-am putut dezvălui personalitatea, identitatea. Scriam mereu în caiet. Dorul, dorințele, visele mele se dezvăluiau. Au fost și piedici. Nu m-am gândit niciodată că voi fi poet. Eram încă obsedată de muzică. Scriam doar în caiet, pe hârtii. Tăcerea mea a explodat. Căsătorită. Din păcate, dragostea noastră nu mi-a adus satisfacția pe care o doream. Era o problemă presiunea femeilor pentru un anume tip de viaţă socială, chiar în familiile mai deschise. Să iubeşti pe cineva fără să te căsătoreşti, mai ales să stai în aceeaşi casă, era ciudat. Uram formele artificiale. Am vrut să scap complet de toate elementele morale religioase, false. Și de aceea m-am despărțit de soțul meu. Căsătoria a fost prima cale de ieșire. Plecarea a doua mișcare pentru libertatea mea, a finalizat acest proces. Mi-a plăcut. Încă îl iubesc. Așa merge poezia. Caietele, ce e în mintea mea, jocurile cu sensurile cuvintelor, cu litere, adăugiri, conotații și jocuri de cuvinte sunt între jocurile minții preferate. Vise, imagini, experienţe noi, oameni noi, vieți.

Cum te-ai apropiat de „calea", filosofia, poezia sufi, apoi dansul, drama?

Cred că am început în faza mea de separare, apoi de divorț, să mă apropii de filosofia și muzica sufi. A fost o retragere, poate și din propria disperare, tristețe, tăcere. Am început atunci să mă rog, folosind cuvintele mele. Am întâlnit yoga, meditația. Am luat cursuri de yoga și meditație cam un an și jumătate. Învățam să mă conectez cu mine însumi. Poeziile mele au fost ca de albină, muncă, foarte simple. Trebuie să spun, mi-e rușine de asta. Dar m-au legat de barzii poporului, de autocunoașterea de care spun savanții, de dimensiunea cunoașterii intuitive. Lumea e complicată. Prețiosul și falsul sunt amestecate. Prin experiențele avute, lucrurile la care m-am gândit și mi le-am imaginat, am început să urmez semnele, imaginile care mă completează și pe care le-am văzut în vise. Vise ca niște bucăți de puzzle. Am un frate, mai mare, despre care ți-am mai vorbit, cel

care nu mă lăsa să studiez la o universitate din afara Istanbulului, şi de care am vrut să scap şi întâi n-am putut. Fratele meu, de care am fugit mereu, şi-a compus poeziile şi s-a dus şi şi-a câştigat şcoala. El a fost întotdeauna pe acest drum. E ca Yunus Emre, cum îmi place mie. În perioadele în care noua gândire materialistă şi ateismul aduse de socialism au reaşezat structura socială el a fost conectat la alevism, care era considerat de unii „trecut", era dat la o parte. Fiecare inovaţie aduce valori şi gânduri bune, reînnoieşte societatea, dar poate duce, de asemenea, la pierderea valorilor existente. Asta a fost întotdeauna. Îmi amintesc uneori câteva cuvinte de la o vizită a mea la o ceremonie „cem", la casa lui Hajibektaş Veli[1]. Era postul de Muharrem. Sunt despre a dărui, a sluji, a fi liber de lăcomie, a te abandona Domnului, a te ruga. Am mai mers acolo. Am ajuns la muzica sufi, la repertoriul sufi, şi la „Umm Sinan" Dergah. Fratele meu m-a dus acolo de când eram mică, în şcoala primară. Acolo obişnuiam să mergem când eram mici. De fapt, m-am conectat la alevism şi sufism prin fratele meu, care s-a ataşat de ele din adolescenţă şi aşa a rămas. Îşi trăieşte viaţa total legat de asta. Ţine Muharram. Petrece patru-cinci luni pe an aici. Am fost şi eu de câteva ori, oameni din toată Turcia vin frecvent. O grădină mare, un dergah Bektashi cu conace, copaci şi flori. „Umi Sinan Dergahı"/ Casa „Umi Sinan Bektashi" e ocupată în zilele de sâmbătă, când se ţin acele „meşk", întâlniri muzicale. Am experimentat ce e cultura dergah. E un loc de vindecare. Cum se abordează lucrurile, înţelegerea, aceste ritualuri îl fac un loc de vindecare. Proprietarii continuă asta din tată în fiu. Ai un sentiment plăcut să fii acolo. Aici am cunoscut muzica *tasawwuf*, Huseyni, Hicaz, Rast, Segah etc., în toate maqamat[2]-urile, acompaniate la bağlama, rebab sau oud[3], bendir[4], la care au participat cu toţii. Dragostea pură se regăseşte în casă, inima se deschide pentru asta prin sunetele plăcute care o ating. Din păcate, de multe ori acest fundal a fost ades redus la doar dimensiunea tehnică. Cunoştinţele şi ritualurile străvechi sunt moştenirea umană, dar puţin mai e la fel, imaculat, pur azi.

---

[1] În original, „dergâh" (pentru casă) – aici şi cu sensul de tekke/ locaş al dervişilor. E vorba despre complexul muzeal Haji Bektash Veli (*Hacıbektaş Külliyesi*) – loc de rezonanţă pentru aleviţi, din localitatea Hacıbektaş, în provincia Nevshehir. A fost ridicat în secolul al XIII-lea, ca o dergâh/ tekke a sfântului sufi Haji Bektash Veli, după moarta lui fiind construit un mausoleu. A trecut prin diverse „aventuri", secularizarea, sediu al ordinului Bektaşi (după 1925 mulţi adepţi s-au mutat în Albania), închiderea ş.a. Din 1964 este muzeu, iar din 2021 în patrimoniul UNESCO.

[2] Specie poetică, dar şi muzicală orientală.

[3] Instrumente cu coarde specifice Orientului.

[4] Tip de tobă.

Multe valori străvechi, din această moştenire, sunt contaminate, corupte în mâinile unor indivizi şi instituţii manipulatoare[1]. Am fost de mai multe ori la această casă, cam doi ani, în două perioade diferite. Stăpâna casei şi copii ei continuă să trăiască această cultură, muzica sufi ş.a. împreună. Oaspeţii din alte ţări vin şi pleacă. În ultimii ani am întâlnit o altă echipă de sufi în Balat. Şi muzica sufi e ca o poartă de acces spre vindecare pentru mine. Înseamnă foarte mult pentru mine să încerc să regăsesc cântările sufi, să ajung la izvorul cunoştinţelor necesare pentru a înţelege sunetul, respiraţia. Toţi cei ce vin pot primi foi cu melodiile, notele, oricine poate cânta fie cu vocea, fie acompania. Se servesc ceaiuri pentru refrişare. Este o atmosferă de respect, dragoste, toleranţă. Muzica poate continua toată noaptea. Diverse terapii, inclusiv sonore de azi sunt noi tehnici contemporane de vindecare născute şi din acest tip de cunoaştere care s-a filtrat de-a lungul istoriei. Respiraţia. Iată marele secret. Ce subiect frumos! Într-o zi, poate voi pune toate aceste informaţii împreună cumva.

Aşadar, ai două cărţi de poeme, în 2010 Aşk benimle, neredesin/ Iubirea e cu mine acolo unde eşti tu, şi, în 2019, a doua, *İçler Uçlar Oluşlar – Her adım yol/ Hotarul suferinţelor lăuntrice – fiecare pas este un drum*[2]. *Ai spus că poezia e un refugiu. Ce urmează pentru tine?*

Şi asta e tot o întrebare bună... Este poezia un refugiu pentru mine? O, da. Mereu am vrut să mă protejez. Prin evitare, prin ascundere. Aceste poezii din marele meu „buncăr interior" mai vechi pot fi considerate iar un refugiu pentru mine, da. Când sunt pierdută, mă refugiez în poezia mea, mă întorc către calea mea interioară de nădejde, pură. Poezia mea reprezintă iubirea pură, în primul rând. În acest haos, când toate cele preţioase şi cele lipsite de valoare, falsul şi minciuna cu adevărul sunt amestecate, poezia mea îmi aminteşte de calea curată pe care trebuie să merg. Cred că sunt în drum spre un nou fel de poezie, pentru că, aşa cum am spus, nu vreau să mă repet niciodată. Vreau să îmi explorez limitele, să cunosc alte situaţii, să experimentez modele noi şi frumoase. Şi în ce priveşte dimensiunea noastră socială istorică. Până azi am încercat să exist

[1] Sevgi mi-a dat exemplu filmul „Takva", subintitulat în versiunea engleză *„A Man's Fear of God"*, din 2006, despre sufism, bună credinţă şi un şeic corupt, despre ce se poate petrece în situaţii ca aceea despre care spune ea.

[2] Sevgi mi-a povestit pe larg de ce aşa vrea să sune titlul în limba română, deşi nu este sigură că poate cuprinde în aceste cuvinte exact ce a gândit; astfel, la İçler s-a gândit la un aspect din sufism care vorbeşte despre dualitatea lumilor interioare şi exterioare, Uçlar – hotar/ limite, pentru că toată viaţa s-a simţit prinsă între cele două lumi, dinlăuntru şi din afară.

doar individual. Să mă regăsesc. Era necesar să mă separ de mamă, fraţi, rude, societate. Călătoria mea de regăsire a durat atât de mult, călătoria mea spre a fi eu însumi, de a fi individualitate. Îmi doresc să creez ceva nou, şi prin stabilirea unui sistem de valori la nivel social, istoric. Cred că în mine se naşte o poezie nouă. O simt în mine, prin ce am, ce sunt acum. Ce se înregistrează în celulele mele, ce se reflectă în mine, ce se înregistrează în memoria mea, ce lasă un semn. Amintirile sunt acum cumva pe planul doi. Am ajuns la ideea că sunt şi o fiinţă istorică, culturală, socială şi vreau să văd cum se va forma această dimensiune în poezia mea. Simt o durere dar da, cred că trec de la gândirea mitologică la cea conceptuală. Suntem fiinţe spirituale întrupate. Învăţăm să înţelegem asta. Vreau să contribui la crearea unei lumi frumoase, bune, în care să nu fie războaie, ostilitate, ci dreptate. Vreau idealul. Asta vreau să fac cu poezia mea. Vreau să relev binele şi frumosul, puritatea din mine. Vreau asta pentru lume. Să mă integrez prin propria mea poveste, unică, şi să o integrez cu valorile istoriei şi să o transmit mai departe viitorului. O nouă poezie, de la un nou nivel. (Înţelegerea minţii umane vrea să poată ajunge la suma tuturor acestor lucruri. Aceste zone sunt înregistrate la nivel celular, ascunse în memoria noastră corporală. Vrem să ştim ce s-a întâmplat cu noi, ce se întâmplă şi după ce murim. Dimensiunea asta e prea profundă. Cred că n-am fost foarte interesată de lume mult timp. Parţial pentru că nu sunt pe deplin poziţionată în lume. Neputinţa de a-mi găsi locul, patria, biroul. E un pic şi de renunţare. Acum privesc lumea interioară, vreau să simt veşnicia. A fi parte din lume înseamnă a accepta că eşti muritor. Dar, de fapt, când trăieşti din plin, când eşti plin de viaţă, nu există moarte. Nu poţi gândi la moarte în toate celulele când eşti plin de viaţă. În această lume a vieţii, resping această noţiune răsucită de amânare, a vieţii de apoi.) Cum putem fi fericiţi în această lume? Ce suntem aici să găsim, să facem? Ce fel de viaţă e necesară pentru un om? Continui să-mi pun aste întrebări de bază, să am proiecte.

Ai fost şi model pentru fotografi faimoşi, ai pozat pentru expoziţii interesante. Spune-ne mai multe despre asta.

Da, am pozat pentru unul dintre cei mai buni fotografi în viaţă din Turcia. Îl cunoaştem de trei ani şi jumătate. Ne-am împrietenit, colegial, având coduri culturale comune, caracteristici individuale similare, poate şi ca parte a ce înseamnă Beyoğlu. Am învăţat multe de la el. Mă cunoaşte bine. Îmi vede bine lumea poeziei, imaginile şi gesturile mele reflectate în limbajul corpului meu. Am vorbit despre aceste imagini care meritau fotografiate, pe care le puteam experimenta. Lucrarea care a făcut obiectul

acestei expoziții a fost pur întâmplătoare. Mi-a spus că făcuse cu elevii săi fotografii pentru o expoziție, se pierduse cumva, și a vrut ajutorul meu, o ședință foto. În două zile totul trebuia să iasă în presă. M-a determinat să mă pictez și pe față. Am abilități pentru pictură, dar nu credeam că va ieși ceva, pentru că am pictat și desenat doar în liceu. Și a fost grozav atunci! A fost ceva foarte diferit, o lovitură adevărată! A ales din această serie de fotografii una pentru expoziție. „Varlık Kimlik Hiçlik". S-ar putea traduce în engleză „Existence, Identity, Nothingness". S-a deschis în decembrie 2021, fotografiile au fost expuse și în Qatar. Acest titlu e ca o adevărată expunere a identității mele, pe care am încercat să o găsesc toată viața. Vom face, poate, și alte ședințe foto. Urmărim imaginile care se formează în mintea noastră. Vorbim despre asta din când în când. Chiar vreau să încerc acest lucru. Sunt și altele legat de această întrebare a ta. Pot vorbi, de asemenea, despre unele din performanțele mele, despre spectacolul din deschiderea unei expoziții cu dragul și faimosul meu prieten, muzicianul Senem Diyici. A fost deosebit. Poemele mele se reflectă prin muzica lui, la fel se leagă felul în care cântă uneori și mișcările pe care le interpretez cu limbajul corpului meu. Toate astea s-au întâmplat ca o improvizație. A fost un spectacol aparte, a impresionat pe toată lumea. Dacă locuim în același oraș poate o vom mai face, poate că într-o zi va fi posibil din nou.

Au mai fost, de pildă, alte două spectacole experimentale de muzică făcute cu alt prieten: *Pierderea atracției* și *Privire înspre sine – lumea care ni se întâmplă*. La Festivalul Național de Artele Spectacolului, la Sirkeci Gar (stația de tren Sirkeci). Aceste două spectacole reflectă, la fel, sentimentele și gândurile mele fundamentale. Prietena mea Zeliha Demirel (pictoriță, a încercat spectacole originale individuale) care mi-a făcut această ofertă surpriză mi-a amintit încă o dată cu tărie de o dimensiunea care mă așteaptă când îmi activez gândurile în spațiu și le pot dezvălui prin aceste spectacole. Îmi place să improvizez, mă simt liberă. Am ocazia să îmi regândesc versurile, să-mi încerc creativitatea muzicală, capacitatea de a compune și de a mă recrea liber. Revărsările mele bruște și creative se desfășoară în locuri prin care trec în timpul zilei, în cafenele, în autobuze, la cumpărături, oriunde știu sau nu știu, cu vocea, cuvântul, limbajul trupului meu. Toate aceste locuri familiare pot fi propria mea scenă, am un motto: „Peste tot e scena". Îmi motivez dorința de a învăța cu motoul „școlii de pretutindeni". Dacă adaug motoul „*Dergah* peste tot", pot face ce vreau să realizez în lume. (M-am inspirat și de la fratele meu, să oprim „conflictul generațional".) Pot contribui la un design frumos și bun al lumii. Am făcut filmulețe interpretându-mi poemele în timpul pandemiei de anul trecut.

Din nou, au apărut ca o expresie, o explozie, flux improvizat. Le-am postat pe contul meu de socializare. Acesta e primul mod în care mă deschid.

Din 2009, dacă îmi amintesc bine, ai lucrat în biroul tău din Beyoğlu, Istanbul, consultant financiar, dar, în acelaşi timp, ai participat la festivaluri, ai mai cântat, jucat etc. Ai avut mereu mai multe tipuri de activităţi. Poate şi oraşul Istanbul îţi oferă multe posibilităţi. Dar, dincolo de asta, se ne apropiem de final cu planurile tale de viitor.

Da, din 2009, într-o clădire istorică (datează din 1883) în „Tunel Pass", pe strada Beyoğlu Istiklal, din Centrul de Afaceri din Beyoğlu. Fiind o clădire istorică mi-a fost mai uşor să îmi fac meseria aici. Până azi am înlocuit şase asistenţi. Acum, pentru prima dată, lucrez singură. Da, am participat la nişte festivaluri de poezie în acest timp. Au fost foarte importante pentru mine. Am făcut şi aceste spectacole, pe care le-am menţionat, din când în când.

Da, Istanbul e cel mai important oraş al Turciei şi îţi oferă multe. Dacă la început m-am simţit blocată cu familia aici, mi-a plăcut mai târziu. Mă bucur că am trăit în Istanbul. Însă, pentru prima dată după o vreme, am dorinţa de a-l părăsi, de a avea un nou început în alt oraş. Nu am putut să-mi părăsesc locul de muncă. Dacă aş putea avea o casă într-un oraş de pe litoral ar fi frumos. Nici asta nu a fost posibil, dar merg acolo de câteva ori pe an de una singură. Mă gândesc pentru prima dată să plec din Istanbul, să locuiesc într-un oraş din Europa. Poate e posibil. Istanbulul este foarte aglomerat şi zgomotos. Oraşul ăsta mi-a dat ce trebuia să dea. Poate asta e tot. Să vedem ce se întâmplă. Poate e timpul să dai, nu să iei. Trebuie să mă concentrez pe ce voi da. În viitor vreau să îmbin lumea mea individuală şi personalitatea mea istorică în o nouă sinteză în care să împletesc complet arta şi cultura. Să creez o cultură a vieţii în viaţa mea individuală. Vreau poezii noi, la un nou nivel, cu gândirea mea. Muzică, versuri, lucru cu corpul meu, lucruri noi prin care să sintetizez toate astea.

Mulţumesc, Sevgi

Eu mulţumesc pentru interesul pentru poezia, muzica, pentru viaţa mea, pentru trecutul satului meu şi al ţării mele. Mulţumesc mult.

Consemnare, traducere şi note: **Marius CHELARU**

POEZIA ÎN HAINE DE MĂTASE, LA COSTUM ŞI CRAVATĂ SAU ÎN BLUGI MUŞCAŢI CU DICHIS?

Con-vorbire cu poeta MIHAELA GRĂDINARIU

O POVESTE DESPRE POVESTE

– *Dragă Mihaela, multiprezentă în revistele literare din ţară cu poeme şi cronici literare, multipremiată, invitată specială în cadrul multor emisiuni şi acţiuni/ reuniuni culturale care au ca miez (de dialog) poezia, o să te rog pe tine, plecând de la toate acestea, să te prezinţi, mai întâi spunându-ne care a fost primul moment de întâlnire al tău cu poezia şi, apoi, plecând de la cele enumerate mai sus, să punctezi care din aceste momente au rămas ca definitorii, care au trasat o tuşă pe parcursul tău de destin, care au deschis alte drumuri…*

– Greu cu autoprezentările. Întâlnirea cu poezia, miraculoasă, undeva în copilărie. M-am trezit înconjurată de cărţi, ele izvorau singure, de peste tot, nu doar din bibliotecă…, am învăţat să citesc singură (acum nu-mi dau seama cum…), şi volumele împrăştiate în toată casa mi-au fost buni prieteni. În copilărie, îmi plăcea să citesc poeziile cu voce tare, mă legănam în sonoritatea lor vrăjită, chiar dacă, desigur, nu înţelegeam totul. Scrisul a venit, mai târziu, firesc. Şi suprafiresc, totodată. Nu am visat niciodată că voi lua premii, că voi fi invitată la manifestări culturale, că voi cunoaşte oameni minunaţi acolo. Dintre întâlnirile care mi-au ţesut destinul, le-aş aminti mai întâi pe cele din sânul revistelor culturale, în primul rând „Cronica Veche", iubire nepereche, al cărei director, Nicolae Turtureanu, a crezut în puterea scrisului meu, atunci când numele Mihaela Grădinariu nu spunea nimănui nimic. Apoi, desigur, „Expres Cultural" şi Nicolae Panaite, şi revista în care am debutat, „Convorbiri Literare" şi Cassian Maria Spiridon. Festivalurile, decupaje de bucurie pură: „Nicolae Labiş", „Rezonanţe udeştene" şi „Lectora" de la Suceava, „Toamna bacoviană" la Bacău, „Poezia la Iaşi" şi „Ziua Limbii Române". Şi alte, şi alte întâlniri, fiecare lăsând o amprentă de neşters.

– *Ai putea să ne spui, apoi, povestea ta – ca poetă – plecând de la povestea volumelor tale de poezie? Cum s-au născut?*

– Am debutat târziu, în 2012. Asta, pentru că am purtat mult timp povara ideii că scrisul meu nu interesează pe nimeni. Paradoxal, debutul

meu e legat de una din puținele mele neîmpliniri profesionale. Eram în anul al doilea de master („Limbă, Literatură și Civilizație românească”, un master superb, care, din păcate, a dispărut de câțiva ani din oferta Facultății de Litere), urmam un curs de „Onomastică și Toponimie”, susținut cu măiestrie de cercetătorul/ profesorul Mircea Ciubotaru, cel care a inițiat seria „Catagrafiilor Vistieriei Moldovei”, un demers științific excepțional. Am rezonat la ideea de a lucra la transliterarea condicii „Ținutul Suceava 1820”, dorind, desigur, să-mi regăsesc ceva strămoși. Numai că, deși terminasem română-rusă, nu am fost în stare. Poate că ochii mei obosiți au fost de vină. Astfel că, după vreo trei luni de încercări, am fost nevoită să mă dau bătută. Ca să-mi atenueze amărăciunea, Profesorul m-a încurajat, spunându-mi că trebuie, cu siguranță, să am alți talanți. Da, am recunoscut eu, scrisul, mântuitorul scris! A fost primul meu cititor și prezentator în „Convorbiri Literare” și cel care m-a dus la „Cronica Veche”. Restul e poveste.

ACEEAȘI POVESTE. AZI. POEZIA?

– Cum te-ai defini ca poetă azi – în societatea ante – și postpandemică? Ce rol are poezia în viața ta? Cum te-a ajutat (dacă a făcut-o) să treci peste episoadele de colaps social care au reconfigurat nu numai destinul lumii (popoare, grupuri etnice, familiale etc.), ci și statutul nostru de indivizi raportați unui grup – social, etnic, cultural etc.?

– Cred că sunt un poet incomod. Un lup singuratic, ce a refuzat și refuză să se înregimenteze într-un pluton, într-o direcție impusă ori sedusă. Scriu cum simt că trebuie să scriu. A, am experimentat, în lung și-n lat, diverse stiluri poetice. M-am simțit ca îmbrăcând o piele străină, ba prea strâmtă, ba prea largă. Respir poezie. Sau poezia mă respiră pe mine. Câteodată nu sunt chiar sigură care pe care. Uneori ne luptăm una cu cealaltă. De undeva, mai scoate capul și cronicarul literar. Pandemia m-a apropiat și m-a îndepărtat totodată de scris. O mișcare cu dublu sens, ca tălăzuirea unor valuri fără odihnă. Sigur că izolarea a făcut mult rău vieții culturale și sociale. Ne-a închistat în sinele și așa băgat adânc în cochilie.

– Dincolo de episoadele de anormalitate – de orice fel! – ce reprezintă, ca normalitate, pentru tine, poezia? Ca autor al ei…

– E normalul de zi cu zi. E foaia de hârtie care mă strigă. E pasărea ce-mi împrumută aripile, e îngerul pri-veghetor. Rug, rugă, rugăciune.

– Trebuie să reamintesc cititorilor con-vorbirii noastre, cum ai anticipat, modest, mai sus, că poezia ta e distinctă și distinsă ca voce în galeria de voci poetice ale generației noastre. Ca vibrație, consistență și

discurs e departe de ceea ce, poate, prea uşor numim poezie. *E adevărat că şi poezia – arta, în general – se adaptează epocii, reprezintă o imagine-oglindă a acesteia, se hrăneşte/ inspiră din ea şi o întoarce distilat, esenţializat. Ce înseamnă, însă, pentru tine să nu faci rabat de la reguli, de la propria credinţă despre ce e poezia şi, mai ales, cum de reuşeşti să-ţi rămâi fidelă ţie însăşi, fără a face rabat de la normă, de la esenţe, de la vocea personală, pentru a te plia publicului de orice fel? Căci publicul tău nu e orice fel de public! Cum te/ îl selectezi? De fapt, cred că e mai bine să reformulez: scrii pentru (un) public?*

– Citesc foarte multă poezie. Cumpăr cărţi, dar primesc şi multe volume, unele în trup de hârtie, altele în format electronic. Le citesc tocmai pentru a fi racordată la ceea ce se scrie acum. Din fericire, funcţionează foarte bine un sistem pe care nu prea pot să-l descriu. Simt valoarea unei cărţi, a unui poem. Scriu cronică literară doar la acele volume cu care intru într-o rezonanţă. O carte poate să fie foarte bună, dar mie poate să nu-mi spună nimic. E un soi de trestie personală, un canon propriu, un măsurariu confirmat şi de alţii… de exemplu, au fost ani în care, din cele 15 cărţi despre care am scris, 10 au luat premii importante! Şi nu doar la concursuri sau festivaluri dintr-o anumită parte a vieţii literare! Dar, oricât de mult aş citi, nu îmi pierd vocea personală! Sigur că mă bucur atunci când cititorii mei (ei, o parte din ei…) îmi trimit semnale asupra a ceea ce am scris. Sau atunci când, citind din poemele mele, publicul se lasă vrăjit, sedus. Nu, nu îmi selectez publicul! Se selectează singur. Eu fac ceea ce pot eu să fac mai bine: scriu. El, publicul, citeşte. Între noi, la mijloc, câmpul de luptă al poemului.

SENSURI. NONSENSURI. NOI SENSURI. DIRECŢII?

– *Fiecare autor e o voce, recognoscibil în textele sale – ca formă şi esenţă. În ele transpar şi se împletesc, armonizându-se, experienţa de viaţă, experienţa de lectură, experienţa în arta scrisului, harul, inspiraţia, un* quelque chose *care-l fac vizibil/ citibil/ recognoscibil prin trăirea şi emoţia pe care le inspiră. Pentru mine, asta înseamnă sinceritate cu tine însuţi ca autor, dincolo de învelişul în care-ţi îmbraci emoţia. Pentru tine ce înseamnă? Esenţa/ trăirea şi forma/ carcasa textuală în care le îmbraci…*

– Nu pot să le separ. Trăirea impune sau îşi alege forma pe care o simte cea mai potrivită. Atunci, pe moment. E ca un foc care poate aprinde o candelă, un rug sau o mirişte de holde jertfite.

AUTOR. CITITOR. RECITITOR

– *Textele tale sunt o adâncă și vibrantă împletire a unor experiențe personale (multe dintre ele greu codificabile/ re-transplantabile, dacă putem zice, în contextul real care le-a generat) – asta în ideea în care, citind un autor, încerci să-l descifrezi, prin textele sale, în contexte de viață, agățându-te de ancore ficționale. Tu cum te-ai propune, ca autor, cititorilor care vor să treacă dincolo de cortina textelor tale? Sau: e cortina un prag până unde cititorul poate ajunge/ distinge – și atât?*

– Mi-e greu să mă propun! Odată încheiat poemul, el e cel care mă reprezintă. Vrăjitor și vrajă, laolaltă.

– *Te repliezi în culise sau lași și acolo spațiu de dialog/ discernere/ descoasere?*

– Cine are curajul să vină alături de mine în culisele ființei? Cine va face acești pași, incomozi, va descoperi că putem intra într-o specială cuminecare.

– *Cum te vezi/ care este relația ta cu cititorul?*

– Eu mă (în)frâng în poem, ca pâine-vin al unei altfel de cină-de-taină. Depinde de tine, cititor, dacă mă însuliețezi în coasta cuvântului sau de crezi putinței unei împreună-învieri.

– *Cum îți lucrezi textele? Te abandonezi lor? Tu le conduci pe ele sau ele te dirijează spre învelișul final?*

– Textul zace cuminte, ascuns undeva în mine, ca o mireasmă. Ceva îi declanșează irumperea. Și atunci, până la desprinderea definitivă de el, suntem una.

– *Cum te auto-situezi în contextul actual în galeria poeților generației tale?*

– Debutând atât de târziu, nu am simțit foarte clar apartenența la o generație sau alta. Cred că sunt undeva deoparte. Nu dată deoparte, ci zidită într-o singurătate de care m-am bucurat întotdeauna. Asta nu înseamnă, firește, că sunt ruptă total de ceea ce se întâmplă în această galerie. Dimpotrivă.

– *Care text(e) din volumele tale te reprezintă – (toate te reprezintă, de fapt, dar care) – te pun în relație corectă/ fluidă/ coerentă cu cititorul, așa cum ți-ai dori(t), ca autor al lor/ lui?*

– Nădăjduiesc că acela pe care-l rotunjesc acum.

– *Poți da o definiție a cititorului?*

– Un îndrăgostit perpetuu de Cuvânt și cuvinte. Un empatic ce ține durerea mea pe brațe. Ori bucuria. Sau orice alt sentiment.

– *A fost vreun moment de maximă satisfacție, ca autor, când și tu, cititor al propriilor texte, te-ai redescoperit sau ai descoperit sensuri/ cămăși de care nu aveai habar, în urzeala lor? Dincolo de cronicile la volumele tale…*

– De multe ori, recitind, la distanță, din poemele mele, descopăr și redescopăr altceva. Însă e ca o întoarcere acasă după o lungă și obositoare călătorie. Oricât de mult te-ai schimbat, oricât de mult s-a schimbat totul în jurul tău, ești acasă.

– *Care momente, ca autor de poezie, ți-au confirmat dialogul corect/ coerent/ fluent cu publicul?*

– Cele în care, citind din poemele proprii, am reușit să captez publicul. Fie și pentru câteva minute, în care liniștea se înstăpânește într-o sală cu câteva sute de oameni, și toți ochii se întorc, mirați, înspre tine. Simțind acel *altceva* al creației mele.

– *Au fost momente în care a trebuit să-ți „traduci" propriile texte, fiindcă nu au fost decodate/ citite/ înțelese în diapazonul în care au fost scrise?*

– Nu. Odată ce le-am pus pe tarabă, cititorul e liber să intre sau nu în rezonanță cu textul. Dar spațiul acesta de comuniune nu mai depinde de mine. Reproșuri am mai primit, recunosc. Că scriu prea ermetic. Am zâmbit. La fel de ermetic.

– *Cum te definești ca lector de poezie?*

– Împătimit. Cititor împătimit. Și nu doar de poezie. Rare au fost zilele mele în care nu am apucat o carte în mână. Rare și sunând a gol și a pustiu!

RELIGIE, MOFT, COSTUM DE BAL, BLUGI MUȘCAȚI CU DICHIS…

– *Ce reprezintă poezia pentru tine? Religie, moft, cămașă de rezervă, costum de bal? Se poartă acum – fiindcă tot vorbeam de poezia-imagine în oglindă – poezia ca blugi mușcați cu dichis…*

– Cămeșă cu altiță, cămașa lui Nessus, armură, rochie de bal, aripă sub cămașă, costum de scafandru, sicriu crescând și descrescând odată cu mine…

– *Ce întrebare ai fi vrut să ți se adreseze? Cum ai fi răspuns?*

– Uite un răspuns la o întrebare ne(s)pusă: mă bucur mai mult decât pot zugrăvi subțire cuvintele de întâlnirea dintre noi, o împreună-lucrare care e departe de a se fi terminat aici…

– *Frumos! Mulțumesc, Mihaela, în numele cititorilor/ degustătorilor/ consumatorilor de poezie, în așteptarea volumelor tale viitoare!*

Interviu realizat de **Cristina SCARLAT**
mai 2022

Adi CRISTI

Pedeapsa ne ține de mână
Vine o lume peste noi
ca un val ucigător de înalt
nu mai știu de la cine pleacă
și unde ajunge Potopul
urcat și el în barcă.

Este mult mai aproape
să fim toți în Arcă
este mult mai îngăduitoare mișcarea
cu timpul rămas ne putem zidi împăcarea
orizontul pe care întindem la uscat
hainele de trup și pentru picioare

Vinovații mai sunt numărați
din doi în doi
să le dăm șanse egale
iar chipul ascuns în noroi
își face din față o grotă prin care
trec amintirile
ca un fluviu subteran ieșit la plimbare

Vine o lume
ca un val ucigător de înalt
nu mai știu de unde-a plecat
și nici unde-a ajuns
între mine și tine
există insula ochiului
viețuirea ce ne-ngroapă
în banalul răspuns.

Suntem
pentru că pedeapsa ne ține de mână
doi îndrăgostiți înstrăinați
de o banală furtună
suntem
ce ar fi trebuit să fim

inima pădurii îngropată în tine
ca într-un țintirim.

Adi Cristi și don Quijote
Am fost aruncat peste mare.
Aș fi dorit să simt
răceala apelor în cădere
să mă scufund în adâncuri
ca peștii într-un imens acvariu

Dar nu mi-a fost scris decât
să simt duritatea stâncii
absorbită de coapsele mele
izbirea vârfului de munte
cu tălpile împiedicate de stele

Am fost aruncat de soartă
cum se mai aruncă
mâncarea la găini
cu piu-piu-ul fondul sonor
un fel de chemare cuceritoare

Peste mări și peste țări
am fost aruncat
nimerind în îmbrățișarea părinților
ca semn de naștere
de viață dată la schimb morții.
Mai apoi a început
creșterea și descreșterea
poeziei de dragoste
în care te-am închis
sub forma apelor oceanului planetar
asemenea galaxiei
după virgula pusă
în enumerarea faptelor mele
de vitejie
comune cu ale lui Don Quijote
și ale Dulcineei.

Daniel CORBU

FERESTRELE OARBE

Oricînd un vers amar va-ntârzia în mine.
Trec orb şi surd prin
toamna cu fantomatice suspine
pe-aceleaşi străzi călcate de sclavi
şi de-mpăraţi.
Mulţi zice-vor:
Uite-l pe Daniel Corbu
poetul blestemat ce scrie despre fiinţă
univers despre necunoscute glorii şi istorii
ale sinelui
despre agonii cetăţi obosite şi alte aiureli
metafizice şi este duşmanul de moarte
al poeziei roz!
Iată-l pe cel jefuit de îngeri şi nopţi
pe cel ce poartă în vers hologramа ruinii !
Se spune c-ar admira potopiţii de haruri
hohotul cruciadei divine
că ar purta în fiecare rană un sacerdot
al sardanapalnicei vorbiri.
Dar eu sunt trecătorul posac
pe-aceleaşi străzi printre aceleaşi zădărnicii
sunt cel ce şterge cu grijă
ferestrele oarbe ale desăvârşirii.
ORICÂND UN VERS AMAR VA-NTÂRZIA ÎN MINE.

POEM DE DRAGOSTE

Unei necunoscute
din secolul XXIV

Aveam
patru sute
de ani
cu profilul romantic
de însingurată
bacantă
tu mi te uitai
prin
cărţi

s
u
r
â
z
â
n
d.

Leo BUTNARU

Şah dada, şah nunu

Ia (de undeva)
sau cumpără la second hand o pălărie
nu exagerat de mare
nu exagerat de medie
ci una exagerat de potrivită
după care despătureşte un ziar în limba maternă
(de fapt nu contează în ce limbă...)
şi începe a decupa din el cuvinte aparte
aruncându-le în respectivul recipient de fetru
după care amestecă-le pe neve
extrage-le unul câte unul
alăturându-le
astfel făcând poezie dada
care de fapt e în egală măsură poezia nunu
iar dacă articolul e unul de istorie
despre să zicem aflare lui Lenin la Zurich
şi chiar despre eventuala lui vecinătate în gazdă
cu Cabaretul Voltaire
colac peste pupăză
(ce e acelaşi lucru cu pălărie peste pupăză)
întâlnindu-se la câte o partidă două de şah
cu cetăţeanul român Tzara
iese de-a dreptul ceva
O-la la!
sau A-la-lo! (asta fiind varianta negativă
pe invers
a primei variante O-la-la!);
poate ieşi chiar ceva O-ho-ho!

care în inversă variantă negativă dă de asemenea
palindromul Oh-oh-o!
în vreme ce tu scoți cuvintele din pălăria excesiv de potrivită
în timp ce Lenin joacă șah cu Tristan fără Isolda Tzara
făcând asta pe tabla destinului ce are
un singur pătrat – negru
chiar dacă da-da sau poate nu-nu
al lui Malevici.

Însă tu continuă să extragi cuvântul
să-l miști pe tabla destinului
(mișcarea înseamnă viață)
chiar dacă în cazul tău e un destin
și o viață dada
care de fapt e destin și viață nunu
avangardistă
sau ariergardistă – tu extrage din pălărie
și mișcă primul cuvânt
care ar putea muri precum pionul pe tabla de șah
dar
poemul dada
poemul nunu deja a început
chiar dacă în absurditatea destinului
partida nu putea fi câștigată.
De altfel
ca și în viața cea obișnuită
și ea
destul de ciudată...

Mircea M. POP

Secvență
În satul meu
(dar oare e al meu
sau mai degrabă
sunt eu al lui?)
în fiecare primăvară
înfloresc
gardurile de răchită.

Dacă
Dacă poemul respiră
dacă poemul vorbeşte
e semn că poemul
trăieşte.

Cu fiecare zi
Cu fiecare zi
mă apropii de moarte
sau mai precis
vine ea spre mine
până când într-o bună zi
ne vom întâlni nas în nas
şi mă va lua cu sine

Chiar dacă acum
îngheaţă chiar şi gândul
la ce va fi
mă resemnez
convins că nu se poate altfel.

Călătorii
Ieri, călătorind călătorii
citeau ziarul
sau chiar o carte

Azi, călătorind călătorii
se joacă cu celularul
menit a le ţine de urât.

Consolare
Într-o gară necunoscută
te întrebi:
ce caut eu aici
unde totul pare dărăpănat
şi cu miros străin.

Doar şinele, doar ele,
mai au un miros optimizant de depărtare.

Ionuț CARAGEA

Un ghiocel vestind nemurirea
locui-voi în inima ta
atâta timp cât inima
nu ți-o vei cârmui prin războaie

te pot ierta
așa cum rândunica iartă iarna
când se întoarce la cuib

ai putea învăța un nou alfabet
în care consoanele și vocalele
aspiră împreună spre cântec

admite, doar admite
că te mustră conștiința
e semn că Dumnezeu
este încă în tine

primul lucru pe care școala vieții
te învață e să plângi
iar cel mai greu naufragiu
este pe marea dorurilor neplânse

nu te teme dacă lecția se repetă
"experientia docet"
lacrimile sunt fructele
care cad din copacul iubirii
atunci când copacul
se unește cu cerul

știi bine,
"e fructu arbor cognoscitur"
o furnică se cațără pe umărul tău
pesemne ești roditor încă

nu-ți otrăvi sângele
sângele e marea prin care
gândul trece precum Moise
în căutarea poemului

înțelepciunea, de unde vine ea?
piatra se lasă lovită de valuri
dar biruiește prin liniște

fii ambasadorul razei de soare
când surâzi
sărută iarba în rugăciune
ea este gardianul
eternului vis

nu-ți alunga umbra
dar domesticește-o
cineva trebuie să-ți țină de urât
când vei fi singur

îmbrățișează ecoul
și vei simți depărtările
chemându-te la sânul lor primitor

timpul n-a trecut în zadar
la albul tâmplelor tale
un ghiocel vestind nemurirea

Armă sau floare?
armă sau floare,
ce alegi?
pumn sau satul care crește în palmă
la fiecare mângâiere a clipei?

imaginează-ți...
tu în mijlocul holdelor
toate spicele legănându-se
dragoste pe câmpul de maci
soarele sărutând fereastra
ochilor înlăcrimați
amintirea, dorul, fericirea
fântâna bucuroasă de gura
celui însetat
pasărea înălțându-se pe melodia

bătăilor inimii

armă sau floare,
ce alegi?
atât de aproape de tine însuți
și totuși atât de departe
de cine ți-e frică?
de copacul care foșnește în tine?
de fructul care rodește
la răspântia sângelui?
prin tine viața capătă sens
prin tine universul vorbește
în cotloanele tale, adevărul mergând
ca un somnambul, cu mâinile-ntinse,
spre frumusețea deschiderii pleoapelor

trezește-te!
eliberează-te din statuia
ambiției tale deșarte!
îmblânzește implacabilul!
fii casa în care se adună
toți oamenii fără casă!
fii hrana sufletelor înfometate!

armă sau floare,
ce alegi?
privește, norii dansează!
învață-le pașii!

o umbră se ridică
o ploaie îți mângâie chipul
iarba îți spune povești de demult
vântul continuă simfonia
chemărilor fără răspuns

o noapte miraculoasă
un soare nerăbdător să răsară
un mâine curat
ca o rufă pe sârmă
nu-i simți mirosul?

o insulă vorbitoare
salvând naufragiații de pe
oceanul tăcerii
o silabă îndrăgostită de următoarea silabă
dând naștere unui cuvânt mult dorit
un leagăn de versuri
un glas în inima unui poem

un curcubeu, o piatră pe cer
o cometă, un stol de păsări
o semnătură pe albul ochilor obosiți

așadar, ce alegi?

(poeme din volumul în pregătire *Javelin*)

Ștefan AMARIȚEI

zbor spre hiperboreea
Antoine de Saint-Exupéry
plutește deasupra oceanului
ca un albatros obosit
motorul avionului s-a oprit în zbor
pajiștea verde (terenul de aterizare)
e departe departe
doar Micul Prinț îl poate salva
în lupta pentru Atlantic

totuși Saint e un sfânt
și umbra care se plimbă e umbra sa
și umbra se plimbă grăbit
pe ecranul solar al vieții sale

o mașină de suferit în tăcere și singurătate
îl înșfacă și-l agață de un aisberg
ca în grădina copilăriei i-a fost frică
să scoată un țipăt de bucurie
căci dinții reci ai văzduhului îi uciseseră orice
speranță

gheţarul e plin cu eschimoşi
ce-şi flutură mâinile
aceştia îl invită la prânzul lor copios
de data asta au prins o morsă uriaşă
Exupéry îi învaţă să cânte la muzicuţă
îi învaţă să fluiere din degete
eschimoşii se amuză
pometii obrajilor se ascut şi mai tare

Antoine de Saint-Exupéry
închină libertăţii eterne din hiperboreea
sângele roşu
albastrul cer
albul său înger

alianţa semnului divin
după răstignire
când a murit Iisus
un om s-a apropiat de el
şi i-a spus
"nu muri te iubesc din tot sufletul"
dar Iisus vai Doamne a continuat
să moară

s-au apropiat doi oameni
şi i-au repetat
"nu ne lăsa crede în tine
întoarce-te la viaţă"
dar Iisus vai Doamne a continuat
să moară

au alergat la el douăzeci o sută o mie
cinci sute de mii de oameni
implorându-l
"atâta dragoste ne-a dăruit
şi ea nu poate nimic împotriva morţii?"
dar Iisus vai Doamne a continuat
să moară

l-au înconjurat milioane de oameni
ca o rugăminte fierbinte
"ridică-te fiu al omului"
dar Iisus vai Doamne a continuat
să moară

atunci toţi oamenii pământului
l-au înconjurat
Iisus trist emoţionat i-a zărit
s-a ridicat încet
l-a îmbrăţişat pe primul creştin
a început să meargă

Cristina RUSU

Ochii ei de culoarea ploii

În depărtare
ţiuitul trenului desparte linia orizontului
înserarea amestecă umbra zilei şi a nopţii
ce încă se zbate sub acest amurg roşiatic

Culori fugare
case risipite în vălătuci de ceaţă
apar şi dispar
ca pelicula unui film ce rulează cadrele mai repede
mai repede

Micuţă, fragilă, chipul ei reflectat în fereastra mea
pare de rouă

Tresar
privind la gingăşia liniei ce îi desenează gîtul subţire

Întoarce uşor capul
Pentru o clipă
în ochii ei de culoarea ploii
se oglindeşte durerea şi frumuseţea din inima mea

aştept tăcut gestul ei sublim ce pătrunde în mine

Fulgerele fac pod de lumină între cer şi pământ

dincolo de fereastră
un țipăt ascuns îmi izbește tîmplele
tăind sclipirea din privirea ei
atît de blîndă

Degetele mele
se preling printre picăturile ce curg
se întind să mîngîie doar paloarea acestui obraz
chipul ei
netulburat de nici o taină ascunsă

O iubesc atît de puțin
atît de divin
În căușul coastelor mele ea crește
eremit
ce parcă ar vrea să zboare

Eu
un ecou pustiit
vreau să îi tai mereu aripile
să rămînă acolo în mine
mereu a mea

Țiuitul trenului
mă trezește din zbuciumul meu fugar
chipul din fereastră
se destramă încet
pe degete îmi rămîn
atingerea chipului ei
ochii de culoarea ploii

Micuța mea
umbra înserării îi învăluia umerii
parcă atît de fragili

în acest apus intens
o urmam
ca un ecou
prăvălit pe urmele pașilor ei
ce conturau cărări
prin destinele noastre

nu ştiam cum să o chem
să o strig cu putere

undeva
în adîncul meu
i-am spus micuţa mea

o geană
închide noaptea

sub pleoapele ei
părea nefiresc de tristă
cu părul umed
de strălucirea lacrimilor unor zile
ce par
că s-au despletit în amintiri

cum să-i spun
că visele sunt cai sălbatici
ce-n tropot umblă
prin ungherele sufletului meu

cum să-i spun de clipa
ce respiră cuvintele unui pribeag
desculţ şi frînt de umbre
irosite
căutînd un surîs

în tăcerea vîntului ce s-a oprit pentru o clipă
am luat-o de mînă
străini
călători
în căutarea celui mai înalt vis
celui mai înalt loc din liniştea unei amiezi
mult prea tîrzii

i-am întors muntelui ecoul
şi i-am strigat cît am putut de tare

fericirea are un nume
micuţa mea

Iubita mea în tine e acasă
există un loc în inima ta
pe care
l-aș umple cu palmele mele
căuș modelează lin
în pauza dintre respirații
o șoaptă
un sunet nebănuit
iubirea
aidoma unui artist
ce apasă lut peste lut
și oftează la fiecare răsuflare
dăruită

amintirile se așază în alb
strat peste strat

umbrele se conturează ușor
peste un moment de uitare
ritm pierdut
care nu mai știe să se întoarcă în mine

există un loc în inima ta
unde numesc acasă
bucurie, liniște, dor,
surîs, taină

forme
se unduiesc din palme

inima e ca o cănuță plină cu lapte
călduță ca dragostea mamei
mîngîierea copilăriei
vis crescut
azi
lîngă răsuflarea ta
ce îmi dăruiește puterea
să rămîn aici

iubita mea
în tine e acasă

altamira
în grota din altamira
aud cum îmi cresc
oasele

sunt prima femeie
deschid ochii

frica picură
pe stânci

mai târziu îmi ascund
elefanții

întuneric și păpuși
citesc de mai multe ori

dau noaptea peste cap
întunericul se lungește în mine

nimic nu e mort cu adevărat
dacă privești cum trebuie
/sub podea am îngropat păpușile/

îmi schimb locul
din fotografii

cenușă
întețesc focul cu așchii de brad
animale sălbatice vin înlănțuite

aleg flori
pun ștergar la icoane
/blestemul are picioarele
spre ușă/

îmi trag sufletul
cocoșii tac

spăl cenușa
în două ape

Ioan BARB

AGRAFE
Doar eu pot să
îți văd sufletul când sângeră
bobițe de luminâ
îți izvorăsc pe retină
de câte ori te simți departe
vine gândul hain la cântatul cocoşului
şi îţi aminteşte
că nu mai sunt
cum nu mai e nimic
să aducă iar poftă de viață
nimic din ce am stricat
într-o clipă de secetă
poate acum voi avea liniște
în mormântul în care zac
parca sub apele unui lac înghetat
nu există timp
să îți număr zilele de aşteptare
şi nici nu mai pot să îți doresc
să îmbătrânești frumos
chiar frumuseţea
e ceva efemer
îmi ieşise în cale
o femeie frumoasă
mă privea insistent
am venit să te iau
mi-a şoptit
avea glasul tău
-topit de dor şi de remuşcare
am întrebat cine eşti?
numele meu e Iertare mi-a spus
i-am scos cu tandreţe
agrafele din păr

și valuri de veșnicie
m-au acoperit...

SEMNUL DE DOR
Întotdeauna e ceva
un semn care nu te lasă să dormi
un loc numai de tine știut
un glas încă te bântuie
poate e ceva ce nu s-a stins
și nu a fost decât un sunet
fără ecou
al unei corzi dezacordate
ca viața însăși uneori
zadarnic spui acum
când totul e pierdut
îmi pare rău
nu aș mai merge pe acelasi drum
și nu aș mai aprinde
pe bolta ta aceleași stele
și nici buzele mele nu ar mai lăsa
în aceeași poveste
colb fin pe umărul tău
și nici degetele să curgă
într-o gropiță
astupată de dor
știi bine că nu e așa
și totul a fost să fie
cărarea ta viața ta
și chiar dacă în fiecare seară
ai vrea să te întorci
de zece ori înapoi
nu mai ai vlagă
și nici nu mai poți
nu vei mai găsi pașii
cu care ai plecat
nici sunetul lor
azi stins...

Alexandru SFÂRLEA

A SCRIE PE AER
(... Nu-mi rămâne decât să scriu pe aer
cuvintele pe care nu le-aş spune niciodată cuiva,
în care ar putea zvâcni inima unei păsări
înainte ca unul ce-şi târâie bocancii prin smârcuri
nu va încăpea de zborul de deasupra sa ,
dacă s-ar putea extrage din moarte
tot ce viaţa a refuzat cu îndârjire să-ţi dea,
iar tu să poţi scrie pe aerul respirat de păsări
cuvintele pe care le-ai fi putut spune cuiva,
cu aerul că nimic nu mai este de spus,
de trăit, de zburat , de uitat,
şi de încă ceva ...)

SFÂRLEZIE PANDEMICĂ
(... De cu dimineaţă am fost deferiţi
justiţiei nevăzutului,
unii pe alţii ne tot confundăm
cu chirurgii şi cu mascaţii –
eu fug de mine însumi
când bântuiesc arealul
spre piaţă, lipsit de botniţă,
ori spre biroul avocatului– dramaturg :
-la ăsta din urmă bârfim
despre „dulap", grupe de muncă,
gerunzii orbecăind prin vise,
dar şi despre un poet mort
cu premiul municipalităţii de gât,
precum şi despre încă un premiu
al „Mâmâului" agramat –
Xantipa amicului ţine hăţurile discuţiilor,
ne prefacem mândri
că ne putem minţi vieţile
cu încă o zi sustrasă nevăzutului –
Ies, alter-ego-ul
abia se ţine după mine
(el poartă botniţă tricoloră)
zice că are să se lase vaccinat,
eu îmi voi înfige un ghimpe

de la un cactus
și mă voi simți ca un rege al pustiului,
furișându-mă neîncoronat
printre clătinăturile din cap
ale nevăzutului ...)

Gabriela CHIRAN

avionul-fantomă
din foișorul anume gândit pentru poezie, atât
cât i se mai poate ea fura peisajului bine păzit, văd culoarea
tăind cu nuanțele ei dreptunghiuri mai mari sau mai
mici, începând cu tăpșanul nostru de lucernă al cărui
verde se luptă cu ochiul ce nu istovește să-i pască tainele

știu acum: e acolo un drum îngust camuflat în iarbă,
demarcație între sat și domeniile aeroportului,
(reperul nostru sătesc de globală sociabilitate... și să nu uit
de avionul-fantomă ce survolează neîntrerupt peisajul)

absent o clipă, ochiul dă să-și reînceapă insațiabilul prânz
de unul singur, dar ceva îl oprește:

automobilul cel roșu, același automobil rulând încet,
aluziv, lăsând în urmă haloul absenței din care-a ieșit

și din automobilul cel roșu sare ca totdeauna din mers
locatara avionului-fantomă de care ziceam

proprietara de drept a acestui domeniu
din nou interzis poeziei

zgomot matinal
cică aș fi visat
un vis frumos un vis fericit, eu nu știu nimic

vrei să-l ții minte? mă întreba din afara visului cineva,
o voce: cuvintele mă ajutau s-o aud, chiar ele erau calea

știa probabil cum mă îndârjesc uneori la trezire
să reconstitui scenariul câte unui vis, coloana lui sonoră

(la fel cum, real, numai cuvântul se îndârjește să prindă
o fracțiune de imaginar o câtime de *adevăr* de la care pornind
să genereze el restul)

dacă-l memorezi, m-a prevenit vocea, văzându-mă aproape gata
de-a zice da, visul tău va deveni pe loc realitate

nu nu – m-am speriat – vreau să-l uit, parcă nu-i încă timpul

și m-a trezit mașinăria informă
ce lasă la fiecare poartă punctual scenariul zilei în curs

vorbisem cu cineva noaptea despre ceva frumos, despre ceva
fericit, despre ceva
imposibil

Adi FILIMON

---

prin ochelari lumea se vede mai mare:
sunt înconjurat de falii tectonice
și ca să-mi fac un loc doar al meu
nu mai trebuie tăiat un copac
ci decupez ca dintr-o din fotografie 3D
un metru cub de pădure
aerul dintre frunze se pietrifică
și naște destulă materie primă
pentru fiecare perete
în care voi sta închisă
dar voi visa la fierul ce tunde
păşunea cea grasă
în lumină pescăruşii vibrează
unul îşi bate aripile dureros
când atinge un ochi de-al meu
ochiul nevăzut clipește
retina se crapă fără zgomot
puţin câte puţin
în forme hexagonale
și înmulţește agonia pe care
o percep foarte acut
în forma finală totul

e cub sau e colţuros
doar în centru e o sferă mare
din care desfac fire de mătase
înlăuntrul ei stau şi mă nasc
altceva decât om
mersul biped e un lux
pe care nu-l vreau
mă gândesc la aripi de molie
vreau să le desfac noaptea
să mă adaug zidului plângerii
îngerii se prefac timizi
că nu văd ce se întâmplă
sunt mult prea umani
de la un timp încoace
se ţin de aripi
să nu le fie teamă de vânt

doar câteva respiraţii între mine şi sete:
pe unde calc
las un strigăt aşa de mut
că sparge bolta piciorului
pământul e plin de urme sub care
urlă fetiţe însetate
sunt aşa de uscată încât
setea fuge înaintea gurii mele
câteva secunde
cândva nu era aşa de acut
pe atunci setea era mult mai aproape
între mine şi ea puteam
strecura câteva respiraţii
acum gâtuie locul
în care ar fi fost inima
dacă vreau întind mâna
şi simt în palmă pulsul
ce tremură în picioarele goale

Valeria MERCA

Pantun 1
Se desprinde câte-o frunză din castanul ars de soare.
Scâncetul prelung de greier fierbe-n iarba necosită.

Împăcată cu destinul, văd cum poezia doare!
Astăzi, mai acut ca mâine, o declar a mea ispită.
Pantun 2
Ceasul care nu mai sună e setat pe ora cinci.
Orizontul lăcrimează sub cupola unui nor.
Te-am subestimat, tristeţe, nu credeam c-ai să mă-nvingi!
Lasă-mă în grija toamnei, cântecul să i-l măsor!

Pantun 3
S-a pornit să cânte cucul într-un loc de el ştiut.
Numele, cum vezi, şi-l cerne, sacadat, ecou prelung.
Vara care dă să plece într-atâta m-a durut!
N-a fost chip, n-au fost nici trenuri, depărtarea să alung.

Pantun 4
Vara indiană ţese punţi de aur împrejur.
Teiul, dezbrăcat de frunze, dormitează pe alei.
Mi-e statornică mirarea, când troheul îl conjur,
Reunite rime sfinte să aprindă-n ochii mei.

Pantun 5
Se prelungeşte vara-n toamnă, când soarele-şi face de cap,
Tăios, castanul se adună şi recompune un totem.
De dragul poeziei tale, nicicând nu-i pricină să scap,
În glasul meu doineşte dorul şi bucuria strânsă ghem.

Doina HARNAGEA

TRECERE

Priveşte ceru-nalt cu braţe de lumină,
Găseşte veşnicia în strălucirea lor din depărtare,
Fiindcă-n jurul tău, aici, pe cărările de tină
Stăpână pare-a fi doar clipa trecătoare.
*
În visul de ceasornicar
Anii suverani petrec.
Sub boltă anotimpuri trec
În dansul timpului hoinar.

An după an,
Aud cum cad
Zile din calendar.
An după an.
*
Timpul nu-i nici bun, timpul nu-i nici rău.
În grabă, nepăsător, ne prinde-n vârtejul său.
Nici teama, nici iubirea nu ni-l vor face rob,
Trăiește fericirea și-acceptă suferința, sărmane om!

DESTIN

Nu am aflat încă mărgăritarul căutat,
Și cerul și pământul străine-mi sunt.
Înțelesul atâtor taine mi-a fost furat
De-o ursitoare la margine de drum.
*
M-am născut la margine de Haos
Să-nvăț pe la răspântie amarul dulce.
La ce-i bun al lumii greu adaos
Ce tot spre negăsire mă aduce?
*
Am plâns cu lacrimă curată,
De parc-am plâns în Absolut.
Durerea lumii, strânsă toată,
Să-ncapă-ntr-un ulcior de lut.

Străină mai sunt printre cei asemeni mie!
Se frânge sufletul și mi se destramă,
Chiar dacă alte așteptări mă cheamă,
Străină mai rămân printre cei asemeni mie.

SUSPIN

Din privirea ta de întuneric luminos
Am făcut sfânt altar de-nchinăciune.
Și n-am văzut miracol mai frumos
Decât în vraja Începutului de lume.
*
În noaptea cea vrăjită, cu glasuri neștiute,
Aprins-am înalte ruguri pe vechile altare.

Pe-obraji îți înfloream săruturi nevăzute,
Mângâietoare, venite din depărtări stelare.
*
Te-am iubit atât de cum nu se cuvine,
Încât și gândul în adâncuri se-ascunde.
Mă-ntreb: cum să mai plec și unde,
Atât cât mor și iar mi-e dor de tine?

Iubirea mea ce nu se poate,
Iubirea mea ce nu te doare,
Azi vraja lumii nu mă mai străbate,
Doar tăcerea stă să mă doboare.
*
Neîmpăcați de la-nceput pân' la sfârșit,
Purtăm în inimile frânte același asfințit.
Nu mai aștept de la tine nicio veste,
Rămâi cu bine, frumoasa mea poveste!

Raul CONSTANTINESCU

VIS DE TAINĂ
O, cine-n miez de taină
târziu nopții se destaină
și singur pe lume,
orb coboară la mume
în mistere și straturi
unde-arheii la sfaturi
se-adună se scad se împart,
de vecii nu se despart
prin nuntite perechi
din vise străvechi.

UN PUMN DE ȚĂRÂNĂ
Un pumn de vie țărână
frământat o săptămână –
amforă ulcior toartă
golplinul prin mine-și poartă
prin mine prin tine –
tainic arheu de-albine –

peste comori flacără
prin nopți scapără
miere-n floare efemeră
din nelumi himeră –
pecete pe buze
corespunderi difuze.

PE BUZE SEMNUL TAINEI
Nopți cu stele până-n zori –
lucioli greieri privighetori –
iubirii cânt divin
ne soarbe-al vieții chin –
duhul – taina tainelor –
soare-n fundul mărilor,
dor ars cenușă patimi
în adânc perlă te clatini
cum toate tainele-s cu gură
înflorind rubin pe gură
prin măduva oaselor
vin crinii prinoaselor –
sfânt misterul eului:
pecete – semnul zeului.

LA MUME
Demult spre țărmii vechilor mume-am mers
prin bezna uitării-n orizont submers;
acol' sorb vise-n liniști de-nceputuri
izvorâtoarele de vieți sub scuturi
arheii și-atomii păzind în taină
sub nevăzuta nepătrunsa haină
a tuturor celor ce sunt prin sine
deasupra căderii-ntre rău și bine
din albe rădăcini scormonitoare
spre soare zbucnind floare după floare
de aur mere struguri rodii – miere
în strat după straturi – întemeiere
iubirii ce zilnic viu scrie pe cer
din darul înaltului sfânt giuvaer.

CIUDATA CĂLĂTORIE
Se întâmplă brusc pe nepregătite
în gara unde ai poposit o clipă cât viaţa
precum ai pleca într-o inedită ciudată călătorie
eliberare incredibilă din tine
imprevizibil în toate cu tine însuţi începi
o uşoară ieşire din tine în tăcere
prin de neuitat muzici de cuceritoare lumină
luneci pe raze de gând
tot mai liber de tine
regăsit în necreata vibraţie
mai uşor decât aerul sonul –
ciudata de taină călătorie.

Alexandru CAZACU

Patru anotimpuri
Pentru noi în această seară târzie şi rece
vor exista mereu pe lume doar patru anotimpuri:
vara, vara, vara şi iarăşi vara
ca o necuoscută enclavă în propriul teritoriu
când nu mai contează visele ci modul
în care ni le amintim
nici golul din stomac al micilor deziluzii
ori voluptăţile unei promisiuni şoptite
acum când roşul teracotei are culoarea
sângelui păsării rănite de alice
iar a fi înseamnă a reuşi să nu te mai gândeşti
măcar o fractiune de secundă la îmbrăţişarile
pe care trupul ţi le aminteşte
în sufrageria unde frunzele plantei de apartament
se mişcă precum cozile peştiilor încă vii în lotca braconierului
şi primul lucru de care ne temem în siguratatea
ce-şi dubează asediu este ca nu cumva
privindu-ne în oglinzi, să nu vedem pe nimeni

Martie crud
O înserare grăbită de Martie crud
asemenea unei rătăciri întemeietoare

un abandon sibarit al galbenului peste
alei, clădiri şi vegetaţie
când păsările poartă clipele în gheare
şi tot ce se întâmplă cu adevărat
vom afla poate altădată
din aerul rarefiat al memoriei
Ţipătul asfinţitului peste oraş
şi arhitectura unei frici
par un joc de lego cu speranţa noastră
cea de de toate nopţile care au să vină
unde o viaţă trăită din istorisirile personajelor
unui roman abandonat pe raftul bibliotecii
ne iese înainte şi ne cere explicaţii
iar eu te rog să te îndepărtezi lent
fără aţi lua rămas bun
dându-mi astfel iluzia
că nu pleci de lângă mine niciodată

Speranţa şi semnificaţiile
Fiecare bucată de istorie
oferă importante indicii
precum lamele unui evantai chinezesc
pe care stă pictat un păun
ce ne ajută să ne pregătim imaginaţia
şi sentimentul că după o mare bucurie
se poate întâmpla orice
şi chiar dacă ai putea
tot nu o să-ţi alegi trecutul fericit
drept zi de mâine
când nu îţi ţine nimeni partea
pe bună sau rea dreptate
când se pierde puţin
speranţa şi semnificaţiile
iar clipele înnaintează pe alei
mici şi necunoscute
precum carele romane pline
cu prăzi exotice de la marginea imperiului

Luminița POTÎRNICHE

scaune
rutina zilei e plină de scaune goale
ele aşteaptă pe cineva
eu nu aştept nimic
doar sper
să vină singura dezlegare de pâcle
cei ce nu vor mai încăpea
vor sta în picioare
şi vor asculta dizertaţia
oratori sublimi ai absurdului
vor spune în multe cuvinte
ceva despre tăcere
nu aud nu ascult nu înţeleg
dacă taci
te prefaci că eşti sincer
nu există măsură
pentru minciuna nespusă
de parcă ar fi fost vreodată vreo măsură
în ceva
la urmă aduni toate mustrările
şi le dai foc
în curtea interioară
prin care se plimbă condamnatul
la repudiere
auziseşi cândva
de modul acesta de ispăşire
dar se întâmpla mereu altora
acum nu doar că ţi se întâmplă
chiar trăieşti
dar n-ai destulă imaginaţie
ca să-ţi dai seama
ultima oară
aici fusese închis un soldat
care-şi vânduse armele
pe o scrisoare de adio

sub piele
ceva ne schimbă
pe sub cămăşi de noapte

și pe sub pijamale
se rupe uniforma
vechiului soldat
doar moartea știe strategie
și celelalte câteva
frici autocompuse
ceva ne schimbă
și nici măcar nu mai suntem
înăuntru

ultimul nevinovat
din laptele lupoaicei
se vor hrăni
noi cimitire de pace
ultimul soldat
va fi un copilandru
care culege mușețel

stele cad
o gară spectrală
un soldat de pace
un tren ce nu pleacă
o iubire ce stă
agățată de umărul nopții
ca o stea pe un epolet descusut

stop joc
orice soldat a avut cândva un ursuleț

mamele îi cresc pentru pace

stăpânii le smulg ursuleții
și le pun în mână o pușcă

Toma GRIGORIE

Simțul pragmatic
În timpul gărzii din noaptea valpurgică
poeții bat apa în piuă
De unde unt de pus pe pâine

dimineața
De unde miel la proțap
la focul imaginar de tabără
al artiștilor ignorați
Qui miscuit utile dulci
Cuvântul poetului precum
al Homerului orb
care confundă simțurile
Perpetuă pipăire vană
Nu-i e la îndemână
în nici un fel bardului
tatonarea vieții
cu simțul pragmatic

O singură întâmplare
Cade toamna peste altă toamnă
Cade iarna peste altă iarnă
Păsările se duc se-ntorc neobosite
Zilele se duc obosite

Am rătăcit noțiunea vârstei
de când mă lupt cu deceniile
Timpul iese mereu învingător

Mi-a mai rămas o singură întâmplare
de întâmplat
ascunsă subtil între ziua de azi
și cea de mîine

Întâmplarea neființei
care mă așteaptă
pe malul Styxului

Mă luasem cu viața
Lui Marin Sorescu
Scormonesc în groapa de gunoi a vieții
după vreun grăunte aurifer
Deziluziile precum viermii pe cadavru
sar să mă întâmpine cu pâine și sare
Cum doar atât îmi oferiți

Nici o lumină de licurici
prin grota prin care mi-am răvăşit visele
Doar atât doar atât
intonează corul liliecilor
Mai pot duce bolovanul sisific le spun
deşi mi-a lăsat dâre pe corp
Mai poţi mai poţi ultima suflare
încă nu-ţi bate la porţi
Of Doamne uitasem încercările Tale
Mă luasem cu viaţa

Marilena APOSTU

Cineva mă visează când adoarme pe partea dreaptă
somnul se prelinge peste aşa zisele gânduri.
voi zâmbi ca o mioapă
crezând că vei scrie un poem să-mi ţină de urât.
sunt ultima statuie ce n-a întrebat despre raiul tău.
aseară am adunat cutii de carton
vreau să aşez resturi de gânduri,
gunoierii le vor strânge cu mănuşile.
pe balcon stau întinse cearceafuri cu cearcăne
azi-noapte
ţi-am trimis fotografii cu ele.

Lăsaţi cuvintele să vină la mine!
lăsaţi ferestrele să nască fapte,
orele uită lucruri nevinovate.
voi învăţa să flutur din unghii
albastrul creşte.
să mai aştepţi câteva zile îmi spun: presimt
cu încăpăţânare.
dimineaţa se odihneşte pe-o scară dărăpănată.
o veste îngheaţă.
primăvara se scriu poeme de împăcare.
voi avea în oglindă părul roz,
voi nefolosi curajul scurs ca o vină
e vremea să plec cu şalul de zestre.

Vara cu paşii grăbiţi desenează
sâmburi de măr şi brăţări galbene,
jumătăţi de oră ascund flori pentru cei însetaţi.
iarba se odihneşte
în palmele neîmpăcate cu somnul.
pe glezne dimineţi stau mărturie.
obrazul dogorit de sânge
cândva m-a văzut destul de tânără.
cerul nu poate vorbi despre strada
care există doar pentru tine.
eşti atât de departe!
încât presimţirea nu te primeşte,
doar îmi umple oboseala.
şoaptele-s prea pline de uimire
pentru că am timp să mă gândesc la tine
nu ştiu de ce
dar mi se întâmplă des
să-mi fie dor de mirosul ploii nenăscute.

TINERI AUTORI

Ioana BULANCEA

Scrisoare către mine

Sunt deja mult prea bătrână să pot muri de tânără
Pielea mea nu e destul de în(t/c)insă
1, 2, 3, patru, cinci, șase, șapte, 8, 9, 10
Degete la mâini
Sunt doar o grămăjoară de celule strânsă cu ață roșie
Să nu mă deoache animalele cu un singur ochi, animalele cu șira spinării despicată
Scrisul meu nu trimite la sfinți sau la demoni, scrisul meu e piele bătută în cuie
Scrisul meu e propria răstignire de gânduri fără noimă
Unu, doi, trei, 4, 5, 6, 7, opt, nouă, zece
Degete la picioare
Sunt trează

Nu te mai aștept, Ioano, sunt trează și am plecat de tot sau doar am crescut
Nu mai știu și nici nu (te) mai vreau
Sunt trează
Și dacă închid ochii nu te mai văd cum te vedeam odată, înțelegi?!
Am plecat și am luat tahicardia ta cu mine, ți-am adunat toți dinții de lapte
Și am plecat

Îmi pare rău, dar sunt deja mult prea bătrână să pot muri de tânără

* * *

Dumnezeul (meu) are aceeași înălțime ca mine
Are ochii căprui și obrazul crestat de lama timpului

Știe că mi-am cuminţit toate oasele din trup și mi-am ascuns cea mai 'naltă văpaie
Am dormit 12 ore legate și am băut mai multă apă

Gândurile mele păcătoase le-am ascuns să nu le pot vedea sau atinge cu mâinile

N-am mai băut vin și nici n-am mai fumat

Mi-am legat părul la spate şi am întors toate oglinzile din casă
Mi-am făcut în fiecare dimineaţă patul şi n-am mai ascultat muzică

M-am căit eu mie din cauza mea

N-am purtat decât haine de casă, iar eu am devenit toată de casă
Ca o decoraţiune pe care n-o mai observi după ce nu mai e nouă
Am vorbit doar în gândurile mele (chiar copleşitoare)
Şi am luat o lungă pauză de la a mă urî şi de la a mă iubi
M-am abţinut de la dorinţa de a avea sau de a fi
Păcatele mele au refulat pe rând, mi-au încins toate supapele
Niciodată nu m-am simţit
mai dezgustătoare
Dumnezeul (meu) are
aceeaşi înălţime ca mine

E obosit şi frustrat de toată liniştea ce stă între tâmplele mele de piatră
Obrazul crestat de timpul pierdut nu mai
are textură acum
E doar o urzeală vie odată pe care nimeni n-a mai atins-o de mult

Sunt regenerarea unei naşteri ce încă sângerează
Am ieşit din uterul mamei pe jumătate deja întreruptă

Ciolanele mele de colagen se turteau pe un câmp cu flori
La 12 ani am înţeles pentru prima dată cum e să te naşti singur
Şi niciodată nu mi-am dorit să cresc în burta mea o versiune mai sănătoasă
Sau mai bolnavă a mea şi a mamei mele
Spaţiul dintre mine şi planeta Marte devine din ce în ce mai îngust

Uneori, prin somn, îmi lipesc fruntea de fruntea a ceva …
Sunt un nou zid al berlinului pentru copiii pe care niciodată n-o să-i am
Te rog, nu-mi plânge în pumni sterilitatea gândului meu

Am un creier reptilian, îmi doresc să supravieţuiesc, să pornesc războaie
Cu bărbaţi pe care n-o să-i pot iubi
probabil niciodată
E singurătatea cale de scăpare sau condamnare?

O poză sau poate două
Fă-mi o poză! O să o lipesc pe frigider chiar astăzi

Rochia asta superficială de epiderm-derm-hipoderm
Mă face să arăt mai slabă și mult mai vulgară, e tot
ce am
Și am să mă privesc ca într-un ritual, de 5 ori pe zi, cu ochiul stâng închis, doar cu o lumânare aprinsă

Să-mi aduc aminte că încă e termoregulatoare orice atingere
Orice atingere a ta.
Ochii înfundați în scobitura orbitei încă sunt sensibili la dorințe
La noi
Nu știi cât de greu e să-ți atingi omoplații cu mâinile goale

Când stai în genunchi și-ți faci rugăciunea de seară cu palmele mușcate
Ți-ai dori vreodată, spune-mi, să amesteci
timpul cu degetul
Să te prefaci într-un alt om, să te naști dintr-o femeie a nimănui, să ai brațe mai încăpătoare și un cap fără vicii?

Rochia asta superficială mă face să arăt mai slabă și mult mult mai vulgară
Mai fă-mi o poză! Nu am reușit să zâmbesc

* * *
Un om cu o salopetă albastră îmi rașchetează pielea de pe brațe
Altul (tot cu o salopetă albastră) îmi strânge părul în două codițe
Satul în care am crescut devine o cornee peste corneea mea
Omul cu salopetă albastră se întinde în irisul meu
Acum am ochii albaștri ca ai tăi și poate mă vei iubi mai mult
Omul cu salopeta (albastră) îmi mângâie capul, îmi desenează conturul unei inimi pe brațul rașchetat
Dintotdeauna am semănat mai mult cu tata, dar irisul ăsta spart îl am de la tine
Uneori mă ascund în dulap și mă prefac că sunt o
pasăre moartă
Cu pene albastre
Pe el nu-l mai iubești de mult, iar eu mereu am semănat mai mult cu tata

Karina SABADEAN

Fantome de iubiri
Tot ce a mai rămas din noi
Acum sunt doar fantome de iubiri.

Săruturile tale de pe
Gâtul şi buzele mele
S-au transformat în tatuaje invizibile.

Mâna ta de pe umărul meu,
Şoldul sau posteriorul meu
E o fantomă şi ea
În curs de descompunere.

Aceste fantome de iubiri
În curs de descompunere.

Florile de la tine
Pe care le-am presat în cărţi
Se dezintegrează şi ele
Şi cu timpul dispar.

M-am desprins de toate obiceiurile cu care am rămas
După ce ne-am despărţit
Am revenit la viaţa mea
Monotonă, de rutină
De femeie singură.

Femeie singură care acum stă
Şi se descompune în sufletul ei
Alături de

Fantomele de iubiri.

Cine sunt eu?
Sunt un peşte într-o mare,
Un treaz într-o lume de somni,
Doi ochi care te privesc,
O umbră în lumină.

O visătoare,
Cititoare,
Prietenă,
Elevă,
Fiică,
Posibilă iubită,
Viitoare studentă.

Un trup plin de emoții,
O grijă în plus pentru cei apropiați,
Un zâmbet, o lacrimă, o îmbrățișare, o emoție.

Sunt multe într-un singur corp, și pentru unii, totuși…
Nimic.

Instincte primare
Instincte primare sunt cele care mă fac
Să roșesc când te văd pe stradă
Sau într-un story

Să strig de bucurie pentru că într-o
Seară nu de mult
Ne-am întâlnit în centru
La o trecere de pietoni
Și te-ai băgat în seamă cu mine
Ai început să mă întrebi ce fac, unde merg, ce mai citesc,
Să îmi spui că îmi urmărești lecturile

Să îmi faci drag de cartea pe care
Trebuia să o citesc pentru școală

Mi-ai spus că tu mergi la o petrecere
Ca să îți creezi statutul social
Deși ești ca mine
Un cititor introvertit
Că mai bine ai sta acasă cu cartea ta
Să nu o mai lași din mână până o termini

Am discutat rapid și concentrat multe lucruri
Ne-am despărțit în stația de taxi

Și atunci când am crezut că asta e tot
Pentru că deși suntem în același liceu
Nu prea ne intersectăm
Și vorbim prin mesaje despre muzică și cărți

Ți-am zărit ochii care erau aidoma
Unor artificii de pom

Mi-ai spus că te bucuri foarte mult că ne-am întâlnit
Și m-ai cuprins cu căldură în brațe

Am rămas atât de plăcut surprinsă
Încât era să urc în același taxi cu tine
Din greșeală

M-am tot gândit că nu e ceea ce pare
Că sunt eu obosită și mi-am imaginat

Nu e posibil ca omul pe care îl plac
Și îl urmăresc din umbră
Să mă placă și el la rândul lui

Ascultăm aceeași muzică, citim același gen de cărți, avem același stil și aceeași ironie smart

Probabil tocmai observase și el asta
Și doar mi-a dat un semn
Că e în preajmă și mă observă mereu
Dintr-o mulțime

Și așteaptă acum un semn de la mine
Căci sunt

Instincte primare.

POEZII DE IERI PENTRU AZI

ANONIM
(sec. XVIII)

FĂPTURA UNEIA

În marginea hotarului,
Ţine mijlocul satului,
De ea m-am dat bănatului,
Că nu capăt loc sfatului.

Uitîndu-mă la făptură,
Ca şi boarea de căldură,
Inima mi se străcură.
Lacrimile-mi stau ş' nu cură.

Îi în loc greu depărtată,
Îi cu gînduri încărcată,
Îi cu barte, nu-i cepsată,
Fie-i gura sărutată.

Ani puţini a numărat,
N-a iernat mult, nici n-a vărat,
Cît e ziuat, cît a înserat,
Dară useri (?) n-a mai cărat.

Nu-i prea naltă, nici prea mică,
Oablă-n trup şi subţirică,
Cu jocuri se cam mai strică,
De vintu ei nu-i e frică.

Îi fată şi nu-i nevastă,
Mult cu ochii ei mă creastă,
Luci i-s ochii, ca fereastă,
Fi-i-aş silă şi năpastă.

În trup mîndră şi grăsuţă,
Ca ghiocu îi albuţă,

Cu degete cam lunguţe
Şi cu şele rotunduţe.

Cu păr în zbiciu împletită,
Pe la frunte ne(te)zită,
În două scorzi îi sucită,
S' lung în spate slobozită.

Vai, o ţara că plăteşte,
Pe norocul meu trăeşte,
Trupu-mi mi se mai topeşte,
Cînd de mine se lipeşte.

În traiul ei, ce păcate,
A făcut, fie-i iertate.
Fie toate deslegate
Şi la judeţ nejudecate.

Cîntece cîmpeneşti cu glasuriromânești,1768
Onisifor Ghibu: *Contribuții la istoria poeziei noastre populare și culte,* 1934,
Poezie veche românească, Minerva, Bucureşti, 1985, p.130-131

ARTE POETICE LA ROMÂNI

Vasile ALECSANDRI

Românii şi poezia lor

Eu fac întocmai ca neguţătorii de pietre scumpe, care, cînd îţi arată vreun briliant minunat, se simt fără voie îndemnaţi a rosti mii de laude asupră-i, deşi el însuşi se recomandă destul ochilor prin frumuseţile sale. Nu pot să-ţi trimit vreo baladă mai însemnată, fără a o întovărăşi de cîteva rînduri pline de entuziasm pentru dînsa. Ce să fac ?... M-am înamorat de poezia poporală ca de o copilă din Carpaţi, tînără, mîndră, nevinovată şi aşa de frumoasă că, după cum zice vorba românească, pe soare ai putea căta, iar pe dînsa, ba ! Iată dar că, dezvăluind astăzi la lumina soarelui comoara nesfîrşită a poeziei româneşti, aleg din colecţia baladelor şi a cîntecelor ce am adunat prin munţii şi văile Moldovei, trii balade şi cîteva hore destinate a apărea în coloanele foaiei Bucovinei. Cea dintîi baladă este a lui Mihu Copilul.

Acest Mihu este un adevărat cavaler trubadur din veacul de mijloc. Voinic vînturel de ţară şi gingaş cîntăreţ, el trezeşte codrii vechi, trecînd ca o nălucă înarmată prin desişul lor, pe la ceasul cînd toată suflarea doarme pe la miezul nopţii !

Mult e frunza deasă,
Noaptea-ntunecoasă
Şi calea pietroasă.

zice balada, dar lui Mihu nu-i e grijă nici de fantasmele spăimîntătoare ale întunerecului, nici de fiarele crude ale codrului. El merge voios pe murguşoru-i mic care, cînd se urca la dealul Bărbat şi călca în piatră

Piatra scăpăra,
Noaptea lumina,
Noaptea ca ziua!

Se duce Mihul meu dezmierdînd codrii prin dulceaţa unui cîntec armonios, unui cîntec de voinic, ce suna aşa de duios, încît mult în urmă-i codrii vuia tainic şi se clădina ca la suflarea unui geniu nevăzut.

Şi tot merge, merge,
Şi-urma îi se şterge
Printre frunzi căzute
Pe cărări pierdute,

În zadar calul său cearcă a lăsa drumul şi a apuca colnicul! În zadar murgul năzdrăvan zice:

Că s-aţin pe-aici
Patruzeci şi cinci,
Cincizeci fără cinci
De haiduci levinţi,

Duşi de la părinţi
De cînd erau mici.

Mihul nu-şi numără duşmanii niciodată: lui nu-i pasă de-ar fi patruzeci şi cinci, cincizeci fără cinci: de-ar fi chiar haiduci levinţi, de-ar fi chiar duşi de la părinţi de cînd erau încă mici; de-ar fi, într-un cuvînt, acei duşmani, lipsiţi de orice simţire omenească, ca fiinţi ce de mult s-au depărtat de izvorul îndulcitor al inimii omeneşti de la sînul părintesc. Mihu răspunde cu fală:

Murgule, te lasă
Istor braţe groase,
Groase şi vînoase;
Istuia piept lat,
Lat şi-nfăşurat;
Istui păluşel,
Tăiuş de oţel.

La aceste cuvinte, Murgul se supune, lasă colnicul şi apucă iar drumul, căci murgu-i ca gîndul, zice balada; dar iată că în fundul codrului, la o muchie de stîncă, benchetuieşte un ungur bătrîn cu patruzeci şi cinci de nepoţi de-ai lui, şi iată că deodată el tresare, auzind :

Un mîndru cîntic,
Cîntic de voinic
Şi-un glas de cobuz
Dulce la auz,
Din cobuz de os
Ce cîntă frumos.

Acesta e Ianuş cel vestit! Ianuş care domneşte în codri cu o ceată de voinici cu chivere nalte, şi cu cozile late, lăsate pe spate! Ianuş care porunceşte la haiduci făr'de leafă; hoţoman bătrîn şi neîmpăcat.

Cu barba zburlită,
De rele-nvechită!
Pînă-n brîu lungită,
Cu brîu învălită !

El are săbii lucitoare, are durdă ghintuită, are inimă oţălită, dar sufletul lui e măreţ, căci măreaţă e porunca ce dă el voinicilor lui haramini. Mergeţi, le zice, şi-i aţineţi calea la pod, la hîrtop etc.

De-ar fi vrun viteaz,
Să nu mi-l stricaţi!
Iar vrun fărmecat,
De muieri stricat...
O palmă să-i daţi,
Drumul să-i lăsaţi.

O parte din unguri merg de ies în calea Mihului şi cad ucişi de paloşul lui, căci le-a zis Mihu :

Cine v-a mînat
Capul v-a mîncat!

Pe urmă Mihu purcede iar prin cel codru verde, cîntînd duios din cobuz, şi merge de se înfăţoşează deodată în faţa lui Ianuş. Ungurul se înfurie şi cu glas de răzbunare porunceşte nepoţilor să deie cu flintele, să deie cu lăncile. „Lăsaţi lăncile", le zice Mihu.

Că eu Mihu sînt,
Şi vreau să vă cînt,
Un mîndru cîntic,
Cîntic de voinic.
Din cobuz de os
Ce cîntă frumos.

Ungurii se opresc la glasul lui, şi însuşi Ianuş rămîne mut. Aici vine o scenă vrednică de geniul lui Osian! În fundul unui codru vechi ca pămîntul şi tăcut ca mormîntul, în faţa unui bătrîn ce pare a fi chiar zmeul fantastic al codrului, în mijlocul unui mare număr de hoţi turbaţi de dorul răzbunării, la razele stelelor ce lunecă şi se răsfrîng pe arme lucitoare... un voinicel singur, privind moartea cu nepăsare începe a cînta, şi deodată natura întreagă se trezeşte, bătrînul se îmblînzeşte, şi hoţii stau porniţi pe gînduri, uitînd mînia lor. Dar cine cîntă aşa? Mihu Copilu! Si ce fel cântă Mihu!... Balada zice:

Iată, mări, iată
Că Mihu deodată
Începe pe loc
A zice cu foc.
Începe uşor
A zice cu dor
Un cîntec duios
Atît de frumos,
Că munţii răsună,
Vulturii s-adună,
Brazii se clătesc,
Frunzele şoptesc,
Stelele sclipesc
Şi –n cale s-opresc!

Cine nu s-ar fi înduioşat la asemenea armonie încântătoare dacă însăşi stelele s-au oprit din calea lor ca să o asculte, ele care aud melodiile cereşti? cine n-ar fi zis în urmă, ca Ianuş:

Vin' tu, Mihule,
Vin' voinicule
Să benchetuim
Şi să veselim,
Ş-apoi amîndoi

Ne-om lupta noi doi.

Ianuș și Mihu se pun la masă și benchetuiesc, și ciocnesc pahare, deși ei fac acum praznicul morții. Unul din doi trebuie să moară, căci nu poate încăpea pământul doi viteji ca Mihu și Ianuș. Iată dar că se scoală și

De-o parte se duc,

La luptă se-apuc!

Cine va fi oare învingător? Lupta le e moarte! De vroiești s-o afli, citește balada, căci ar fi păcat să-i dezvăluiesc eu toate tainele.

Cea de-a doua baladă se numește Păunașul Codrilor. Ea se deosebește de cîntecele numite haiducești prin un caracter romantic ce îi dă o mare asemănare cu baladele cavalerilor din veacul de mijloc. Subiectul ei de dragoste și de vitejie, precum și chipul cu care este tratat de necunoscutul ei autor, te face a cugeta la unele scene din poemul lui Taso, la luptele eroilor cîntați de acest geniu nemuritor al Italiei, la vitejiile nobililor cavaleri, care avea drept deviză două cuvinte: Amor și glorie! și care murea cu mulțumire pentru apărarea iubitelor lor.

Așa, în balada românească, vedem un voinicel trecînd cu mîndra lui pe culmea unui colnic, la o margine de codru. Amîndoi sînt tineri, uimiți de dragoste. Ea-i pruncuță bălăioară, cu cosița gălbioară; el e voinicel mîndru și cu statul tras printr-un inel. El o roagă să cînte, și-i tot zice:

Cîntă-ți, mîndro, cînticul

Că mi-e drag ca sufletul!

Prunca ar împlini cu bucurie dorința iubitului ei, dar se teme ea însăși de puterea fermecătoare a cîntecului căci presimte că acel cîntec va răsuna în codri și le va scoate în cale pe un viteaz vestit neînvins încă, Păunașul Codrilor! Inima-i spune că frumusețea ei ar fi pricină de luptă periculoasă și nepotrivită între un voinicel tinerel ca bădițul ei, și un Păunaș de codru, care și-a dobîndit falnicul titlu de Voinicul Voinicilor. Însă, deși nu vrea să cînte îndată, ea nu mărturisește de-a dreptul frica ce o stăpînește, căci o nobilă simțire de delicateță o oprește a lovi amor-propriu iubitului ei, ci îi dă numai a înțelege de departe despre pericolul ce l-ar amenința, cînd și-ar cînta ea cîntecul:

Eu, bădiță, l-oi cînta,

Dar codrii s-or răsuna,

Și pe noi ne-a-ntîmpina

Păunașul Codrilor,

Voinicul Voinicilor...

Această strofă este vrednică de însemnat ca dovadă de ființa simțirilor celor mai delicate în inima poporului român, și de precunoștința instinctivă a poeților poporali în ceea ce privește finețele artei poetice.

La răspunsul copilei, voinicelul, cetind în inima ei, se înduioșează și, în exaltarea dragostei lui, îi dă numirile cele mai dezmierdătoare:

Aurică, drăgulică,

Nici n-ai grijă, nici n-ai frică.

Cuvîntul *aurică* cuprinde ideea de frumuseţe, de preţ mare, de raritate, de lucire, şi de toate calităţile aurului. Voinicelul nostru (căruia negreşit aurul i se părea un metal foarte rar) nu putea dar găsi un termen mai bogat, mai original şi mai potrivit cu iubita lui, ce avea cosiţă gălbioară. Amorul e neolog în ţara noastră.

Cuvîntul drăgulică ne îndeamnă a observa aici asemănarea ce se află între limba românească şi cea italiană, în privirea diminutivelor. Aşa, din dragă, românul face drăguţă, şi-apoi drăguliţă sau drăgulică; precum face italianul din caro, carino, carinetto. Una din calităţile cele mai vederate ale poporului nostru este caracterul său blînd, simpatic şi dezmierdător.

Să ne întoarcem însă la şirul baladei.

După cea dinitîi izbucnire a inimii sale, voinicelul nostru urmează a zice cu o falnică bărbăţie, sprijinită de însăşi puterea dragostei lui:

Să n-ai grijă pentru mine,
Cît oi fi eu lîngă tine!
Să n-ai frică pentru tine,
Cît îi fi tu lîngă mine!

Iată că prunca începe a cînta şi, precum ea presimţise, iată că dulceaţa cîntecului trezeşte răsunetele depărtate şi le scoate în cale pe Păunaşul Codrilor! Cine-i el? Ce soi de fiinţă este acest om care poartă un nume atît de poetic, şi care este cunoscut în lume de Voinicul Voinicilor? Îl vom afla din cele dintîi cuvinte ale lui, cuvinte făloase, poruncitoare şi ameninţătoare.

Măi băiete, băieţele,
Măi voinice, voinicele
Dă-ne nouă mîndra ta
Ca să scapi cu viaţa ta...

Pentru un Păunaş de codru ca dînsul, pentru Voinicul Voinicilor, toţi ceilalţi oameni i se par negreşit băieţei, voinicei; în urmare cînd vorbeşte de dînsul, el zice: „Noi, Nouă !“ întocmai ca un stăpînitor, şi crede că toţi trebuie să se supuie la poruncile lui, căci altmintrelea, amar de el!

Care este însă soiul dorinţii lui? O dorinţă născută din dragoste. El vrea pe mîndra care l-a tras din codri prin glasul ei şi care acum îl farmecă prin frumuseţea sa. Porunca este scurtă şi hotărâtoare. Răspunsul asemenea este scurt şi energic:

Ba! eu mîndra nu ţi-oi da
Pîn’ce capul sus mi-a sta!

Îndrăzneaţă mîndrie a tinereţii! Bărbăţie insuflată prin focul dragostei! Nobilă pornire a inimii fără frică – toate aceste simţiri sînt tălmăcite în două versuri. În ele domneşte un ce cavaleresc, care rapoartă mintea la veacul de mijloc.. Se pare a via doi cavaleri înzeoaţi, cu lăncile în mîini, cu coifurile pe frunte, şi provocîndu-se la luptă în gloria unei dame iubite de amîndoi. Dar

deşi acele cuvinte dau baladei un caracter mai deosebit, versurile ce urmează îi adaugă o nouă podoabă prin colorul lor de naţionalitate netăgăduită:

Că de cînd o am luat,
În cosiţe i-am jurat
Să n-o las de lîngă mine,
Şi s-o apăr de oricine!

A jura dragoste în cosiţele copilelor este un obicei ţărănesc cunoscut şi întrebuinţat de toţi holteii câmpiilor şi ai munţilor noştri. Jurământul în cosiţele fetelor înfăţoşează ideea şoaptelor amoroase şi tainice, care se fac pe furiş la şezători, la scrîncioabe, la sărbători, atunci cînd ochii părinţilor încetează de a priveghea mişcările copiilor.

Poeziile populare sînt, precum vedem, comori nepreţuite în care putem descoperi icoane vii şi poetice de obiceiurile şi de prejudecăţile neamului românesc. Aşa, mai departe, cetim în baladă că voinicii se apucă de brîie şi se iau la luptă. Lupta trupească era la romani un exerciţiu care slujea a forma ostaşii pentru razboaie şi care era totodată o petrecere, precum şi un mijloc de a pune sfîrşit sfezilor particulare. La romani erau luptători publici ce da reprezentanţii mari. Asemenea şi la românii de astăzi lupta trupească a rămas din vechime un obicei care domneşte pretutindeni la munţi şi la cîmpii şi biruitorul este înconjurat de stimă şi respect precum odinioară la Roma gladiatorii cei mai vestiţi.

Trînta joacă un ro1 mare la sărbătorile poporale şi adeseori ea hotărăşte înclinarea inimilor fecioare. În vreme ce bătrînii stau culcaţi pe iarbă, povestind despre vremea veche, în vreme ce nevestele şi însurăţeii joacă în horă, mulţi din flăcăi fac ramaşaguri pe trînte, se apucă la luptă şi copiii îi imitează prinprejurul lor. Trîntele dar sînt împărţite în deosebite categorii, precum:

Trînta voinicească,
Trînta mocănească,
Trînta ursărească
Trînta pe dreptate ş.c.l.

Şi cine a văzut acele ale românilor din veacul nostru, cunoaşte de înainte tablourile şi statuile ce înfăţoşează luptele gladiatorilor romani. Aceleaşi poze, aceleaşi apucări, aceleaşi mişcări se reproduc la strănepoţii lor după două mii de ani.

Lupta voinicească consistă a se apuca trupul cu braţele cruciş, şi a se arunca la pămînt, aducîndu-se unul pe altul peste mînă; iar cea mocănească consistă a se prinde de brîie, a se frînge mijlocul şi a se pune unul pe altul în genunchi sau a se aduce peste cap. Puterea luptaşilor stă în tăria şalelor şi a braţelor, precum şi în strînsa legătură a brîielor. Iată pentru ce balada zice:

Ei la luptă s-apuca
Şi de brîie se lua.

Şi mai departe adaugă:

Voinicelul mi-şi slăbea,
Brîul i se descingea...

Acum lupta între amîndoi voinicii se apropie de sfîrşit... Păunaşul frînge mijlocul badiului care slăbeşte cu cît i se desface legătura şalelor; şi acesta, simţind că în curînd o să fie dovedit, zice în disperare:

Mîndro, mîndruliţa mea,
Vin' de-mi strînge brîul meu,
Apăra-te-ar Dumnezeu!

Pînă în cel de pe urmă gîndul lui este preocupat de soarta iubitei sale şi dacă el doreşte a mai prinde putere este numai pentru ca s-o poată apăra pe dînsa. De viaţa sa el nu se îngrijeşte. Deşi pericolul e mare pentru dînsul, rugăciunea ce face el către Dumnezeu pomeneşte numai de ea.

Vin' de-mi strînge brîul meu,
Apăra-te-ar Dumnezeu!
Că-mi slăbesc puterile,
Mi se duc averile.

Care sînt averile unui vonic?... Puterile lui! Ce zici de un popor cu asemenea simţiri cavalereşti? Să vedem acum ce răspunde copila la acele cuvinte. Vine ea în ajutorul badiului, sau nu?

Ba nu, nu, bădiţă frate,
Că vei lupta pe dreptate,
Şi oricare-a birui
De bărbat eu l-oi primi!

Poporul român are un respect nemărginit pentru dreptate. Fie în orice întîmplare, el pleacă capul dinaintea ei. În ochii poporului dreptatea este o dumnezeire, şi cînd vorbeşte de dînsa, el o numeşte „sfînta dreptate!" Iată pricina pentru care mîndruliţa baladei nu vroieşte a lua parte la lupta badiului cu Păunaşul, căci lupta e pe dreptate! Totodată acea luptă voinicească ce se face sub ochii săi pentru dobîndirea ei măguleşte natura sa de femeie şi de româncă. Ca femeie, îi place a vedea că frumuseţea ei naşte porniri atât de aprinse în inimile vitejilor; ca femeie ea simte milă pentru voinicelul ce-şi pierde puterile şi, vroind a-i da ajutor prin un chip oarecare, ea îl îmbărbătează, zicînd că va primi de bărbat pe cel care va fi biruitor, căci negreşit asemenea cuvinte sînt în stare a da putere de leu oricărui tînăr înamorat; dar, cercetînd bine înţelesul acestor cuvinte, se descopere lesne tragerea instinctivă a inimii sale de româncă pentru cel mai viteaz dintre ambii luptători.

În urmare, lupta se începe cu mai mare furie; dar în curînd unul din doi luptaşi cade biruit. Balada zice:

Doi din unul dovedea:
Din doi jos unul cădea!

Cine că mi-şi dovedea,
Şi cu mîndra purcedea...?

Poetul necunoscut al acestei poezii pare a fi compus aceste patru versuri înadins pentru ca să aţîţe curiozitatea ascultătorilor şi să mărească interesul subiectului prin o prelungire premeditată.

Cine că mi-şi dovedea,
Şi cu mîndra purcedea?
Păunaşul Codrilor!
Voinicul Voinicilor!
Tablou viu al vitejiei răsplătite prin biruinţă.
Cine-n luptă mi-şi cădea,
Şi-n urmă-le rămînea?
Voinicel tras prin inel,
Moare-n codru singurel!

Tablou trist ce varsă-n suflet o tainică simţire de jale. În adevăr, poetul cel mai ingenios nu ar putea să sfîrşească un poem mai bine şi mai frumos, decît precum se sfîrşeşte balada prin contrastul vieţii şi al morţii. Viaţă cu dragoste! moarte pentru dragoste!

Arte poetice. Romantismul, Univers, București, 1982, p. 616-626: *Vasile Alecsandri*, *Românii și poezia lor*, *1849*

POEME ROMÂNEŞTI ÎN LIMBI STRĂINE

„TRADUTTORE – TRADITORE" sau ÎNTRECEREA CU ORIGINALUL de pe COORDONATELE LIMBII FRANCEZE. MOTIVUL TAINEI ÎN POEZIA MODERNĂ. EŞANTIOANE LIRICE

Tudor ARGHEZI

(1880-1967)

PSALMUL de TAINĂ/ LE PSAUME de MYSTÈRE (*fragm.)*
(vol. *Cuvinte potrivite/ Mots ajustés,* 1927)

Ô toi, ô toi, celle d'autrefois,
Ayant perdu du monde, les chemins,
Toi, qui as remplacé maintes fois
Ma mère, en t'emparant de mon destin,
Étant si dispercée en moi
Tel un arôme dans un bois,
Écrite en ma rêverie comme lettre
Mais hache dans mon tronc et être.
Entre tes bras entrelacés
Ma vie en chant fut sublimée.
Si bien que je fusse même tenté
Juste dans tes paumes de la chercher...

Je t'ai portée comme un bracelet
Fidèle, au bras de ma pensée,
Avec l'envie de balancer
L'enfant du monde, l'enfant rêvé.
Tu n'es qu'une rose battue en clous
De diamants purs, sur ma croix.

Lorsque tu bouges, à chaque pas,
Tombent les pétales de ton éclat.
Foyer de mes ardents souhaits
Et ma fontaine tout assoiffée,
Riche Terre promise par Dieu
Pleine d'abondance et de troupeaux.
.....

Pourquoi tu n'as pas su changer

Ton cruel destin qui t'épiait ?
Pourquoi tu n'as pas su chasser
La haine fatale, la contourner ?
Prête mieux l'oreille (de la terre...)
À l'heure tardive où je t'appelle
Pour écouter ô, mémorable,
Mon anathème impitoyable !

Ion PILLAT

(1891-1945)

STANȚE/ STANCES (vol. *Umbra Timpului/ L'Ombre du Temps,* 1940)
(*fragments)*

Motto : « *O tainǎ mă-nrudește cu tot ce te-nconjoarǎ...*»/
« *Un lien secret m'attache à tout ce qui t'entoure...*»

La rosée, sur les branches, tremblotte à l'écoute de ton rire,
D'un seul murmure, tu chasses l'hiver, appelles les sources,
Ton pas, telle l'herbe des prés, me fait frémir,
Et au printemps, sous ton regard, les fleurs poussent.

Un lien secret m'attache à tout ce qui t'entoure...
Et je m'en sens lié par milliers de ponts;
C'est ton visage qui me rappelle la Terre, au Premier Jour,
La nuit – dans tes grands yeux, dans tes belles dents – le jour.

Pour les trésors d'amour, c'est toi qui es la clé –
C'est toi qui es le mur pour le plus cher refuge –
Si tu disparaissais: tout serait dépeuplé !
Tel un collier rompu, aux perles dissipées...

Lucian BLAGA

(1895-1961)

EU NU STRIVESC COROLA de MINUNI A LUMII/ MOI, JE N'ÉTOUFFE PAS LA COROLLE de MERVEILLES DU MONDE

(vol. *Poemele Luminii/ Les Poèmes de la Lumière,* 1919)

Motto : « *Dar eu,/ eu cu lumina mea sporesc a lumii tainǎ...* »/

« *Mais moi, avec ma lumière à moi, je ne fais qu'accroître*
le mystère de ce monde... »

Je n'étouffe pas la corolle de merveilles de ce monde
et je ne tue mentalement
les mystères que je rencontre
au devant de moi
dans des fleurs, dans des yeux,
sur des lèvres ou sur des tombeaux.
La lumière des autres étrangle le charme
de l'impénétrable caché
dans les profondeurs des ténèbres,
Mais moi,
avec ma lumière à moi, je ne fais qu'accroître
le mystère de ce monde,
et, pareillement à la Lune, qui, de ses rayons,
n'anéantit point, mais tremblante, fait croître
d'autant plus le mystère de la nuit,
de la même manière, je fais enrichir, moi aussi,
l'horizon ténébreux
avec d'amples frissons de saint mystère,
et tout ce qui est incompréhensible

se change en d'autres incompréhensions
d'autant plus confuses
sous mes yeux,
car j'aime les fleurs, de même que les yeux,
les lèvres et les sépulcres.

Emil BOTTA

(1911-1977)

O ULTIMĂ ÎNTREBARE/ UNE DERNIÈRE QUESTION

Motto: « – *Dar, Noapte senină, vistiernică a secretelor,*
Omul care a luat-o, de ce tremura ?...»/
« – *Mais, dis-moi, Nuit sereine, trésorière des secrets,*
l'homme qui l'avait prise, pourquoi il tremblait ?...»

– Toi, qui ne me parles qu'à voix basse,
ici, tout près de mon coeur,

Nuit hypocrite, dis-moi, par hasard,
si tu n'as pas vu une étoile glisser de là-haut ?

– Mais si, je l'ai vue tomber du collier
de Diane – une étoile telle une larme en cristal,
Mais, un homme taciturne, aux yeux luisants d'usurier
s'est penché pour l'attrapper à l'instant.

– Hélas ! Cette étoile-là était un bonheur inconnu
que Dieu avait promis à quelqu'un...
Mais, dis-moi, Nuit sereine, trésorière des secrets,
l'homme qui l'avait prise, pourquoi il tremblait ?

Radu STANCA

(1920-1962)

SONET (*Cum te ivești deodată-n fața mea...)/* (*Lorsque tu apparaîs d'un coup devant mes yeux...)*
Motto:« *Dar nu găsesc răspuns de nicăiri/Asupra-acestei tainice iviri »/*
« *Comme je ne trouve nulle part aucune réponse/ À cette mystérieuse apparition...*»

Lorsque tu apparaîs d'un coup devant mes yeux
Telle une statue blanchâtre et magique,
Tu me paraîs entrelaceée dans un reseau
De rayons verts, à reflet éthérique.

Je me demande alors si ton apparition
Accompagnée d'un chimérique baiser
Est destinée à balancer mon coeur
Telle une cloche; ma bouche – à la boucler.

Comme je ne trouve nulle part aucune réponse
À cette mystérieuse apparition,
Je me contente de cette résignation,

Car ne sachant à quoi rime cette vision,
Je me contente avec ses traces si chères,
De les suivre sans fatigue et de me taire.
SONET

(*Spuneai că niciodată n-o să piară...*)/
(*Tu me disais souvent que cet instant...*)
Motto: « *Eu voi veni cu tainice cununi... »/*
« J'arriverai avec de nimbes secrets... »

Tu me disais souvent que cet instant
N'irait pas disparaître pour toujours,
Je me disais que pareillement, l'amour
Disparaîtrait... mais lui, il est vivant !

Et en dépit des soirs qui vont passer
Les uns après les autres sans arrêt,
L'amour, le nôtre, va toujours durer,
Le nôtre ne disparaîtra jamais.

Voilà pourquoi, les mains sur les genoux,
Attends-moi sous tes vitres: tout d'un coup,
J'arriverai avec de nimbes secrets.

Car tous les deux, cherchant la perfection,
On va apprendre que l'amour- passion
C'est la plus forte de nos faiblesses innnées.

CARTEA/ LE LIVRE
(vol.*Versuri/ Vers,* Ed. Dacia, Cluj-Napoca,1980)

Motto: « *Iei filele cu albele omături/ Şi rând pe rând, în taină, mi le-mpături...»/* « *Des feuilles blanches, comme la neige, tu t'en empares/ En les pliant, secrètement, comme une avare...* »

Lorsque la porte de ma maison donne libre accès
Pour que mon chemin avec le tien s'y entrecroisent,
Lorsque les fleurs de mon jardin s'empressent
En se mettant toutes à côté quand tu y passes,

Tu viens de loin chez moi et, en fuyant,
Comme dans un livre, tu y entres furtivement,
Des feuilles blanches, comme la neige, tu t'en empares,
En les pliant, secrètement, comme une avare...

Alexandru ANDRIȚOIU

(1929-1996)

VITRALIU / VITRAIL

(vol. *Constelația Lirei/ La Constellation de la Lyre,* 1987)

Motto : « *Portret compus din cioburi vopsite cu mister...»*
« *Portrait fait de débris peints en secret... »*

Comme par un prisme, le couchant se dissipe en couleurs,
et la terre se prélasse vers les bords de la mer,
À l'heure sublime, d'un coup, s'insinue la lumière
pour séduire mon front et mes yeux scrutateurs.

Je sentais, aux épaules, la croissance de mes ailes
vouées à m'ériger au-delà des erreurs –
par où coulent des atomes et des spores en couleurs
et des sphères musicales me font signe d'appel.

Tel un Icare, je m'élevais en haut, vers le coucher,
les bras en l'air, en vue de m'élancer
vers des couleurs qui chantent et des silences discrets.

J'aurais voulu rester, d'un coup, pétrifié,
comme les vitraux d'une porte-fenêtre aérée –
Portrait fait de débris peints en secret...

Ionuț CARAGEA

(n. 1975)

SĂRUT SUPRAREALIST/ BAISER SURRÉALISTE

(vol. *Ceasornicarul fără mâini/ L'Horloger sans bras,*
Ed. ASLRQ, Canada, 2022)

Motto: «*...un sărut, doar unul singur și singurul*
care adâncește tainele lumii...»/
«*...un baiser, rien qu'un seul baiser et le seul*
qui approfondisse les mystères de ce monde...»

Les aiguilles de la montre se pourchassent l'une l'autre
la trotteuse s'enfuit la première

en quittant l'endroit où a eu lieu le crime de l'heure exacte
le coeur aspire à l'oiseau niché sur la rétine

un baiser, rien qu'un seul baiser, et le seul
qui approfondisse les mystères de ce monde
et qui entasse le néant dans les poches de l'instant
qui émiette les genoux
et qui disloque les épaules de leur jointure
qui fasse vieillir les miroirs
et saigner la pierre
qui extraie la douleur vive d'une blessure
pour allécher les ombres
qui déshabille la mer de ses vagues
jusqu'à ce qu'elle soit réduite au silence

ô ta bouche à toi, ô ma soif à moi de charbon ardent
dans mes blessures crient les mots pas encore nés
le poème ne reçoit plus d'hôtes à la Cène avec mes souvenirs
il enfonce son vers le plus long
dans son blanc ventre

je sens le poison de ton baiser, je sens le délire
il ne faudrait pas qu'on lave nos ombres en public...

Mais, Madame la Mort,
si on le fait,
que cela soit fait au moins
avec du style !

Version française par **Constanța NIȚĂ**

Ileana MĂLĂNCIOIU

Ešte hodinu
Ešte hodinu a bola by som znova videla,
ako slnko beží ponad oblaky
a ako na ich okrajoch svetielkuje
ako za ranných zôr
iného života. Ešte hodinu
a znova by som bola videla úzku dolinu, v ktorej som stála
a bola by som spočítala jedle vypínajúce sa na obzore
a vtáky, pod ktorými sa mi snívalo
a mravce, čo sa po mne hemžili
ako po svojej ceste unavujúcej a smutnej.
Ešte hodinu a bola by som pocítila hryzenie
a bola by som sa potešila, že jestvujem
a bola by som sa potešila, že som čosi iné
než toto rehtajúce mlčanie.
Ešte hodinu a ten čierny oblak
by sa bol vzdialil zo slnka.

Aurelius, Cisár
Po celú noc zneli trúby,
Vrátil sa Aurelius, Cisár,
Hľadím na jeho purpurový plášť
A snažím sa k nemu priblížiť no nemôžem.

Na chvíľu načiahnem ruku k jeho korune
A trafím na prázdnotu i strasie ma
A nechtiac mu zašepkám: prosím vás,
Dovoľte mi dotknúť sa vášho rúcha.

No on nepohnuto stojí a pozerá sa na mňa
A akoby ma nevidel a pokúšam sa zohnúť
K železnému plecu a zakričím:
Bože, je len tieňom toho, ktorý...

Potom ma aj on oslovil
Rodným menom a ja sa bojím zavolať:
Aurelius, Cisár, podaj mi ruku,
Neprekáža mi, že z nej chýbajú tri kosti.

Z toho, čo som mala
Z toho, čo som mala,
Iba hlava mi ešte zostala,
Ešte ju mám na pleciach
Napichnutú na tenkom krku
Ako na kole,
Zatiaľ čo popod preteká krv
A prstom ukazujú na vaše udatné činy.
Všetci ste tam,
Tvoríte rozohnený dav,
Ktorý kričí: Hurá,
Jeho telo vám vychádza na nosné dierky
Živé a nezranené;
To je ale taktika a stratégia,
Držať ho v ústach ako svoj zub,
Vyčkať, kým vypadne
A potom ho prehodiť poza dom;
To je ale radostný výskot,
Som sama a hovorím sama so sebou,
Malý a úzkoprsý čertík
Vytŕča rožky
Z môjho pravého ucha,

Hlava sa mi premenila na jeho lastúru
Telo mi vyhaslo ako spomienka
Čo zostala na zápas Jakuba
S Anjelom.

Ležím pri tebe
Ležím pri tebe
na mieste odpočinku starkých,
odkiaľ dovidieť do kostola
až na oltár
čakám, kedy už vynesú svätý dar.

Svet je vystrojený, ako býva,
pokľakol chrbtom k nám,
netuší, že sa v zemi skrývam,

ak mi však niekto zavolá
ozvem sa aj spod kameňa,

ktorý som nechtiac pomaly
stiahla na seba,
ako takú prikrývku,
pod ktorou sme boli obe,
a tak som ťa nechala dopoly odkrytú.

Kdeže sú so svätým darom,
ľúto mi bolo, že nik už nejde,
k oltáru hľadím vyľakane,
našťastie, zrazu ťa zachvátila strašná zima
a tak si zo mňa stiahla kameň.

Traducere în limba slovacă **DAGMAR MÁRIA ANOCA**

Lucian ALEXIU

EL PABELLON DE CAZA
en el pabellón de casa
hacen alto las nubes

se anidan los relámpagos

en el pabellón de casa
se albergan los linces
se esconden las serpientes
tantos milagros
irrumpiendo
a secas
puedes darte cuenta que te llaman a eso del ocaso
los mirlos
que te persiga al amanecer
el ángel

QUIEN Y COMO
quién y cómo
alza las nubes al salir el sol
quién y cómo

aguijona las manadas de focas hacia el océano
quién y cómo
gestiona los nidos de cormoranes
quién y cómo – :

la comisión para vías y medios
delibera
decide
promulga

VECTOR
y sólo si deseas bajar o subir
por entre los ángeles hurgando
existencias fétidas
sólo cuando la memoria te hace una mala pasada
si te quedas solo en el camino
suspendido en el purgatorio de un cielo
mediano

sólo
si
entonces

no

MAR ADENTRO
nadador libre:

en la cruz de la derecha
la paz del desierto bajo el sol levante
en la cruz de la izquierda
la paz del desierto bajo el sol poniente

en la cruz de en medio
el hueco de un precipicio
en el mar
en las montañas

(y tú durante esto mar adentro
nadando

nadando
perseguido por los votos licenciosos de una chusma
de guerreros atolondrados)

MURCIELAGOS
colgados al techo del templo
los eunucos del postrer día
enjambran de una vez como a una seña
insaciables se lanzan en la oscuridad
gritan inauditos

el siglo expulsa incluso la última
negra
placenta

MENSAJERO
sorteado
el sol de esta mañana anublada

sorteada
la nube de este mediodía soleado
sorteado
el relámpago de esta tarde soleada
anublada
y para que no pases solo
por la calcinada puerta

de la noche
el relámpago el sol la nube te han sorteado
y cada cual te ha ganado
para los interminables festines
de unos dioses regañones

Versiunea în limba spaniolă de **MIHAI-GRUIA NOVAC**

Nicolae SPĂTARU

the apocalypse is once again delayed
from one coffee to another
they do refreshing

and metaphysical exercises
the cigarette smoke drifts from one corner of the bar
to another
like an amazing piece of news

they serve us the town in lumps of sugar
and we humbly drop them into the cups of coffee
enjoying their resemblance
to dreamy infernal boilers

this night has been torn from calendars
in an undertone the streets massage
the crossings afflicted with arthritis

it is late
and they eat the remains

somewhere they hear the first tram like a prayer
in the language of a dying man
and the apocalypse is once again delayed

English Version by **Olimpia Iacob & Jim Kacian**

Teo CHIRIAC

The Obscure

I am the obscure
I am the gloomy the unclear the confusing
I am the great consumer of light created and non-created
I am the estimator the evaluator the appraiser
of the light happenings that expect to be regarded
with amazement charm
and grace

Like the beautiful and blind girl that waits, waits by the window
to be seen by the lily in bloom
Like the star that rises and quivers quiver in remote worlds
to be seen by the dreaming poet
Like the faithful old woman praying praying in her little cell
to be seen by Good God

I am the obscure
I am the empty dark shady soul

Without me light would be a ruin falling upon another ruin
Without me illumination would be useless

Little Song For Lulling Death To Sleep
It was beautiful it was true it was good
reading and rereading books spent my youth
from T.S. Eliot's work I preferred *The Hollow Men*
in Petru Creţia's translation, a brilliant Romanian specialist in Eminescu
It was beautiful it was real it was very good
Reading the stars will eat my old age

It will be good it will be beautiful it will be real
the rain's diamonds will scatter on the asphalt
the moon will put on the golden mask of the sun with teeth
above the grottoes of light devouring saints
it will be good it will be beautiful it will be true
from my eyes there will spring crystalized blue
at the sight of the grottoes adorned with light
with stalactite-rays with stalagmite-rays

It is real it is good it is beautiful
angels sing souls frisk gods enjoy
I put down the book and the book drifts–it does not fall down
it is true it is good it is terribly beautiful
like Tarkovski's *guide* I wander through memory's zone
crying out– shaken – with every step: "I remember!
I remember! I remember!!!"

From the volume *The Sacred Monster* (Teo's Staircases),
ARC Publishing House, 2009

English Version by **Olimpia Iacob & Jim Kacian**

Liliana ARMAȘU

Roots

As much joy
as sadness
to see you again
this season that awakens . . .
Joy, ever fickle,
will leave right now,
but sadness will carry us, well, far away, beyond us. . .

After a while, maybe,
we will meet again in stars or leaves
in the vivid colours of houses and the oscillating arches of beds
hiding within them the nostalgia of the unfulfilled
sin.
We will then try to remember
our bodies,
the scanty clothes we wore
and through which
we kept trying hard to penetrate unknown depths,
wishing by all means to catch sight of *the beginning of the world*.
so good it is that we are,
so sad it is that we hardly know each other
that we have not much time left. . .
Tiny blades of grass grow from our hands
and our legs have no more energy to cross long distances
and take root in the ground.
There do the beings in our blood
make their way day by day
not the hopes
that have nestled unwillingly
in our hearts
and strongly flutter their wings,
luring distances.

The Imperceptible Charm Of Life

Why would we fret so much
and seek big, incomprehensible things
when through an imperceptible touch of our hands,
bearers of warmth and memories,

we could catch God's smile?

Our small imperfections make us so vivid,
so beautiful,
that sometimes even the moon seems to stop from its nocturnal walk,
melting with pleasure in our crystal glasses
that resound with full and long life.

Come on, tell me that all will remain as we know it is
smiles, sorrows and summers barefoot,
And these words, which will do all in our place
while we are absent for quite a short time
to make tea or bitter coffee—
a happy opportunity for us to touch our hands
by chance. . .

English Version by **Olimpia Iacob & Jim Kacian**

Irina NECHIT

Two rosy soles

Perspired child
sticky child
the people, hidden in the corners, will eat you.
They will look at you first
from head to tiptoes.
Then from tiptoes to head
they will breathe in deeply
and bite on the brown abdomen.
You will have to talk to them over
while their mouths
will tear pieces off you.
After the feast there will remain
two rosy soles on the table.
Throw them into the sea
oh you sticky child
child stained with blood on your cheek,
throw them away and wash yourself in the communal wash.

Elegy to my face
I had gentle lines
but someone brushed them away so quickly
that I hardly came to utter a word
beat with the fist in the table
or cry as if from a snake's hole.
I do not accept to have another face
or skin other cheek bones and other eyelids
my eyes ask me horrified
where my mole on the cheek
and those two glances with golden depths are
Maybe one night I fell asleep so deeply
that water came like a flood
and washed my features away,
then a leech came
and sucked my former face.
I no longer recognize myself.

English Version by **Olimpia Iacob & Jim Kacian**

Nicolae LEAHU

МИ БАЧИЛИ, МИ ЧУЛИ

Ми чули – руйнуючи спокій Всесвіту –
верзло, в Україні, радянськими вибухами;

Ми бачили силіконову труну
мумії, що клацала своїми ракетами;

Ми чули гомін Лесі Українки
в рубіновому тумані Дніпра;

Ми бачили українок, навколішках
на тротуарі у молитві до Неба;

Ми чули обвуглені крики птахів
у повітрі Чорнобиля;

Ми бачили густий дьоготь брехні, що

капала на ікони Рубльова;

Ми чули голоси недоношених дітей
у зенітних укриттях Києва;

Ми бачили заїкання путлерівських в'язнів
і бинти, з джерелами крові;

Ми чули голос Валерії Новодворської
пророкуючи громом з безсмертя;

Ми бачили вогонь гелікоптера
і очі арештованих російських протестантів;

Ми чули голос патріарха Кирила
у ревінні тиші...

Ми бачили, ми чули, якою глухою і сліпою, але й якою Людиною може бути, може бути людина
Боже, допоможи захисникам!

МОНСТР

Мумія
з мавзолею
породила...
монстра

У нього обличчя
пекла,
погляд
демонів
і хропіння
божевільного
звіра

Звелись
на ноги
душі
Лосєва,

Шаламова
та Ліхачова;
йде
гусеницями
крізь серце
князя
Мишкіна;
розпорошує
"новачок"
на мозок
Наташі
Ростовій...

Тільки
думки,
слова
і вчинки
ваші
можуть його розсіяти

В А Р В А Р С Т В О

Прямуючи до Царграду, століття тому,

варварство блукало дорогами Історії...

Воно розв'язувало братовбивчі війни

Воно тамувало спрагу свободи до Камчатки
Воно катувало і смерті жертв у ГУЛАГу

Воно стріляло у потилицю квітку Польщі

Воно розіп'яло, червоним снігом, Фінляндію

Воно сколихнуло країни Балтії

Воно розшматувало Румунію

Воно депортувало народи під вічні льоди

Воно проковтнуло половину Кореї

Воно обпалило Угорщину та Чехословаччину

Воно кровоточило гори Афганістану

Воно вбило Грузію і пісню Руставелі

Вбивало, брехало, пило, блудило

Вбивало, брехало, пило, блудило

забувши, куди воно йшло століття тому

грабувати? вклонятися?

Вранці 24 лютого 2022 року

варварство дійшло Києва: нищить ракетами

Чудотворну ікону Богородиці

ОБЛИЧЧЯ УКРАЇНИ

Жінка
питає окупанта
що він шукає в її країні
із зброєю у руці

Жінка
сує насіння соняшника
загарбникам –
щоб проростити
і в них щось хороше
коли вони будуть гнити
в могилі

Жінка
– посередині шосе –
зупиняє кулаками
путлерівську бронетехніку
до Києва

Жінка вмирає
зі зброєю в руках
для того щоб
її п'ятеро дітей
змогли виплакати
біль
з гідністю

Жінка
зароджує
ненависть

Жінка
зароджує ненависть
навіки
на віки

Versiunea în limba ucraineană **Diana IGNATENCO**

George DRĂGHESCU

*
Ich will nicht mehr fliegen
als ein Engel
und auch nicht sprechen
mehr als Gott.

*
Ich bin Schauspieler
ohne Bühne,
ohne Zuschauer;
in der Kammer habe ich
einen Engel als Chronist.

Naive Malerei
Ein Bauer größer
als die Kirche.
Ein Bauer menschlicher
als ein Engel.

*
Die Biene fliegt
von Blume zu Blume;
Der Reisende
ist müde sie anzuschauen.

*
Der Bettler vor der Kirche
erbettelt ein Stück Brot.
Ich, der Sündiger,
bitte um Vergebung.
Gott sitzt am Tisch
mit dem Bettler.
Ich bin allein geblieben.

Theatralisch II
Ich stehe mit der Traurigkeit im Haus
neben Yoricks Bett
und kann nur soviel sagen:
Ich habe die Frage verloren!

Winterbild
Ein Kind hat
den Wald angezündet,
um einen Schneemann
zu wärmen.

Du sollst nicht allein sein
Du sollst nicht mehr allein sein
wie ein streunender Hund
Du sollst nicht mehr traurig sein
wie ein streunender Hund
Du sollst nicht mehr hungrig sein
wie ein streunender Hund
Du sollst nicht mehr frei sein
wie ein streunender Hund.

Aus dem Rumänischen: **Mircea M. POP si Joachim SCHEWIETZKE**

BIBLIOTECA *HAIKU*

Marius CHELARU

Ed. Ban'ya Natsuishi, World Haiku Association, *World Haiku 2022*, nr. 18, Fujimi, Saitama, Japonia, 260 p.

De 18 ani neîntrerupt, din 2005, sub îngrijirea lui Ban'ya Natsuishi, apare, sub egida World Haiku Association în fiecare an o antologie care reunește creații ale autorilor membri ai acestei structuri din diverse țări ale lumii. Antologia are un sumar bogat, jumătate fiind în limba japoneză, jumătate în engleză și/ sau limbile în care au scris autorii, cu precădere la secțiunea haiku.

În secțiunea haiku au fost antologate 489 de poeme semnate de 164 de autori care au scris în 36 de limbi, provenind din 43 de țări, între care și Române (Magdalena Dale, Valentin Nicolițov și subsemnatul – poeme ale Magdalenei Dale și ale subsemnatului sunt traduse și în secțiunea în japoneză).

Urmează o altă parte a antologiei, *Out of Pandemic*, despre felul în care au trăit pandemia autorii antologați. Sunt antologate poeme, dar și diverse alte texte despre pandemie (Egane din Franța, Tim Gardiner din Regatul Unit, Sayumi Kamakura, Yoshihiko Furuta din Japonia). Apoi sunt „meeting reports" ale conferințelor, fie ținute pe net, fie desfășurate normal, ale WHA, foto-haiku ș.a.

Așadar, ca de obicei, un efort de remarcat, o antologie cu sumar interesant, și care, dincolo de alte concluzii, relevă, prin maniera de selecție și comentariile la unele dintre aceste poeme, prin ce și cum s-a discutat la conferințe/ întâlniri ș.a., și trendul pe care îl are în vedere antologatorul, pe care, de altfel, îl explică pe larg în textele sale și despre evoluția WHA și despre cum înțelege ce înseamnă haiku azi.

Încheiem, ca de obicei, cu câteva poeme, semnate de autori care nu au mai fost traduși până acum în rubrica noastră:

Baktiyar Amini (n. 1975; Tadjikistan/ Germania): „de parcă mama/ a vorbit cu noul ei născut –/ cireși în floare"; An (n. 1984; Ungaria): „muguri de lalea/ tânjind după culori/ la sfârșitul iernii"; Prad Aphachan (n. 1996; Tailanda): „flori negre/ stelele se întrec/ cu soarele"; Xiaoou Chen (n. 1964; China): „îmi împart umbrela cu ea/ prima dată stăm atât de apropiați/ ploaie, dulce ploaie". Alvin B. Cruz (n. 1968, Filipine): „stele de iarnă –/ ați plecat/ cu umbra mea".

*

„Haiku", revistă de interferențe culturale româno-japoneze, serie nouă (4), anul 32, Nr. 67/ 2022, primăvară-vară

Cel mai recent număr al revistei „Haiku", apărut sub oblăduirea lui Valentin Nicolițov, din colectivul de redacție făcând parte Nicole Pottier,

Franţa Magdalena Dale şi Vasile Moldovan, România, (deschis cu o recenzie amplă a cărţii *Trei decenii în spirit haiku*, a lui Valentin Nicoliţov, semnalată în rubrica noastră deja, semnată de ieşeanul Dorian Obreja) propune, ca de fiecare dată, un sumar variat şi cu multe din creaţiile autorilor membri ai SRH, poeme haiku, senryu şi tanka, poeme într-un vers, poeme haibun, apoi şi traduceri de poeme ale unor poeţi străini, interviuri cu poeţi de peste hotare (convorbire a lui V. Nicoliţov cu Diane Descôteaux, poetă din Canada care colaborează de mulţi ani cu revista Haiku, pe care am întâlnit-o la Constanţa cu ceva ani în urmă), prezentări de carte (semnate de Jean Antonini, Veronique Dutreix, Constantin Stroe), realizări/ distincţii ale autorilor români peste hotare, din sumarul unor reviste străine („Ginyu" şi „Gong"), *In memoriam – Adina Enăchescu,* şi, în final, rezultatele concursului internaţional al revistei Haiku 2022 şi anunţuri din mediul haiku, din viaţa revistei.

Aşadar, un sumar bogat, şi o participare consistentă a autorilor membri ai SRH şi în acest număr.

*

„Ginyu", Japonia, nr. 93, 25.01.2022

Ca de obicei, „Pelerinul" primit de la Saitama, are un sumar cuprinzător. Acest număr se deschide cu o rubrică intitulată „Un haiku în 2021 de la autorii *Ginyu*", selectate de Ban'ya Natsuishi. Redăm pe cele ale lui Toshio Kimura („în temniţă/ aruncate înapoi/ seminţe de piersic"); Hideo Saito („urechile formează o linie/ între ele/ pădurea udată de ploaia torenţială"); Ban'ya Natsuishi („merg fiece zi/ să arunc o mască/ în cercuri concentrice albastre"). Apoi sunt un eseu de Ban'ya Natsuishi, meeting report de Chikubon despre întâlnirile pe „zoom" din 2021, alte meeting report de Yoshihiko Furuta, Saki Inui, eseuri de Tadao Shimomiya, Ban'ya Natsuishi, Sayumi Kamakura, Yoshihiko Furuta, Saki Inui. Avem o consistentă rubrică de haiku în care semnează Ban'ya Natsuishi (grupajul *Virus tsunami*), Sayumi Kamakura (*Jumping toward a cloud*), Georges Friedenkraft (*Open Bed*), Cristopher Calvin (*Unity then War*), Hasho hasegawa, Kimiko Nakanaga, Somin Yoshida, Nobuyoshi Kojima, Hare Sugahara, Mugen Satomura, Saki Inui, Hideki Ishikura, Kei Kinjo, Hinako Fukuoka, Hideo Saito, Shin'ichi Suzuki, Shihaku, Ichitaro Yamamoto, Akikatsu Kayou, Chikubon, Yoshihiko Furuta, Toyomi Iwawaki-Riebel, Ryuki Fuji, Ryuji Yamagashi, Toshio Kimura, Ario Asada, Gero Kawaguchi, Kunihiko Saito. În final, anunţuri diverse dar şi „Ginyu Gallery", cu poeme selectate de Ban'ya Natsuishi.

Două poeme semnate de Christopher Calvin (Indonezia): „dincolo de cerul întunecat/ tunetele se rostogolesc încet, încet/ după o stea căzătoare"; „fotografii istorice/ război, război, invenţie, război –/ unitate apoi război".

*

Clelia Ifrim, *haijindao/ calea poeţilor*, cuvânt înainte (*Floare de cireş pe tortul poeziei*) de Radu Şerban, Editura Universitară, Bucureşti, 2022, 118 p.

În *Calea poeților* Clelia Ifrim, autoare de gen cunoscută pe plan național și internațional, reunește un număr de eseuri, de dimensiuni diferite, despre istoric, ce înseamnă, cum se scrie, terminologie ș.a. privitoare la poemul haiku, în viziunea sa. Conexiunile pe care le face autoarea plecând de la micul poem sunt diverse, de la „numere transcendentale" la Carl Sagan, de la astronomie, Anul Astronomiei și Space Poem Chain la icoane, rugăciunile noastre încă din copilărie ori la cuvintele sezoniere, ori de la Masaoka Shiki la Artificial Inteligence. Ori despre copilul sau dragostea în haiku, ori...

Vorbește și despre întâlniri ale sale, cărțile altor autori, ale prietenilor săi, experiențe ale sale, ce a scris și ce are de gând să scrie ș.a.

Una peste alta o carte în care Clelia Ifrim vorbește despre haiku, despre carte și despre lume.

Să notăm și colaborarea cu Radu Șerban, un nume întâlnit în revistele „Poezia și „Convorbiri literare", fost ambasador al României la Tokyo și, la rândul său, autor de haiku.

Încheiem cu un fragment pe care Clelia Ifrim îl are în vedere ca motto pentru o viitoare antologie a sa, una de teatru: „o carte este o pasăre de hârtie. Se lasă prinsă de tine/ și o poți ține în mână. Bate din aripi când/ vrea să-ți spună ceva./ Dar mai întâi, și mai înainte de toate, trebuie să-i promiți/ că nu o vei închide niciodată în nicio colivie".

*

Mirela Brăilean, *spunându-mi dorința dintr-o suflare*, haiku, ediție bilingvă română – engleză, cuvinte de deschidere de Valentin Nicolițov și Eugen D. Popin, Editura Timpul, Iași, 2022, 106 p.

De o vreme Mirela Brăilean a început să fie un nume întâlnit în mediile creatorilor de haiku și din România și de peste hotare. De altfel, nu este prima dată când scriem despre creațiile sale la „Biblioteca haiku", remarcând și că de puțin timp, cca. Patru ani, a început să scrie acest tip de poeme.

Una dintre temele dominante ale volumului de față este singurătatea, înstrăinarea, izolarea, pierderea celor dragi și sentimentele derivate de aici – aspecte cu care, din păcate, ne-am întâlnit atât de des în ultima perioadă și în viața cotidiană. Un exemplu, privitor și la o altă temă care macină România de ani buni, satul românesc și soarta sa: „Casa vândută –/ uitată pe un perete/ icoana maicii".

Deși nu este împărțit distinct, după modelul clasic, pe cicluri, anotimpurile, curgerea timpului este reflectată în volum, uneori în culori pastelate, alteori legate de amintiri dragi: „Lucrări de toamnă –/ mama-și peticește iar/ paltonul cel vechi". Alteori poemele îmbracă și haina de senryu, cum a evidențiat și Valentin Nicolițov.

În acord și cu Eugen D. Popin, al cărui nume este cunoscut și din revista „Poezia", dar mai ales din „Alternanțe", revistă care apare din anul 2013 în Germania, și cu Valentin Nicolițov, remarcăm maniera în care scrie Mirela

Brăilean, faptul că se are în vedere și „regulile" care definesc acest tip de poem, dar și aspectele de originalitate, parte ținând de folosirea unor cuvinte specifice (și/ mai ales) meleagurilor noastre (fuștei, căpiță, ceaunul de tuci, răpciune ș.a.

*

Coord. **Doina-Maria Tudor**, *Feerie de iarnă,* poezie de inspirație japoneză, ediție bilingvă română – franceză, traducere și coperți: Bogdan Creangă, editura PIM, Iași, 2022, 106 p.

Cu ceva timp în urmă semnalam o altă carte din același proiect, coordonată tot de Doina-Maria Tudor, anume *Poemele* toamnei, apărută la aceeași editură ieșeană în 2020. Apoi a venit o alta, *Ție, floarea mea de cireș,* apărută tot la Pim, în 2021. Ca și în celelalte două volume de „poezie de inspirație japoneză", poemele sunt așezate pe cicluri tematice variate (exemplu: sfârșit de toamnă, lumină după solstițiu, noapte de Crăciun, O nouă zi, magia primei zăpezi, un om de zăpadă, la gura sobei, chiciură în grădină, și, către final, briză de primăvară sau parfum de zambile). După „modelul" deja agreat de participanți, fiecare grupaj tematic este deschis de unul sau două texte, motouri, preluate după diverse surse/ diverși autori.

Poemele din carte (haiku sau în stil haiku) sunt semnate de 20 de autori (parte prezenți și în precedentele cărți amintite, parte nu): Loch Aber, Vasile Moldovan, Andrée Dametti, Anne Delorme, Madeleine Duval, Françoise Gabriel, Tania Gogan, Natacha Karl, Marie-Alice Maire, Françoise Maurice, Naeja, Martine le Normand, Adriana Pop, Anca Popescu, Marin Rada, Rose DeSables, Mugurel Sasu, Patrick Somprou, Elena Stănescu, Marius Voinaghi.

Sunt autori cu alegeri formale și de conținut diferite, pe care le subsumează temelor în speță, dar fără ca acesta să apară din cauza asta ca un tot monocrom.

Un proiect care deja capătă de acum continuitate, având deja trei apariții în trei ani, și pe care îl vom semnala de câte ori vom avea posibilitatea. Este, totodată, și o colaborare interesantă, din mai multe puncte de vedere, între autori proveniți din medii cu maniere diverse de înțelegere/ scriere a poemelor, în cazul de față haiku, unii, cum este cazul lui Vasile Moldovan, cu o notabilă experiență.

Citățm, și cu titlu de exemplu, numai în limba română însă, câteva poeme, a trei autori prezenți prima dată în rubrica noastră: Andrée Dametti – „zi geroasă –/ două siluete în contre-jour/ cu aură aurită"; Naeja – „privirea veveriței/ pe acest morcov frumos/ om de zăpadă"; Marius Voinaghi – „primăvară iar –/ se-ntoarce la cuibul ei/ o rândunică".

Alte cărți ale autorilor de haiku

*

Șerban Codrin, *Casandrierul*, Editura Timpul, Iași, 110 p.

Şerban Codrin este, fără îndoială, unul dintre cele mai cunoscute nume ale „lumii haiku" din România. Este ştiut că opera sa nu se limitează la lirica de sorginte niponă.

Autor longeviv şi cunoscut, despre creaţiile sale au scris nume notabile ale literaturii române. Acum, la „Biblioteca haiku, doar semnalăm o recentă carte a sa (urmând a dezvolta, probabil, altundeva), apărută la editura ieşeană Timpul, *Casandrierul*, pentru că, aşa cum îmi mărturisea autorul, pentru el „aventura poeziei nu are sfârşit", şi are de gând să continue. În aşteptarea acestor continuări, încheiem cu un poem din *Casandrierul*, anume din *Poeţii*: „Cine i-a mai văzut, unde au dispărut ca umbrele, penumbrele de pe faţa, cu riduri adânci, tranşee ale pământului;/ Au trecut pe lângă noi; cei mai discreţi au plecat precum se pleacă, pe nebănuite, cu lăuta subsuoară, cu naiul şi tamburina, pipăind cu ochiul, geana şi sprânceana, pe drumuri ispăşite, lumina".

*

Valentin Nicolițov, *Poeme de iubire*, ediţie trilingvă română, italiană, franceză, versiunea franceză: Virginia Popescu, italiană: Ana Haş, corectura franceză: Nicole Pottier, copertele I-IV: Florin Maximiuc, Societatea Scriitorilor Militari, Bucureşti, 2017, 90 p.

Valentin Nicolițov, un autor cunoscut şi în ţară şi peste hotare, şi o prezenţă cvasi-constantă în ultimii ani la „Biblioteca haiku" dacă nu prin volumele sale atunci legat de activitatea sa ca preşedinte al SRH, ne-a oferit o selecţie de poeme de iubire, haiku şi altele „scrise în stil clasic". Este vorba despre sentimentul iubirii în general, de la iubirea de părinţi, bunici, copii, faţă de aproape până la femeia „din mintea sau din inima noastră". Parte dintre ele regăsim în diverse antologii (un exemplu: „Apus de soare –/ la plecare umbra ta/ ar mai rămâne"). Autorul este adeptul poemului haiku în stil cât mai aproape de clasic, cel puţin din punct de vedere formal, mai ales cunoscutul 5-7-5, uneori mai puţin altele (kigo, mai ales; exemplu: „Locuri străine.../ De ce caut iubirea/ mereu aiurea?"). Cât priveşte celelalte poeme, autorul apelează atât la poeme rimate, cât şi la vers liber.

Aşadar, un volum compozit, o selecţie de poeme de iubire din care, dat fiind cine este autorul, nu putea lipsi nici micul haiku.

*

Olga Duțu, *Dialoguri culturale*, Editura Celebris, Constanţa, 2021, 216 p.

După ce a încheiat ciclul „Constanţa culturală" (patru volume, prezentate toate la „Biblioteca haiku"), Olga Duţu, recent plecată dintre noi, a continuat cu alte pagini despre oamenii de litere/ de cultură, personalităţile urbei tomitane în aceste *Dialoguri culturale*. Volumul aceste este dedicat lui Petre Topor, care, între altele, a înfiinţat editura constănţeană „Europolis" la care au apărut multe cărţi semnate nu doar de dobrogeni, parte din ele semnalate şi la „Biblioteca haiku" sau în alte reviste ieşene.

Am spus de fiecare dată când am semnalat astfel de cărți ale Olgăi Duțu, dar și alte altora care își dedica timpul lecturii și comentariilor operei unor confrați sau/ și activităților literar/ culturale din zona lor (iar, dacă vorbim de Dobrogea, multă vreme am scris aici despre Alexandra Flora Munteanu și astfel de demersuri ale sale) că sunt binevenite. Asta în primul rând pentru că pot oferi cititorilor o imagine în context asupra unei regiuni a țării, și, în unele cazuri, și a unor autori care poate sunt mai puțin cunoscuți, dar au cărți care pot atrage atenția.

Pentru că suntem la „Biblioteca haiku, în această carte sunt multe pagini despre creatorii de lirică niponă (sunt ample interviuri cu Laura Văceanu, Ion Codrescu, Mihaela Cojocaru, Alexandra Flora Munteanu. Și, nu în ultimul rând, multe și despre activitatea Olgăi Duțu, ea însăși autoare de haiku.

*

Constantin Stroe, *Destin croit prin feeria iernii*, antologie de poeme haibun și poeme într-un vers, ediție română-engleză, prefață (*Tu din tânăr precum ești...*), traducere și corectură: Mihai Popescu, traducere poeme: Vasile Moldovan, Editura UZP, București, 2021, 224 p.

Constantin Stroe (fost secretar al SRH) se află de multă vreme în preajma autorilor de lirică de sorginte niponă din România, publicând până acum mai multe volume de gen de diverse tipuri, bună parte semnalate aici.

Cititorii noștri sunt deja la curent cu maniera „clasică" de a scrie astfel de texte, dar și cu tendințele actuale, pendulând de la „lărgirea" cadrului în care se admit unele lucruri, de la aspectele formale la cele de conținut, până la diverse experimente. Constantin Stroe, și în această carte, în ce privește partea de haibun, în linii mari și-a propus să se țină aproape de „linia clasică", cu mici abateri formale. Pe de altă parte, din punct de vedere tematic, de o vreme mulți autori și de la noi, între care și Constantin Stroe, inserează în haibun elemente biografice, elemente de culoare locală ș.a.(doar un exemplu – *Sânge nobil*, în care citim despre satul Ohaba din Gorj).

Poemul într-un vers, creație a lui Ion Pillat, este practicat de mai mulți autori de lirică de sorginte niponă, și în virtutea faptului că inițiatorul genului a fost socotit de mulți, într-o formulă sau alta, legat de acest tip de creație. Deși nu mulți autori reușesc să mai păstreze întru totul elementele formale propuse de Pillat (de pildă alexandrinul în maniera pillatiană), în linii mari se țin cât se poate de aproape de formula „clasică", mai ales, poate și în virtutea „regulii" „silabelor" din haiku", în ce privește acest aspect al versului. În acest sens scrie și Constantin Stroe. Încheiem, și spre exemplificare, cu două astfel de poeme ale sale: *Iubiri risipite*: „O lacrimă căzută pe ultima scrisoare"; *De Crăciun*: „Bătrân cu suflet de copil, împodobit iar bradul!".

POEZIE STRĂINĂ ÎN TRADUCERE ROMÂNEASCĂ
POEZIE LATINĂ

POEZIE CHINEZĂ CLASICĂ

Marii poeți ai Chinei au trăit în erele dinastice Han (206 î.Hr. - 220 d.Hr.), Tang (618-907) și Song (960-1279). Li Bai, Du Fu, Su Shi sunt considerați a fi primii trei poeți ai țării.

Temele poetice izvorau din ceea ce era în jurul lor, viața simplă, iubirea, natura și critica socială. În Dinastia Song, se crede că poeții au devenit din ce în ce mai tehnici, mai erudiți și totodată ancorați în ezoterism. În dinastiile care au urmat, s-a căzut în manierism, în absența originalității și pastișarea anticilor, poezia chineză fiind salvată abia de la începutul secolului 20, prin modernizarea poeziei și aducerea acesteia la unison cu poezia lumii.

Scrierea chineză, bazată pe caractere în loc de un alfabet, permite astăzi citirea și înțelegerea poeziei antice, cu toate că limba a evoluat, s-a modernizat, de la cuvintele preponderent mono-silabice, s-a ajuns azi la bislabism și multisilabism. După o mie – două de ani, sensul este ușor de înțeles. Semnificațiile sunt în genere aceleași, deși nuanțele, conotațiile sunt greu de ghicit.

Mai puțin se gustă acum rimele și ritmul, sistemul ritmic tonal, având în vedere că limba chineză are patru tonuri, iar evoluția acestora a fost cea mai puternică.

Una dintre principalele forme de poezie îndrăgite din poezia chineză clasică este古詩*gushi* (se pronunță *cușî*), însemnând literal „poezie veche" sau „poezie în stil vechi". Chinezii o percep astăzi drept poezia antică a Chinei.

O alta, foarte populară, 詞 *ci* (se pronunță *țî*), se cânta. Cum sunt romanțele noastre, numai că textile erau scrise de marii literați! Exista un număr destul de mare de partituri, cu texte model ca număr de silabe și tonuri. Rima nu era la fel de pretențioasă ca în stilul antic. Poetul, atunci când dorea să compună în acest stil poetic, alegea modelul în funcție de dispoziția sa, de ceea ce avea de gând să prezinte. În timp, muzica s-a pierdut și s-au păstrat numai poeziile *ci*.

Poezie în stil vechi *gushi*:

LI BAI 李白

RĂMAS BUN, PRIETENE

青山横北郭 , 白水遶東城
此地一為別, 孤蓬萬里征
浮雲遊子意, 落日故人情
揮手自茲去, 蕭簫斑馬鳴

Coline verzi se-ntind la nord de zid,
Albele ape înconjoară oraşul prin est.
Ne despărţim aici, prieten bun,
Singur în cort vei fi în marşu-acest.
Ca norii plutitori vei rătăci,
Soarele nici el nu vrea să apună,
Caii nechează, a hi a hi,
Ne despărţim cu-o fluturare de mână.

Note: Despărţirea de un prieten, cinci caractere în vers. Se simte afecţiunea adâncă şi părerea de rău că va avea loc despărţirea. Poemul e plin de viaţă, viu, unde starea naturii se împleteşte cu prietenia oamenilor. În plus, poetul îşi manifestă grija pentru prietenul care urmează să plece, asemuit unui nor plutitor, iarbă-n vânt. Chinezii spuneau că cei care rătăceau pe întinsul ţării, aveau să trăiască, metaforic, în cort zburător, cort răsucit, cort fluturând. În buddhism, despărţirea, acolo unde există iubire, este una dintre cele opt amărăciuni ale vieţii omului. În primele două versuri, exegeţii observă folosirea a cinci seturi de cuvinte: verde-alb; „munte-apă; orizontal-circular; nord-est; zid-oraş, care demonstrează înzestrarea poetului. În final, Li Bai împrumută un vers din *Cartea Poemelor*, asociind caii la starea stăpânilor, sporind emoţia. Vezi *Cartea Poemelor*, culegere de poezie populară şi cultă întocmită de Confucius în secolul 5 î.Hr., colecţia „Cele mai frumoase poezii", numărul 195, 228 pagini, Editura Albatros, 1985.

Poezie *ci*:

LI QINGZHAO李清照,

poeta cu cel mai mare renume din istoria poeziei chineze, a trăit între anii 1084 şi 1155. A compus mult, însă puţine poeme au supravieţuit. A descris cu deosebire viaţa din budoarele femeilor.

BUZE ROŞII SARE DIN LEAGĂN

蹴罢秋千，起来慵整纤纤手。
露浓花瘦，薄汗轻衣透。
见客入来，袜划金钗溜。
和羞走，**倚**门回首，却把青梅嗅。

Ea sare din leagăn,
Întinde leneş zveltele braţe.
Roua e grea pe lujerul subţire al florii,
Transpiraţia uşoară încearcă de bluză să se-agaţe.
Vede un oaspete,
Fuge-n şosete şi acul de păr auriu îi cade.
Se-ndepărtează,
Sfioasă, se reazemă de uşă şi priveşte-napoi,
Adulmecă prunele verzi, fade.

POETUL NEMURITOR LI BAI

(II)

独坐敬亭山 SINGUR PE MUNTELE JINGTING

Zboară păsările în stol până pier,
Răzleţul nor pleacă departe în înalt,
n-am cum să-l ating.
Noi ne uităm unul la altul, nesătui,
Doar tu mă înţelegi, Munte Jingting.

Poezie scrisă în anul 753, la maturitate, după ce înregistrase atâtea eşecuri. Poem de patru versuri, cu cinci caractere în vers. Exemplu al unei concepţii ingenioase şi imaginaţii rare. Este descrisă fără cuvinte o mare singurătate, înţeleasă doar de muntele impunător. Afecţiunea se transmite, fără ca poetul să o numească. O taină.

Aici, păsările se îndepărtează, norul se ridică în slăvi, lăsând liber un spaţiu de necuprins. Rămân muntele şi el, faţă-n faţă. Poetul e singur. Muntele este şi el singur. Omul şi natura dobândesc deopotrivă spiritualitate, armonie, statură urieşească. Prietenie profundă, adevărată. El şi muntele nu se mai satură privindu-se cu înţelegere şi iubire.

春夜洛城闻笛ÎN NOAPTEA DE PRIMĂVARĂ, AUD FLAUTUL ÎN LUOCHENG

Melodia cărui flaut în întuneric neştiută zboară?
Se-mprăştie-n oraş pretutindeni, pe vântul de primăvară.
Ascult în noaptea asta cântecul „Rup ramuri de salcie”,
Cui nu-i stârneşte dorul de-acasă, bunăoară?

Note: Viersul flautului îi trezeşte poetului dorul de casă. Este anul 735 şi Li Bai este departe de locurile natale, în Luoyang, numit şi Dongdu, Capitala de est. În timpul vieţii lui Li Bai, atât Luoyang, cât şi capitala imperiului, Changan, aveau câte un milion de locuitori, pe primul loc în lume la acea vreme. Luoyang înseamnă Loc însorit la nord de Râul Luo. Poemul de numai patru versuri este socotit reprezentativ pentru Li Bai, evidenţiind tendinţe subiective în exprimarea artistică. Ideea poetică porneşte de la melodia flautului care se aude limpede noaptea târziu, dar ceea ce înnobilează poezia şi iveşte emoţia artistică este dragostea pentru locul său de obârşie şi taina care domneşte.

Obiceiul ruperii de ramuri de plop sau salcie este vechi. Se oferea celor care plecau la un eveniment, pentru a le purta noroc. Extins, aceste ramuri se dăruiau la plecarea unui prieten drag, în general la despărţiri şi exprima afecţiune. Rup ramuri de salcie este un cântec nostalgic, enigmatic.

赠汪伦PENTRU WANG LUN

Li Bai era gata de plecare,
Când a auzit cântece şi paşi pe cărare.
Apa Lacului Floarea de Piersic are o mie de picioare,
Nu se poate măsura cu ale lui Wang Lun sentimente rare.

Note: O poezie simplă, dar faimoasă despre prietenie, cu o imaginaţie debordantă. Prezintă momentul despărţirii de un prieten bun, pe nume Wang Lun, atunci un simplu sătean în Lacul Floarea de Piersic, deşi se pare că fusese mandarin la nivel judeţean. A fost scrisă în anul 754 sau 755. Poezia începe cu numele poetului şi se încheie cu numele celui căruia îi dedică poezia, practică neuzuală în vremea aceea, când nu se acceptau exprimarea directă, deschisă şi temele intime, socotite minore. Ori aici surprinde tocmai limbajul direct, afectuos şi francheţea. Apa Lacului Floarea de piersic a devenit o expresie care desemnează prietenie rară, de nepătruns pentru mintea omenească.

登金陵凤凰台 URC PE TERASA JINLING PHOENIX

Terasă Phoenix, cândva adăposteai păsările mii
Acum pustie eşti, numai fluviul continuă drumul spre est.
Palatul Wu, florile, iarba, zac sub cărările pustii,
Demnitarii Jin sunt chiar dealul antic, funest.
Privesc munţii din depărtare, dincolo de albastrul cer,
Insula Egretelor despică apa în două, nemilos.
De când e lumea, norii pot umbri soarele sever,
Capitala Changan nu se vede, e-atât de dureros.

Note: Terasa Phoenix este tot ce a mai rămas dintr-un palat fastuos, din timpul Celor trei regate, când China fusese împărţită în trei, Wei, Shu şi Wu de Răsărit, 220 – 280 şi a Dinastiei Jin care a urmat, 265 – 420. Fiecare domnie, pentru câte o scurtă perioadă, s-a socotit prosperă, de durată. Li Bai vizitează aceste ruine, ajunse obiectiv turistic, prilej pentru o incursiune într-o perioadă tulbure a istoriei. Finalul poemului este o atenţionare a stării de fapt din vremea sa. Norii care acoperă soarele sunt mandarinii trădători, calomniatorii celor virtuoşi.

Poemul începe cu evidenţierea emoţiei în faţa gloriei trecute. Phoenixul este simbol de bun augur şi este legat de dezvoltarea societăţii: se socotea că, în vremurile bune, pasărea phoenix coboară din cer, cu triluri sonore. Li Bai este trist la gândul ascensiunii şi decăderii de veacuri, a prosperităţii trecătoare. Era înfloririi a trecut, rezistă numai Fluviul Albastru şi munţii de la orizont. În ultimele versuri, poetul îl citează pe Lu Jia, cărturar taoist, filosof şi politician, 240 – 170 î.Hr., autorul a 19 eseuri politice strânse în lucrarea Xinyu, care a preconizat rolul omeniei şi a dreptăţii în societate (Confucius: Omenia este principiul suprem, exprimat prin dreptate şi adevăr), conducerea în virtutea înţelepţilor dintâi: 浮云能蔽日, norii pot umbri soarele.

Poetul e încărcat de durere la gândul că schimbările istorice şi eroziunea timpului sunt amplificate de corupţie, prin conduita nedemnă a oamenilor. Acest poem şi „Pavilionul cocorului Galben” de Cui Hao, 704 – 754 , sunt considerate cele mai reuşite poeme despre deznădejdea la trecerea timpului, despre vremelnicie.

Versiunea română, prezentare şi note: **Constantin LUPEANU**

POEZIE IRLANDEZĂ CONTEMPORANĂ

Gabriel ROSENSTOCK

Poetul Intangibil
Poetul este Dalitul,
Intangibilul vremurilor noastre.
Și-a lăsat umbra peste tot
ca un nor ivindu-se
de nicăieri
dinspre un deal ori munte,
unde limba mai îngînă
ca ploaia,
unde zeița în peșteră sălășluiește
cu necîntate epopei mocnind în pieptu-i
Poet Intangibil!
Mult, mult prea mult pentru noi,
tunetul mut al numelui lui.

Brățara ruptă
O vînzătoare de brățări
în tren spre Mumbai
arestată (din nou),
confiscîndu-i-se brățările
roșii, galbene, albastre, purpurii, etcetera,

pe drum
spre postul de poliție
ea vede un curcubeu—
o brățară ruptă—
pe cerul
șters

Demontînd Taj Mahal
Guvernul a hotărît să demonteze Taj Mahal.
Un purtător de cuvînt a anunțat:
Lacrimile unui musulman la urma urmei. . .
Să fie lacrimi adevărate?

Fie ca Yamuna să se umple de lacrimi de bucurie!

Taj Mahal se năruie!

Steaguri albe
Steagul american
aflat pe lună
s-a albit,
decolarat de soare.
Stelele și dungile
acum
doar vis sunt.
Steagurile toate vor păli
într-o zi cu soare.

Traduceri: **Olimpia Iacob**

POEZIE GERMANĂ

Arno HOLZ

(1863-1929)

Eu sunt cel mai bogat om din lume

Eu sunt cel mai bogat om din lume!// Iahturile
mele argintii/plutesc pe toate mările.// Vile
aurii strălucesc în pădurile mele din Japonia,/în
lacurile din Alpi înalte cât cerul se oglindesc castelele
mele,/ pe o mie de insule atârnă grădinile mele de
purpură.// Nu le iau în seamă.// Trec pe lângă/
întortocheatele lor grilaje de bronz şerpuite,/ peste
gropile mele de diamat/ las mieii să pască.//
Soarele răsare,/ o pasăre cântă,/ eu
mă aplec/ şi culeg o mică floare de câmp.// Şi
deodată ştiu: eu sunt cel mai sărac cerşetor!// Un
nimic este toată măreţia mea/ în faţa
acestui strop de rouă,/ care sclipeşte însoare.

Yvan GOLL

(1891-1950)

* * *

Părul tău e cea mai mare vâlvătaie a secolului.
Fruntea ta ecranul, în spatele căruia filme misterioase
rulează.
Ochii tăi două diamante din orbitele sfinxului.
Nasul tău un Turn Eifel, vopsit roz.
Buzele tale barcă dublă dansează pe Marea Roşe.
Dinţii tăi sunt mai proporţionali decât clapele
pianului.
Când vorbeşti, înfloresc salcâmii
Şi zâmbesc zece lacuri deodată.
Când mergi
Se leagănă tot pământul.

* * *

Câmpia mea, tu,
Cu buze de caisă!
În apa liniştită a ochilor tăi
Se leagănă două codobaturi
Iar eu îmi scald
Sufletul meu obosit.

În gropiţele tale
Înfloresc florile de nu mă uita,
Îţi seamănă toate ca nişte mici nepoate.

Vântul se joacă de-a harfa în părul tău.
Şi ca un îndepărtat angelus
Îmi răsună inima ta.

Iubesc

Din amândoi ochii străluceşte iubirea mea de aur
în amândouă mâinile tremură iubirea mea temătoare
în tâmplele mele bate iubirea captivă
Cântecul meu este iubire
Tăcerea mea este iubire
Dansul meu este iubire
Boala mea este iubire
Primăvara este iubire
Noiembrie este iubire
Eu trăiesc în iubirea ta
Eu mor de iubire.

Traducere în limba română: **Mircea M. POP**

POEZIE ITALIANĂ CONTEMPORANĂ

Mauro MACARIO

Mauro Macario s-a născut în 1947 și este poet, eseist și regizor. A participat la manifestări de poezie în Italia și în Europa (Paris, Lyon, Sète, Toledo, etc.) Este interesat și aprofundează, cu fiecare ocazie, binomul poezie/ muzică. Cel mai recent volum de versuri semnat de Macario este *L'opera nuda* (Puntoacapo, 2021). Textele traduse în limba română sunt inedite.

WANTED

Poezia ar trebui să fie interzisă
ca un act de sănătate publică
ca selecție a unei minorități deviate
ca pandemie de vis viral
dacă am avea un guvern
atent la binele națiunii
ar trebui să ordone serviciilor secrete
să-i înlăture pe acești vânători de nori
care denaturează înșală invocă
întoarcând și celălalt obraz
pentru bunătatea universală.
Să-i înlăture
pe cei care distilează Frumusețea
cu F mare
trimițând în iad frumusețile
cu un f mic
ale oamenilor de rea credință
ei se sfințesc în murdarul martiriu cotidian
să înlăture
escadronul academic care ne duce la sanctuare
cu catehismul în rime binecuvântate al afiliaților cerești
cei care găsesc urme de Dumnezeu în orice cruzime
subscriu la purificarea prin suferință
se emoționează la o libelulă
se minunează de mușcate când bubuie tunurile
iar în luptă fug cu lașitate
fără să-și apere frumosul propriu
până la ultima picătură de sânge.
Să înlăture
văicăreala indecentă și grandioasă

a poeziilor de dragoste
storcând paginile ca pe niște cârpe îmbibate de lacrimi.
Și să spele podelele
poezii care nu au adus pe nimeni înapoi
și nici nu au mișcat vreo inimă îndepărtată
dăltuită în versuri ca ale lui Michelangelo
dar au dat lovitura de grație
unui anunț de ruptură
fără a-l transforma într-o reîntregire
l-au înrăutățit cu fiecare rugăminte
cu degetul mare ridicat de la tribuna de jocuri ludice.
Să înlăture
această artă invizibilă batjocorită și neauzită
care are doar săli goale
cititori îngroziți pe fugă
intelectuali incompatibili cu pulsația secretă
din moment ce exercităm democrația directă
și suntem supuși voinței populare
aici o spun și aici o neg
poezia ar trebui să fie interzisă.

ADUNARE/SCĂDERE
Prea multă dragoste
este bulimie
sufocă
Prea puțină
este anorexie
consumă
Prea normală
este plictisitoare
adoarme
Prea nebună
e amuzantă
apoi sperie
Prea platonică
este romantică
dar nu foarte orgasmică
Prea sexuală
offf
lipsită de sentiment

Prea idealizată
nu ține
trebuie să iubești persoana
Prea puțin idealizată
dezamăgește
nu mă vezi ca pe un mit
Prea închisă
este introvertită
nu există dialog
Prea deschisă
este explicativă
nici un mister
Prea intelectuală
este întortocheată
mai puține cuvinte mai multe fapte
Prea neștiutoare
este ignorantă
nici măcar o carte
Prea afectuoasă
Ce pacoste!
E mereu pe urmele mele
Prea rece
e un congelator
fără mângâieri.
Bukowski
avea dreptate.
Bărbat și femeie
împreună
nu funcționează.

NOAPTE DE NEBUNII
Nu mai este timp pentru aparențe formale
stilul care zboară de la o mușcată la lună
este nevoie, dimpotrivă, de o foreză
care să taie pământul să-i elibereze strigătele
o voce grea fără dansuri de curte
să purjeze grația să rupă dantelele
un zgomot de asediu sub turnuri
să răstoarne tronul versului mortificat
sfârșitul unui monarh care a domnit prea mult

să fie dată menestrelilor istoria lumii
bufonilor râsetele plebee
şi poetului de tavernă o carafă de vin
în timp ce Beatrice printre pene şi paiete
coboară scările unei sublime castităţi
şi se dezlănţuie la Crazy Horse.

HOBBY-URI
Am scris printre rotocoale de fum
în serile în derivă
cu pahare de sprijin
şi nimeni pe lume
cele mai bune momente
după momentele cele mai rele
în sus şi în jos
în sus şi în jos
cele mai bune se împuţinează
cele mai rele se îndesesc
în sus şi în jos
în sus şi în jos
subiectul în cauză
se gândeşte mult
va scrie pe mormânt
mort în leagăn.

Traducere şi prezentare de **Eliza Macadan**

Prisca AGUSTONI

Prisca Agustoni s-a născut la Lugano în 1975, este poetă şi scriitoare, scrie şi publică în limbile franceză, italiană, portugheză şi spaniolă. Din 2002 trăieşte în Brazilia, unde a obţinut un doctorat în literatură comparată şi este profesor de limbă şi literatură italiană la Universitatea Federală din Juiz de Fora. Poeziile traduse în limba română fac parte din volumul bilingv *Frutti prematuri/ Fructe necoapte (*Editura Eikon, 2020).

I.
Am trasat un cerc de cretă
în jurul inimii

un arbust stufos
îmi încinge gâtul

în timp ce în gură am cântecul
de vulpe a zăpezilor.

Pe spatele meu dorm
şi mă acoperă ca o mantie
aripile strânse ale unui înger.

Sper să ies nevătămată
din noaptea asta albă spectrală.

II.
Aceste urme care aleargă
din copilărie către curte,
boţuri de pământ împrăştiate la întâmplare
ca sinope din alte vremuri

sunt primele semne
ale unei regăsiri nesigure:
istoria e şi un depozit,
pământ nou peste pământ vechi,
o sedimentare lentă care înaintează.

*
Aceleaşi urme intră
invizibile în sânge
şi sunt parcursul picioarelor noastre
ca fosile, ca escavatoare
care sapă
printre rădăcini cunoscute, deşeuri şi mărăciniş
unde numai dinţii ascuţiţi şi oasele
rezistă şi păstrează
codul speciei:
curba vicleană a buzei tale,
un citat din alte buze.

IV.
Cad din copac silabele
şi sunt fructe stricate pe dinăuntru
dar încă frumoase pe dinafară şi cu flori de cuvinte
ajută-mă să privesc, să focalizez
înăuntru, între dinţi, seminţele,

să înţeleg cum pământul a urcat
până acolo sus şi eu, sub teascul timpului,
cu burta verde, în plină primăvară
am profanat inocenţa

a doua oară

*
astfel şi eu mă ştiu
o vie făr' de pari, orfană
de un punct de sprijin sau de mamă
– prea multe limbi ce
împreună stau în grota bizară a inimii:
*
şi totuşi înţeapă
şi totuşi apasă
cuvintele ca boboci în gură,
fiecare treabă
cu traducerea ei

un ritual cvasi perfect
dacă n-ar fi fost alegerea
între trandafirul deschis
şi mâna tremurândă:

să sapi pământul
ca să găseşti lacul
să sapi memoria
ce să găseşti

*
până la urmă se-ncurcă şi raţiunea
în sârma ghimpată a inimii:

în timp ce realitatea se-nghesuie pe buze,
sângerează şi se târăşte-ncet gândirea
care-aminteşte şarpele sacru şi se-ncolăceşte
să-şi muşte singur coada.

Traducere şi prezentare de **Alexandru Macadan**

POEZIE CONTEMPORANĂ TURCĂ

Haydar ERGÜLEN

Haydar ERGÜLEN, născut la 14 octombrie 1956, la Eskişehir, este poet, prozator și eseist este licențiat în sociologie la Universitatea Tehnică (ODTÜ) din Ankara. Lucrează în publicitate, predă la diferite universități scriere creativă, forme poetice și poezie. Poetul este coordonatorul Școlii de Scriere din cadrul Fundației "Uğur Mumcu" din Istanbul. Haydar Ergülen a fost cronicar la jurnalele "Radikal" și „Birgün", în prezent este cronicar la cotidianul "Cumhuriyet". La Biblioteca „Atatürk" din Istanbul ține lunar un seminar cu titlul „Avangarda în poezia turcă". Din opera poetică: *Întrebări fără răspuns, 1981; Prințesa străzii, 1990; Poeme din Sîrat, 1991; Croitorul de altădată,1995; Patruzeci de poeme și încă unul, 1997*, volum pentru care a primit premiul „Behçet Necatigil"; *Hafîz,1999; Valiza de carton, 1999; Moartea este un scandal,1999; Nar, 2000; Tristețe cu împrumut, 2005,* premiul "Cemal Süreya"; *Privirea pisicilor nefericite, 2007,* premiul "Metin Altîok"; *Zarf, 2010; Poezii de dragoste, 2011*

DOUĂ FIINȚE

odinioară ți-am spus: casele se deschid
încă spre interior, cuvintele
se deschid încă spre interior
iar într-un bărbat există două ființe –

două ființe există într-un bărbat

două ființe există într-un bărbat dar
nici una mai corectă decât
cealaltă

două ființe lăsate neantului
profunzimea unui interior a devenit bărbat
alta a sucombat

există două ființe pentru un bărbat
o pădure insesizabilă
și păsările uitate cu multă vreme în urmă

există cel puțin două ființe unite
între ele pentru care există
dragostea și bărbatul

în duelul dintre cele două
cine se consideră sfânt şi-l va înfrunta
pe bărbat?

dacă te afli în fiecare dintre ei
eşti deja singur
copil nebun
femeie nebună şi florile otrăvite pe care le-ai cules

biletul tău pentru amândoi
nu va mai reflecta partea umană –
singurătatea va fi acoperită curând

sunt încă două fiinţe
una este în stradă, alta
va înmuguri în mine

odinioară ţi-am spus că în bărbat
se află două fiinţe, evident
una este în plus

într-un om oricîte persoane ar fi laolaltă
oricât de multe fiinţe
oricât de mult ai gândi doar
la tine însăţi

lasă-mi cele două fiinţe
una să aprindă focul
alta care să-l confunde cu un incendiu

lasă-mi cele două fiinţe
una care mă denunţă şi alta
care-mi ascunde culpabilitatea

lasă-mi cele două fiinţe
lasă-mi cele două fiinţe

PREAMĂRIRE DRAGOSTEI
nu mă întrista
şi nu te întrista din cauza greşelii mele

nu răci cuvintele aşternute între noi
nu te închide prea mult în mine
nu te deschide prea mult
deschizîndu-te în tine însăţi
nu ai să cazi în interior
trimite trandafiri trecutului
şi nu uita că amintirile
vor să fie reîmprospătate
păzeşte bine amintirile
priveşte-mă
aminteşte-ţi de mine
lipeşte-te de mine
nu mă uita
aici şi acolo
aici şi acolo
priveşte!

DOUĂ RODII
uită-te lung
priveşte adânc în inima unei rodii
de vrei să amenajezi o grădină
vei vedea o fată albastră în curtea şcolii
fata şi şcoala sunt o grădină şi un parc
dacă vrei să rătăceşti în plânsul inimii
lasă-ţi inima lângă o rodie
astfel alte două rodii mici
vei vedea

Mustafa KÖZ

Mustafa Köz s-a născut la 7 ianuarie 1959 în provincia Nigde, în provincie aflată în Anatolia centrală, ulterior s-a stabilit la Istanbul. După absolvirea Institutului de Î*nvăţământ Superior* Ataturk, specializare Limba turcă, a urmat studii de economie, drept şi jurnalism. În perioada 1996-2002 a făcut parte din boardurile mai multor reviste de specialitate, precum *Mavi Yaka, Edebiyatta Seçki şi Atika*. A fondat revista literară „Şiir Oku". Jurnale dintre cele mai importante din Turcia, *Cumhuriyet*, *Evrensel*, *Ülkede Gündem* i-au publicat articolele cu privire la viaţa politică a momentului. Poeme ale sale au fost traduse şi publicate în mai multe limbi, franceză, engleză, spaniolă, română, germană, macedoneană, georgiană, kurdă, chineză şi catalană. Din 2011, Mustafa Köz este preşedintele Sindicatului Scriitorilor din Turcia (TYS). În traducerea noastră, i-a fost publicat volumul *În aşteptarea vântului*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2016. Din opera poetică: *Visul*

lunii, 1990 ; Imagini în apă, 1991; Coşul cu crabi, 1992; Nu stingeţi luminile copiilor, 1992, poezii pentru copii*; Luni înainte de marţi, 1995; Eternitatea pietrei, 1998; Vraja focului, 2003; Rană deschisă, 2004; Clopotul somnului, 2005; Inscripţii, 2009; Poeme ţigăneşti,2011; Ropot de ploaie, 2011; Moara de stele, 2014; Percepţia de nod, 2015; Vânt năprasnic, 2015; Zarul cu două feţe, 2018.*

Şapte măslini
Oblăduieşte iar această ţară
îmbolnăvită de cuvintele fără sens.
Fiii tăi
fiica ta
tovarăşul tău de drum
au plantat şapte măslini
au înflorit şapte măslini
timp de şapte anotimpuri frumoase
şapte călători au dormit
în şapte măsline de argint
trupul ciopârţit de vulturul bărbos
a fost mâncat pe îndelete
timp de şapte zile
păstorii au găsit rămăşiţele
cu siguranţă gândeşti la tăbliţele divine
iar sufletul tău plin de el însuşi
străluceşte în somn –
îi albeşte părul deodată cu barba
nici un semn al tinereţii nu se mai observă
în cuvinte nesăbuite nu cred
nici în bucata de pâine mucegăită
apa iute la gust
sarea tot mai mult fărâmiţată
un singur glonţ apoi tigva ciuruită se cască
ţara ta este vândută
pentru şapte monede sărace

Traversarea
Ar trebui să trec
de foşnetul acestor spini
înconjuraţi de gardul grădinii
acoperit cu iederă sub un vânt calm

nu este agitație
nici freamăt de frunze
nici cunună transparentă purtată de păsări

sfărâmând schelete de crab și de pește
o umbră traversează pomii fructiferi

„Cuvintele mele" sunt neputincioase,
spune femeia.
Chemarea nu pot fi auzită –
sunt arderi fără sens.

Aleargă Femeia
vocea din urmă să-și prindă.

Împotriva tuturor
Ar trebui să fie aici
sub această grămadă de pământ
o petală de lalea
o rădăcină de mirt asemenea
unei lame înroșite bine
pentru a răscoli rana fără să lase
urme –

fiecare poate spune orice
însă nimeni nu-i știe numele mic
fie de băiat
fie de fată
sângele căutut în virtutea sabiei
vreodată poate va fi găsit
ziua de azi și ziua de mâine
purtându-i numele trist
asemenea unei țari ocupate

Prezentări și versiunea română de **Niculina Oprea**

POEZIE CONTEMPORANĂ BRAZILIANĂ

Narlan MATOS

Narlan Matos – Itaquara, Brazilia, 1975. Autor a 7 cărți de poezie în portugheză și unul dintre poeții latino-americani cei mai traduși în lume, poemele sale fiind publicate în 14 limbi, în volume sau în reviste literare. Actualmente, este profesor de literatură braziliană la "Universitatea George Washington". A debutat la 21 de ani cu volumul *Senhores e senhoras*: *o amanhecer,* publicat de Fundația Casa de Jorge Amado și a câștigat Premiul Copene al Literaturii (actualmente Braskem) în 1997. A doua carte a sa, *No acampamento das sombras*, i-a adus primul său premiu național, în anul 2000. Din acest moment începe evoluția sa internațională, fiind invitat pentru a reprezenta Brazilia la diferite festivaluri internationale, în SUA și în Europa. Recent, la 20 de ani de literatură, i-au fost publicate patru antologii poetice cu opera sa completă în Slovenia, Japonia, Italia și Spania, urmate de ample comentarii critice. În 2021 a devenit primul poet brazilian omagiat de Biblioteca Națională din Moscova de către importanți critici literari iar o pictoriță apreciată a realizat o expoziție cu picturi inspirate din versurile acestui poet. În 2022, Narlan Matos celebrează 25 de ani de prezență în poezia braziliană și în literatura universală, "vigoarea, generozitatea și înțelepciunea poeziei sale conferindu-i categoria de poet universal." (JUNPA books, Kyoto, Japonia).

Dumnezeu

Dumnezeu priveşte spre Terra
omul priveşte spre Ceruri Dumnezeu
a creat râurile animalele iedera peştii
fructele vântul oceanul şi a văzut că
era frumos şi a văzut că era bine
după asemănarea sa Dumnezeu a creat omul
omul imediat a creat cereri la Dumnezeu
a pretins viaţă a pretins operă Dumnezeu
crede are încredere în om omul
mereu se îndoieşte de Dumnezeu Dumnezeu
promite să coboare şi să fie om
omul în nebunia de a urca şi de a fi Dumnezeu Dumnezeu
aşteptând ca omul să lucreze şi să trăiască
în armonie cu ai săi
(zeii sunt toţi la fel
şi speră acelaşi lucru da la muritori) să
lucreze viaţa, să semene pământul
omul aşteaptă mană de la Dumnezeu

omul suferă de aceeaşi foame şi-l
invidiază pe Dumnezeu că nu mănâncă de
milenii bătrânul evident se târăşte fără
ca omul să-i întindă mâna
suntem oameni: deja ştim prea multe despre toate
şi încă nu ştim aproape nimic Dumnezeu s-a
ţinut de vorbă a coborât la oameni
omul s-a revoltat şi l-a omorât pe Dumnezeu
milenii au trecut după milenii
asteroizi au brăzdat universul
Dumnezeu priveşte spre Tera
omul priveşte spre ceruri
nici Dumnezeu nu-l înţelege pe om
şi nici omul nu-l înţelege pe Dumnezeu

odă nefericiţilor lumii
copiii aruncaţi în mlaştinile vieţii
fără bani fără clemenţă fără claritate

fiii abandonaţi de părinţii lor în orfelinate
la cheremul îngerilor şi al vulturilor întâmplători

părinţii abandonaţi de fiii lor în băltoace
în azile cu lupii timpului în aşteptare

răbdători cu carnea lor bătrână şi obosită cu
scurtul timp rămas la marginea străzii nemiloase

cei ce au rămas la marginea drumului obosiţi morţi
de o foame stranie de o singurătate insomniacă

soldaţii trimişi la posturi îndepărtate
despărţiţi de fiii lor de familiile lor de iubirile lor

condamnaţii la moarte fără milă fără
tribunal prin împuşcare prin spânzurare prin singurătate

încarceraţii în închisori inumane obscure în
celule murdare lipsite de lumină şi speranţă

morţii dezolaţi şi invizibili din cimitire
plutind deasupra mormintelor albe nostalgici după viaţă

temători de moarte străini oamenilor pe veci
în spatele porţii de unde nu mai e întoarcere

stelele care au căzut în linişte fără ca
nimeni să le perceapă înecate în obscuritatea universului

haită nebună urlând noaptea la
stelele imposibilului
cei ce dorm insomniaci pe străzi fără totdeauna fără niciodată

săracii hoinărind pe ulicioarele lor în sătucurile lor
urmăriţi fără odihnă fără consolare fără răgaz

sufletele murdare căzute în meschinăriile lor
îmbibate în ordinea lor de disperare şi tristeţe

către voi îmi întind mâinile mici şi fragile
şi vă ofer mângăierea mea şi vă ofer buzele mele sărutul meu

în această noapte milenară din America Centrală voi toţi
veţi găsi adăpost şi refugiu la pieptul meu!

San José, Costa Rica.
Din vol. *Canto para homens de boa vontade*
Ed.Penalux, Guarantingueta, 2018

Traduceri şi prezentare de **Ana Vrăjitoru**

POEZIE CONTEMPORANĂ SLOVACĂ

Dagmar Mária ANOCA

Dagmar Mária Anoca (28.12.1951, Nădlac) este poetă, critic şi istoric literar, traducătoare. Licenţiată a Facultăţii de Filozofie a Universităţii Komenský din Bratislava, doctor în filologie a Universităţii Bucureşti. Conferenţiar la Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine a Universităţii din Bucureşti, redactor la mai multe publicaţii în limba slovacă din România, membru în colegiul redacţional al revistei „Dolnozemský Slovák" (*Slovacul din Ţinuturile de Jos*). Este membru al Uniunii Scriitorlor din România, membru de onoare al Societăţii Scriitorilor Slovaci (Slovacia); membru al Uniunii Scriitorilor, Artiştilor şi Oamenilor de Cultură Slovaci din Diaspora, membru al Comisiei pentru ştiinţă a Asociaţiei Mondiale a Slovacilor de peste Hotare. Laureată a Premiului Ministrului Culturii Republicii Slovace (1992) pentru poezie şi activitate în rândul minorităţii slovace din România. Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru poezie (1993) şi critică literară (2003), Marea medalie Sf. Gorazd acordată de Ministerul Învăţământului Republicii Slovace (2011), Premiul „Opera omnia" (2013) acordat de filiala Arad a U.S.R.. Volume: *Knižka pre prvákov* [Carte pentru cei dintr-a-ntâi; versuri], 1983; *Knihy rozlúčok* [Cărţile despărţirilor; versuri], 1985; *Kniha príbehov alebo poltóny* [Cartea întâmplărilor sau semitonuri; proză], 1988; *Synonymia* [Sinonimie; versuri], 1993; *Kniha stretnutí* [Cartea întâlnirilor; versuri], Arkus, Senica, Slovacia, 1995; *Kde bolo, tam bolo* [A fost odată; basme de autor], 1997; *Ročné obdobia* [Anotimpuri; versuri], 1996; *Hľadanie sférického priestoru* [Căutarea spaţiului sferic; critică şi istorie literară], 1997; *Literárne reflexie* [Reflecţii literare; critică şi istorie literară], 1997; *Zväčšenina* [Fotografie mărită; proză, selecţie], 1997; *Slovenská literatúra v Rumunsku* [Literatura slovacă din România; monografie, istorie literară], 2002 (ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, 2010); *Melanchólia*, Verše [Melancolia, Poeme], 2010; *Stratený archetyp*, Verše [Arhetip pierdut, Poeme], 2014; *Renesančný kruh***,** Verše a poetická próza [Cercul renascentist, Versuri şi proză poetică], 2017; *Arhetip pierdut*, Poeme, Antologie şi traducere în limba română de Lucian Alexiu, Timişoara, 2018 etc.

PE MASĂ UN CAP RETEZAT

Pe masă un cap retezat
nici urmă de ghilotină
nici o picătură de
sânge –

Ochii lui muţi aduc laudă
dăltuitorule
mâinilor tale.

MIT
N-ai putea fi Osiris
când eu sunt Iştar?
Ca-n mituri,
îţi sunt deopotrivă iubită şi soră,
te ucid şi iarăşi te-aduc la viaţă.
După fiecare moarte
este de-ajuns să te-ating
cu dorinţa-mi fierbinte...
De nenumărate ori
te-am închis în moarte
dar tu nici gând să mori (cu-adevărat).
Ieşi din ea, atârni din ea
asemeni personajelor cărora le ies picioarele, mâinile
din scrinuri, *din nuvele ratate*
şi în permanenţă pătrunzi în viaţă,
într-o viaţă cu totul vie
şi devii Osiris.

JIMENEZ
Ce mare tristeţe-i să locuieşti
la mijloc de cimitir
unde mormintele-s goale
şi toţi cei care-şi au locul acolo
rătăcesc prin oraş
liberi.

NEÎNŢELEGERE
Primăvara cerul de fier betonează cuvântul din ochi.
Nu îl vom digera.
Fereastra o vom încătuşa din priviri.
În spatele vitraliului se zvârcoleşte teribil zmeul rănit.
Să punem căpăstru timpului şi să-l tragem după noi
ca pe-un măgăruş.
Să însoţim cu un ecou sfârşituri şi începuturi,
zâmbete şi lacrimi,
pierderi şi izbânzi.
Franciscanii au dispărut,
ne-au lăsat ochelarii de cal
ai certitudinii volatile.

JURNAL AUTUMNAL CU VIŞIN
Prietenul meu vişinul
şi-a scos astăzi limba la mine
şi-a lipit-o de geam
silabisind:
Vino cu mine în vis
vom reveni primăvara.
Nu-şi dă seama că de cealaltă parte a ferestrei
este o altă lume.

MALENTENDU
Primăvara cerul de fier betonează cuvântul din ochi.
Nu îl vom digera.
Fereastra o vom încătuşa din priviri.
În spatele vitraliului se zvârcoleşte teribil zmeul rănit.
Să punem căpăstru timpului şi să-l tragem după noi
ca pe-un măgăruş?
Să însoţim cu un ecou sfârşituri şi începuturi,
zâmbete şi lacrimi,
pierderi şi izbânzi?
Franciscanii au dispărut,
ne-au lăsat ochelarii de cal
ai certitudinii volatile.

APOI
Pe celălalt mal
totul îmi pare străin.
Acolo-i o femeie cu trup uriaş
ea dă drumul la căluşei
urcă în ei
copii şi bătrâni.
Îmi trimit ochii-ntr-acolo
din această pricină capul mi se învârte.
Sunt toată spuzită de pustule.

IMAGINE
Noaptea
marea face dragoste
cu un cer albastru închis.

O lună oranj privește de sus
la această înspăimântătoare
splendoare.

PRIMĂVARĂ
Dangăt de clopot învolburând timpul.
Picură din el
ca din borcanul cu miere
clipă de clipă
punct după punct...
Cu toate acestea
o vrabie s-a așezat
pe clopotniță.

Clopotul răsună ca din adânc
iar pământul
respiră seva crudă a cerului.
Prin vinele de metal
curge sânge-omenesc.

OCNAȘUL
Marea mi-a înfipt colții în inimă
ca un bărbat
mi-a prins de încheieturi
cătușele albe-ale valurilor
și-acum mă devoră.

CÂT DE FRUMOS ESTE UNGHIUL CARE STĂ PE O RAMURĂ
Părul și-a întins deasupra mea
o umbrelă
verzuie
o puzderie de oșteni
cu scuturi de frunze minuscule
pornesc la luptă
cu vântul și razele.
Șatra se zbate –
rochie de vară împrejurul coapselor suple
undeva între zid
și văzduh
face unghi ramura.

Cât de frumos stă unghiul
pe ramură.

PENTRU FERICIREA FLUTURILOR
Am simţit dintr-odată o povară.
Privesc:
sunt în întregime albastră.
Dar acesta e cerul !
Alături – sufletul.
Un kitsch
şi nu departe într-o urmă inexistentă
un pumn de cenuşă:
creierul nostru plat.

ANTICHITATE
O,
iubeşte-mă doar,
cât de învechit e acest cânt
şi mă jenez
că până şi tu îl cânţi
menestrel cu lăuta în braţe
şi cu noaptea în priviri.
Tu ar trebui să mă chemi:
Hai, Euridice –
şi nu vei întoarce capul,
(doar ştii –
eu nu dau crezare
vechilor cântece.)

* * *
Să decupezi din muşchiul putred al cerului
un mesteacăn alb,
strălucitor precum un sat mexican
pe limba de nisip a verii.
Să-l pui într-un colaj,
să smulgi lâna de aur a furiei
iar din muţenie
să dezghioci mesteacănul alb.

* * *
Desigur,
nu vă spun lucruri noi
când afirm
că suntem locuiţi de fiinţe tainice.
La maturitate,
dau să iasă afară.
Uneori – se întâmplă să fie o asemenea pace
în aer –
ne spulberă
– nu trebuie să fie vorba neapărat de
o nebunie sau o schizofrenie –
şi o şterg.
Dacă nu se revendică din noi,
suntem norocoşi,
uneori putem fi locuiţi şi de úmbrele
care se ţin de noi,
dar poate că în numele nostru comit crime.
Ciudaţii cei buni, care **ne vor face cunoscuţi**
după moarte, rămân singuri,
devin străini de noi, iar noi ne scuturăm
ca roua,
deşi mai întâi am fost frunze.

ARHETIP PIERDUT
Mor şi învii
în groapa mea
de douăsprezece ori pe an.

Cu toate acestea nu sunt Osiris.
E suficient de adâncă groapa?
Dar pântecul?
Conştiinţa?

Traducere şi prezentare **Lucian Alexiu**

ŠTEFAN CIFRA

Štefan Cifra este scriitor, poet, publicist, istoric al culturii, redactor, editor, colecţionar etnografic. S-a născut în 22 august 1960 la Nitra, într-o familie de cadre didactice şi artişti amatori. Copilăria şi adolescenţa le-a petrecut în mai multe localităţi (Choč, Komjatice, Skýcov, Turzovka). A urmat studii superioare la Politehnica din Bratislava (1979-1981), ulterior absolvind cursuri fără frecvenţă la Facultatea de Filozofie a Universităţii Komenský (1987-1989). Activitate la Arhivele Slovace de Film şi la editura Scriitorul Slovac. După 1989 a intrat în politică, implicat în mişcarea de emancipare statală a Slovaciei. După 1990 – fondator şi redactor-şef al mai multor publicaţii literare şi culturale. Este membru al Societăţii Scriitorilor Slovaci, preşedintele comisiei de revizie. Autor şi coautor de lucrări (monografii, dicţionare, articole) privind cultura locală şi regională, cultura populară tradiţională, istoria culturală şi turism, politica culturală, revigorarea şi dezvoltarea mediului sătesc. Volume de versuri*: Lumea refuzată (Odrieknutý svet*, 2001); *Ce să faci cu un astfel de om* (*Čo s takým človekom?,* 2014) Traduceri, în colaborare, din poezia sârbă (Vasko Popa) şi din W. Shakespeare (*Visul unei nopţi de vară*).

BUNICUL MEU

1
Bunicul meu
Štefan Cifra
nu mai trăieşte de mai bine de jumătate de veac. Când
a pierit
în război, abia de avea cu un an mai mult
decât am eu astăzi. Au rămas de pe urma lui
la Komjatice
mobilă prin case, bănci
la şcoală, rame în biserică
şi sicrie în morminte

şi văduva
cu patru semiorfani,
din care unul a fost
tatăl meu –
Štefan Cifra.

2
Deşi mă numesc
Štefan Cifra – ca bunul meu,
nu l-am cunoscut. M-am născut
la cincisprezece ani după moartea lui

dar şi din puţinul pe care l-am aflat
despre el – de la bunica, de la copiii ei
şi de la alţii din sat, ştiu că nu evita
viaţa, că o trăia
din plin.

3
S-a căsătorit din dragoste, deci în ciuda
familiei mai înstărite a viitoarei sale soţii
care s-a măritat cu el. Din dragoste. Au început
cu datorii pentru aproape toată viaţa, într-o casă
cu odaia goală, amenajată
cu mobilă făcută de el,
ca să o vândă îndată – ca să doarmă apoi
pe pământ, până când nu a confecţionat
mobilă nouă...

Bunicul meu, care a executat mobila,
până la moarte n-a avut timp să se obişnuiască cu ea.
4
Deşi nu l-am cunoscut,
din copilărie am stat pe scaunele
cărora cu mâinile sale le-au curbat cercuri de stejar
în formă definitivă pentru şezut şi spătare,
am deschis dulapurile de stejar,
am dormit în paturile, am învăţat
în băncile şcolare făcute de el
şi am privit portretele sfinţilor
înconjurate de ramele lui...

Din copilărie am atins
toate obiectele care au luat fiinţă
în atelierul de tâmplar al bunicului meu
şi care s-au păstrat şi nu se schimbă
nici după jumătate de veac.

5
Bunicul meu
lucra şi sicrie, iar când în Slovacia
în timpul războiului se ucidea, le trimitea gratis

slovacilor decedaţi lângă Galanta, pentru a fi
înmormântaţi omeneşte. Pentru ca
pe urmă el însuşi – când a fost gonit
la muncă în Germania
în timpul ocupării satului nostru de către maghiari
şi când a fost ucis –
şi-a găsit odihna înmormântat
într-o groapă comună – fără sicriu...

Astfel – la deshumare –
bunica mea azi dispărută
l-a recunoscut
doar după verighetă.

6
Până azi mă întâlnesc cu bunul meu
în amintiri. Deşi nu l-am cunoscut,
îl văd aşa cum mi-l amintesc
din poze, îl văd cum frânge
lemnul deasupra aburului, cum îl uneşte şi lipeşte
cu clei ca să ţină bine şi să fie de folos mult timp oamenilor
pe care nu îi cunosc –
şi deşi trăiesc o altă viaţă decât el, cu precauţie
pun cuvânt lângă cuvânt şi mă-ntreb, dacă
exprimă ferm şi coerent ceea
ce pun în ele şi mă întreb pe mine însumi,
de parcă l-aş întreba pe bunul meu,
din cele ce fac eu, câte
vor dura
măcar cât lucrurile
făcute de el, bunul meu –
tâmplarul din Komjatice,
Štefan Cifra.

(2000)

TREBUIE SĂ TRAGI AER ÎN PIEPT
Trebuie să tragi aer în piept –
profund, cu toată puterea –
şi să te ridici din genunchi,
să păşeşti drept...

Trebuie să înfrunți
distrugerea și neajutorarea,
să sădești copaci, flori
și să le dai apă zilnic...

Să înviorezi tăcerea
care înnecă și să te deschizi
către zile noi,
ca rănile să se vindece...

Trebuie să găsești putere în tine,
să ai răbdare și să înduri,
și din nou să începi să trăiești
ca un om – printre oameni...

DINTELE DURER OS
Dintele –

mă înțeapă, taie
crunt,
insuportabil
pișcă
la limbă,
și doare spre interior –
în maxilar,
în cap –

nu și nu
să scap...

Dintele –
singur ca un arac
se aciuează în durerea mea –

și nu mă lasă și nu mă lasă
în pace...

Ce să faci cu un om
pe care
îl jenează?

Versiunea în limba română de **Dagmar Mária Anoca și Lucian Alexiu**

POEZIE CONTEMPORANĂ AROMÂNĂ

Anxela GEROLLARI

Anxhela Gerollari s-a născut pe 17 mai 1988 pe malul Lacului Ohrid, în orașul Pogradec din Albania. A absolvit liceul „Spiru Haret" din București, apoi Facultatea de Medicină Dentară a Universității „Ovidius" din Constanța. Este medic stomatolog în orașul Pogradec.

Poveste
Întâmplător
pe malul lacului mă strecuram
printre culori

Între munții gânditori
lucind fosforescent în apele bătrânului Ohrid
se oglindea
Pogradecul[1] poeților

Cristale
în dansul stelelor
pe lacul comorilor

Lacul iubirilor din povești
frumos cum mi-a părut
că nici în vise nu poți să-l găsești

Astfel, Pogradecul
îmi pare
cel mai frumos din univers

București
Într-o noapte de vară
M-am trezit din vis

Am visat superbul
Micul Paris

Covoare de flori colorate

[1] Orașul se numește Pogradec, se citește Pogradeț.

Magnifice şi parfumate

Bucur mai eşti
Tu Bucureşti

Ca o bijuterie rară
Cum nu mai găseşti

Ca florile de mai
Ca nopţile în rai

Aroma de tei
Dorul în scîntei

Dorul stelelor de vară
Ca un cântec de vioară

Într-un leagăn din livadă
Frunze galbene dezleagă
Precum valsul de mireasă
Iarna - rochie albă lasă.

Şi în ceaţă şi în nori
Bucureşti eşti poezia sufletelor

POEZIE ŞI TAINĂ

Dragoș COJOCARU

Poezie şi taină în traducerile româneşti ale *Divinei Comedii*

Asumarea pluralităţii semantice a poemului este explicită într-o terţină faimoasă din *Infernul* dantesc, acolo unde vocea naratoare îşi curmă dintr-o dată naraţiunea pentru a-şi avertiza auditoriul (mai degrabă decât cititorii, prea puţini la vremea aceea) asupra faptului că dincolo de semnificaţia literală a poeziei (a „versurilor", la un moment dat „stranii") se ascunde o învăţătură (o „doctrină") care se cere descifrată („privită"). Aşadar, Dante îşi îndeamnă următoritorii să caute acest sens („moral", precizează Natalino Sapegno), a cărui taină nu e la îndemâna oricui şi a cărui descoperire e condiţionată de funcţionarea „sănătoasă" a „intelectului". Strofa se poate referi la versurile imediat precedente sau la întregul episod conţinut în cântul respectiv, dar unii comentatori, orientaţi spre cercetarea semnificaţiilor ezoterice ale *Divinei Comedii*, au extins raza de acţiune a avertismentului dantesc la scara întregului poem, trecând de sensul „moral" către cel „politic", de restaurare necesară a imperiului. Indiferent de potenţialitatea acestei extensii semnificative, ceea ce ne interesează imediat în demersul nostru traductologic este felul cum terţina cu pricina a fost tradusă în limba română în variantele apărute de-a lungul vremii. Iat-o mai întâi în italiană şi într-o traducere literală (*Inf*. IX, 61-63): „*O voi ch'avete li 'ntelletti sani,/ mirate la dottrina che s'asconde/ sotto 'l velame de li versi strani*" (pe româneşte, fără pretenţii poetice: „O, voi, care aveţi minţile sănătoase,/ priviţi doctrina care se ascunde/ sub vălul versurilor stranii"). Pentru cercetarea noastră, „poezia" e dată de „vălul versurilor stranii", iar „taina" e constituită de „doctrina care se ascunde".

În prima traducere a *Infernului* în limba română, realizată în proză de Maria Chiţiu (1883), pasajul este tălmăcit în felul următor: „O voĭ, ce aveţĭ înţelegerea sănetósă,[/] pătrundeţi doctrina ce s'ascunde[/] sub vĕlulŭ stranielorŭ versuri". Traducătoarea echivalează „intelectul" prin „înţelegere" (instanţa prin funcţie) şi poetizează ulterior, alegând pentru „privirea" (dincolo de „vălul" aparent) termenul „pătrundere", mult mai dinamic în încărcătura sa participativă. Tot o poetizare adiţională e inversiunea „stranielor versuri" (faţă de poziţionarea naturală a „versurilor stranii" din textul-sursă).

În alexandrinii primei traduceri românești în versuri a *Infernului*, N. Gane ajunge la rezultatul următor: „O voi acăror minte de oameni e deșteaptă/ Căutați să înțelegeți acea doctrină dreaptă/ Care-i îmbrobodită în straniile versuri!" (1906). El echivalează „intelectul" prin „minte de oameni", ceea ce nu-i puțin lucru, nu numai pentru câștigul silabic. Tot silabice adaosuri reies din reformularea verbului exortativ simplu din original („priviți"), care devine „căutați să înțelegeți", cu menținerea simplei „priviri" în „căutare" și cu recuperarea funcțională a „înțelegerii" ca rost aplicat al „minților de oameni". Apoi, „sănătatea" minții din textul dantesc devine aici „deșteptăciune", adică „trezie", iar termenul menține suficient de bine sensul din original, prin înlocuirea cuplului antitetic (implicit) medical sănătos-bolnav prin acela metaforic veghe-somn. Adaosul adjectival „dreaptă" după substantivul „doctrină" aduce și el un câștig silabic, în afară de faptul că oferă o rimă la îndemână pentru precedentul „deșteaptă". Din nota amplasată la finalul cântului reiese limpede că „dreptatea" introdusă de Gane nu se referă la un criteriu etic, ci la corectitudinea pură și simplă a interpretării pasajului conceput în termeni alegorici. În versul al treilea, inversiunea „straniile versuri" nu e o noutate, cum în schimb ne apare „îmbrobodirea" doctrinei, ce menține, în termeni neaoși, ideea și imaginea faimosului „văl" dantesc. În ediția a doua (1907), temerarul junimist oferă nu doar o actualizare ortografică și ortoepică, ci și unele variațiuni de lexic și de topică: „O, voi a căror minte de oameni e deșteaptă,/ Căutați să înțelegeți învățătura dreaptă/ Ce'n straniile versuri se află 'mbrobodită". Varianta definitivă schimbă „acea doctrină" cu mai autohtona „învățătură", care însă trebuie citită tot ca sens descifrat al discursului alegoric (după cum informează nota de final menținută în volum, deși, printr-o eroare de editare, referința numerică din dreptul terținei comentate nu mai apare, ca în prima ediție: este vorba de Nota 5 la Cântul IX). Nu mai apare nici semnul exclamativ final adăugat în prima variantă (și care va reveni în majoritatea variantelor semnate de traducatorii următori).

Dar lumea aștepta deja versiunea marelui poet George Coșbuc, care, în terțina de noi analizată, sună în felul următor (1927): „Voi cei cu spirit ager de pătruns,/ căutați aci 'n cântarea mea ciudată,/ sub vălul ei, ce 'nvăț îmi zace-ascuns!"[1]. Intelectul sănătos din original capătă, sub pana poetică

[1] În ediția mai cunoscută din 1954 apare o virgulă după „Voi", ceea ce nu e rău, dar dispare virgula de după „vălul ei", ceea nu e tocmai bine. În ediția academică îngrijită, mai recent, de profesorul Gheorghe Chivu apar, benefic, ambele virgule: păcat doar că e o ediție rară (în ambele ei forme tipografice).

a lui Coşbuc, forma unui „spirit ager de pătruns", unde agerimea şi penetranţa spirituală apar ca abilităţi specializate în raport cu generica bunăstare funcţională a minţii la care se referă Dante. Verbul exortativ „căutaţi" fusese întrebuinţat de Gane, dar „cântarea" coşbuciană ia locul „versurilor" danteşti, iar adjectivul asociat este „ciudată", ceea ce constituie o opţiune răsăriteană pentru echivalarea „stranietăţii" din original. Forma prescurtată „'nvăţ" (pentru „învăţătură" sună şi ea coşbucian. Verbul pronominal „se ascunde" din textul-sursă se desprinde lexical în sintagma „zace-ascuns", ceea ce trimite cu gândul la o comoară metaforică („zăcământul"), care însă nu e coerentă cu „vălul" păstrat din originalul italian (şi care, din partea lui, dacă e să acopere ceva care „zace", acel ceva ar putea fi mai degrabă un trup neînsufleţit). Coşbuc mai agaugă un adjectiv posesiv şi un pronume în dativ etic („mea" legat de „cântare" şi respectiv „îmi" dinaintea lui „zace"), ambele expresii ale eului narator, care accentuează intenţia retorică, dar care nu figurează, nici ca atare, nici ca procedeu, în pasajul compus de Dante. Coşbuc ne prezintă o variantă solidă, în care nuanţările personale nu afectează, totuşi, calitativ, mesajul din textul de pornire.

Alexandru Marcu (1932) ar fi putut să ofere, revenind la proză, o lectură în limba română superioară celei propuse anterior de Maria Chiţu. El preferă însă o parafrazare explicativă a primului vers: „O, voi, toţi cei cu mintea'n stare de-a înţelege,[/] priviţi doctrina ce s'ascunde,[/] sub vălul stihurilor mele stranii!". Sănătatea minţii se verifică, e drept, prin aceea că e în stare să înţeleagă. Pasajul corespunzător versului al doilea reproduce fidel originalul, în timp ce pentru versul al treilea Marcu preia de la Coşbuc adjectivul posesiv la persoana întâi singular, schimbând însă „cântarea" coşbuciană cu slavone „stihuri" ce echivalează autohton pluralele „versuri" din originalul dantesc.

Cu Ion A. Ţundrea trecem din nou la terţinele înlănţuite de endecasilabi (1945). Terţina noastră sună astfel în noua tălmăcire: „O, voi ce-aveţi priceperi luminate,/ Vedeţi doctrina care se ascunde/ Sub vălul strofelor aşa ciudate!". Traducerea, în primul vers, a sintagmei „*intelletti sani*" prin „priceperi luminate" păcătuieşte nu atât prin metafora adiţională a „luminii" ca figură a raţiunii triumfătoare, cât prin pluralul substantivului „priceperi", care, tocmai prin forma sa de plural trimite cu gândul la anumite abilităţi concrete mai degrabă decât la „pricepere", la singular, ca facultate intelectivă. Versul al doilea e tradus fidel, cuvânt cu cuvânt, fără recurs la etimologii răsăritene sau balcanice. Însă, în versul al treilea, „versurile" danteşti devin „strofe": un termen oarecum extravagant (Dante le-ar fi numit, la singular, *stanza* sau *stanzia*, dar nu a făcut-o

niciodată în *Divina Comedie*). „Stranietatea" dantescă a versurilor respective devine din nou, pe urmele lui Coşbuc, o mai răsăriteană „ciudăţenie", iar semnul exclamativ din finalul versului revine şi el în traducere, anticipat semantic de recursul la adverbul întăritor „aşa" dinaintea adjectivului „ciudate".

Însă marile inovaţii în raport cu originalul le produc cei doi traducători de concepţie competitivă, aflaţi mereu în treaba de a-l întrece cumva pe poetul tradus, mai ales când acesta nu e nimeni altul decât Dante Alighieri: îi numim astfel pe Eta Boeriu şi pe George Buznea... Eta Boeriu (1965, 1982 şi următoarele nu puţine) vine cu următoarea propunere: „O, voi, ce teferi v-aţi născut la minte,/ căutaţi cu sîrg ce tîlc ascund de gloată,/ sub tainic văl, ciudatele-mi cuvinte". Elementele de noutate sunt predominante. Dacă „teafăr" e un sinonim acceptabil penrtu „sănătos", iar sintagma „teafăr la minte" e şi ea acceptabilă, formularea hiperbatică „teferi v-aţi născut la minte" e cam dizgraţioasă în sine. Dar, în fond, condiţia de sănătate mintală din momentul naşterii nu garantează capacitatea de lectură corectă a unui cititor ajuns la vârsta abordării *Infernului* dantesc. Poate că, sub vălul traducerii sale, Eta Boeriu se referă însă la abilităţi asigurate de ursitoare sau de o configuraţie astrală prielnică. Nu vom şti. În continuare, „cătarea" revine fără originalitate traductologică, dar e îmbogăţită de sintagma adverbială „cu sîrg", definitorie pentru practica însăşi de tălmăcire avântat muncitorească a Etei Boeriu. Uimirea cititorului român se naşte spontan atunci când constată că taina criptată a mesajului dantesc e ascunsă „de gloată": termen peiorativ de obârşie poetică horaţiană (care poate suna însă şi petrarchesc). Şi nu doar opoziţia dintre aleşii pricepători şi plebea tembelă suprinde în formularea Etei Boeriu, ci mai ales constatarea că, din fraza ei, cu totul nouă faţă de original, rezultă că gloata chiar se naşte incapabilă de desluşirea unui mesaj formulat alegoric. În versul al treilea, termenul dantesc „văl", menţinut din original, este îmbogăţit proclitic cu epitetul „tainic", care, în plus cum e, reduce sarcina metaforică a vălului însuşi, mai fiind şi tautologic în raport cu ascunderea însăşi, deja adusă în discuţie, a „tâlcului" (adică a semnificaţiei rezumative a doctrinei la care se referă Dante). Din nou fără originalitate, „ciudăţenia" stă pentru „stranietate", dar obiectul de care se ataşează nu mai sunt „versurile" din original, ci mai generice „cuvinte" (fără însă vreo pierdere semantică reală, în acest caz).

George Buznea cată şi el, cu acelaşi, ba chiar cu mai mult sârg, să păşească pe calea progresului (1975): „O! voi care aveţi sub frunţi lumină,/ Căutaţi ce tîlc ar fi să se găsească/ Sub vălul ce-mi pluteşte pe terţină". Ideea minţilor luminate fusese deja introdusă de Ţundrea. Buznea preia lumina

ca atare, pe care, aşa figurată cum e, o plasează, nu fără un anumit grad de precizie anatomică, direct sub frunţile adresanţilor. În versul al doilea, atât acţiunea „cătării" cât şi „tâlcul" ce stă pentru „doctrină" sunt împrumutate, elementar, de la înaintaşi. Însă combinarea lor şi veşmântul verbal sunt originale şi sună, mai mult decât exortativ, provocator: „căutaţi ce tâlc ar fi să se găsească". Marea lovitură poetică o dă traducătorul în versul al treilea, unde „vălul" dantesc „pluteşte" petrarchesc peste versurile concentrate în „terţină" (termen tehnic inexistent în nici una din operele lui Dante, dar care dă seama de competenţele analitice *a posteriori* ale traducătorului, precizând terminologic mai laxele „strofe" evocate odinioară de Ioan A. Ţundrea).

Giuseppe Cifarelli a murit în 1958, dar ceea ce avem la îndemână este traducerea sau integrală a Divinei Comedii, îngrijită de Titus Pârvulescu şi apărută în volum mult mai târziu (1993, 1998). Ca şi în alte cazuri, suprind asemănările cu varianta Etei Boeriu: „O, voi ce zdraveni vă simţiţi la minte,/ priviţi învăţătura ce se-ascunde/ în vers sub vălul tainic de cuvinte!". Dacă în traducerea semnată de Eta Boeiu citim „teferi (...) la minte", în versiunea lui Cifarelli găsim „zdraveni (...) la minte", diferenţa reieşind dintr-o substituţie sinonimică, în timp ce predicatul pe care tocmai l-am omis (înlocuindu-ul cu punctele de suspensie dintre paranteze) este, la Eta Boeriu, „v-aţi născut", iar la Cifarelli „vă simţiţi", el ocupând acelaşi plasament în topica frazei. Dar opţiunea lexicală a lui Cifarelli este, prin semantica angajată, mai plauzibilă prin accentuarea aspectului provocator al exortaţiei din original, prin selectarea particularizantă pe care o propune în materie de fapte (cine se simte în stare să citească aşa cum se cuvine, s-o facă) şi prin ţinerea la distanţă a oricărui determinism exterior (de tipul eredităţii implicate în traducerea Etei Boeriu). E drept, însă, că şi în varianta lui Cifarelli, sfera logică a adresanţilor nu coincide cu aceea a adresanţilor din textul-sursă, întrucât criteriul ontologic („aveţi mintea sănătoasă") lasă locul unui criteriu psihologic („simţiţi" că aveţi mintea sănătoasă). Versul al doilea („priviţi învăţătura ce se-ascunde") este o traducere fidelă integral originalului, cu opţiunea sinonimică a „învăţăturii" în detrimentul neologistic al „doctrinei", ceea ce sună foarte bine în limba română, mai ales în traducerea unui text literar de o vechime considerabilă. Însă proza lui Alexandru Marcu şi endecasilabul lui Ion A. Ţundrea oferă, cum am văzut, soluţii similare pentru acest vers. În privinţa celui de-a l treilea vers al terţinei, Cifarelli menţine „versurile" din original, reînfăţişate sinecdocic la singular, dar adaugă şi acele „cuvinte" referitoare, deja tautologic, la acelaşi demers lingvistic. Tot tautologică apare şi asocierea substantiv-

adjectiv din sintagma „vălul tainic” (care, din nou, la Eta Boeriu apare cu inversiune – „tainic văl” – asociată, de asemenea, cu aceleaşi „cuvinte”).

Postumă e şi publicarea *Infernului* tradus integral de Marian Papahagi (apărut în volum în 2012, dar prezentând o traducere încheiată în 1993 şi revăzută în 1996). În varianta sa, terţina vizată păstrează formularea ontologică despre care am vorbit şi sună după cum urmează: „O, voi ce minţile le-aveţi deştepte,/ priviţi doctrina care se ascunde/ sub văl de stranii versuri înţelepte”. În primul vers, traducătorul optează pentru minţi „deştepte”, pentru „sănătoase”, înscriindu-se în semantica originalului, dar reluând soluţia propusă iniţial de N. Gane. Din păcate, antepunerea acestui complement direct substantival antrenează reluarea sa pronominală, iar de aici rezultă o cacofonie (desigur, nedorită, dar care s-ar fi putut evita procedând altminteri): „minţi*le le*-aveţi”.

Versul al doilea e fidel originalului, cu menţinerea neologistică, de această dată, a „doctrinei” în defavoarea îndătinatei pe româneşte „învăţături”. În al treilea vers, Papahagi forţează originalul prin introducerea epitetului „înţelepte”, pe care îl asociază adiţional substantivului „versuri” din textul-sursă (deja caractrizat prin adjectivul „stranii”, conform cu originalul, dar antepus în traducere). Îl ajută la rima cu „deştepte” din primul vers, dar ţinând seama tocmai de acea opţiune, „înţelepte” sună redundant în principiu, deşi corespunde altui substantiv. În plus, apare ca o laudă de sine pe care Dante, expert şi în sfera olfactivului, nu a catadicsit să şi-o asume...

În traducerea, din păcate, doar a *Infernului*, Răzvan Codrescu (2000) nu mai poate oferi o soluţie sută la sută originală, dar operează o selecţie justă a unor elemente prezente în variante precedente, completate prin unele opţiuni personale remarcabile: „O, voi, ce-aveţi deplină cugetare,/ aminte luaţi la tîlcul ce se-ascunde/ sub vălul stihuirilor bizare!”. Sintagma „deplină cugetare” este nu doar originală, ci şi perfect corespunzătoare semantic cu originalul, având şi avantajul de a suna bine în limba română, unde doar inversiunea şarjează oarecum (dar, am putea spune, într-o măsură neglijabilă). Dar aceeaşi (mică) şarjă a inversiunii survine şi în deschiderea celui de-al doilea vers („aminte luaţi”): asta ar putea deranja, măcar prin repetare, o ureche mai sensibilă şi mai atentă la textul-sursă, fiind vorba de traducerea unei terţine care, în original, nu conţine *nici o* inversiune. „Tîlcul” apărea deja, cum am văzut, în traducerile semnate de Eta Boeriu şi de George Buznea, dar Codrescu îl refoloseşte într-un co-text mai armonios decât cele obţinute de predecesori. În fine, versul al treilea e caracterizat de aceeaşi limpezime armonioasă a discursului. Sintagma „stihuirile bizare” (de această dată fără inversiune) corespunde impecabil,

din punct de vedere semantic, originalului dantesc, iar selecţia lexicală e făcută cu simţ istoric al limbii şi cu atenţie la nuanţa şi prestigiul poetic al elementului substantival. În traducerea lui Răzvan Codrescu, toată această terţină capătă forma sa cea mai adecvată în limba română, prin fidelitate, claritate, coerenţă şi prospeţime. Practic, doar cele două inversiuni observate mai sus „trădează" traductologic alcătuirea poetică a originalului. E o „trădare", însă, lesne pardonabilă.

Proza ritmată în care traduce Cristian Bădiliţă (2021) ne propune, în fapt, doi endecasilabi urmaţi de un vers de nouă silabe: „O, voi, ce-aveţi gândirea sănătoasă,[/] luaţi seamă la doctrina ce se-ascunde[/] sub vălul unor versuri stranii". Primul vers (adică echivalentul său în proza ritmată) corespunde perfect cu originalul. Are, în proza asumată formal, avantajul că, pe final, nu mai trebuie căutată o rimă pentru „sănătoasă". Pasajul corespunzător celui de-l doilea vers merită aceeaşi apreciere, întrucât expresia verbală „luaţi seamă" traduce inatacabil verbul „*mirate*" din original („priviţi", „uitaţi-vă"; iar Răzvan Codrescu tălmăcise: „aminte luaţi"). Mai puţin inteligibilă e articularea nehotărâtă, în traducere, a acelor „versuri stranii" din versul al treilea. În completare, o notă de final (24 la cântul IX) ni-l înfăţişează pe Dante ca „reprezenant de geniu al paradigmei hermeneutice medievale". Dar, în aceeaşi notă, sintagmele „doctrinei secrete" şi „sub aceste versuri stranii", inserate între ghilimele, nu corespund cu exactitate nici textului-sursă, nici traducerii efective a pasajelor implicate în volumul de referinţă.

Repere bibliografice:

- Dante: *La Divina Commedia*: *Inferno*, a cura di Natalino Sapegno, Firenze, La Nuova Italia, 1993[3];
- Dante: *Divina Comedie*, în româneşte de Giuseppe Cifarelli, îngrijire de ediţie, note şi comentarii de Titus Pârvulescu, Craiova, Editura Europa, 1993;
- Dante: *Infernul*, traducţiune de pe original de Doamna Maria P. Chiţiu, Craiova, Tipo-litografia Naţională Ralian Samittca, 1883;
- Dante: *Infernul*, traducere în versuri de N. Gane, Iaşi, Editura Librăriei Nouă Iliescu, Grossu & Comp., 1906; Ediţia [a] II-a complect revăzută şi corectată, Iaşi, Editura Librăriei Nouă Iliescu, Grossu & Comp., 1907;
- Dante: *Infernul*, în româneşte de George Coşbuc, Bucureşti, ESPLA, 1954;
- Dante: *Infernul*, tradus [în proză] de Alexandru Marcu, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1932;
- Dante: *Infernul*, traducere de Ion A. Ţundrea, Craiova, Casa Şcoalelor, 1945;
- Dante: *Infernul*, în româneşte de Eta Boeriu, Bucureşti, Editura Minerva, 1982;
- Dante: *Infernul*, interpretare românească, note şi un cuvânt înainte de George Buznea, Bucureşti, Editura Univers, 1975;

- Dante: *Divina Comedie*, în românește de Giuseppe Cifarelli, cuvânt înainte de Alexandru Ciorănescu, îngrijire de ediție, note și comentarii de Titus Pârvulescu, Editura Europa, Craiova, 1993 [și Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1998];
- Dante: *Divina Comedie – Infernul*, traducere din italiană și comentarii de Marian Papahagi, ediție [bilingvă] îngrijită introducere și completarea comentariilor de Mira Mocan, București, Editura Humanitas, 2019 [A se vedea și varianta fragmentară din „Apostrof", anul X, nr. 1 (14), Cluj, 1999];
- Dante: *Infernul*, text bilingv, cu noua versiune românească a lui Răzvan Codrescu, București, Editura Christiana, 2006;
- Dante: *Divina Comedie – Infernul*, traducere [în proză ritmată] și note de Cristian Bădiliță, București, Editura Vremea, 2021.

Daniela ANDRONACHE

Dumnezeu – taină sacră și mister revelat prin iubire în lirica mistică a poetului sufi Yunus Emre

Yunus Emre este considerat un poet reprezentativ al Turciei, născut în 1238, și fondatorul limbii turce vechi din Anatolia, într-o perioadă în care arabă era limba oficială a cultului islamic, limba oficială în stat și în mediul cultural și științific, iar persana era limba folosită de scriitori în operele lor. Alături de alți scriitori turci ai vremii care au început să scrie în limba maternă, Yunus Emre reușește să pună bazele literaturii mistice turcești din Anatolia promovând limba populară și inspirându-se din literatura orală turcă de veche tradiție.

Yunus Emre, poet mistic sufi[1] și derviș – călugăr musulman, a fost un erudit al epocii sale. A studiat araba, persana, doctrina și știința islamului într-o școală religioasă (medrese) și a dobândit o educație mistică aleasă într-o mânăstire (tekke). Biografii poetului sunt de părere că acesta a studiat în Konya – un mare centru științific al epocii. De asemenea, afirmă aceștia, e posibil ca poetul mistic turc să-l fi cunoscut pe

[1] Adept al sufismului: mișcare ascetică apărută în secolul al VIII-lea în Irak. Adepții acestei mișcări religioase islamice purtau un anteriu din lână numit „suf" și practicau sărăcia și pelerinajul.

Jalal-al-Din Muhammad Rumi, născut în 1207, cel mai important poet mistic persan, venerat de întreaga spiritualitate orientală.

Yunus Emre a conferit o ilustră expresie literară credinţei şi iubirii sale faţă de Dumnezeu şi faţă de semenii săi, motiv pentru care criticii l-au aşezat în categoria poeţilor umanişti de sorginte islamică. Mai precis, umanismul acestui poet este un umanism islamic care susţine recunoaşterea lui Allah drept „Dumnezeu al universului."

Versurile sale, scrise într-un limbaj simplu, nepretenţios, sunt o dovadă de netăgăduit a iubirii poetului faţă de divinitate şi faţă de oameni cărora li se adresează cu multă bunăvoinţă şi blândeţe cu dorinţa sinceră de a-i călăuzi pe drumul către Dumnezeu. Deşi Yunus Emre este un poet intelectual, acesta a avut talentul şi iscusinţa de a ajunge la inimile conaţionalilor atât din vremea sa cât şi la inimile celor care au urmat de atunci, prin exprimarea unor idei, concepte şi gânduri de mare profunzime, a unei credinţe ardente şi a unor emoţii şi sentimente de o absolută autenticitate într-un limbaj, cum am specificat deja, simplu, convingător, dar şi original.

Poezia acestui poet mistic turc se remarcă prin prezenţa a numeroase simboluri mistice sufi şi a invocaţiilor către divinitate, fapt ce i-a determinat pe critici să îi atribuie un caracter de rugăciune cântată, de *litanie*. Yunus Emre a îmbogăţit literatura turcă anatoliană din Evul Mediu cu două opere fundamentale *Divan* (Culegere de versuri) şi *Risaletü'n Nushiyye* (Sfaturi profetice).

Poemele ce urmează a fi prezentate şi analizate în eseul nostru fac parte din volumul bilingv *Güldeste/ Poemele iubirii* care a fost publicat de Editura Kriterion, Bucureşti în 1991, cu ocazia unor evenimente culturale internaţionale desfăşurate sub egida UNESCO, cu prilejul sărbătoririi a 750 de ani de la naşterea poetului. Selecţia, traducerea şi adaptarea în versuri a fost realizată de Enver Mahmut, Nedret Mahmut şi Liliana Botez. Poemele selecţionate pentru acest volum aparţin ciclurilor dedicate Divinităţii şi Profetului. Volumul în discuţie prezintă o particularitate rar întâlnită în cazul volumelor publicate. şi anume faptul că lipseşte numerotarea paginilor, ceea ce face imposibilă redactarea notelor de subsol. O altă particularitate a operei lui Yunus Emre o constituie faptul că poemele sale nu au titlu.

Volumul bilingv *Güldeste/ Poemele iubirii* debutează cu un poem în care autorul îşi mărturiseşte iubirea profundă faţă de divinitate: „Eşti suflet în sufletul meu, mi-eşti vis şi menire,/ Eşti Domnul din ceruri, etern, ce-mi dă strălucire."

Dervişul Yunus Emre recunoaşte atotputernicia şi atemporalitatea lui Dumnezeu în raport cu care se autodefineşte. ”Domnul din ceruri” este cel ce-i ”dă strălucire”. Calităţile poetului sunt rezultatul relaţiei sale personale cu divinitatea al cărei demn şi fervent slujitor se doreşte a fi: ”De veghe stau întruna, cătând să Te slujesc;/ Misterul din făptura-Ţi încerc să-l desluşesc.// Pierdut sunt pentru mine, spre Tine voi să zbor,/ Prin vorbă şi prin faptă mă voi pilduitor.”

Poetul conştientizează limitele fiinţei sale umane şi faptul că nu are capacitatea de a-l cunoaşte pe Dumnezeu decât în parte. Divinitatea, în esenţa ei, se refuză cunoaşterii omeneşti, rămânând de-a pururi o taină sacră, un mister nerevelat.

Cu toate acestea, poetul nu trăieşte pentru sine, ci pentru comuniunea cu Dumnezeu prin iubire – ”Pierdut sunt pentru mine, spre Tine voi să zbor.” Zborul simbolizează desprinderea de cele lumeşti şi aspiraţia către înalt, către lumea pură şi tainică a făpturilor cereşti. Versurile următoare sunt relevante pentru determinarea cu care poetul îşi doreşte întoarcerea în sânul lui Adam, în patria cerească: ”De şaptezeci de ori Gerghis de m-ar ucide,/ Mereu eu m-aş întoarce, spre Tine m-aş deschide.// Dă-ţi vălul la o parte, obrazu-ţi dezveleşte,/ Tu pe Yunus dezmiardă-l, că-n taină Te iubeşte.” Dorinţa de concreteţe a iubirii, de a-l cunoaşte şi de a relaţiona în mod palpabil cu Dumnezeu este specifică naturii umane.

Dervişul încearcă să dea divinităţii o reprezentare cât mai apropiată de termenii înţelegerii umane. Versul: ”Dă-ţi vălul la o parte, obrazu-ţi dezveleşte” sugerează, pe de o parte, misterul de care este învăluită divinitatea şi, implicit, inaccesibilitatea ei, iar de pe altă parte, frustrarea dervişului de a nu-l putea privi în ochi pe Dumnezeu pe care îl iubeşte ”în taină” şi de a nu putea fi dezmierdat de El aşa cum un copil este dezmierdat de mama lui.

Yunus Emre îşi asumă fără rezerve condiţia de adevărat mistic sufi, îşi mărturiseşte cu tărie dragostea faţă de „Dumnezeul universului” precum şi dorinţa sa de comuniune prin iubire şi alege să trăiască în sărăcie şi în nevoinţe atâta timp cât acestea îl conduc pe calea către Dumnezeu: ”Trupu-mi arde de iubire,/ Lîngă mine vreau să vii,/ Zi şi noapte-n contopire,/ Mereu cu mine vreau să fii.// Nu mă tem de nevoinţă,/ Nu-mi doresc nici avuţii./ Ştiu, iubirea-i suferinţă./ Mereu cu mine vreau să fii.(...) Eu nu vreau să fiu sultan,/ Nici seraiuri nu doresc./Vreau doar inimii alean,/ În iubire să găsesc.”

În versurile următoare, dervişul îşi mărturiseşte dorul după Dumnezeu care creşte cu fiecare căutare şi peregrinare a sa ”pe drumul

sfînt al Kaabei": "Căutându-te pe Tine, eu urma-Ți de-aș afla,/ Cu colbul sfînt, de aur, pe față m-aș spăla./ Tînjesc să-ți văd făptura ce-n ceruri strălucește./ O, Mahomed, ești Preafrumos, suflarea-mi Te dorește!// Pe drumul sfînt al Kaabei mă văd peregrinînd,/ Mă văd printre nisipuri, lumina Ta căutînd./ În vis Tu-mi vii adesea, Te port mereu în mine./ O, Mahomed, suflarea-mi aspiră către Tine!"

Yunus este neobosit în efortul său de a se contopi cu divinitatea pentru care are un autentic cult de venerare: "Pe calea sfintei taine, mă aflu neîntinat,/ Am inima ușoară și cugetul curat;/ M-au cunoscut pe mine Osman, Ebu Bekir, Omer./ O, Mahomed, din suflet, pe Tine eu Te cer!". Totodată, aflându-se „pe calea sfintei taine", acesta are grijă să își păstreze sufletul neîntinat și lipsit de păcate pentru a putea accede la divinitate.

În concepția poetică a lui Yunus Emre, divinitatea este reprezentată ca „o sfîntă taină", ca un mister nerevelat: „Ne trimite luna rază,/ Hrană curge de la cer./ Domnu-i Cel ce ne veghează,/ Ca o mare de mister." Poetul se străduiește cu ardoare să desluşească acest mister nerevelat prin puterea iubirii, prin înălțarea de rugi și ofrande către Profet: „Yunus, în graiu-ți care curge, grai dulce, de poet,/ Înalță osanale, ofrande spre Profet./ Se tînguie a jale chemarea-ți către cer./ O, Mahomed, Frumosul Frumuseții-Ți e-al suflului mister!"

În versurile următoare, poetul se autointitulează al „iubirii mesager" și încearcă să traducă taina divinității „în graiul de poet": „Să nu te crezi clarvăzător,/ Doar El e cel ce vede./ Nu ești a toate știutor,/ Căci numai El prevede./(...)/ Yunus, iubirii mesager/ Ajunse-ncet, încet/ Dezvăluind adînc mister,/ În graiul de poet."

Yunus Emre împlinește cu bucurie menirea sa poetică prin care îi apropie pe semenii săi de Dumnezeu și le împărtășește adevărul descoperit prin propria sa experiență mistică: acela că numai prin iubire se poate realiza comuniunea cu divinitatea. Comuniunea prin iubire este cea care dă sens existenței omului și risipește misterul cu privire la destinul acestuia pe pământ: „El este împărat, iar eu Îi sunt supus./ Mi-e dascăl, sunt cirac în casa Domnului./ Bülbül sînt pentru Dînsul, căci Îl iubesc nespus,/ Venit sînt eu pe lume să cînt spre slava Lui.// Suflete ce vin și trec, între ele nu se știu,/ Nici aicea, pe pămînt, nici acolo sus, în cer./ Și de-aceea, eu mă leg, ca în timpul cît sînt viu,/ Să le-arăt că în unire este-al dragostei mister."

Adevărul descoperit prin propria sa experiență mistică, precum și adevărul cu privire la menirea sa de poet mistic sunt întărite de Yunus în strofa următoare: „Yunus poetu-ades grăiește-n vers curat:/ Eu am bătut la poarta-I și viața I-am jertfit,/ Am vrut să-I știu misterul, iubire am aflat./

Cu flacăra iubirii, la semeni am venit." Aceste versuri ar putea foarte bine să constituie crezul poetic, dar și crezul vieții dervișului Yunus Emre pe care acesta îl împărtășește cu generozitate oricui vrea să dezlege misterul existenței omului pe pământ: „Hei, tu, ce-n carte te scufunzi/ Să-mi dai mie pilduire,/ De vrei taina s-o pătrunzi,/ Te apleacă spre iubire."

Îndemnul către iubire este dat cu deplină convingere de un om care a trăit toată viața și cu toată ființa lui sub semnul iubirii de oameni și de Dumnezeu, un îndemn remarcabil prin noblețea și universalitatea mesajului, adresat peste veacuri nouă, oamenilor de azi, de orice religie sau etnie am fi.

Diana Dobrița BÎLEA

Viața, trecerea de la relativ la absolut

Celei mai mari dintre taine – aceea a vieții omului pe pământ – Mihai Eminescu i-a dat o formă în doar două versuri: „Noi, ce din mila sfîntului/ Umbră facem pământului" (*Rugăciune*). Acestei viziuni eminesciene i se alătură învățătura părintelui Sofronie Saharov (1896-1993), care scrie: „Noi trebuie să împreunăm în viziunea noastră duhovnicească ființa cosmică și Ființa Dumnezeiască, făcutul și nefăcutul. […] Taina vieții noastre. «Întru început era Cuvîntul». Fără El nimic nu există pin ceea ce este. Zi de zi avem dureroasa experiență a vieții lainice în trupul nostru. Și totuși suntem făuriți după chipul lui Hristos, al Absolutului. Problema, taina vieții noastre este trecerea de la relativ la Absolut".[1] Pe această trecere de la relativ la absolut se bazează majoritatea învățăturii religiilor. În budism, viața este văzută ca o continuă suferință, de unde și dorința practicanților de a se purifica de atașamente și dorințe pentru a opri șirul reîncarnărilor și a se elibera deopotrivă de trup și de conștiință, atingînd astfel nirvana. Religia și credința hindusă pledează tot pentru eliberarea omului de Samsara (circuitul existenței în lume exprimat de relația naștere-moarte-renaștere), dar în acest caz atingerea nirvanei înseamnă unirea cu Dumnezeu, cu absolutul, cu fericirea cea mai înaltă și cunoașterea adevăratului Sine. Pe de altă parte, ca și Epicur, filosoful Schopenhauer, care vedea în viață doar suferință, credea că omul nu trebuie să-și piardă timpul cautînd fericirea, ci făcînd totul pentru a suferi cît mai puțin posibil.

De mii de ani omul a încercat să dezlege misterul vieții sale pe pământ și aceleași întrebări cu privire la rostul existenței lui în lume au

fost puse de-a lungul timpului. Părintele Dumitru Stăniloae spunea că „nu omul există pentru natură, ci natura există pentru om". Pentru că Dumnezeu a avut nevoie să se exprime pe Sine, l-a făcut pe om după chipul şi asemănarea Sa. Adică i-a conferit trăsătura distinctivă de a fi o fiinţă gînditoare, capabilă să caute sensuri, să cunoască şi să filtreze, să transfigureze, să subiectiveze ceea ce cunoaşte. Omul este însă şi o fiinţă cu inteligenţă emoţională. Este nefiresc pentru el să nu-şi facă un scop din căutarea fericirii, să nu meargă pe drumul inimii, al aspiraţiilor, al vocaţiei şi să se limiteze la a avea o viaţă searbădă în ideea că acest fel de a trece prin viaţă ar presupune o mai mare protecţie în faţa suferinţei.

Nepătrunsul, neînţelesul, ascunsul, nedescoperitul constituie o provocare permanentă. Dezlegarea misterelor lumii este la fel de puternică în rîndul dorinţelor omului ca şi căutarea/„sporirea" tainei, pentru că aspectele simple, neincitante în vreun fel, fruste, şterse plictisesc, adorm spiritul, iar „somnul raţiunii naşte monştri". Poetul italian Giuseppe Ungaretti vedea în risipirea poeziei sale oamenilor, „la lumină", după o iniţiere prin „portul scufundat", drept totul şi nimic, inefabila concretizare a menirii sale în lume: „Acolo soseşte poetul/ apoi se întoarce la lumină cu cînturile sale/ şi le risipeşte// Din această poezie/ îmi rămîne/ acel nimic/ de o nesfîrşită taină" (*Portul scufundat*)[2]. Binecunoscuta artă poetică a lui Lucian Blaga, *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii*, conţine de mai multe ori substantivul „taină" şi numeroase unităţi lexicale cu un înţeles asemănător acestuia, ce accentuează misteriosul raport al poetului cu lumea şi cu actul creaţiei. Iată: „Eu nu strivesc *corola de minuni* a lumii/ şi nu ucid/ cu mintea *tainele,* ce le-ntîlnesc/ […]/ Lumina altora/ sugrumă vraja *nepătrunsului ascuns*/ în *adîncimi de întuneric*,/ dar eu,/ eu cu lumina mea sporesc a lumii *taină* –/ şi-ntocmai cum cu razele ei albe luna/ nu micşorează, ci tremurătoare/ măreşte şi mai tare *taina* nopţii,/ aşa îmbogăţesc şi eu *întunecata zare*/ cu largi fiori de *sfînt mister*/ şi tot ce-i *neînţeles*/ se schimbă-n *neînţelesuri* şi mai mari"[3]. Copleşit de amintirile („fantomele") celor dragi plecaţi dincolo şi deveniţi, „numai din cauza depărtării", „stele, copaci, ape, munţi", Marin Sorescu nu doar că aude vocile înaintaşilor săi, ci, îmboldit de rugăminţile acestora, se lasă pradă meditaţiei atît asupra efemerităţii omului în trupul său de carne şi oase, cît şi asupra perenităţii sale graţie (re)unirii fericite cu natura la trecerea în moarte. Poetul e însă tulburat de tainele lor nebănuite: „Fantoma tatălui meu,/ Care vine pînă dincoace/ De naşterea mea,/ Fantomele bunicilor,/ Care rămîn cu cîţiva paşi mai încolo,/ Cele ale rudelor mai îndepărtate,/ Ca stelele, copacii, munţii,/ Care se aşează una în spatele alteia/ Şi numai din cauza depărtării/ Par stele, copaci, ape,

munți./ Toate strigă la mine/ Rugîndu-mă să le ascult taina/ Și urechile încep să-mi vuiască/ De tainele lor contradictorii.// S-aud pași,/ Apropiați-vă, fantome,/ Să mă grăbesc să vă ascult,/ Înainte de a bate ora 12,/ În turnul cetății de nisip" (*Taina*)[4].

Taina iubirii își are sorgintea în însuși actul creației divine. Iubirea e Dumnezeu. Iubirea este manifestarea dumnezeiască „prin care toate s-au făcut", este motorul care a pornit viața. Iubirea a fost demonstrată dintru început de Dumnezeu, cînd l-a creat pe om după Sine și apoi i-a făcut acestuia „ajutor potrivit": „Și a zis Domnul Dumnezeu: Nu este bine să fie omul singur; să-i facem ajutor potrivit pentru el" (*Facerea,* 2, 18). Facerea femeii din coasta lui Adam va rămîne una dintre cele mai profunde taine. Văzînd minunea Creatorului, Adam a zis: „Iată aceasta-i os din oasele mele și carne din carnea mea; ea se va numi femeie, pentru că este luată din bărbatul său" (*Facerea,* 2, 23). Femeia nu va fi doar un ajutor pentru bărbatul său, ci îl va onora pe acesta cu iubirea izvorîtă din sufletul ei. Ea simte că îşi aparţin unul altuia şi ţine să-şi exprime această certitudine în faţa lui Dumnezeu, pe care îl asigură astfel de perfecţiunea creaţiei sale: „Iubitul meu este al meu şi eu sunt a lui" (*Cîntarea Cîntărilor*, 2, 16). „Te iubesc pentru că nu ştiu altă cale", mărturiseşte într-unul dintre sonetele sale chilianul Pablo Neruda, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în anul 1971. Calea iubirii dintre doi oameni păstrează cele mai multe şi cele mai intime mistere, chiar dacă pare că e observată de toată lumea. Poetul chilian mărturiseşte în *Sonet XVII:* „Nu te iubesc ca şi cum ai fi un trandafir sărat, sau topaz,/ sau o săgeată de garoafe pe care focul o trimite./ Te iubesc cu certitudinea că lucrurile întunecate sunt menite/ între umbră şi suflet, în secret să fie iubite". Iubirea tăinuită, îndeosebi cea neîmplinită, visată, neîmpărtăşită direct, a constituit o temă preferată de scriitori din întreaga lume. Nu toate iubirile se termină cu o nuntă. „Iubind în taină", Mihai Eminescu şi-a sublimat suferinţa din dragoste în versuri pe care mulţi oameni le-ar fi scris dacă ar fi avut geniul lui: „Iubind în taină am păstrat tăcere,/ Gîndind că astfel o să-ţi placă ţie,/ Căci în priviri citeam o vecinicie/ De-ucigătoare visuri de plăcere.// Dar nu mai pot. A dorului tărie/ Cuvinte dă duioaselor mistere" (*Iubind în taină...*). Dar ce e iubirea singură, fără dragostea de viaţă care s-o conţină, s-o apere şi s-o sporească?! Despre a iubi viaţa pe măsura minunii prin care a fost creată vorbeşte Octavian Paler în *Scrisoare domnului Pascal*: „N-am iubit viaţa cît ar fi trebuit. Şi n-am înţeles totdeauna că nu ajunge să ne declarăm dragostea de viaţă. Trebuie s-o şi dovedim" (*Scrisori imaginare*)[5].

În ultimul său roman, un personaj al marelui Dostoievski nu remarca doar mulţimea tainelor din jurul nostru, ci şi felul subiectiv al

fiecărui semen de a le percepe şi de a le interpreta. Sufletul omului este văzut aici ca unicul spaţiu unde Dumnezeu şi diavolul îşi pot duce teribila luptă, care pare că nu se va termina atîta vreme cît va exista fiinţa umană: „Sunt atîtea taine care ne înconjoară! Prea multe enigme apasă asupra bietului om pe acest pămînt. Dezleagă-le cum te taie capul, şi ieşi la liman teafăr, nevătămat, dacă-ţi dă mîna. Frumosul!... Şi apoi, nu mai suport că unii oameni cu suflet mare şi luminaţi la minte încep prin a slăvi idealul Madonei ca să ajungă la urmă să năzuiască spre un alt ideal, idealul Sodomei. Dar şi mai îngrozitor este atunci cînd omul în al cărui suflet sălăşluieşte idealul Sodomei nu înseamnă că-şi întoarce faţa de la celălalt ideal, al Madonei, fiind singurul care-l însoţeşte şi pentru care inima lui arde […]. Nu, sufletul omului e larg, mult prea larg, n-ar strica să fie îngustat. […]. Acolo unde mintea vede numai ruşine, inima descoperă frumosul. Poate oare Sodoma să reprezinte frumosul? Crede-mă că pentru cei mai mulţi oameni frumosul este însăşi Sodoma! Poţi tu să dezlegi taina asta? Şi te cutremuri cînd te gîndeşti că frumosul nu este numai ceva care te înspăimîntă, dar în acelaşi timp şi o taină nepătrunsă. Aici se dă lupta între diavol şi Dumnezeu, iar cîmpul de bătălie este însuşi sufletul omului”[6].

Chiar Mîntuitorul Hristos iubea misterul dacă ne gîndim la faptul că prefera să se adreseze oamenilor în parabole. Ultima cină cu ucenicii săi a fost reţinută de istorie drept „Cina cea de taină”, în care le-a arătat acestora că pîinea este „Trupul Meu care se frînge pentru voi”, iar vinul, „sîngele Meu care se varsă pentru iertarea păcatelor voastre”. Sfîntul Serafim de Sarov făcea următoarea afirmaţie legat de acest dar al Mîntuitorului: „Chiar dacă am fi umplut oceanul cu lacrimile noastre, nici măcar atunci nu I-am fi putut răsplăti Domnului cum se cuvine pentru ceea ce El ne dăruieşte în mod gratuit, hrănindu-ne cu Prea Curatul Său Trup şi Prea Cinstitul Sau Sînge, Care spală, curăţă, dă viaţă şi ne ridică din moarte”[7]. Acest moment este transpus în artă de două mii de ani. Pictura murală *Cina cea de taină* a lui Leonardo da Vinci, atît de celebră, continuă să stîrnească diverse controverse şi să alimenteze dorinţa conspiraţioniştilor de a desluşi în ea presupuse coduri bine ascunse de artist. Iată cum aşază în versuri Rainer Maria Rilke acest episod biblic: „S-au strîns în juru-i tulburi şi miraţi,/ iar el se-nchide ca-nţelepţii; iată-l/ cum dintr-ai lui se smulge, dintre fraţi,/ şi ca un fluviu curge-nstrăinatul./ Îl năpădeşte vechea-nsingurare,/ cea care l-a crescut spre fapte-adînci;/ iar va umbla printre măslini, şi-atunci/ îl vor lăsa cei ce-l iubesc mai tare.// La cea din urmă cină i-a chemat/ şi (cum aleargă-mpuşcături un stol/ din lan) cuvîntu-i de pe pîini a alungat/ mîinile lor: spre el, neliniştit/

se-ndreaptă-n zbor şi mesei dau ocol/ şi caută scăpare. Însă el/ e pretutindeni ca un asfinţit" (*Cina cea de taină*)[8].

De asemenea, Hristos a instituit şapte „Sfinte Taine", prin care credincioşii creştini primesc harul nevăzut al Sfîntului Duh. Cele şapte Sfinte Taine, adică Botezul, Mirungerea, Sfînta Euharistie sau Împărtăşania, Pocăinţa sau Mărturisirea/Spovedania, Taina Preoţiei, Taina Nunţii şi Taina Sfîntului Maslu, „sunt singurele mijloace de împărtăşire a harului", „necesare oricărui creştin pentru mîntuire"[9]. Acestea au constituit teme, subteme, motive şi idei pentru opere literare şi artistice valoroase. Nunta este „taina" poate cea mai intens valorificată în lirica românească şi universală. În acest context, mireasa reprezintă o sursă de inspiraţie mai incitantă decît mirele, un personaj cu o aură misterioasă. Din vechi timpuri şi pînă azi, în mediul rural, cînd este o nuntă, fetele şi femeile merg „în sat" „să vadă mireasa". Toate o cunosc pe fata care tocmai se mărită, dar ard de nerăbdare să afle cum „s-a gătit" pentru acest eveniment unic în viaţa ei. Mirele nu prea le interesează. Iată, aşezate faţă în faţă, două poezii – una a lui Heinrich Heine şi cealaltă a lui Mihai Eminescu – în care găsim cîte un portret al miresei: „Şi roză, şi crin, porumbiţă şi soare,/ Iubit-am în dragoste desfătătoare./ Acuma o fată mi-e singura-aleasă,/ Frumoasă, duioasă, sfioasă mireasă./ Ea ştie-ale dragostei limpezi izvoare,/ Ea-i roză şi crin, porumbiţă şi soare" (*Şi roză, şi crin, porumbiţă şi soare*)[10]; „Mîndro, mîndro, vrei nu vrei/ Un inel şi doi cercei,/ Dă-mi să-ţi sărut ochii tăi;/ De vrei roche de mireasă/ Cingătoare de mătase,/ Părul să-ţi încurc mă lasă;/ De beteală o cunună/ Vrei pe fruntea ta cea junâ,/ Dă-mi o gură, numai una!/ Iar de vrei un bărbăţel/ Să-l iubeşti, să crezi în el,/ Nu-l căta – că iacătă-l! (*Mîndro, mîndro*)

Dar taina vieţii include în sine şi taina morţii. În cea mai recentă carte a sa, Titi Damian scrie că „viaţa şi moartea sunt surori nedespărţite. Numai că una zăboveşte doar o clipă, iar cealaltă dăinuieşte o veşnicie" şi că „viaţa este o imprevizibilă şi inevitabilă înfrîngere, adică o singurătate cosmică"[11], iar Omar Khayyam, într-unul dintre catrenele sale, a scos în evidenţă imposibilitatea fiinţei de a se sustrage morţii: „Nimeni n-a putut vreodată să dezlege taina morţii,/ nimeni nu-i trecu vreodată dincolo de pragul porţii./ De la-nvăţăcel la dascăl şi magistru, orişicine/ s-a născut din sîn de mumă poartă neputinţa-n vine" (*Nimeni n-a putut vreodată să dezlege taina morţii*)[12].

Bibliografie:

Sofronie Saharov, *Din viaţă şi din Duh*, ediţia a II-a, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2014, traducere din limba franceză de Ierom. Rafail (Noica);

http://scriitoristraini.blogspot.com/2014/12/giuseppe-ungaretti-poezii.html;
Lucian Blaga, *Poemele luminii*, Ed. Cermi, Iaşi, 2001;
https://www.poezie.ro/index.php/poetry/14154166/Taina;
Octavian Paler, *Scrisori imaginare*, Ed. Eminescu, Bucureşti, 1979;
Feodor Dostoievski, *Fraţii Karamazov*, Editura pentru Literatură Universală, Bucureşti, 1965, traducere de Ovidiu Constantinescu şi Isabella Dumbravă;
Lazarus Moore, *Sfîntul Serafim de Sarov, o biografie spirituală*, Editura Agapis, Bucureşti, 2002;
https://poetii-nostri.ro, traducere de Maria Banuş;
Isidor Todoran, Ioan Zagrean, *Dogmatica ortodoxă. Manual pentru seminariile teologice*, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca;
https://poetii-nostri.ro/heinrich-heine-si-roza-si-crin-porumbita-si-soare-poezie-id-9800/;
Titi Damian, *Secunda astrală*, ed. Editgraph, Buzău, 2022;
https://poetii-nostri.ro, traducere de George Dan.

Cristina RUSU

Pildele Mîntuitorului – taine între cuvinte

În Noul şi Vechiul Testament, pildele constituie modalitatea pe care Mîntuitorul o alege ca mod de exprimare în expunerea învăţăturii Sale.

Pildele Sfintei Scripturi sunt alegorii. Un termen cu sens figurat ce semnifică redarea unor învăţături care să îi descopere omului calea de a înţelege lucrurile din viaţa sa de zi cu zi dar şi Împărăţia lui Dumnezeu. Pildele din Sfînta Scriptură au un simbolism aparte fiind distincte ca adevăr religios cu teme din viaţa reală sau proverbe al cărui înţeles trebuie înţeles pe deplin şi interpretat.

Hristos deschide cuvîntul Său prin tîlc, pentru a-i face pe oameni să înţeleagă marea iubire pe care le-o poartă Dumnezeu lor, dar şi ceea ce trebuie să facă ei pentru a se mîntui.

„Cu urechile veţi auzi, dar nu veţi înţelege, şi cu ochii veţi privi, dar nu veţi vedea. Căci inima acestui popor s-a împietrit, urechile lor greu aud şi ochii lor s-au închis, ca nu cumva să vadă cu ochii şi să audă cu urechile şi să înţeleagă cu inima şi să-şi revină şi Eu să-i tămăduiesc" (Isaia 6,9-10).

În Evanghelia după Matei, Iisus spune: „Pe toate acestea le-a grăit Iisus mulţimilor în parabole, şi fără parabole nimic nu le grăia, ca să se împlinească ceea ce s-a spus prin profetul care zice: «În parabole îmi voi

deschide gura, spune-voi pe cele ascunse de la întemeierea lumii»" (Matei 13,34-35).

Şi apostolilor le spune: „Pe acestea vi le-am grăit în pilde. Va veni ceasul când nu vă voi mai grăi în pilde, ci deschis vă voi vesti despre Tatăl" (Ioan 16,25).

Hristos a ales să descopere oamenilor, puţin din tainele Împărăţiei lui Dumnezeu prin taine ale unor pilde. Mîntuitorul folosea adeseori acest mod de a vorbi şi pentru cei ce se opuneau învăţăturii Sale şi nu erau vrednici să înţeleagă tainele Împărăţiei cerurilor.

Iar cei ce se foloseau cel mai mult de aceste revelaţii, înţelegîndu-le, erau Sfinţii Apostoli, cărora Mîntuitorul le-a spus: „Fericiţi sunt ochii voştri că văd şi urechile voastre că aud. Că adevăr vă grăiesc: Mulţi profeţi şi drepţi au dorit să vadă ceea ce vedeţi voi şi n-au văzut, şi să audă ceea ce auziţi voi, şi n-au auzit" (Matei 13, 16-17).

În Pilda Semănătorului şi cea a Talanţilor, ambele prezente în toate Evangheliile sinoptice se observă, analizînd sistematic pe latura spirituală, modul în care cel chemat se preface în fiu al Împărăţiei şi totodată primejdiile care îl pîndesc şi tind să-l abată de la menirea sa. Aceste pilde ne explică şi latura umană, căci din cele trei înfăţişări ale omului, numai una singură îl deschide spre latura spirituală.

Iisus îl înfăţişează pe semănătorul ce a ieşit să semene, Fiul Tatălui, coborît printre oameni spre a le împărtăşi cuvîntul, după chiar tîlcuirea Lui, sămînţa înseamnă „cuvîntul Împărăţiei" (Matei 13, 19). Nu toate seminţele vor da însă rod, deoarece unele cad lîngă drum şi vor fi mîncate de păsări. Acestea – spune Domnul – preînchipuie pe omul care, aude cuvîntul, nu-l înţelege, şi atunci „vine cel viclean şi răpeşte ce s-a semănat în inima lui" (Luca 8, 12). Altele cad pe loc pietros şi încolţesc, dar la ivirea soarelui se usucă din cauza arşiţei, rădăcina lor este prea scurtă. Acestea îi reprezintă pe cei care aud cuvîntul şi îl primesc cu bucurie, dar cred o vreme şi apoi se leapădă. Alte seminţe ajung printre spini şi aceştia, crescînd, le vor înăbuşi. Este vorba aici, despre oamenii ce au griji prea multe materiale. Unele seminţe, vor cădea pe pămînt bun şi vor da rod: una o sută, alta şaizeci, alta treizeci. Aceştia sînt cei care aud cuvîntul, îl înţeleg şi dedică mare parte din viaţa lor iubirii semenilor. Cuvîntul este semănat în inimă, adică în acel centru metafizic din om care, după cum subliniază Evdokimov (Paul Nicolaevici Evdochimov, 1901-1970, teolog rus, în *Iubirea nebună pentru Dumnezeu,* Editura Anastasia), integrează toate facultăţile umane. Primirea acestuia nu implică deci numai un proces de ordin intelectual, ci o adeziune totală, care presupune o adîncă prefacere lăuntrică. Totuşi, înţelegerea, asimilarea lucidă a cuvîntului este

o condiţie esenţială pentru ca acesta să încolţească în inimă. Şi aici se accentuează pregnant ideea de pierdere, de irosire, pentru că omul nu mai poate trăi conştient în a asimila limpede şi corect cuvîntul divin. Irosirea seminţei uneori se face conştient, alteori se face inconştient, omul trecînd prin cele două stări fără să ştie în ce perioadă a vieţii lui s-a întîmplat acest lucru. În *Pilda Talanţilor*, sluga cu cinci talanţi i-a înmulţit şi a făcut zece, cel ce avea doi i-a înmulţit încă pe atît, iar cel ce a primit un talant l-a ascuns în pămînt, irosind astfel darul primit de la Dumnezeu. Sfîntul Ioan Gură de Aur spune în această privinţă: „…cel ce a primit de la Dumnezeu darul ştiinţei spre folosul altora şi care nu se foloseşte de el, îl va pierde cu totul. Pe cînd cel ce-l împarte cu înţelepciune şi cu grijă, va face încă să crească acest dar, pe cînd celălalt îl astupă şi-l distruge prin lenea sa".

Psalmistul David, prin duhul său davidic dezvăluie cu o ştiinţă deosebită a versificaţiei şi un fin rafinament, în unii din psalmi, aceeaşi idee de irosire a darurilor de credinţă. „Zis-a cel nebun în inima sa:/ Nu este Dumnezeu!/ Stricaţi au devenit/ şi urîţi s-au făcut în căile lor,/ nu-i nimeni care să facă binele,/ nu, nici măcar unul nu este./ Din cer s-a aplecat Domnul/ spre fiii oamenilor/ să vadă care este cineva care înţelege/ sau care-l urmează pe Dumnezeu" (Ps.13, 1-3). Explicaţia în sine este grăitoare, în nebunia lui, omul uită şi iroseşte inutil marea încredere pe care a sădit-o Dumnezeu în inima sa. Iar David evidenţiază într-un fel cît se poate de metaforic asta. Arta poetică ebraică este cu totul deosebită, paralelismul sintetic sau formal, în care cel de-al doilea stih preia ideea primului şi o transmite celor următoare, amplificînd-o, se ridică mult deasupra versificaţiei obişnuite; în acest fel cele două paralelisme (sinonimic şi antitetic) se întrepătrund. Poetul se decide în favoarea unei rime a gîndirii, şi nu a rimei silabice, el preferă ritmul prozodic în favoarea ritmului interior, ceea ce conferă poeziei psalmilor o notă modernă. Viziunea poetului despre depărtarea sufletului de la divin este înaltă, el încercînd în unii psalmi să arate, şi că sufletul poate conştientiza mai devreme sau mai tîrziu această irosire. „Devenit-am asemenea pelicanului pustiei,/ ajuns-am ca o bufniţă pe o casă dărăpănată;/în priveghiul meu sunt ca o vrăbiuţă/ singuratică pe acoperiş." (Ps.101, 7-8). Acest verset se interpretează ca metafora copacului în pustie, David evocă o singurătate care, totuşi e înzestrată cu suflare, dînd versurilor o tensiune poetică mai aparte. Singurătatea se resimte nu numai în spaţiu ci şi în timp, omul se îndepărtează de obîrşii şi repetă astfel izgonirea lui Adam din rai.

În Pildele seminţei de muştar şi a aluatului: „Asemănatu-s-a Împărăţia cerurilor cu grăuntele de muştar pe care l-a luat un om şi l-a semănat în ţarina sa..." (Matei 13,31-32) şi „Asemănatu-sa Împărăţia

cerurilor cu aluatul pe care l-a luat o femeie şi l-a ascuns în trei măsuri de făină, până ce s-a dospit toată" (Matei 13,33), găsim un contrast izbitor. În prima parabolă vedem sămînţa de muştar, atît de măruntă că abia o putem percepe şi după ce se seamănă, creşte copac mare „şi se face mai mare decât toate legumele şi face ramuri mari, încât sub umbra lui se pot sălăşlui păsările cerului" (Marcu 4,32), iar în a doua parabolă, vedem o bucăţică de aluat mică ce creşte pînă a doua zi mare. Din aceste parabole înţelegem că marea putere a lui Dumnezeu va face ca o mică ceată a Domnului Hristos să crească şi să devină puternica oştire a poporului lui Dumnezeu.

Şi în Pilda comorii ascunse şi a mărgăritarului (Matei 13, 44-46), Pilda datornicului nemilostiv (Matei 18, 23-35), Pilda năvodului (Matei 13, 47-52), Pilda neghinei (Matei 13:24-30; 36-43), în toate vom găsi acelaşi adevăr divin, aceeaşi cale de urmat, pe care omul poate să o parcurgă pentru a-L înţelege, iubi deplin, pe Dumnezeu.

Prin aceste taine din pilde, Hristos face ca învăţătura Sa să fie percepută în adîncul minţii şi al sufletului. Şi încă după mii de ani toate aceste taine din cuvintele lui Iisus, rămîn, se pare, la fel de actuale.

Note:

Biblia, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al BOR, Bucureşti, 2001

Biblia comentată, Poezia Vechiului Testament, Editura Institutului biblic şi de misiune al B.O.R., 2000

Sfîntul Ioan Gură de Aur, *Tîlcuire după Evanghelia de la Matei,* tradusă din limba franceză de diaconul Gheorghe Băbuţ; Editată de Mănăstirea Portăriţa, 2003

Vasile Stanciu, Liviu Vidican-Manci, *Cuvântul Tău este adevărul. Predici ale teologilor clujeni la Duminicile Octoihului*, vol. I, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2014

Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, *Tâlcuri noi la texte vechi*, Editura Sofia, 2000

ESEU

蔡青 CAI QING
POETĂ, CHINA

爱明内斯库和普希金/ EMINESCU şi PUŞKIN

Harta sufletului, origini

„Eminescu este pentru România ceea ce este Puşkin pentru Rusia şi Mickiewicz pentru Polonia. După cum spune vechea zicală: «Românii se nasc poeţi», iar în toată România cel mai orbitor nume dintre poeţi este Eminescu." Aceasta era credinţa fiului meu, Yin Yuguo, supranumit Dragonul Carpaţilor. Eu cred că Eminescu şi Puşkin sunt asemenea poeţilor Li Bai şi Du Fu în China.

Destinul îşi are propriul aranjament. Eu voi urma calea Dragonului Carpaţilor, voi continua această perspectivă pentru a vedea, simţi, stabili legături şi iubi...

Chinezii care s-au născut în anii 1950 şi 1960 au avut întotdeauna o afecţiune deosebită pentru România. Aceasta este legată de schimburile strânse dintre China şi România, în special de cele culturale. Dunărea, Marea Neagră, Carpaţii, Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul, Eminescu, Porumbescu... Aceste nume familiare de oameni şi locuri apropie o ţară îndepărtată, ele ne-au încălzit anii tinereţii. România anilor copilăriei şi tinereţii mele este mai cu seamă aceea a filmelor: azurie, misterioasă, cu plopi înalţi şi păduri luxuriante, trandafiri galbeni, hore şi dansuri pline de pasiune, castele şi mănăstiri pe vârful dealurilor, dar şi o fată care alerga pe plajă în costum de baie ...

Melodia tematică a filmului „Viaţă fierbinte" a fost preferata mea, iar apoi, în anii '90, m-a atras puternic naiul lui Zamfir. Pe atunci, nu ştiam că România va avea o întâlnire profundă cu viaţa mea. În 2017, fiul meu a pus cărţile din seria albastră a Europei de Est în partea cea mai vizibilă a bibliotecii sale şi mi-a recomandat „Pietre pentru templul meu" de Lucian Blaga.

Mi-a plăcut foarte mult. Am aflat mai multe despre Blaga, primul poet român care a spart cu succes cătuşele poeziei. Poeziile sale sunt tipic de formă liberă, nu rigide în ritm, dar urmăresc în mod deliberat concepţia artistică misterioasă şi ritmul interior al poetului însuşi. Creaţia sa şi propunerile sale de poezie au dus la crearea unui număr mare de poeţi români. Prosperitatea fără precedent a poeziei româneşti în timpul celui de-al Doilea Război Mondial a fost strâns legată de contribuţia sa. Aproape

toți poeții români contemporani au fost influențați mai mult sau mai puțin de el și poate fi privit drept începutul poeziei românești moderne și contemporane.

Apoi, fiul meu mi-a recomandat o serie de cărți românești. Desigur, preferatele lui erau poeziile lui Eminescu. Până și interfața telefonului a înlocuit-o cu portretul lui Eminescu. Apoi, urmând chemarea inimii sale și mișcat de versurile lui Eminescu, a zburat în cele din urmă la poalele Carpaților. Interesant, locul unde s-a stabilit a fost locul natal al „Regelui Poeziei", Vasile Alecsandri – Universitatea din Bacău. Universitatea se mai numește și Universitatea „Vasile Alecsandri". Totul este aranjamentul destinului trasat prin poezie.

Când eram mică, eu l-am citit cu pasiune pe Pușkin, iar fiul meu l-a citit pe Eminescu cu lacrimi în ochi. Ambii sunt reprezentanți ai țărilor lor. Există asemănări izbitoare.

Asemănări între cei doi poeți

Ambii sunt poeți geniali. Ambii au murit tineri (Pușkin avea 38 de ani, Eminescu avea 39 de ani) și au adus contribuții remarcabile la îmbogățirea și dezvoltarea limbilor lor naționale. Poeziile celor doi oameni conțin puternice sentimente patriotice și ambii sunt numiți mari poeți naționali. Au trăit în perioade de mari schimbări istorice, au fost cunoscuți și iubiți, iar astăzi se bucură de reputație internațională. Lucrările lui Pușkin au fost traduse pe scară largă și introduse în întreaga lume, iar lucrările lui Eminescu au fost, de asemenea, traduse în peste 60 de limbi.

Se spune că dacă în Rusia ar rămâne un singur scriitor, acesta trebuie să fie Pușkin. Pușkin este cunoscut drept „Părintele literaturii ruse", „Soarele poeziei ruse" și „Călărețul

de bronz". El este socotit drept începutul a orice. Când a murit, literații ruși au oftat: „A căzut soarele poeziei ruse!" Deși există mulți scriitori în Rusia, doar Pușkin poate obține atât de multe titluri.

Pușkin (1799-1837) a fost fondatorul limbii și literaturii ruse. Creațiile sale au pus bazele literaturii ruse moderne, au anunțat sosirea epocii sale de aur și au alimentat generații de scriitori ruși remarcabili, așa că este numit „părintele literaturii ruse moderne".

„Opera lui, ca un dicționar, conține toată bogăția, puterea și sufletul limbii noastre", a spus Gogol. El a realizat o mare schimbare a limbii ruse. Se poate spune că după apariția sa nu au existat prea multe opere literare în limba rusă. După ivirea lui Pușkin, toată lumea a știut că nu se mai poate scrie ca înainte. El a promovat foarte mult popularizarea și dezvoltarea

limbii ruse, iată cea mai mare contribuție a vieții sale.

Dacă în România ar rămâne un singur scriitor, acesta trebuie să fie Eminescu.

Eminescu (1850 – 1889) este cunoscut drept „Luceafărul", „Steaua" poeziei româneşti.

Potrivit istoricului român Nicolae Iorga, Eminescu este părintele limbii române moderne şi este, fără îndoială, cel mai mare şi mai reprezentativ poet român.

Creaţia celor doi poeţi

Conţinutul poeziei lirice a lui Puşkin este fără precedent în istoria poeziei ruse. Există poezii lirice politice, un număr mare de poezii de dragoste şi poezie pastorală. Puşkin a scris 12 poezii narative lungi şi câteva piese de teatru, romanul în versuri „Evgheni Oneghin" şi romanul „Fiica căpitanului" despre răscoala lui Emilian Pugaciov.

Deşi activitatea lui Eminescu în lumea literară este de doar douăzeci şi trei de ani, el a lăsat un număr mare de poezii cu o gamă tematică largă, poezii lirice, poezii filozofice, poezii de dragoste, poezii de comentariu politic, poezii lungi autobiografice etc., precum şi eseuri politice. Talentul său a atras atenţia pentru prima dată în două poezii publicate în 1870, iar apoi a publicat succesiv şi poeme lungi, precum „Împărat şi proletar", „Luceafărul", mai multe poezii politice numite „Scrisori", poezia lungă autobiografică „Cugetările sărmanului Dionis", şi „Floare albastră" etc., precum şi „Geniu pustiu" şi multe altele.

În ceea ce priveşte volumul, cantitatea şi influenţa creaţiilor sale, Puşkin este cel mai bun. Dar şi din cauza dimensiunii şi influenţei ţării proprii, fiindcă traducerea şi difuzarea operelor lui Eminescu nu este suficientă.

Două grupări artistice (Realism şi Romantism)

Puşkin este un reprezentant remarcabil al literaturii romantice ruse, fondatorul literaturii realiste şi fondatorul limbii ruse standard moderne. Lucrările sale sunt o reflectare literară a conştiinţei naţionale în creştere în Rusia şi a mişcării revoluţionare a aristocraţiei.

Din anii 1880 până în Primul Război Mondial, literatura română a fost nemaiîntâlnit de prosperă, având ca gen principal realismul, iar reprezentanţii săi i-au inclus pe Mihai Eminescu (1850-1889), Ion Luca Caragiale (1852-1912), Ion Creangă (1837). -1889), Ion Slavici (1848-1925). În această perioadă, romantismul, simbolismul, naturalismul şi populismul au avut şi ele în diferite grade influenţă asupra creaţiei literare.

În lumea poeziei, poetul Eminescu a moștenit tradiția romantică a predecesorilor săi, a înființat un monument al visului romantic al României, a scris multe poezii cu gânduri profunde și cu un limbaj frumos și a împins creația poetică într-o nouă etapă.

Romantismul este un tip de literatură care exprimă urmăriri ideale, emoții subiective și o anumită psihologie socială cu imagini artistice pasionate. Realismul este un tip de literatură care exprimă realitatea socială și experiența de viață prin generalizări artistice tipice în imagini și forme realiste.

Se poate observa că romantismul tinde să exprime emoții subiective personale, sentimente psihologice și aspirații ideale; realismul se concentrează pe descrierea mediului real de viață socială și a condițiilor de viață ale oamenilor. Se poate spune că, deși sunt același tip de creație artistică și tendință de gândire, cele două curente au mers pe drumuri separate și sunt complet diferite.

Esența romantismului este expresia și lirismul, iar caracteristica esențială a realismului este imitarea vieții reale. Romantismul subliniază creativitatea imaginației și privește natura ca esență umană.

Romantismul, prin accentul pus pe natură, cere literaturii să exprime emoții reale și consideră lirismul poeziei ca o eliberare a entuziasmului și a vitalității oamenilor.

„Expresia" este trăsătura esențială a romantismului. Conotația realismului este imitarea vieții reale, prin urmare, „reprezentarea" a devenit trăsătura esențială a realismului.

De fapt, deși cele două tendințe literare majore ale realismului și romantismului aparțin unor tabere diferite de „isme" în contradicție și „opoziție", ele nu înseamnă o ruptură completă, ci au contradicțiile și „opozițiile" lor profunde în cârlige intrinseci; în special ca succesor al realismului, romantismul în multe privințe a continuat și a dus mai departe tradiția romantică și a reliefat astfel caracteristicile „modernității".

În China, se obișnuiește ca oamenii să se refere la „Cartea Poemelor" și la „Cântecele Chu" drept „realism" și, respectiv, „romantism" ca sursă a literaturii, iar cei doi mari poeți ai dinastiei Tang, Li Bai și Du Fu, ca reprezentanți ai acestor două aspecte. Cu toate acestea, situația reală este mult mai complicată. De exemplu, poeziile „Feng" din „Cartea Poemelor" sunt pline de imaginație romantică magnifică, despre care se poate spune că sunt suficient de „romantice". Evident, este exagerat să privim „Feng" drept principalul reprezentant al literaturii „realiste". Există, de asemenea, celebrele lucrări ale lui Du Fu „Ascensiune", „Spre Yue" și „Speranța de primăvară", toate fiind pline de un puternic spirit „romantic". Se poate

observa că estetica şi creaţia literară sunt fenomene extrem de complicate şi nu putem cădea în înţelegerea greşită a simplificării din cauza urmăririi intense a ordinii şi clarităţii academice.

Potrivit unor manuale, „romantismul", în reflectarea realităţii obiective, se concentrează asupra lumii interioare subiective şi o exprimă cu un limbaj neîngrădit şi entuziast şi cu o imaginaţie exagerată şi deformată. Accentul aici este pus pe imaginaţie, intuiţie şi sensibilitate. Din acest punct de vedere, aceasta nu este o caracteristică a „romantismului", ci este comună tuturor creaţiilor marcante. Lipsită de imaginaţie, fără o puternică înţelegere emoţională, fără o putere subiectivă puternică, o operă literară nu poate fi deloc creativă.

Putem spune că în scrierile literare nu există „realism" în adevăratul sens al cuvântului.

Două personaje naţionale (Regatul poeziei şi Regatul romanului)

România este o excepţie în Balcani. Ea este de fapt un amestec de daci şi descendenţi ai coloniştilor romani, aparţinând neamului latin, deci este cel mai apropiat de neamul

latinilor. Din punct de vedere lingvistic, limba română aparţine aceleiaşi familii de limbi ca italiana, franceza, spaniola şi portugheza.

Pasionat, nestăpânit, iubitor de viaţă, susţine libertatea, acordă atenţie sentimentelor, lasă deoparte toate treburile zilnice să bea şi să danseze toată noaptea, sacrifică singurul porc al familiei, pentru oaspeţii care vin de departe... Acesta este românul. O naţiune tipic latină. O astfel de naţiune consideră adesea expresia poetică mai importantă decât orice altceva, uneori chiar decât viaţa. Poeţii au astfel o strălucire aparte. Românii îi numesc nemuritori.

Organizarea festivalurilor de poezie a devenit o tradiţie românească. Într-o mică ţară europeană, cu o populaţie de peste 20 de milioane de locuitori şi o suprafaţă de puţin peste 200.000 de kilometri pătraţi, au loc zeci de festivaluri internaţionale de poezie în fiecare an. România este ţara poeziei.

Compoziţia istorică şi caracteristicile naţiunii ruse. Ruşii provin dintr-o ramură a slavilor răsăriteni şi aparţin rasei europene. Ei sunt o naţiune de natură liberă şi „incapabili şi nedoritori să stabilească ordinea pe pământul propriu", iar, prin intervenţia forţată a culturii orientale, au creat o ţară autocratică feudală extrem de centralizată. Datorită exploatării şi asupririi brutale a acestui sistem şi a spiritului colectivismului, ruşii manifestă în general trăsături de caracter docile. Cu toate acestea, ruşii

sunt şi iraţionali, adesea emoţionali şi ajung cu uşurinţă la extreme. „Duelul" este produsul acestei trăsături de caracter.

Din secolul al XIX-lea, un număr destul de mare de scriitori ruşi s-au îmbarcat pe drumul extrem - duelul din cauza unei emoţii de moment. Puşkin a murit într-un duel, iar Lermontov, Herzen, Turgheniev, Tolstoi etc. au participat cu toţii la duel sau au ajuns la graniţa duelului.

Puşkin a spus odată: „Dumnezeu este la fel de trist ca Rusia noastră." Putem auzi temperamentul vast şi trist din muzica rusă: tragic, dezolant, melancolic, trist, pământ vast, istorie tragică, guvernare întunecată lungă, mediul natural rău... toate acestea furnizează materialul artiştilor şi le stimulează pasiunea creativă. Acest lucru este capabil să producă o capodoperă gigantică.

Aceste două personaje naţionale determină ca tipologia şi interpretarea poeziilor celor doi poeţi să reflecte caracterul naţional, dar, din cauza experienţei personale diferite, Puşkin are o situaţie de viaţă mai bună decât Eminescu, ceea ce se reflectă în poezii, deşi ambii au tristeţe. Cu toate acestea, pentru că Eminescu a fost influenţat de filosofia lui Schopenhauer şi de viziunea indiană asupra vieţii şi era grav bolnav, a dat dovadă de mai mult pesimism, depresie şi mizerie. Acesta seamănă mai mult cu temperamentul rusesc, în timp ce Puşkin prezintă soarele latin.

Asemănările şi deosebirile trăsăturilor artistice ale celor doi poeţi

Să ne uităm mai întâi la principalele trăsături ale artei poeziei lui Puşkin:

1. În primul rând, sinceritatea. Belinsky a subliniat că una dintre caracteristicile poeziei lui Puşkin, ceea ce îl deosebeşte strict de şcolile anterioare de poezie, este sinceritatea sa. Şi asociat cu acesta, alte trăsături distinctive - natura, simplitatea şi eleganţa. Puşkin le uneşte cu adevărat, iar în asta constă strălucirea lui.

2. Cea mai mare caracteristică a limbajului este simplitatea şi frumuseţea fonologică unică. Poeziile lui Puşkin sunt neobişnuit de concise chiar de la început. Gogol a subliniat când vorbea despre poeziile lui Puşkin: „Nu există retorică superbă aici, ci doar poezie; nu există strălucire ostentativă; totul este în concordanţă cu simplitatea şi concizia poeziei pure." Pe baza sintetizării realizărilor predecesorilor, Puşkin a creat propria sa frumuseţe fonologică unică. Belinsky a subliniat: „Este la fel de moale şi graţios ca zgomotul mării, dens ca terebentina, strălucitor ca fulgerul, transparent şi curat ca un cristal, parfumat ca primăvara, la fel de puternic ca sabia în mâna unui războinic".

3. Poezia lui Puşkin exprimă o melancolie în dispoziţie şi stil, dar este o melancolie clară, o „tristeţe profundă şi strălucitoare". Deşi acest tip de raţiune este legat de conţinutul tristeţii şi chiar mizeriei, este cu mult mai presus decât tristeţea şi întristarea specifică, lumească, şi evocă nu numai melancolie, ci şi gândire, putere şi frumuseţe: „Sunt melancolic şi liniştit, iar întristarea mea este strălucitoare".

Trăsăturile poeziei lui Eminescu:

1. Mai întâi este sinceritatea. El prevăzuse deja în lunga sa poezie autobiografică „Cugetările sărmanului Dionis" (1872): Un poet care vrea să fie sincer şi independent nu poate decât să moară şi să îngheţe, să trăiască o viaţă mizerabilă, pentru că sărăcia este soarta poetului.

2. Limbajul se caracterizează prin ritm bogat şi expresivitate a cuvintelor. Celebrul scriitor român Mihail Sadoveanu spunea: „În scurta sa viaţă, a ridicat arta poeziei la o înălţime neîntrecută până acum, a îmbogăţit ritmul, rima şi expresia artistică; dă cuvintelor simple o nouă valoare şi o armonie uluitoare, sentimente cu profunzime unică şi imaginaţie cu orizonturi nemărginite."

3. Ceaţa pesimismului este cea mai sumbră şi cea mai profundă a pesimismului realist. În scurta sa viaţă, pe lângă faptul că a fost atras de filozofiile lui Kant şi Schopenhauer, şi a trăit între optimism şi pesimism, între protest şi toleranţă, între maniaco-depresie, balansând ca un pendul. Există, de asemenea, sărăcie şi boală, dor de dragoste, plictiseala cu viaţa vulgară şi pesimismul înnăscut, astfel încât ceaţa pesimismului său în creştere a ascuns strălucirea anilor săi de tinereţe şi, în cele din urmă, l-a făcut să-şi sfârşească viaţa într-un azil de nebuni.

Spiritul poetic al lui Eminescu

Sentimente patriotice puternice, precum şi dragoste profundă pentru natură şi simpatie adâncă pentru oamenii suferinzi, precum şi dragoste şi dor pentru o iubire şi viaţă mai bună.

În primul rând, trebuie subliniat: Eminescu este un mare poet naţional, un poet plin de profund entuziasm patriotic. Îşi iubeşte patria şi oamenii la infinit. El a spus: „Îmi place acest popor frumos, bun şi uman".

Putem citi aceste cuvinte în poezia „Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie" (1867), pe care a scris-o la vârsta de şaptesprezece ani:

Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie!
Tânără mireasă, mamă cu amor!
Fiii tăi trăiască numai în frăţie
Ca a nopţii stele, ca a zilei zori,

Viaţă în vecie, glorii, bucurie,
Arme cu tărie, suflet românesc,
Vis de vitejie, fală şi mîndrie,
Dulce Românie, asta ţi-o doresc!

În poeziile sale lirice, Eminescu a descris văile, câmpul, pădurile, lacurile, pâraiele patriei, până la briza, stelele şi luna strălucitoare, şi a prezentat aceste frumoase peisaje în relief în faţa ochilor tăi.

Cu un grad înalt de generalizare artistică, a lăudat pământul şi frumosul peisaj natural al patriei mame, a arătat bogata viaţă spirituală a poporului român şi a lăudat dragostea pură şi sinceră a poporului. Din această cauză, multe dintre poeziile sale lirice au un profund caracter naţional şi un caracter de cântec popular, care seamănă aproape cu cântecele populare „Doina". Celebrul scriitor român Ion Slavici spunea odată: „Multe dintre cele mai frumoase poezii ale lui Eminescu aparţin formei populare, fie în limbaj şi ritm, fie în ritm şi temperament, chiar şi gândurile, sentimentele şi metodele de exprimare conţinute în ele sunt, de asemenea, toate în forma populară". A fost şi primul poet care a portretizat proletariatul în literatura română. Citiţi-i poeziile! În final, ataşez versurile prin care fiul meu Yin Yuguo îi imită poezia, pentru a-i aduce un omagiu lui Eminescu:

Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie
Ce îţi doresc eu ţie, dulce Românie,
Ţara lui Eminescu, ţara luminii?
Ai dovedit lumii trecutul tău glorios
Şi vei avea un viitor glorios!
Cum ţi-a urat Eminescu,
Aşa cum îşi doreşte poporul.
Să sărbătorim cu mândrie,
Căci spiritul revoluţiei a clocotit în cupă.
Să ridicăm din nou paharul,
Pentru că toţi împărtăşim aceeaşi dorinţă:
Fie România încă o dată glorioasă!
Aceasta este şi urarea mea pentru tine, dulce Românie,
Aceasta cer oamenii, dulcea mea Românie.
Progresul tău este ca o pădure plină de spini,
Dar măreţia invincibilă te însoţeşte
Şi sabia ta nu-ţi părăseşte niciodată braţul;
Nu lipsesc greutăţile pe drumul tău,
Dar tu ai gloriosul tău popor care te va apăra.

Au unelte în mâini şi luptă pentru tine cu armele tale,
De aceea, tu trebuie să devii fii tot mai bine,
Spre binele eroilor fii şi fiice români.
Aceasta este şi urarea mea pentru tine, dulce România,
Aceasta o meriţi, dulcea mea Române.
Glorie, dulcea mea România!
Să-ţi urăm de trei ori: Trăiască,
Atunci vom ridica din nou paharul,
Pentru victorie, dulcea mea România,
Pentru a reveni glorioasă,
Tu trebuie să te-ntorci învingătoare!

Astăzi se împlinesc 133 de ani de la moartea lui Eminescu şi am scris acestea pentru a-l comemora![1]

Kunmin, 15 iunie 2022

Versiunea română: **Constantin Lupeanu**

Christian W. SCHENK

Poetica expresionismului german
Vis şi realitate la Georg Heym

În general, expresionismul în literatură poate fi împărţit în două faze: *expresionismul timpuriu* din jurul anilor 1905 până în 1914 şi *expresionismul târziu* din jurul anilor 1914 până în 1925. Aici nu poete fi vorba de treceri artificiale, ci mai degrabă schimbări fluide, naturale.

Expresionismul a înlocuit *naturalismul*. Spre deosebire de acesta din urmă, expresionismul nu şi-a propus să descrie ceea ce este în realitate, ci *să exprime sentimentele şi propria viaţă interioară*. În general, expresionismul este unul dintre multele curente ale acestui timp. De exemplu, *simbolismul*, *decadenţa*, *fin de siècle* sau *autenticismul* s-au dezvoltat cam în acelaşi timp. Toate modelează *epoca modernităţii*.

Anii 1905 şi 1925 au fost o perioadă de tulburări în Europa, nu în ultimul rând din cauza tensiunilor politice care au dus în cele din urmă la

[1] Textul a fost publicat şi pe publicat pe cunoscutul site de cultură din China: 新浪博客 SINA BLOG, înregistrând foarte repde peste 30000 de cititori.

declanşarea Primului Război Mondial în 1914. A urmat Republica de la Weimar, care s-a dovedit în cele din urmă a fi un sistem politic extrem de instabil, şi odată cu ea „Epoca literară a noii obiectivităţi".

Mulţi dintre poeţii şi filozofii expresionismului făceau parte din clasele burgheze, educate, dar care au respins categoric stilul de viaţă conservator, restrictiv. Scopul a fost aşadar să rupă cu formele obişnuite de reprezentare artistică pentru a exprima modul în care percepţia umană se schimbă şi cât de dezorientată este umanitatea. Scopul a fost, de asemenea, de a folosi arta şi literatura pentru a critica societatea şi, prin urmare, a schimba structurile acesteia în mod pozitiv.

Expresionismul timpuriu începe la începutul secolului al XX-lea şi se termină cu *Primul Război Mondial*. O caracteristică importantă este că autorii s-au răzvrătit împotriva oricărui fel de autoritate, în special a generaţiei părinţilor. Ei au fost puternic asociaţi cu burghezia, pe care au vrut să o critice prin artă.

Autorii îşi exprimau sentimentele prin poezie, motiv pentru care există atât de multe texte lirice şi poezii în expresionism în această perioadă tulbure. Poeţii au rezistat ideilor tradiţional lirice rupând vechile structuri existente. Juxtapunerea diferitelor imagini lingvistice tipice expresionismului îşi găseşte locul în poezie, alături de neologisme, crearea unor noi cuvinte împerecheate adesea cu puternice exagerări.

La 16 ianuarie 1912, Georg Heym (1887-1912), unul dintre cei mai importanţi poeţi ai generaţiei expresioniste, s-a înecat la vârsta de 24 de ani în Havel în timp ce patina. În iulie 1909 scria Heym: *Îi iubesc pe toţi cei care au inima sfâşiată, îi iubesc pe Kleist, Grabbe, Hölderlin, Büchner, îi iubesc pe Rimbaud şi pe Marlowe.*

Visele lui Georg Heym, scrise şi sub formă de jurnal, conţin materialul din care sunt realizate o mare parte din poeziile, poveştile şi dramele sale. Cu adevărat obsesive, sunt atrase scenariile de moarte şi de violenţă. El şi-a prezentat *Jurnalul de vis* în felul următor: *Pentru a visa constant în mod viu, nu este nevoie de nimic mai mult decât să notezi unele dintre visele tale, a spus un filozof. Ei bine, din moment ce dorinţa mea este să visez des, voi prelua acel sfat*. Nici măcar coşmarurile nu par să-l deranjeze pentru a-l scuti de dorinţa lor, ba dimpotrivă. Aşadar poeziile lui de coşmar au pentru el, în mod evident farmecele lor.

Fanteziile lui Heym despre violenţă sunt adesea apropiate de perspectiva victimelor, a prizonierilor, a torturaţilor, a maniacilor abuzaţi în instituţii sau a sinuciderilor şi, astfel, apelează la capacitatea cititorului de a-i trezi mila pentru ei. Poemul de titlu al volumului publicat postum „***Umbra vitae***" sună cam aşa: „Sinucigaşii umblă noaptea în hoarde mari/

Îşi caută firea pierdută în faţa lor/ Strânşi în sud şi apus şi est şi nord/ Măturând, ridică praful cu braţele, săracele mături." În acelaşi timp, versurile sale evocă des indignarea împotriva făptuitorilor, împotriva torţionarilor, a gardienilor din închisori şi instituţii, faţă de circumstanţele care duc la sinucideri în masă.

Totuşi scenariile de moarte şi violenţă ale lui Heym sunt scrise cu o „plăcere autosuficientă" în ceea ce este descris şi în reprezentare, care este adesea greşit interpretată şi astăzi, mai ales când războiul apocaliptic şi poemele lui despre metropole, în special, nu sunt percepute ca viziuni anticipative de groază ale lui. Cu un efect anti-civilizator, aceste poezii invită la identificarea cu forţe elementare mitice a căror vitalitate lasă locurile moarte ale civilizaţiei în *jar şi cenuşă*. În tradiţiile apocaliptice, puterile distructive sunt cazuri punitive. În cel mai faimos poem de război al lui Heym, un uriaş demonic se eliberează din subteranul civilizaţiei urbane cu violenţa eruptivă a energiilor vieţii care au fost înăbuşite de multă vreme: „Cel care mult a dormit, a înviat,/A înviat din adâncul de sub bolţi":

Un oraş mare s-a scufundat în fumul visului,
S-a aruncat în tăcere în pântecele abisului.
Dar stă înalt deasupra molozului strălucitor,
Care-şi întoarce torţa asupra celor care mor.

Deasupra norilor sfâşiaţi de furtună,
În recile deşerturi moartea rece tună,
Încât noaptea se stinge în pârjol,
Smoala şi focul se scurg în viol.

Ultimul cuvânt este clar: fantezia de distrugere apocaliptică, smoală, foc şi viol sunt o fantezie de pedeapsă, deşi nu este una în sensul biblic. Puterea vieţii se răzbună împotriva păcatelor înăbuşitoare ale civilizaţiei. Moralitatea vitalistă este doar o varietate estetic-modernă a acelei morale care este în general inerentă discursurilor apocaliptice. Ele împărtăşesc acel entuziasm *vitalist-distructiv* pentru luptă şi război pe care Ernst Jiinger l-a împărtăşit futurist şi cu autori precum August Stramm. În iulie 1910, Georg Heym scria în jurnalul său: *Această pace este la fel de putredă, uleioasă şi grasă ca lipiciul pe mobila veche. Ce guvern mizerabil avem, o conducere care ar putea fi văzută ca un arlechin în orice circ, oameni de stat care şi-au îndeplinit scopul mai bine ca deţinători de scuipătoare decât ca oameni care ar trebui să aibă încrederea poporului*.

În mod ironic dorul de război exprimat în dorința lui Heym de activitate vitală, în formula „foamea lui de acțiune" și ca o critică a experienței plictisitoare a prezentului, este interschimbabilă cu cea de revoluție: E mereu la fel, atât de plictisitor, plictisitor, plictisitor . Nimic nu se întâmplă, nimic, nimic. *Dacă demiurgul ar fi vrut să se întâmple ceva, să nu lase în urmă acest gust insipid al vieții cotidiene.* […] *Dacă s-ar construi din nou baricade. Aș fi primul care ar sta pe ele, îmi doresc totuși să simt goana entuziasmului cu glonțul în inimă. Sau chiar și doar începerea unui război, poate fi el chiar și nedrept*.

Fanteziile lui Heym despre violență și moarte înlocuiesc lipsa echivalentelor reale în scopul auto-emoționalității și cea emoționalizării cititorilor săi: *Pentru că am nevoie de emoții externe puternice pentru a fi fericit. În fanteziile mele de veghe mă văd mereu ca un Danton, sau un bărbat pe baricadă, chiar nu mă pot imagina fără șapca mea iacobină. Cel puțin acum, la război, nu mă plictisesc*. Această ironie, tipică expresionismului unde, în mod exagerat, ideile întoarse pe dos dau realității alte valențe, mereu actuale, mereu atroce.

Faptul că Heym a recunoscut el însuși acest lucru și a mărturisit deschis că este ceva din statutul său literar de durată chiar la o sută de ani după moartea sa.

Primul Război Mondial, valabil tuturor războaielor, care a luat nenumărate vieți, a fost un eveniment formativ din punct de vedere istoric, care a avut, de asemenea, o influență majoră asupra expresionismului său. Nu numai războiul în sine, ci mai ales consecințele lui pot fi găsite în multe poezii ale lui Georg Heym.

Acest lucru schimbă structurile sociale și, de asemenea, imaginea de sine a multor artiști și autori de mai târziu, până dincolo de modernism.

CRONICI ŞI RECENZII

Marius CHELARU

Biblioteca de poezie

Primim la redacţie multe cărţi de poezie de diverse facturi. Şi, cum de multe fie timpul fie spaţiul alocat ori specificul rubricilor nu ne permite să facem acest lucru aşa cum s-ar cuveni nici în „Convorbiri literare", nici în „Poezia", ne dorim ca în *Biblioteca de poezie* să semnalăm, pe scurt, cât mai multe dintre acestea se va putea. Cum am mai spus, la unele vom reveni, poate, fie aici, fie în „Convorbiri". Poate, şi astfel, aceste cărţi vor atrage atenţia cititorilor, dar şi confraţilor şi vor beneficia şi de alte comentarii. Din motive de spaţiu, pentru că primim multe titluri la redacţie, unele le vom menţiona doar, eventual cu o scurtă remarcă, din respect pentru autorii care nu le-au trimis, şi pentru a sublinia că sunt în atenţia noastră, şi, în măsura posibilităţilor, la parte dintre ele vom reveni mai pe larg fie aici, fie în „Convorbiri literare", după caz.

Ştefan Mîrzac, *Eseuri comprimate*, mic dicţionar de aforisme, prefaţă: Teodor Pracsiu, cuvinte pe coperta a IV-a: Valentin Talpalaru, Constantin Cocoş, Virginia Chiriac, Petruş Andrei, Editura PIM, Iaşi, 2021, 258 p.; *Omul interior şi omul exterior*, reflecţii despre om şi viaţă, prefaţă: Petruş Andrei, cuvinte pe coperta a IV-a: Virginia Chiriac, Constantin Cocoş, Editura PIM, Iaşi, 2021, 216 p.

În ultimii ani am prezentat cititorilor revistelor „Convorbiri literare" şi „Poezia" mai multe cărţi ale aforiştilor români, dar şi străini, antologii ale acestora etc. De curând am deschis şi o rubrică specială în „Poezia" cu pagini dedicate aforismului.

În acest număr al revistei este şi un grupaj al lui Ştefan Mîrzac (de loc din Hurdugi, judeţul Vaslui, profesor de matematică-fizică, acum pensionar), căruia îi aparţin şi aceste două cărţi.

Ştefan Mîrzac a debutat în 1996 cu aforisme în revista „Cronica". Până acum a publicat volumele de aforisme, definiţii, paradoxuri, reflecţii: *Cuvinte cu dor de miez*, 2016, *Natura din om*, 2018, şi acestea două pe care le semnalăm aici. Între timp, a participat şi la manifestări de gen, între care şi festivalul dedicat aforismului de la Tecuci (antologiile rezultate au fost semnalate în „Poezia" şi/ sau „Convorbiri literare"), unde a primit şi o serie de premii/ distincţii pentru creaţiile sale (de altfel, i-am amintit numele şi în numărul trecut din „Poezia").

În ambele volume lucrurile sunt abordate temeinic, ordonat; pentru că autorul, de altfel, spune relativ la volumul de „reflecţii": „cartea, la fel ca şi viaţa, are un aspect enciclopedic", şi „se scrie şi se rescrie în formă de picături, prin reflecţii", care „sunt ordonate alfabetic, ca într-un dicţionar".

Cât despre a doua carte, „o culegere de aforisme şi reflecţii", 1500 cu totul, parte noi, parte selecţie din cele anterioare, „are structură de dicţionar" şi ea, „dar cuvintele, termenii dintr-un dicţionar" sunt aici reprezentate de temele aforismelor.

Toate acestea, din ambele volume, sunt, în fapt, menite a surprinde omul cu preocupările, slăbiciunile, sentimentele, trăirile sale, condiţia umană, viaţa actuală cu tot ce înseamnă ea.

Ordinea, maniera în care şi-a conceput structural, volumele, varietatea tematică şi înţelegerea omului, a metehnelor şi calităţilor fiinţei umane, prezentarea acestora în maniera specifică aforismului şi altor genuri apropiate sunt însoţite la Ştefan Mîrzac şi de o atentă „cântărire" a felului în care foloseşte, după cum şi-a propus, cuvintele. Poate că, aşa cum sugerează şi Teodor Pracsiu, ar merita să încerce şi proza.

Încheiem cu câteva exemple semnate de un autor care, după cum am amintit, a fost remarcat între creatorii de gen, două selectate din volumul de reflecţii, despre facebook: „facebook-ul este fabrica de prieteni unde nu există control de calitate"; şi despre război: „Războiul s-a permanentizat fiindcă pacea este plină de bombe informaţionale care seamănă teroare, frică, nesiguranţă"; şi două din *micul dicţionar de aforisme* – Istorie: „Unele istorii sunt scrise iniţial cu sânge şi transcrise apoi, de alţii, cu apă colorată"; şi – Epigramă: „Epigrama este un aforism diluat".

Antologie de aforisme pentru românii de pretutindeni, alcătuită, cu prilejul celei de-a V-a ediţii a Festivalului Internaţional al Aforismului, Editura StudIS, Iaşi, 2021, 232 p.

Am căutat ca, de câte ori am avut posibilitatea, să prezentăm cărţi ale autorilor români, cu preponderenţă, dar şi străini de aforisme, fie în „Convorbiri literare", fie în „Poezia" (revistă în care, în numărul din iarna lui 2020, am publicat şi o microantologie a aforismului, selecţie din primele volume ale manifestării din oraşul lui Conachi – reprodusă de antologatori aici), sau antologii, cum este şi această apărută cu prilejul celei de-a V-a ediţii a Festivalului Internaţional al Aforismului, care are loc la Tecuci (în timp, le-am semnalat pe toate, începând cu prima, cea din 2017), şi al cărei colectiv de redacţie şi selecţie de texte este alcătuit din: Eugen-Doru Pelin, Vasile Ghica, Traian D. Lazăr şi Constantin Tudorache.

Și sumarul acestei antologii este unul bogat, cuprinzând, în afară de aforisme, interviuri, poeme într-un vers, anchetă literară, *In memoriam* Nicolae Dabija, epigrame, note impresii, amintiri, haiku, articole, referate, comunicări științifice despre aforism și epigramă, aforisme comentate de elevi, clasici ai aforismului românesc, aforismele din concurs, cele premiate (și revista „Poezia" a oferit un premiu), cele din afara concursului ș.a.

Sunt foarte multe semnături în antologie, motiv pentru care nu îi vom aminti pe toți cei antologați. Vom încheia cu un grupaj de aforisme dintre cele premiate, nu înainte de a remarca prezența elevilor/ tinerilor la aceste manifestări, și de a ura, din nou, cât mai multe ediții festivalului și antologiei, o participare cât mai bogată și mai consistentă de la an la an, știut fiind că sunt autori români de gen antologați, premiați/ traduși și peste hotare.

Marian Grăjdeanu (Iași) – Barieră: „E adevărat că nu putem atinge adevărul absolut, dar asta n-ar trebui să-l împiedice să fie întreg"; Ioan Marta (Arad) – „Numai cine înțelege tăcerea aude toate strigătele"; Adina Ungur (Cluj-Napoca): „Aflăm rostul unei rătăciri doar când ne întoarcem acasă"; Mihai Merticaru (Piatra Neamț): „Politicianul este un cameleon care își schimbă culoarea până o uită pe cea originală"; Gheorghe Drăghescu (Tg Jiu): „Un suflet mediocru e mai periculos decât o minte mediocră"; Nicolae Schițco (Chișinău): „Modestia este simbolul măreției"; George Budoi (București): „Ați observat ce vanitate mare au oamenii mici?"; Ștefan Mîrzac (Iași): „paradoxal, înțelepții stau lângă tronul puterii, și nu pe el". Și, dintre aforismele *hors concours*: Valeriu Butulescu: „O parte din ziariști și din politicieni înfloresc în noroi mai frumos ca floarea de nufăr"; Theodor Codreanu: „Niciodată în România munca scriitorului n-a fost atât de disprețuită și de zadarnică precum în zilele noastre"; Nicolae Petrescu-Redi: „Când ajungi pe cerul lui, copilul îți împrumută aripile"; Dorel Vidrașcu: „Cu patima modernității, vom pune stop natalității"; Mihail Gheorghe: „Aruncați măștile, toți suntem la fel!"; Vasile Ghica: „O lansare de carte ar trebui să fie un transfer de smerenie".

Shanti Nilaya, *Lalele amare*, cuvânt pe coperta a IV-a: Simona Modreanu, Editura Carolina, Cluj-Napoca, 2016, 138 p.

Shanti Nilaya face parte dintre acei oameni pentru care latura spirituală a vieții, sub toate aspectele acesteia, după cum se vede din ceea ce scrie, este în prim-planul preocupărilor, și care își propun să împărtășească acest mod de a simți, de a trăi și de a gândi care îi preocupă și celorlalți. Unii aleg să facă asta în proză, alții, ca Shanti Nilaya, cel puțin

în această carte, în haină versificată. „Suntem oameni-forță, oameni-zbateri și suntem oameni flori prin moduri de manifestare", scrie autoarea în cuvântul său de deschidere, intitulat *Altfel, sensurile*..., și iubirea și iertarea „ne salvează" de rănile pe care ni le facem, cu sau vără de voie, unii altora în viață.

Astfel, acest volum cu originalul titlu *Lalele amare*, beneficiind de „susținere" încă de la faptul că referentul de carte este Christian Wilhelm Schenk, având apoi o sumă considerabilă de cuvinte însoțitoare/ „impresii de cititor" (semnate de Adrian Moldovan, Elena Leonte, Mihai Comănescu, Ion Scriba, Cristian Țurcanu), și un „cuvânt din urmă" de Traian-Dinorel D. Stănciulescu (*Despre ceea ce doar amintele poate spune, altfel*), este structurat în secțiunile: I. Iertările, II. Scrisori de la sufletul meu, III. Vânt de vise, IV. Tu, câmpuri de lavandă și, încheiere, dar... V. Alt început.

Mai ales în formulă de vers rimat, Shanti Nilaya construiește o viziune proprie a lăuntrului față cu lumea din afară, vorbind despre „un alfabet al frunzelor", „clapele nopții", „stele imigrante", „ora fixă a iubirii", o „toamnă vinovată de iubire", tangoul „în care doar aripile bat", cum „frigul face flori de liliac" ș.a. Iar, de cealaltă parte, dinspre „scrisorile sufletului", despre cum simte viața, mistuirea, arderea, așteptarea, dorirea iubirii iar și iar, ori cum se învață „iubirea din iubire". Iubire care poate fi pentru cineva drag dar și pentru neam, limbă, orașul Iași (ca în poemul *Iași, pe suflet de frunze* – unde totul îmbracă straiele unui „romantism de gală într-un cer de-agat"), pentru oameni în general, pentru viață, pentru cer, pentru natură, pentru... pentru iubire. Uneori (e dificil de exemplificat cu un poem anume, pentru că din fragmentele mai multora se desprinde această senzație), totul pare a căpăta o haină din fire de transcendență, de atemporal și a-spațial, de parcă „e ziua pentru toți o plăsmuire", și te poți recunoaște/ regăsi cu celălalt și „între vechi atingeri" sau „după pași pe Lună" ori într-un „car de timp" între „vorbe cu galben/ tei în floare".

Se vede dorința autoarei de a găsi calea de a-și sublima toate aceste trăiri, gânduri, în cuvinte cât mai „cuprinzătoare", care să poată transmite celui care le va citi și pe „acum" și un abur de illo tempore, și teluricul și spiritualul, și cele de suflet (are multe expresii cu amprentă aparte de tipul: „mi se desface sufletul în rouă", „suflet de frunze" ș.a.), și pe cele de (în)trup(are), ori evanescentul și arhetipalul, și dorința și patima de a trăi, și mângâierea (și) cu sufletul a tuturor celor care înseamnă „împrejurul".

Așadar, acestea îmi pare că și le-a propus și a ales această formulă de scriere, nu neapărat într-o anume formă clasică tipică ci, mai ales, în vers rimat, încercând ca prin căutarea rimei să nu cauzeze sensurilor pe

care vrea să le dezvăluie, reușind nu de puține ori, cum am arătat, expresii aparte. Ca întotdeauna, cititorul, care va „reconstrui", lecturându-l, acest volum după propria simțire, va decide, căutând dincolo de „poveste", de aluziile livrești ori de „scrisorile de suflet", cum va simți mireasma acestor delicate cuvinte-idei „circusmscrise/ cercului de jar și foc" (*Iubire din iubire)* oferite de Shanti Nilaya, cum va primi acest dar/ viziune despre „întreg" îmbrăcat în haină de vers, prin „roada lor din nerăbdare, toată doar lalele-amare", cum scrie autoarea în poemul care dă titlul volumului.

Încheiem, și cu titlul de exemplu, cu un fragment din poemul *Mai rămâi*: „Mă arde arșița iubirii/ Dar strig cu frică: „mai rămâi"!/ Și nucul cerului îmi crește/ Cu umbra lui la căpătâi,/ Să îmi adăpostească ochii/ Cât te privesc fără să fiu.../ Ființa ta o fură plopii/ În tremuratul lor, târziu".

Ioan HOLBAN

Literatura ca o cutie de rezonanţă

Cea mai recente carte a Ecaterinei Petrescu Botoncea, *Cîntec în cenușă. Imnuri orfice* (Editura Kafka, 2022), este una de *poeme în proză* și, prin aceasta, se circumscrie unei specii de lungă tradiție în literatura română, începînd cu secolul XIX, într-o integrală a cărei imagine se poate regăsi într-o foarte cunoscută antologie a lui Mihai Zamfir; după acesta, poemul în proză nu este un „hibrid", un refugiu al unui poet care nu scrie încă proză sau al unui prozator aflat sub atavismele unui poet ratat, ci o specie cu un *canon* (aproape) riguros, oferind, mai ales, un canal sigur de comunicare a scriitorului cu lumea și cu sinele mai profund. În cartea Ecaterinei Petrescu Botoncea, poezia aduce lirism, metaforă, adîncime a unor sentimente foarte *intense* și, în primul rînd, al comuniunii în gînd cu Dumnezeu: „Taină, mister și jurămînt, sub cupola aurită a iubirii de Dumnezeu, ele nu pot rămîne nicicînd indiferente la vibrațiile care trec prin spații, oglinzi, ziduri, ferestre, pentru a se preschimba în cuvinte sfinte, niciodată, nici o silabă nu va profana ieslea în care s-a născut Iisus, nici o lacrimă nu va încărca în plus obrazul Maicii Domnului, nici o înserare nu va cuprinde uitarea, cel mai sărac chip al misterului... așa mi-a șoptit îngerul alb pe care inima Ta mi l-a trimis în colind...". Abatele Brémond consideră că poezia e o rugăciune profană; cu mult înainte, Grigore de Nazianz credea că despre Dumnezeu nu se poate vorbi decît în poezie, în formule concentrate, „nu în dezvoltări exhaustive și sterile". Ecaterina

Petrescu Botoncea crede că poate împlini comuniunea cu sacrul sub cupola aurită a iubirii de Dumnezeu, cum spune. Calea acestei comuniunii este *vibraţia*, cuvîntul cu frecvenţa cea mai mare în poemele în proză ale volumului; vibraţia e modul de comunicare cu lumea de dincolo de vedere, de spaţii, oglinzi, ziduri, ferestre, depăşeşte sfera *privirii* pentru a deschide *al treilea ochi*, al citirii în lume, adică, în formulă eminesciană, ochiul ce înlăuntru se deschide pentru a privi universul însuşi, aproapele şi departele, *acasa* din zăpezile siberiene, din crivăţ şi ţărmul răscolit de pescăruşi, din umbra copacului secular şi a liliacului înflorit toamna, lîngă *casă*: „Te port cu mine în visul meu esenţial. Tu, venit din mările pe care, cu sete, le-am înghiţit, din zăpezile siberiene pe care, cu respiraţia inimii mele, le-am topit, din crivăţul care mi-a ars ochii şi mi-a purtat revederea pînă la întîlnirea cu ţărmul timpului răscolit de plînsetul pescăruşilor, mi-ai deschis al treilea ochi, al citirii în spaţii, eşti rîndul caselor în care voi intra pentru a adăposti verile toride, streaşină, pentru ploile torenţiale şi albie pentru apele care şi-au rătăcit prundul, eşti umbra copacului secular sub care se aşază calul, călăreţul şi înţelesurile cabalei, fluieratul pădurii şi toate culorile cîmpului acoperit de maci, eşti poezia dimineţilor fără de care soarele nu vrea să răsară, eşti liliacul înflorit în toamnă, peste drum de casa mea...”. Vibraţia lăuntrului şi a trupului „ca o coardă întinsă” răspunde în *cutia de rezonanţă* a literaturii care caută, mereu, Universul şi Regele acestuia. În poemele în proză din *Cîntec în cenuşă. Imnuri orfice*, discursul narativ aduce un scenariu al drumurilor pentru că, o spune Şklovski, proza e a drumurilor: „În seara aceea, asfinţitul s-a lăsat mult mai devreme, căluţii mei au obosit, cereau odihnă, dar drumul nu se terminase, bolta cerească s-a despicat pentru a face 1oc întunericului şi cornului de lună din care a ieşit o lumină argintată, orbitoare la întîlnirea cu alte lumini, ciocnirea stelară se coborîse pe cărarea mea, în piept am simţit o năvală de doruri, ca un izvoraş zglobiu, am deschis gura însetară, să beau cerul cu şipotul apei lui, dar pleoapele mi s-au deschis spre vise, iar caii m-au ţinut agăţată de coama lor pînă un faţa casei... cînd m-am trezit, cineva plîngea de dorul meu...”. Drumurile încep în mitologie şi protoistorie, „într-un timp dispărut în preistorie, de pe cînd vorbele erau blajine, dulci, murmurate, iar fusul zilelor se învîrtea leneş, visător, cald, somnoros, pe o roată ancestrală a cerului”, într-un templu zamolxian şi, mai departe încă, în ceea ce personajul-narator numeşte *nostalgia Androginului*. În cutia de rezonanţă a literaturii Ecaterinei Petrescu Botoncea, proza aduce ceea ce aş numi *vibraţia_departelui*, o poetică a departelui în care harpa, sîngele, lucrurile *pulsează*, tresărind în sine, imnurile orfice ale iubirii. O serie de simboluri christice - ieslea, îngerul alb, „trimisul”, pescarii de pe Marea

Galilee, tribul nabateenilor, Muntele Tabor – susţin un subtil sentiment religios, dincolo de rostirea retorică de amvon, care împlineşte înţelesul pelerinajului din romanul *Camino*.

Arta tăbăcăriei şi poeziei

În aproape toate oraşele mari din ţinuturile româneşti, începînd cu Evul Mediu, rezistînd, deseori, pînă azi, au apărut, cel puţin o biserică, un drum, o mahala, un turn, apoi o bancă, zise ale *tăbăcarilor*; sînt semne de identificare ale unei *bresle*, foarte rezistentă în secole şi la schimbările dramatice de regim politic, într-o ţară, în fond, de oieri, crescători de animale şi vînători: altfel spus, au fost mereu piei de tăbăcit ca să îmbrace pe cineva, să-l personalizeze, începînd cu faimoasa căciulă „din miel", blănuri pentru doamne, haine de piele, portofele, pantofi, curele, cîte şi mai cîte... Tăbăcăria a început prin a fi un *meşteşug* şi, în timp, a devenit o *artă*: în fiecare epocă, între atîţia meşteşugari, au fost cîţiva artişti. Din această ultimă categorie face parte Gheorghe Gh. Bostaca, unul dintre „pielarii" foarte cunoscuţi în breaslă, care, iată, din prea-plinul unei pasiuni păstrează suficiente resurse pentru a scrie o poezie sensibilă, intensă, conceptualizată în orizontul unor „scheme" de gîndire exprimate, mai ales, în eseul despre „fiinţa omenească"; peste douăzeci de volume de poezie, între care s-au strecurat şi cîteva de aforisme, literatură pentru copii şi amintitul eseu, a tipărit Gheorghe Gh.Bostaca, începînd cu anul 1999.

Cea mai recentă carte, *Sublinieri* (Editura Timpul, 2022) este un jurnal liric al călătoriilor în ţară şi în lumea largă ale tăbăcarului-artist; nu ştiu cîte vor fi fost drumuri ale turistului, majoritatea, însă e a „obligaţiilor profesiei", sînt *drumurile pîinii*, începute în 1976, cum spune autorul în *O precizare*, pe cuprinsul cărora s-au scris viaţa şi, odată cu ea, literatura – „citiri, descifrări, trăiri" – ale lui Gheorghe Gh.Bostaca; sînt *drumurile anilor mei*: „Sunt zile/ Cînd unele trenuri, avioane, maşini/ Gări. Halte. Aeroporturi. Oraşe/ Dar şi oameni/ Din drumurile/ Anilor mei/ Năvălesc peste fiinţa/ Rătăcită-n trecut/ Fiind aproape imposibil/ Vreun orar/ Să mai respect/ Drept pentru care/ Pentru un timp/ Aş dori să le suspend/ Pentru a rămîne/ Mai mult timp/ Cu rarefiatul prezent" (*Nostalgice drumuri*). Multe poeme din *Sublinieri* au un *miez epic*, fixînd episoade învăluite în ceaţa amintirilor şi în ceea ce M.Sadoveanu numea mierea trecutului"; astfel, la Praga, în vara anului 1990, îşi pierde paşaportul, catastrofă, în acel timp, sfîrşind prin a dormi o noapte „La Consulat pe o canapea/ Pe un hol", în drum spre Reutlingen, „la şcoala nemţească pentru ştiinţa şi arta tăbăcăriei", autorul întîlneşte o femeie din România care emigrează „spre un loc de mai bine", în

Germania şi duce acolo „o uriaşă valiză" cu „multe sticle de borş" etc. Peste tot, în India, „înfăşurat" în timpul şi spaţiul de acolo şi în Africa de Sud, „mai aproape de cer", în „muzeul atemporal" dintr-un parc bavarez, la Viena, în Pădurea vieneză, într-o pensiune cu doi bătrîni proprietari „îmbrăcaţi ca-n alte vremuri", la o pizzerie din Florenţa, lîngă turnul din Pisa şi domul din Milano, în Grecia, Turcia şi Liguria, Germania, Spania, Belgia, Franţa, Verona – *acasă* şi *în lume* –, autorul îşi adună amintirile într-o lumină specială, în nostalgia şi calmul apusului, în aceste călătorii din trecutul recent, în fond, care se coagulează în jurul unor *metafore obsedante*: *cafeaua* este *însoţitorul* de fiecare zi, espresso sau „o cafea de Brazilia" şi *tema rădăcinilor*: cîteva poeme sînt scrise, iată, cînd *plîng rădăcinile*, începînd cu femeia care duce borş în Germania pentru a nu uita „dulceaţa rădăcinii", reţinînd o întîlnire semnificativă la Bruxelles, în Piaţa Mare: „Primăvara. 2017/ Bruxelles/ Piaţa Mare/ Magazinul cu bere/ Sorturi în număr uriaş/ Cînd şi cînd pe acolo treceam/ Ca să iau cîte un fel/ Vînzătorul, un tînăr/ eu, bătrîn lucrător/ Doritori de bine amîndoi/ Ambii pămînteni călători/ Discutam despre mări. Şi peste ţări/ Şi într-un timp/ Noi ne-am înţeles/ De ce inima ne întorcea/ Totdeauna acasă./ Comorile din depărtări/ De ajuns nu erau/ Pentru noi/ Rădăcinile plîngeau/ Să venim înapoi/ Ca să fim ceea ce suntem/ Chiar în locul de unde am pornit" (*Rădăcina)*. Drumurile esenţiale ale artistului tăbăcar, poet, se fac în visare („Venit de niciunde/ Călătorind către niciunde/ Rătăcesc/ Visînd să ajung/ Acolo unde/ Se află o comoară, Ascunsă/ Care nu trebuie/ Vreodată găsită/ Pentru a nu mă opri/ Din visare/ Drum/ Cuvinte/ Căutare/ Verticale/ Tainic primite" (*Recunoştinţă*) şi într-un text testamentar, cu un mesaj generos: „Prin multele locuri umblate/ Străzi, statui, muzee/ Temple, biserici, parcuri/ Dar şi oameni/ Aparţinînd tuturor generaţiilor/ Unele lîngă altele/ Unii lîngă alţii/ Stau, decorează, amintesc, vorbesc/ Şi îndeamnă pe cei care sunt/ Pentru cei care vor veni/ Să se îngrijească de trecut/ Şi să-şi modeleze viitorul/ Într-o armonie între ele/ Ce nu le va şterge vreodată fiinţa" (*Locurile*). Să luăm aminte la acest mesaj, într-o vreme tulburată, în care uitarea trecutului şi indiferenţa faţă de viitor par să fie regulile. À bon entendeur salut!

Marius MANTA

Tatiana Ernuțeanu
– „Carne, visuri şi oare triste uitate în Hydra"

Uneori se întâmplă lucruri bune – şi iată că întâlnirea cu poezia Tatianei Ernuţeanu face parte, pare-se, din sfera acestor socoteli ciudate ale vieţii, care

te ating în aşa fel încât vor rămâne de neşters probabil pentru totdeauna. I-am reţinut diferitele grupaje din varii reviste de literatură (şi nu numai!), însă adevărata preumblare printr-un univers liric cu totul aparte s-a produs odată cu volumul de versuri *Carne, visuri şi oase triste uitate în Hydra*, apărut cu ceva timp în urmă la Editura „Eikon". Nefiind în niciun caz degrab' impresionabil, mă grăbesc totuşi să deschid această micro-perspectivă asupra unui spaţiu poetic multistratificat, cu o afirmaţie ce, în mod normal, şi-ar fi găsit locul firesc mai degrabă undeva printre concluzii: Tatiana Ernuţeanu nu mai poate fi un pariu, ci în cazul ei avem deja de-a face cu un univers de o soliditate neîndoielnică, cu o voce care depăşeşte manierele şi tot ceea ce este la modă, pentru a ne conduce printr-un labirint al emoţiilor netrucate/ necosmetizate. Pe de altă parte, mărturisesc: de obicei, evit analizele de tip comparat; aş spune totuşi aici şi acum că puţine sunt volumele care reuşesc fără a aluneca în desuet să circumscrie un sentiment atât de complex precum dragostea. Modernă fără a pretinde explicit vreo apartenenţă, îndepărtată evident de tehnici textualiste, dar bucurându-se de graţiile postmodernului prin inteligente jocuri expresive, autoarea compune monografia propriilor izbânzi şi eşecuri. Redefinindu-se mai presus de principii ori adevăruri de-o clipă, Tatiana Ernuţeanu are ceva din delicateţea şi parfumul anilor '70 (Francoise Hardy ori Jane Birkin), cât şi din graţia de tip clasic, chiar dacă, după cum e până la urmă şi firesc, feluritele chipuri ale iubirii nu au cum să fie aşezate în certe structuri predefinite.

Ioan Es. Pop arăta că un asemenea proces de mitizare şi demitizare a sentimentului-unic a generat adesea – e şi cazul de faţă! -formulări tranşante. Cuvântul întâlneşte gestul plin de energie şi dimpreună fac posibilă... poezia, viaţa. De îmi este îngăduit, aş spune că cititorul va putea să re-monteze, ca într-un puzzle, această „life in frames" ce îşi va cunoaşte metamorfoza spre o „life in flames". „Posibilităţile" Tatianei Ernuţeanu se află dincolo de „standardele principiale" şi asta pentru că faptul de viaţă trebuie în permanenţă să aibă întâietate. Seducător şi suferind un proces de exacerbare, eul liric subminează celelalte instanţe: „...să devin atât de celebră ca/ imaginea mea autocolantă pe autobuzul care te poartă în burduf/ să te ducă acasă/ Ar trebui să-mi fie de ajuns că la vârsta mea nu mai ţin articulaţiile,/ am păr bogat şi sânii încă rotunzi/ Pot mânca junk food fără griji şi pot să ţip de emoţie când îmi treci prin cap/ ca un avion lovit de o pasăre preistorică" („Posibilităţi"). Nevoia de celălalt e totală iar aşteptarea dă sens unui timp afectiv care generează realităţi poetice conjuncte. Iubirea adevărată generează întregul, e calea unităţii depline: „schelete timide ce se amuzau că au aceleaşi oase subţiri/ clovni care îşi împrumutau tricourile cu dungi şi se mirau că mărimea era aceeaşi" („Noi am fost acordeoane ce cântau sfâşietor pe Olari"). Alteori, soundtrack-ul iubirii ia forma reproşului, odată cu constatarea: „Băutul din paharele găsite pe alte mese te-au înstrăinat şi te-au făcut să vrei să pleci" sau,

în doze variabil acide, înregistrează: „Compatibil cu alcoolul creierul tău părea să memoreze forma/ cel puțin cât salteaua de la Teleshopping care promite/ întinderi line și vise plăcute în cearșafuri nematrimoniale...”

Chiar dacă în marea lor majoritate poemele se bucură mai degrabă de structuri ample, ce deschid în progresie geometrică paranteze cu rol (auto)reglator, textele scurte presupun la rândul lor un soi de abilitate de a surprinde în lumină nediluată faptele banale și importanța acestora, urmate de consecințe: „Te las să plângi peste clătitele mele/ clătitele mele de duminică/ făcute în absența ta/ din simplul motiv că bucătăria e mică/” („Un desert cu consecințe”). „Poem amar” ne poartă de la constatări la limita tragicului către un burlesc mimat: „Sper să nu fie ca atunci când mi-am tăiat tendonul care mă doare și astăzi când e nor/ și când îmi pun/ pantofii de sex/ Monogamia le iese cel mai bine castorilor care rămân parteneri pe viață/ E bine că măcar acoperișurile dorm și visează scene perfecte la gura șemineului. [...] Minciuna se rostogolește a doua zi, tăvălindu-se de râs”. O asemenea diferențiere între eu-noi vs. ea-ei apare și în alte locuri – un bun exemplu ar fi chiar „Sunt împotriva romantismului” – o (pseudo)artă de viață: „Nu mai am nicio șansă să fiu admirată de contemporanele mele [...] Sunt mai pe senzual, îmi ies niște ierbare minunate/ Asta pentru că am vocea joasă, gravă, de radio/ Nu e meritul exclusiv al genei, ci al țigărilor/ Le las concetățenelor mele dantela/ Eu mă duc în dormitor cu isteria și viciul și fiul ministrului poștelor”. În mod cert, în absența iubirii totul devine „deșertăciune”, reînvie timpul care „se rostogolește peste pielea mea palidă lăsând iluziile să ajunge obeze”. Supratema iubirii acaparează toate coridoarele interioare.

În ceea ce mă privește, am înțeles diferit realitățile Hydrei; resemantizând, Hydra e mai degrabă ținutul unei stări, e locul damnat în care sunt închise toate razele ce vor fi scânteiat pentru câteva clipe în absurdul ce macină existențe – sugestia, pentru încă o dată, este aceea că „poemele nealese” viețuiesc fatidic doar aici: „Dincolo de hotare nu am călcat și viața mi-o plimb ca pe un pumn de semințe pe/ care nu știu unde să-l arunc” („Viața ca un tabel XL”). „Singurul lucru care contează după ce ai făcut primul credit” joacă rolul unui marș, fiind scris într-un registru ultimativ. Acolo unde „sunt morți vii și sunt vii morți”, unde viața se uită în două sexunde („Ar trebui să știi”) și unde aceeași viață nu poate echivala cu altceva decât cu un „borcan cu zacuscă, o ilustrată din Neptun” („Conservă de dragoste”), dragostea nu va mai întruchipa altceva decât un bâlci cu pretenții.

În versul Tatianei Ernuțeanu e o iubire sfâșietoare, cântată în post-armoniile cântecului francez yé-yé care întâlnește neverosimil gravitatea sonurilor lui Beth Hart. Apoi, aspect deloc de neglijat, discursul este susținut de o cultură care „se simte”, care mediază posibilități de exprimare și registre stilistice complementare. Uneori, și cu ajutorul neologismelor, în special al anglicismelor, Tatiana Ernuțeanu dă sens intertextului însuși, punându-l la

lucru. Nu-i urez autoarei „să crească”, nici să aibă parte de vreo altă etapă! Totuși, o aștept... cu aceleași note, cu portative diferite!

Lina CODREANU

Fulger de cuvânt, efigii și panegirice în lirica Lidiei Grosu

Cunoscută ca filolog cercetător și publicist, Lidia Grosu s-a afirmat, la început de secol XXI, în postura onorantă de scriitor prin cele peste 20 de volume editate, dintre care alegem aleatoriu, cu titlu informativ: *Salcie sunt* (debut, 2002), *În mine m-ascund de tăcere* (2012), *Lumina golului* (2014, ed. bilingvă), *De Țară port o cruce* (2015), *Torida, prin friguri, neliniștea* (2018), *Insomnia-și cântă o vioară* (2020), *Îmi învăț visele pe de rost* (2020). În aria literaturii române din stânga Prutului, formal și în substanță, poeta ar putea fi lesne asociată generației de douămiiștii. Asemeni contemporanilor, nu se desprinde de meditația privind complexele frământări istorico-sociale și culturale ale neamului, ceea ce rămâne o evidență în literatura „independenței” Moldovei.

Titlurea recentului volum – *Renunț la a ființei înserare* (Chișinău, CEP USM, 2021), cu un *precuvânt* al lui Mihail Dolgan, anunță o lirică dinamică și denotă un optimism volițional privind unitatea de neam și țară: „Tu, soro, frate-meu, adună-ți crinii/ Iubirii – de moșia strămoșească –//...//...Să ne-nvelim cu-a grijilor lumină/ Și să bătătorim cărarea lor/ Spre a fraților, de veci, grădină/ Care-i moșia unui tricolor”. Individualitatea lirică o dizolvă în fluxul colectivității, fiindcă nu doar ale sinelui poetic sunt problematicile contemporaneității, precum *votul (secret), diaspora, pandemia* (*Da, eu exist!, Diasporă, tu ești reală forță, Un act de eroism, diaspora*): „Voi vota/ pentru grija păstrării/ Strămoșeștilor datini//...// Voi vota cu un gând:/ Ca visul cel mare/ Să se-mplinească/ Și Țara mea – Mamă-mea –/ Să-și cheme copiii din lume ACASĂ!” (*Votez cu un gând...*).

Două metafore o pot defini ca artist al cuvântului: „Ideile-mi sunt *fulger de cuvânt*,/ Mi-i pana palmă umbrelor străine/.../ Nu poți să fii decât *o cugetare*,/ Uitând pe noapte-o pagină de soare” (*Uitând pe noapte-o pagină de soare,* s.n.). Conștientă de rolul catalizator, poeta optează pentru valorile consacrate, *efigiile,* ce nu pot fi anulate din patrimoniul de faptă, inimă și gândire de opinii vremelnice. Ele se concretizează în invocarea părților rupte din trupul Țării, Basarabia, Bucovina, ale căror mărci identitare rămân *portul*, *doina, hora, dorul, limba, neamul*: „Cu pană de păun la pălărie,/ Ești bade-al meu iubit, – bucovinean!/.../ Basarabeancă, nu aș intui/ Că ar putea ca cineva să ne despartă//...// Că neam suntem, să nu ai nicio grijă:/ C-o veselă și-o tristă

melodie,/ A dorului suntem străvechi efigii –/ E tot ce-i românesc... Şi-n noi vecie-i!" (*A dorului străvechi efigii...*).

Fiorul frământului în urcuș, pe alocuri anihilat de explicitări inoportune, este îmblânzit în curgerea melodioasă a versurilor scăldate în aceeaşi cromatică patriotică: „...Respir, o, Țara mea, fragment de zare/ Cu gându-mi într-un zbor nestrâmtorat,/ C-am fi-mpreună Actul de valoare/ Pe care Însuşi Domnul l-a semnat.// ...// ...Sunt sclav al frumuseţilor din zare/ Şi-al tainelor/ Ce m-au hipnotizat,/ Visez în glas/ La România Mare?/ Cu liniștea în prizonierat" (*Visez în glas...*).

Accentele patriotice sunt semnalate în receptările critice ale creaţiilor poetei şi e greu de trecut cu vederea peste aprecierile unor literaţi avizaţi precum acad. Mihail Dolgan, Mihai Cimpoi ori Nicolae Dabija, Ioan Holban, care îi postulează Lidiei Grosu statutul de poet român din Basarabia, adept constant al crezului întru Neam şi Ţară.

După acest prim grupaj poetic, în care „atrasă" de imagistica impresionist-tribuniciară subsumată nobilei iubiri de neam şi patrie, autoarea deschide uşile intime ale sufletului. Sentimentele de dragoste, de nostalgie, de contopire cu natura aduc un plus de lirism imaginii poetice. Poemele *Nu cochetez cu visele la mare, În evanescenţă, O nouă ipostază, Marea mi-a furat privirea* sunt subsumate *ciclului mării,* inserând căutări în oglinda sinelui dual: „Azi,/ Marea-mi aparţine toată.../ Cu visele sprinţare-n ea,/ M-alung/ De pe un val pe altul,/ Descoperind că-s altcumva.// Poate romantică.../ Sau tristă.../ Nostalgică-n instantaneu.../ Sunt chit/ Cu-acea, din mine,-artistă/ Şi nu mai ştiu – de-i ea sau eu..." (*Azi marea-mi aparţine toată*). De altfel, *panegiricele* („ofranda mea") situate în partea a doua a cărţii aparţin tot procesului de autocunoaştere, procedeul găsit fiind al reflectărilor sinelui în raport cu ceilalţi (artişti, prieteni, membri ai familiei): *Astăzi..., Poetului ce nu-i dat să moară, Fidel astral, Acesta este chiar destinul meu..., Născuţi în zodia... României, La ceasul tău, Peisaj de primăvară* etc. De remarcat în acest buchet encomiastic, poemul *Vocea-mi din culoare şi cuvânt,* dedicat Vioricăi Şerban, scriitoare şi artist plastic, ale cărei picturi au ilustrat atât coperta vol*. Îmi învăţ visele pe de rost* cât, mai ales, au pigmentat paginile cărţii în discuţie. Cele zece imagini ale lucrărilor plastice împreună cu fotografiile din arhiva personală a autoarei, denotă coroborarea eforturilor de luminare a emoţiilor şi gândurilor celor două artiste. În această notă a gratitudinii morale faţă de o binefacere primordială, poeta propune ciclul *In memoriam*, dedicat „iubiţilor noştri părinţi" şi membrilor familiei sale. Cele 19 creaţii intră într-o autobiografie lirică literarizată, însoţită de fotografii din albumul familiei. Tonul nostalgic dominant învăluie imaginea casei părinteşti: „Azi cuprind cu ochii zare-albastră –/ Mă pătrund de-un farmec infinit// ...// Casă părintească, dor durut,/ Ochi înrouraţi de frunză verde/ Azi, romanţa tristă ţi-o ascult/ Şi-n tăcerea lacrimii se pierde..." (*Casa părintească*). În aceleaşi nuanţe apar, mama,

tatăl, fraţii şi surorile, reavivaţi în transfigurări din trecut şi din tăceri, din copilărie şi tinereţe. Prozodia nu înregistrează ruperi de ritm în partea a doua a cărţii (cum se întâmpla anterior), ceea ce favorizează muzicalitatea lirică. Totodată, ideile poetice sunt susţinute cu o imagistică diversificată stilistic, cerând flexiuni invocative: „Într-un «adio» se ceartă// Un neînţeles cu-nţeles.../ Unde pleci? Când revii, mamă dragă?" (*Mamă, te rog să mă ierţi...*); „Copilărie,/ Eşti basmul/ Cu bunii mei tineri, părinţi,/ Vreau să-mi redăruieşti/ Şoapta lor dulce –/ Leagănul pruncilor/ De vitregiile vieţii feriţi" (*Regret*).

Ultimul poem – *Într-un vals mă voi face uitată* – întoarce rotund gândul cititorului la titlul cărţii – *Renunţ la a fiinţei înserare*, enunţ care secondează dorinţa poetei Lidiei Grosu (şi a oricărui creator) de a tergiversa „înserarea" acestei miraculoase vieţi: „Din umbra rezidirii ce ne are/ Regat al deznodării unui nod,/ Renunţ la a fiinţei înserare/ Când dimineaţa e al gândului meu rod...".

Diana DOBRIŢA-BÎLEA

Drumul poeziei trece pe „podul de curcubeu"

Mircea Lungu nu scrie poezie dintr-o suflare. Aşterne pe hîrtie versurile, apoi revine asupra lor de nenumărate ori pînă la publicare, astfel că fiecare poem are cel puţin cinci-şase variante. Minuţia aceasta se răsfrînge şi asupra alegerii cuvintelor, unele dintre ele făcînd parte din terminologia marinărească, destul de dificil de integrat în versuri astfel încît să nu le diminueze acestora fiorul liric. Dar cum să nu fie Mircea Lungu obsedat de perfecţiunea poemului, cînd în cea mai recentă carte a sa, *C-am stat sub vînt* (Ed. Ex Ponto, 2020), dă întîlnire sufletului/alter-ego-ului său pe „podul de curcubeu", simbol al drumului dintre pămînt şi rai, dintre om şi Dumnezeu?! Iată invitaţia şi un autoportret realizat cu sinceritate nedisimulată, vorbind despre dorinţa şi curajul de a cunoaşte şi de a experimenta cît mai mult din viaţă, indiferent de primejdia şi de complexitatea pe care le vor implica trăirile: „ci pentru că eu sunt făcut/ *pe potriva pămîntului, copacilor,/ vîntului şi valurilor fără tihnă*/ şi exersez totul ca şi cum aş încerca/ să prind un cuţit în cădere, purtînd/ nişte lentile de tuci" (*Împătuream totul*).

Cartea cuprinde trei cicluri: *de-a fi în viaţă*, *ceva ce există deja* şi *cînd sunt cum sunt*, al căror liant este „lumina pe care am fost în stare s-o trăiesc prin negoţul de zi cu zi al vieţii, fără să mă-ntreb cît de îngăduitor va fi, în cele din urmă, tremurul ei mărinimos cu mine" (frază din textul aflat pe coperta a patra). Prima parte se deschide cu poezia *Povestea pe care aş fi scris-o*, o iniţiere a cititorului în povestea vieţii poetului, şi continuă cu *Pîndind poştaşul*

lumii, de altfel şi prima variantă de titlu a volumului de faţă, după cum mi-a mărturisit autorul. Cel de-al doilea poem reflectă dorinţa poetului de a lua „urma cu drept de folosinţă-n dezlegări" femeii iubite şi semenului de pretutindeni, de a întreţine aşadar o relaţie permanentă de cunoaştere culturală şi de învăţătură cu aceştia, de a menţine „prevăzătoare poduri" de iubire între el şi lume în scopul îmbunării şi înfrumuseţării acesteia. Dar, pentru a-şi continua marea călătorie pe drumul poeziei, actantul liric ştie că are libertatea de a transcende „malurile" acestei lumi, făcînd din ele taine pe care nu promite să le dezlege, ci, precum Blaga, să le sporească misterul: „Voi aprinde/ – oricît de prisoselnici mi-ar fi anii –/ mărunţitele paie ale cerului/ falnice semnale – încăpătoare lumini –/ pe care le voi urmări pînă se vor pierde sub cer,/ astfel că acele maluri întotdeauna/ mă vor aştepta/ grăbite cum nişte limanuri/ tocmai bune de împletit" (*Acele maluri*).

Meditaţiile lui Mircea Lungu, profunde, dezvăluind uneori doar prin sugestii adevărurile filosofice pe care le susţine – fie că e vorba de instanţa sinelui, de cea a lumii sau de relaţia dintre poet şi lumea sa prezentă, trecută şi viitoare –, lasă loc imaginaţiei cititorilor să le interpreteze şi să le continue. E modul poetului de a-şi ţine cititorul captiv în universul său de idei, de culori, de sunete şi de mirosuri. Urmărind dinamica transformărilor sale interioare în funcţie de vremea pe care o evocă, timpul fiind una dintre principalele teme ale cărţii, poetul face diverse salturi înainte şi înapoi. Astfel, viitorul serveşte aducerii luminii în sufletul semenilor, spre evoluţia lor spirituală: „dintr-o dată totul îmi va fi clar,/ ca şi cum aş continua să şterg un geam de ploaie/ adică mut lumea un pic" (*Mut lumea un pic*), pe cîtă vreme suferinţa trecutului – cu lipsurile materiale, sufleteşti şi estetice din copilărie, cu diversele umilinţe, incluzîndu-le şi pe acelea provocate de regimul comunist – a putut fi păcălită cu o joacă întotdeauna conştientă şi dirijată: „Jocul mă-ncărca/ de solemnitatea supravieţuirii,/ îngăduinţa lui însemna pentru mine/ toate culorile, toate sunetele şi mirosurile/ zilelor de care aveam nevoie/ pentru a respira" (*Îngăduinţa jocului*).

Partea a doua, ***ceva ce există deja***, se deschide chiar cu poezia ce dă titlul volumului, o meditaţie dominată de o dilemă existenţială: „ursind vestiri precum poştaşul/ cu haina-i însăşi o scrisoare/ sau stînd sub vînt am fost luntraşul/ atîtor mări interioare?" (*C-am stat sub vînt*). Răspunsul ne este sugerat, la prima vedere, de titlu: poetul este luntraşul vieţii, stînd în bătaia vîntului, supus aşadar meandrelor vremurilor. Dar n-ar fi decît o jumătate de adevăr, pentru că, în aceeaşi măsură, introspectivul actant liric nu poate face abstracţie de lumina în spiritul căreia gîndeşte şi trăieşte. Prin urmare, este totodată poştaşul lumii, poetul care are pentru fiecare semen, de azi şi de mîine, o scrisoare de dragoste. Această concluzie este susţinută de cîteva versuri din poezia *Ceea ce trece*: „Ceea ce va trece se va păstra curajos,/ iar inima […]// îşi va deschide puţin sertarele/ pieptănate lent de o fericire

curată/ ca pentru o rudă/ căreia-i pregătisem apa şi vinul". Sigur, lui Mircea Lungu nu-i lipseşte nici simţul umorului, autoironia ţîşnind uneori neaşteptat dintre reflecţiile poetice: „Mă voi întoarce 'mbătat ca orice marinar/ de opera defectelor sale,/ chiar dacă e revoltător curajul sincerităţii" (*Ca orice marinar*).

Ultima parte, ***cînd sunt cum sunt***, înglobează meditaţii, introspecţii, rememorări sub semnul Thalassei. Discursul liric capătă în această a treia secvenţă mai multă substanţă, mai mult sentiment direct, frust, proaspăt, ca şi cînd emoţiile ar fi fost încredinţate unui jurnal imediat după petrecerea întîmplărilor. Aflăm că viaţa de marinar nu e una idilică, ba dimpotrivă, poetul o aşază în sintagma „foc încrucişat" între el şi mare, şi totuşi ultima strofă a amplei poezii *Ehei, Thalassa!* trădează o dragoste netrucată pentru aceasta: „Aşa ţi-am dăruit,/ ca-ntr-un foc încrucişat, alte zile/ pe care nu le-ai fi avut/ de n-am fi fost împreună".

Abundă frînturile de autoportret, care, adunate ca într-un puzzle, ne oferă un tablou uimitor al poetului: este preocupat de modul în care îi sunt percepute firea şi opera: „Cine mă vede, plin de bunătatea lumii,/ cine mi-aude pasul destoinic/ umplîndu-se de aer, ca o coardă de arc?// Prin literele numelui meu/ vor zbura scoicile cu piept imperfect,/ pepitele de siliciu şi cuarţ răcoros" (*Jocul cu praştia*); „Cine să-mi judece mai sus de sandale,/ coborînd din teatrul trecutului,/ sufletul – un măturător la taclale,/ şlefuind cu ulei zdrenţele trupului?" (*O meserie*); e încredinţat că se îndreaptă spre finalul unui proces cathartic: „Cu scrisoarea-n bucăţi ascunse la uscat prin buzunarele mele,/ sunt mai pungaş decît orice obscenitate/ învîrtind pe degete,/ ca pe-o pîlpîire, dreptul de a fi sărac./ Fie vorba-ntre noi:/ despre ce mai pot povesti?" (*Fie vorba-ntre noi*); rememorările afective, aducînd în prim-plan fiinţe dragi precum mama, tata, iubita, dezvăluie momente de revelaţie, declanşatoare de drumuri importante, aşa cum este şi acesta în care descoperă tîlcul existenţei sale: „Am rămas copilul tatălui meu,/ împrăştiat în curtea grabnicei şcoli,/ pîndind prin ochiurile de sîrmă/ ca nu cumva să abandonez/ jocul pintenilor visării…//[…]// mereu temător să nu mi se întîmple ceva în absenţa lui.// Şi iată că mi s-a-ntîmplat ceva/ ce nu-i totuna cu simpla prezenţă/ a unei teribile absenţe în valiza de lemn/ […]// admirată de toţi conductorii de tren/ de-am rămas în numele numelui meu" (*S-a întîmplat ceva*). Şlefuindu-şi cu mare grijă versurile după canoane literare stabilite în notă personală, Mircea Lungu nu e doar un poet original şi matur, cu o conştiinţă estetică deschisă, ci şi un om de cultură lucid, responsabil, atent la mesajul către cititorul pe care îl îndeamnă, în felul său, să-şi depăşească limitele, să se reinventeze, să „împăturească totul" în „corzile luminii", cu alte cuvinte, să devină mai bun din toate punctele de vedere. În numele vieţii, face din poezie ceremonii pe care le oficiază cu o dicţiune poetică demnă de solemnitatea cea mai înaltă. Ceea ce, desigur, este spre lauda sa.

Maria TRANDAFIR

Răzvrătire și împăcare

Când umbli prin spații veșnic tinere și nelimitate, printre lucruri vechi și totuși noi, printre oameni necunoscuți, chiar dacă ai impresia că-i cunoști, obligatoriu umbli și printre cuvinte, iar acest lucru, pentru poet, înseamnă să mute „marginile lucrurilor în nemărginire și cuvântul omului în precuvânt". Este o dovadă a stăpânirii cuvântului în esența lui, a cunoașterii forței expresive a acestuia favorizând orice transformare și trecere peste „nemărginirea gândului", a pătrunderii în temeiul însuși al cuvântului.

Pentru Dumitru Mălin, autorul volumului de versuri „În munte, lângă piatra cântătoare", spațiul mereu tânăr și infinit este acela al muntelui, lucrurile vechi și totuși noi sunt elementele naturii pe care le cunoaște și le redescoperă, oamenii sunt moții pe care îi găsește și îi regăsește în satele de moțogani, iar mersul lui printre cuvinte înseamnă poezia pe care o scrie altfel decât mulți dintre contemporanii săi, care de dragul modernizării (cum să rămână, ei, poeții, în afara modernizării care a cuprins ca o febră țara și poporul acesta?) au renunțat la idei și la sentimente (poeziile acestora fiind nereferențiale), la imaginarul artistic, la ritmul poetic, uitând că „totul pe lume este ritm: de la ritmurile cosmice, trecând prin cele circadiene și apoi prin, bioritmuri, până la pulsațiile vorbirii și ale gândului", după cum spunea C. Noica, filozoful ce considera „moderna" poezia de azi „irespirabilă" și „maculatură poetică". Spațiul montan, moții, satul, casele uitate, pădurile, râul sunt o realitate cotidiană care a devenit materie poetică, fiind transfigurată și esențializată de poetul D. Mălin, care acordă acestor elemente alte înțelesuri ce conduc la esențele prime, prezente în poezia lui ca un flux spontan, care „ne instruiește"(cum ar fi zis Al. Paleologu) despre lucrurile esențiale. Așa sunt cele prezentate de poetul amintit, care le dezbracă de semnificațiile simbolice cunoscute, atribuindu-le valoare sentimentală proprie. Munții sunt de piatră, dar *piatră vie* care i-a adus sentimentul libertății statornice și durabile trăite cu bucurie: „atât de mult iubit-am munții mei/ și-atât de greu i-am despărțit de mine"/; sunt *refugiul* dintotdeauna, unde s-a retras când i-a fost greu sau i-a fost dor, sau când s-a simțit obosit sau neîmplinit: „poate curând mă voi întoarce-n munți/ voi reveni în munții mei de-acasă";/ munții sunt *hotarul* pe care l-a trecut, gândindu-se la schimbările din viața aflată la începuturi: „Atât de fericit plecam în zori/ să caut visuri și femei și flori" altfel spus să învețe să năzuiască, să iubească și să admire frumusețea; sunt *culcușul iubirii* pe care i-l oferă iubitei: „te-aș duce și pe tine, iubita mea-ntr-o vară/ într-un culcuș de dragoste din munți/ să stăm acolo singuri și să se-audă afară(...); munții sunt *locul somnului* „cu fluiere la cap și la picioare/ să-mi cânte-n frunză dragostea de om/ și să mă pierd, cu cântecu-n uitare" amintind mioriticul ceremonial de

înmormântare. Dumnezeu va trebui să-i dea locul de odihnă acolo, în munţi, între păduri, cu Arieşul drag la picioare, râul pe care l-a părăsit şi la care vrea să revină, pentru că „dragostea lui lungă, încă mă mai doare"; în sfârşit, munţii sunt *cuibul naşterii* doinelor, a baladelor, a basmelor şi *sprijinul cerului*, în care stelele devin „rai de fluturi", iar din acest rai coboară, doinind, strămoşii. Poetul trăieşte mândria de a fi stăpân al munţilor, în preajma acestora simţindu-se precum Atlas care ţine pământul pe umeri: „Şi cine-ar fi îndrăznit să-mi ia din munţi/ şi cine să-mi bea fântânile solare"? Încărcat de semnificaţii este repetatul dativ etic pentru sublinierea apartenenţei acestor elemente la spaţiul sufletesc al poetului. Cu forţe nebănuite duce în braţe „munţii şi cerul şi pădurea". Munţii se confundă, uneori, în amintirile sale, cu satul şi casa părintească, pentru că acestea, deşi nu au eternitatea munţilor, îi asigură legătura cu strămoşii şi cu un loc al său în spaţiul montan. Când munţii i-au numărat anii, când părinţii adoptivi, gorunii, brazii şi fagii i-au lăsat câte ceva din zestrea lor, iar împreună i-au dăruit iubirea transformată în lichid vital, care să-i asigure puterea şi continuitatea, el se simte „viscol răzvrătit". Satul risipit printre stânci este şi locul în care sălăşluieşte Christos, aşteptând Învierea; este satul etern „singur sub păduri de spini", în a cărui veşnicie poetul se simte „clopot tras de vecernii". Este imposibil să nu ne amintim de blagianul „eu cred că veşnicia s-a născut la sat". Poetul reface un spectacol al naturii, ca un veritabil regizor: munţii joacă rolul stăpânilor, stelele sunt răspunzătoare cu luminatul de noapte, luna este o fată blondă care-l face să viseze, măceşii şi ferigile se joacă de-a prinselea: „măceşii verii fugeau de vânt, la vale/ şi ferigi mici, roşcate-i ademeneau spre râu", ierburile sunt ielele – dansatoare, prinse în rotundul horei, Arieşul apare ca un tânăr rapsod ce interpretează o nouă doină, iar el, rămâne la urmă, să-şi scrie iubirea cu cerneala stelelor şi să răspundă Arieşului cu alte tonalităţi, de fluier. Este o viziune de mare prospeţime, originală, asupra vitalităţii elementelor naturii, din pădurile căreia lipsesc faunii şi nimfele. Întoarcerea spre pădurea părăsită cu ani în urmă aminteşte de un alt înstrăinat, care conferă versurilor sale aceeaşi tonalitate de elegie tânguitoare: „Pădure, sora mea, te întâlnesc/ c-o strângere de inimă durută./ M-ai adăpat cu harul tău firesc/ şi mi-ai deschis în suflet o lăută./ M-ai învăţat cu albii dinţi să râd/ învăluit de-o bucurie mare/ când oamenii şi ciutele priveau/ cum trec pe ceruri şiruri de cocoare". (Nicolae Labiş). Uneori, tonul poeziilor este sincer-declamativ, vădind o evidentă trufie a urmaşului moţilor de odinioară: „Cred că există munţi în lumea toată/ Frumoşi şi-nalţi şi plini de aur greu/ (...)Dar oricâţi munţi ar născoci înaltul/ şi-oricâte stânci s-ar sfărma-n căderi/ ca munţii mei, ca râul meu, ca satul/ nu mai găseşti prin lume nicăieri". Este interesant de observat că tonusul sănătos, de om ce ia muntele în piept, care se ştie stăpân definitiv al Ţării Moţilor şi al istoriei acesteia, ce închide în eternitate amintirea cerbiciei neamului său (ce nu ezita să scoată cuţitul la mişei: „La ăştia scoţi briceagul dintr-odată/ şi-

astâmperi setea colbului cu ei"/), devine alarmant de obosit, plin de tristețe, angoasat: „Toate mă refuză, toate m-au învins/ nu-i găsesc nădejdii nicio cale întoarsă/sufletul-mi tânjește obosit și stins", regretând părăsirea satului natal. Dar moțul n-ar fi moț, dacă nu și-ar regăsi ritmul vieții ce răzbate victorios prin uitare, prin regret și prin tristețe, iar portretul colectiv pe care îl face neamului său este impresionant: „noi, moții, avem pumnul de granit/ și fruntea, stâncă-n cer nefulgerată;/ pe noi orânduiri nu ne-au clintit/ nici slugi n-om fi la nimeni niciodată". Când, cu îndreptățit orgoliu, Dumitru Mălin mărturisește că ei, moții „țin slobozi munții din Apus", că „sunt prag de patrie" și că „și-au cioplit din piatră seacă o țară", vorbele ar putea părea o mărturisire elogioasă, dar cine știe istorie este convins de adevărul acestor cuvinte. Purtându-și peste tot râsul și plânsul cu „drag de lumea toată", pătrunzând în toate sferele existenței universale, poetul a cărui imaginație este debordantă provoacă întâlnirea, deloc forțată, a uranicului cu neptunicul și telluricul, a vegetalului cu mineralul, într-o armonie surprinzătoare, fără ca versurile să iasă din sfera firescului și a omenescului. Urmărită în permanenta rotație a anotimpurilor, viața moților se suprapune ritmului naturii, iar anotimpurile dirijate astral, măsoară vârstele: toamna și iarna sunt vârstele regretelor de tot felul, primăvara e înălțarea speranțelor spre un alt fel de viață, iar vara este anotimpul devenirii bărbătești, lăstarul plopului devenind arbore falnic; dar o constantă a oricărei vârste rămâne înțelepciunea. În osmoză cu natura este însuși poetul; născut de goruni și de fagi, a moștenit talentul lor de a doini; îndrăgostit de codru, sărută frunza verde; ca răzvrătit viscol în munți își asumă conștient curgerea anilor, intrând în „grăbitul râu al vârstei". Cântându-și dorul, urmărindu-și obârșia, definindu-și timpul revolut și spațiul existențial, poetul își radiografiază viața în care neliniștile și reușitele, dezamăgirile și satisfacțiile încearcă un echilibru complice. Vrea să găsească răspuns la întrebările prezentate în sistem enumerativ-interogativ, care sună a provocare? a neputință? a curiozitate justificabilă?: „Cum să trăiești frumos cu tot urâtul?"; „Cum să trăiești frumos și omenește/ când nu mai ești în dorul nimănui?; „Din mii de stele, câte-s ale tale?Câte rămân doar frig și depărtări"?

Problematizând relația lui cu Timpul, D. Mălin intuiește în acesta un dușman de moarte și, totuși, prieten, căci viața lui s-a abandonat timpului de care s-a lipit într-un gest de abandon, până la moarte. Important pentru el este ca timpul să nu fie irosit. Se întreabă, cu speranța că va putea afla adevărul, ce s-ar putea întâmpla dacă, urmărind lumina „văpaia albă a unei stele", ar pierde sensul vieții în urma căreia ar rămâne doar fum și scrum? S-ar crede că răspunsul ar putea fi găsit în dorința unei glorii efemere, căreia i-a sacrificat iubirea pentru munții lui, pentru sat și pentru oamenii dragi: „unde-s visate gloriile mele/ oh, grelele recolte de-n zadar.../ unde mi-s toate piscurile înalte/ și munții depărtați, pierduți în vis"?/ Poetul trăiește cu sufletul scindat, între un „*eu*" ce păstrează farmecul vieții și nevinovăția copilului de altădată, pe

care l-a închis în sine și care i-a promis „că n-o să plece din suflet niciodată” și un „*alter ego*” pe care îl descoperă, cu o explicabilă curiozitate, și-l numește Iuda, pentru că și-a trădat munții și satul, pentru a ajunge (...) „director la urzici/într-un oraș de clopote străine/ cu planuri mari și reușite mici,/ și răstignit, întruna, eu în mine;” de trădarea aceasta nu s-a mântuit nici prin iubire: „nici iubirea nu m-a mântuit/ de răstignirea mea neînviată,/ și nici de Iuda-n eul meu zidit”. Înfruntarea aceasta continuă nu are câștigător, dar durata ei îl obosește, trezindu-se în apropierea senectuții, care-i aduce, ca unic câștig, înțelepciunea. În drumul spre devenirea visată, se întâmplă să confunde sensul vieții cu scopul acesteia, deși realizează că sensul conține ceva mai adânc și mai greu de obținut, iar dacă nu e bine motivat, poate să ducă la rătăcirea existenței și la scufundarea acesteia în țărână, așa cum constată poetul: „Sărmană viață, lacrimă bătrână,/ n-apuci nici să răsai, c-ai și apus”. Descoperă că viața este și „freamăt mincinos”, căci îl face să se simtă egalul universului și atunci viața îi este dragă, entuziastă, plină, pentru ca, fără niciun semn prevenitor, să-l facă neputincios, incapabil să mai adune stelele cu mâinile sale, existența fiind simțită ca o povară. Dar, ca întotdeauna, iartă și această înșelăciune care l-a făcut „să piardă stele și să cheltuiască luna”, acceptând destinul vieții sale ca o luptă permanentă cu sinele, în care se simte răstignit. Lupta aceasta începută ca o înfruntare între bine și rău, între dulcele și amarul vieții, între speranță și dezamăgire, între voință și neputință, se sfârșește cu împăcarea contrariilor, cu acceptarea unui destin care îi va dicta un adevăr numai al lui: „sunt frate doar cu sufletul din mine/ și soră mi-i doar inima din piept”. Privindu-și viața cu obiectivitatea unui eu analitic, s-a descoperit pe sine în timpul fragmentat în etape nonactive, guvernate de verbele „nu știu”, „nu pot”. Dar ca un veritabil homo interrogator, își pune iar întrebări despre el și despre alții, (posibil neprieteni), dialogul permanent cu sine, cu muntele, cu pădurea, cu viața, cu iubita, cu satul, creând o atmosferă vie, uneori delirant-interogativă: „cine mi-a dat poruncă să cobor/ din raiurile cele mai senine/ și să m-afund în iadul tuturor/ ori, și mai rău, în iadul strâmt din mine?(...) Cine m-a smuls, smucit dintre goruni/ și m-a împins sub sălcii plângătoare,/ să nu te-aud, pădure, cum răsuni/ să-mi fie dor de brazi și de izvoare?” De ce m-am încâlcit prin mărăcini amari/ precum o iarbă-a nimănui bătrână?/ Ah, cum mă arzi viață și mă-nspini!/ Cum mor de setea grea lângă fântână”! Sugestivă și originală săvârșire a unui verb „a înspina”ce dezvoltă conotații grăitoare, prin asociere cu iadul,cu încâlcirea, cu arderea și setea.

Poetul ne „convoacă”, astfel, la descoperirea primelor esențe în poezie: strămoșii, vatra satului, pământul și piatra, apa, cerul cu stelele devenite, prin comuniune armonioasă, esență supremă, dar și la cunoașterea propriei esențe. În existența dramatică a poetului căutător de răspunsuri generate de atâtea întrebări, se insinuează ca mijloace de salvare, iubirea și poezia, dominate de nostalgie, sentiment definit de Al. Paleologu ca „un elan al sufletului spre

înapoi, un dor de întoarcere către un tărâm părăsit pe care vrea să-l recupereze, spre o vârstă de aur". Dar asta nu înseamnă o detaşare de prezentul pe care îl percepe cu întreaga fiinţă, căci poetul D. Mălin îşi asumă, cu cerbicie, responsabilitatea de a face dreptate munţilor, care l-au aşteptat, Arieşului, care i-a dus dorul, pădurilor pe care le cheamă, le spovedeşte, cărora le vorbeşte, pe care le ispiteşte, transformând totul, cu pricepere, în cuvinte, iar ispita cuvintelor este tocmai de a umple, cu toată bogăţia lor, matca unor gânduri ale sale. Nevoia de a scrie devine copleşitoare, iar când el nu poate scrie, încredinţează dorinţa lui ierbii, lunii, stelelor: „să se-audă afară/ cum scrie versuri iarba sub paşi de vânt desculţi/ ...să se-audă-n rouă/ cum scrie versuri luna pe stâncile aurii,/ doar stelele pe munte vor scrie mai departe/ poeme de iubire cum nu s-au scris nicicând". Vrând să iasă din mulţimea oamenilor de rând, s-a lăsat ademenit de Castelul poeziei, pe care l-a căutat, fără să realizeze curgerea anilor, dorind seninul creaţiei (care uneori s-a întunecat). S-ar fi putut face îmblânzitor de şerpi, pe care i-a întâlnit destul de frecvent în drumul său, dar el şi-a dorit să fie poet, să cânte în pragul castelelor poeziei, fără să ştie dacă porţile i se vor deschide. Crezând în puterea mântuitoare a poeziei, a aşteptat, cu credinţă, vindecarea. A optat pentru drumul greu al creaţiei, parcurgându-l, în ciuda tuturor piedicilor peste care a trecut; conştientizând dificultăţile actului poetic de calitate, poetul a reuşit să ajungă un cântăreţ „bătrân", dar cu amara convingere că „şerpii lumii neîmblânziţi rămân", aşa cum „oamenii cu oamenii-s tot fiare". Din aceeaşi familie cu poeţii ardeleni G. Coşbuc şi O. Goga, poetul îmbogăţeşte sfera semantică a metaforelor definitorii pentru poezie, el situându-se, însă, în descendenţa căutătorilor de aur din munţii noştri; doar că el pătrunde într-o altfel de mină, de aur, una fermecată, care este poezia: „Tu, poezie, mină fermecată,/ trudesc şi eu cu aur să te scriu", dorinţa aceasta împlicând strălucirea, valoarea durabilă a creaţiei sale poetice, Timpul fiind acela care va hotărî asupra calităţii versurilor şi, bineînţeles, în favoarea acestora. Poezia îi devine cântec despre care spune „cântecul meu merge, iarăşi, acasă", metamorfoza aceasta fiind la îndemâna poeţilor, plecând de la Alecsandri: „e unul care cântă mai bine decât mine?" până la cântecul încăpător al lui Ion Barbu, „ar trebui un cântec încăpător precum/ foşnirea mătăsoasă a mărilor cu sare" sau al lui N.Stănescu. Dar cântecul său adună răspunsurile izvoarelor: „şi mi-a răspuns izvorul cu undele încete", căderea şi pierderea stelelor „stelele răscoapte au căzut în râu" (deşi altădată acestea îi aparţineau), tăcerea şi seninul munţilor: „mi-e dor de-un drum ce duce către munţi/ către seninul lor cu soare dulce", sunetele tulnicului: „şi-o să dezlege tulnicul, când sună/ iubirea noastră cu vâltori adânci", freamătul sufletului său plin de dor: „dar dorul meu pe mine mă omoară" şi de viaţă: „Atunci de ce tu, lume, eşti gata să te miri/ că nici la bătrâneţe eu n-am înţelepciune,/ că mai vânez petreceri şi-aş jindui iubiri;/ nu vezi ce scurtă-i ziua şi soarele apune?" Poetul este un

dionisiac căruia i-a plăcut să trăiască frenetic, asumându-şi, când a fost cazul, şi suferinţa şi neîmplinirile care fac parte obigatoriu din viaţă. Dar e convins că alături de poezie, va trece peste orice: „La brâu cu poezia, albă armă,/ prin care să mă apăr de urât/ de chin, de fericirea mea puţină/... biet suflet înflorit lângă lumină". Cât timp poezia îi este alături se simte tânăr, important fiind faptul că niciodată nu se va simţi singur: „Dar nu mă plâng cât, încă, poezia/ mă– nalţă vultur tânăr peste munţi,/ Nici ea nu-mi dăruieşte veşnicia,/ însă-mi împarte dragostea cu mulţi". Temperamentul tumultuos nu se dezice nici în dragostea care îl acompaniază, chiar şi atunci când nu se lasă copleşit de aceasta; adept al dictonului „trăieşte clipa", din plin, fără trecut şi fără viitor, Dumitru Mălin vede dragostea ca o invitaţie într-o călătorie perpetuă, în care el îşi asumă rolul de iniţiator, de găsire a locurilor de întâlnire în cele mai neaşteptate spaţii. Încă nesigur, bărbatul îşi pune primele chemări sub semnul ipoteticului: „te-aş duce şi pe tine, iubita mea– ntr-o vară/ într-un culcuş de dragoste din munţi,/ să stăm acolo singuri.../ te-aş duce şi pe tine, o lună, poate două/sub vulturii ce-şi ară plutirile-n tării". Când incertitudinea este înlăturată, familiarul îndemn eminescian „hai", atât de cunoscut, înlătură barierele dintre îndrăgostiţi. Invitaţia este spre zonele de libertate, fără constrângeri spaţiale: „Hai să te duc, iubito, în munţi şi-n sihăstrie/ să nu ne mai găsească nici luna din tării"... Hai să te trec prăpăstii şi râuri fără punte/ cum fără punte-i soarta nădejdilor din noi/ să coborâm doar seara-n sălaşuri neştiute/ unde la foc sfielnic să pâlpâim noi doi". (Ce va fi vrând să comunice îndrăgostitul prin verbul acesta ciudat şi neaşteptat asociat cu fiinţele lor? E sinonim pentru „a picoti", sugerând o stare de somnolenţă, trăită sub vraja dragostei, într-un cadru neobişnuit? Sau e pâlpâirea sufletelor, asemenea celei a flăcării înainte de stingere, pentru ca, la lumina jarului, cei doi să reediteze experienţa cuplului adamic: „Ne-om dezbrăca şi-n fânuri de borangic subţire, ne-om înveli sălbatici şi goi ca la-nceput" iar dimineaţa „leneşi, cu soarele-n ferestre,/ fără de vârstă-n suflet şi fără oră-n ceas/ vom slobozi speranţa să zboare peste creste/ ca vulturii iubirii ce-n suflet ne-au rămas". Numai versurile acestea dacă le-ar fi scris şi ar fi fost suficiente şă ne convingă de endoestezia lui, pe care vrea şi ştie s-o ascundă. Altădată chemarea iubitei la munte are altă menire: „Dragostea mea, hai cu mine la munte,/ să-ţi arăt raiul meu de cleştar,/ sufletul tău de câmpie s-asculte/ sufletul meu de pisc zvelt temerar". Se implică în această iubire, făcând promisiuni: „ne-am iubi şi am trăi fericiţi împreună" şi „ne-am urca tot mai sus şi mai sus într-o seară/ până ce-am trece şi de-al stelelor plai". Dar fata de la şes şi bărbatul de la munte n-au avut nicio şansă, pentru că îndrăgostitul de înălţimi n-a avut curaj s-o cheme în munţi, lăsând-o la câmpie sau poate pentru că le-a lipsit mereu ceva: abandonul total, când „tu" ar fi devenit „eu": „de ce nu ne-am iubit destul, iubito?" Recunoscându-şi tinereţea năvalnică, în care nu „s– a ferit de vini şi de păcate"(să ne amintim de setea de păcate a lui Lucian Blaga), poetul nu

poate uita năvala iubirii ajunse, în toamna vieţii, doar o „vremelnică amintire". Bătrân cu suflet tânăr, cu inima ca un clopot spart, se ascunde de iubire în vis. Regretând prea repedea trecere din iubire în iubire, neştiind că dragostea adevărată trebuie învăţată, că aceasta e simpatetică, dorind altceva, fără să vadă ce-i era aproape, sufletul îi rămâne dureros de insaţiabil. Şi-ar fi dorit să aibă „aripi de mătase/ spre sudul cald al dragostei să zbor", imagine care aminteşte de celebrul vers al lui Ion Barbu: „Şi-am mers, şi-am mers, spre caldul pământ de miazăzi", spre găsirea unui alt fel de iubire. Poetul a căutat iubirea toată viaţa, având convingerea că este posibil să iubeşti la orice vârstă: „dar chiar şi-acum, târziu/ prin amintiri îmi regăsesc cărare/ să mă întorc în lanul auriu/ al dragostei, cu holde foşnitoare". Iubirea şi poezia îi sunt aproape şi acum, uşurându-i povara senectuţii, pe care o acceptă, dar împotriva căreia se răzvrăteşte, pentru că s-a crezut, în tinereţe, nemuritor. Dar axul vieţii sale coincide cu muntele şi, mai ales, cu piatra cântătoare. De aici a început totul: naşterea, copilăria, plecarea, devenirea, popasul pentru a-şi căuta puterea în vremuri grele, şi aici a sfârşit totul: reîntoarcerea şi regăsirea. Piatra cântătoare a fost şi este reperul vieţii sale, a fost şi este firul Ariadnei, care l-a ajutat să iasă la lumină din încurcatul labirint al vieţii. Deseori a mărturisit legătura lui cu locul unic, tainic, din munte, acela de lângă Piatra Cântătoare care i-a stat aproape, pentru că din aceasta şi-a cioplit „şi cântec şi suspin"; aici ar vrea să ajungă, dacă printr-o minune şi-ar recăpăta tinereţea, dorinţa lui cea mai mare fiind: „să pot urca la Piatra Cântătoare/ din care beau izvoarele suspin/ să-mi vindec rugul inimii-n răcoare/ şi anii prăbuşiţi din care vin". Este un fel de punct terminus al călătoriei prin munţi şi prin viaţă, fiind mulţumit cu prezentul şi cu trecutul său, nădăjduind să rămână om, până la capăt. Versurile îmbracă forma unei spovedanii, cu o încărcătură emoţională deosebită: „Numai pământ şi piatră cântătoare/ Atâta fost-am, Doamne, atâta sunt/ (...) Mai am puţin de alergat la vale/ Apoi mă va opri odihna grea;/ n-o spun cu bucurie, nici cu jale,/ ce-a fost a fost, ce-o fi se va vedea". S-ar putea spune că poeziile sunt secvenţe dramatice, în care poetul cooperează conversaţional cu elementele naturii personificate. Prin monologul liric adresat îşi marchează intenţiile, în calitate de emiţător emoţionat, care *cere*: „să-mi dea şi el, moşneagul cumsecade,/ câţiva bănuţi de viaţă şi noroc;" *promite*: „să nu mă-nsor cu stele fără soţ;"/ *se întreabă*: „de ce nu ninge, Doamne, cu iubire/ cu tihnă şi cu pace pe pământ;" *se scuză*: „de altceva să fiu n-am fost în stare"; *speră*: „că-n munţi fără hotar/ seninul cald al dragostei m-aşteaptă;" *se îndoieşte*: „dar dragostea ce-o chem veni-va oare,/ va înflori mălinul meu târziu?;" *invită*: „lună, pâine albă şi voinică,/ hai, la toată cina, pe la noi". Continuitatea secvenţială se termină în descriere sau lirică narativă, monologul liric adresat fiind o modalitate discursivă esenţială în susţinerea rostirii încărcate de dramatism: „oh, suflete, te pierd prin depărtări!" Parafrazându-l pe Noica, aş spune că poetul a luminat lucrurile punându-le

întrebări, dar nu întotdeauna a căpătat răspuns care să-l lumineze pe el însuşi. Limbajul dramatic, susţinut de oralitatea stilului, de ritmul vioi, spontaneitatea zicerii, se converteşte în limbaj poetic, relevat de un imaginar artistic adecvat, susţinut de construcţii sugestive ce merită a fi studiate în detaliu.

Poetul Dumitru Mălin a adoptat un ton poetic inedit pentru poezia contemporană, exprimând cu forţă sentimente puternice de dragoste pentru locurile natale care păstrează amintirea unei istorii zbuciumate. Ca stăpân peste munţi, peste păduri şi peste ape ape, îşi exteriorizează prea plinul sufletesc şi bucuria de a fi trăit pasionat viaţa, bogată în sentimente de tot felul: de dor şi de dragoste, de satisfacţii şi de regret de încântare şi de nostalgie, de amărăciuni şi de neîmpliniri. Dar biruitoare a fost întotdeauna viaţa, iar gândul că n-a trăit în zadar îi luminează existenţa, luându-şi putere de „acolo". În acest/acel „acolo", poetul a contemplat, a aşteptat, s-a bucurat, a suferit, s-a răzvrătit, şi-a amintit, a iubit şi a retrăit iubiri, a simţit nostalgii adânci, într-un cuvânt, a trăit cât alţii în mai multe vieţi. Acest indice spaţial apare insistent şi într-o cunoscută poezie a lui Ioan Neniţescu, poetul patriot, care suspina: „Acolo unde-s nalţi stejari...acolo unde-s stânci şi munţi...acolo unde-i cer senin...Acolo este ţara mea şi neamul meu cel românesc/ Acolo eu să mor aş vrea/ Acolo vreau eu să trăiesc"/. Poetul din Ţara de Piatră a moţilor sugerează acelaşi spaţiu, cu aceleaşi coordonate, cu acelaşi destin: loc de viaţă şi de moarte, pentru vitejii neamului şi pentru el, rapsodul, care l-a transformat într-un loc nemuritor: „acolo unde cântă piatra-n cer,/ şi brazii strigă stelele pe nume/ Acolo, vrea-voi când va fi să pier/ să-mi urc sălaşul de sfârşit de lume". Poezia lui Dumitru Mălin ne-a cerut şi ne-a învăţat să vizualizăm o realitate bogată şi vie, lăsând impresia că stăpâneşte timpul şi spaţiul, că trăieşte alături de toate elementele naturii animate, stabilind cu acestea analogii, că evadează, când vrea, într-un spaţiu pe care îl consideră mitic, invitându-ne la cunoaştere şi la intrare în ritmul poeziei sale care poate fi considerată „respiraţia" gândurilor sale.

Raluca FARAON

Tentaţia firescului

Teo Cabel (poet, eseist şi publicist buzoian) este o prezenţă extrem de discretă în spaţiul cultural românesc, dar tocmai din pricina aceasta, critica literară trebuie să semnaleze mai mult ca oricând meritul unui scriitor talentat de a releva firescul trăirii în contextul lumii noastre agitate şi egolatre. Poezia din volumele sale (*Tablouri fără semnătură*, *Merg mai departe*, *Labirintul*, *Fluture în pustiu*, *Obiect în plutire*) este

meritorie prin naturaleţea exprimării, prin evitarea experimentului gratuit, este convingătoare prin emoţia netrucată, rar străbătută de ironie sau nostalgie dozate.

Cel mai recent volum al său de poezie – *Obiect în plutire* – a apărut în 2022 la Editura *Neuma,* în care Camelia Iuliana Radu semnează prefaţa, iar pe coperta a patra, Horia Gârbea îi oferă un scurt, dar elocvent cuvânt de însoţire: „Autor matur şi sigur de sine, arborând cam tot timpul un surâs autoironic, dar blând, Teo Cabel încearcă să regăsească punctul zero al umanităţii cu eleganţă şi simplitate".

Este poate cel mai mare atu al scrisului său acesta: firescul. La sfârşitul lecturii plachetei de versuri *Obiect în plutire*, tresari revelator: *Iată un om*, iată cât de simplu şi profund trebuie să devină acest gând al revelaţiei umanităţii din noi. Deşi este poezie, cărticica lui Teo Cabel mi-a amintit de două scrieri narative. Una îi aparţine lui Leonid Andreev, *Bergamot şi Garaska*, o schiţă în care un vardist aduce în casa sa un infractor în seara de Paşti, îl omeneşte, îl pune la masă, îi dă un ou roşu, iar vagabondul Garaska izbucneşte în plâns pentru că Bergamot i se adresează cu prenumele şi patronimul: „Gherasim Andreeici". A doua este un fragment din romanul *Un secol de ceaţă*, de Matei Vişniec. Acelaşi mecanism de declanşare a plânsului: un nebun este chemat de directorul spitalului la o discuţie amicală şi i se oferă o gustare: „Îmi vine să plâng când mă gândesc la cât de puţin îi trebuie omului ca să fie om. Omenescul din om nu cere mult ca să fie menţinut în viaţă, hrănit… O vorbă venind din suflet,, o roşie tăiată în două…".

Uneori uităm cât de miraculos e să tresari în faţa vieţii („toate sunt din lumea aceasta/ […]/ toate astea se cheamă unele pe altele/ nici nu ştiu de unde ies/ ca picăturile de ploaie merg"), a naturii („orizontul îşi fâlfâie penajul peste ţipăt"), a dimineţii („paharul e plin cu dimineaţă"). Uităm cât de importantă este legătura firească între generaţii (şi sunt câteva referiri la tată şi la bunică în texte absolut remarcabile!). Uităm că poetul este dator să semnaleze firesc angoasa şi binecuvântarea de a fi om, chiar cu dualitatea aceasta asumată: „priviri lance, buzdugan, glonţ, pumni/ ei, şi câte o floare,/ mai multe, multe,/ un parc întreg/ zgomotul se estompează// se face linişte/ sub boltă/ sunt eu cu mine/ ne uităm unul la celălalt/ ne dăm mâna, ce să avem de împărţit/ […] nu, azi e bun un ceai/ o felie de lămâie şi o picătură de rom".

Teo Cabel scrie măsurat, dar profund şi versul său e de impact major dacă poeziile sunt citite dintr-o răsuflare. Nu se simte nicăieri cizelarea repetată e versului, ceea ce este meritul său, dar se vede că e un vers lucrat, gândit, poate şi pentru că Teo este sever cu textul scris, un

obicei bun ce vine din lectura critică asumată şi pentru că el însuşi scrie recenzii critice atente. Fără a realiza arte poetice propriu-zise, o preocupare constantă în cartea aceasta o reprezintă căutarea sensului poeziei: „plânsul cuvintelor", „simţeam cum se surpă cuvintele în mine/ Coloane de templu păgân", „cuvintele se reconstruiau singure/ Se înălţau/ Cu aripile întinse", „umbre în sticle cuvinte de gheaţă piroane/ în carnea irisului". Sunt definiţii poetice percutante, iar uneori, reflecţia realului îmbracă haina atât de fragilă a „încuvântării": „florile gerului se hrănesc din literele lor/ litere de gloanţe// rămân găuri zdrenţuite pe margine/ le umple treptat lumina".

De admirat că impasul în care orice scriitor de azi ar putea cădea la gândul că nu mai e nimic de spus după atâtea secole geniale de poezie e tratat în cheie ludică şi responsabilă: „orice foaie albă/ deţine toate poeziile din lume/ dai cu degetul peste suprafaţa rece/ simţi/ alegi cuvântul/ sau te alege el (nu te crede aşa mare demiurg)".

Fără a se încadra într-un curent literar, Teo Cabel are un semn al său distinctiv: creează emoţie, fiind foarte cerebral şi asumând profund teme de reflecţie. Poezia sa este curată, limpede, ca o rugăciune spontană. Şi merită citită cu prisosinţă!

Mircea M. POP

Între Scylla şi Caribda

Actorul poet sau poetul actor, adică şi una şi alta, George Drăghescu, cel care editează de mulţi ani minilunarul cultural, literar, artistic „Ceaşca de cafea" ajuns recent la nr. 221, scrie şi poezie. Cu titlul *Înger cronicar* publică în 2020 la editura Eikon un volum care cuprinde deopotrivă poezie, dar şi haiku-uri, precum şi reflecţii.

Poeziile sunt scurte licăriri pline de miez, în bună parte de-a dreptul memorabile. Poetul nu risipeşte cuvintele, ci le foloseşte cu parcimonie, aşa încât minipoemele sale sunt nişte sclipiri de moment.

Bun la suflet, aproape altruist, poetul are mare încredere în oameni şi în dramul de umanitate care există în fiecare dintre noi. La el, Dumnezeu şi diavolul stau faţă în faţă, urmând ca fiecare dintre noi să se decidă unde vrea să se afle: *"Două umbre/ s-au răstignit de arlechini,/ de-o parte a arlechinului/ e umbra diavolului,/ de cealaltă parte/ e umbra lui Dumnezeu..../ Între cele două umbre/ sunt EU"* ("Teatrală I") sau: *"Umbra mea s-a întâlnit/ cu umbra lui Dumnezeu./ Eu n-am fost eu,/ ci umbra umbrei lui Dumnezeu"* („Umbra mea").

În altă parte aflăm cum a luat naştere noaptea: *„A ars o pădure -/ Din tăciunii rămaşi/ DUMNEZEU a făcut noaptea“* („Noaptea“). Ciclul „Cine-mi luminează visul?“ însumează 14 haiku-uri, precum: *„Fulgerul vara –/* ***Hokusai*** *cu penelul/ se joacă pe cer“.*

De asemenea, sunt incluse şi 36 de reflecţii, din care dăm două mostre: *“Dragostea de a juca un personaj naşte alt personaj”* şi *“Dacă ai ceva sfânt în tine, nu arăta acest lucru în biserică,ci în afara bisericii.“* Obsedat de gânduri şi idei, poetul George Drăghescu oscilează între Scylla şi Caribda, deci între dragostea pentru teatru şi credinţa în Dumnezeu, încercând şi reuşind chiar, cu abilitate, să le împace pe amândouă.

Petruș ANDREI

Preotul-poet Marcel Miron – „Drumeţ la poarta veşniciei”

Pentru mulţi poeţi, actul creaţiei în altarul cuvintelor se aseamănă cu slujba religioasă din sfântul locaş.

Aşezat la masa lui de brad, în curăţia chiliei sale, poetul nu poate scrie onest cu gândurile murdare. Orice operă artistică, de la Maiorescu citire, are şi un rol etic, morala creştină fiind cea mai înaltă formă de umanitate.

Notam acest „captatio benevolentiae”, îndată după lectura celui de-al şaptelea volum de poezii al preotului-poet Marcel Miron.

De acelaşi autor: *Versuri albastre si aurii*, (Editura „Junimea” din Iaşi, în anul 2015 2015″, *Caiere de lumină* (Editura „Gens Latina” din Alba Iulia, 2015, *De la Kogaion la Athos* , (Editura „Timpul” , Iaşi, 2016), *Spre orizonturi albastre*,(Editura „Timpul”, Iaşi, 2017. *Şarpele de pe balustradă*, (Editura 24:ORE, 2017) , *Poeme din anticamera vieţii* (Editura „Timpul”, Iaşi, 2020).

Deşi anii şcolarităţii noastre au fost în epoca ateistă, am avut cunoştinţe religioase din familie mergând cu toţii la biserică în timpul vacanţelor.

După 1990, ne-am întors iar faţa către Dumnezeu, mergem la sfânta slujbă şi cântăm şi noi „Hristos a înviat din morţi cu moartea pre moarte călcând şi celor din morminte viaţă dăruindu-le”.

Volumul de poezii *Vise pe Tabor* se citeşte şi se recitеşte cu plăcere sporită şi mai ales cu luare aminte.

Talentul poetului constă în măiestria cu care mânuieşte întreg arsenalul poetic, „O carte consistentă”, cum o recomandă strălucitul eminescolog Theodor Codreanu în prefaţa intitulată „Lumina visului”.

„Cu *Vise pe Tabor*, afirmă cu persuasiune Cassian Maria Spiridon, Marcel Miron urcă într-o altă vârstă, vârsta lirică a profeţilor”.

Visele nocturne ocupă a douăsprezecea parte din existenţa noastră, la care se adaugă reveria diurnă.

„Interpretarea viselor («Oniromanția») este calea regală pentru a ajunge la cunoașterea sufletului". (Sigmund Freud)

Visul exprimă aspirațiile cele mai profunde ale individului.

Visele, conform *Dicționar de simboluri* (Editura „Artemis", București, 1994), sunt la originea liturghiilor. Ele dialoghează cu sufletele morților, putând avea caracter premonitoriu, constituindu-se în adevărate mesaje ale morților către cei vii. Visele pot fi erotice, politice, religioase, istorice sau culturale. Visul poate fi profetic, atunci când este atribuit unei puteri cerești, inițiatic, telepatic, vizionar, presentiment, mitologic... Atunci când „conștiința și sufletul sunt în simbioză", visul „devine o formă de creație, fie în procesul vieții personale, fie într-o operă". (op.cit.)

În sens bergsonian, visul îndeplinește „o funcție nu dor morală, ci și terapeutică de salvare", „un revelator al eului și al sinelui", el „asigură o autoreglare psiho-biologică".

După C. J. Jung, „Visul este teatrul unde cel ce visează este simultan actor, scenă, sufleur, regizor, autor, public și critic." (op.cit.)

„Visul omului este o expresie cosmică și, uneori, o teofanie, este ca un vis al naturii manifestat în om și ca un vis al lui în legătură cu natura." (Raymond de Becker); „un semn al lui Dumnezeu manifestat în om și un semn pe care i-l dă acesta lui Dumnezeu". (op. cit.)

La rândul ei „Biserica simbolizează Ierusalimul, împărăția aleșilor, biserica paradisiacă, microcosmosul și sufletul omenesc". (Durand, episcop de Mende)

În opera lui Eminescu, „arheul spiritualității românești, centrul canonic iradiant" (după Theodor Codreanu), visul ca motiv poetic, este întâlnit încă din primele creații: „Cu-a ei vise de amor", „cu un de tainic dor" („Misterele nopții"); „Vis de răzbunare negru ca mormântul", „Visul tău de glorii falnic triumfând", vis de vitejie, fală și mândrie" („Ce-ți doresc eu ție, dulce, Românie") și vers final în amplu poem „Împărat și proletar": „Că vis al morții eterne e viața lumii-ntregi."

„Drumeț la poarta veșniciei" fiind, poetul Marcel Miron debutează cu o „Rugăciune", impresionat de „Biserica scufundată" și de „Dansul mirilor".

Poezia este mărturisire, „Vise împietrite", „Tăinuită comoară", „Călătorie", „Meditație", „Așteptare".

Actul creației este semănător celui de la războiul de țesut: „Din caierul speranței/ trag fir subțire. Să-mi țes cămașa de zale/ pentru costumul de mire".

Este în același timp și un act cosmic pentru că „în coșul sufletului meu/ împletit din raze de lună/ soarele blând/ va veni în el să apună".

Sentimente trăite sunt deopotrivă de bucurie dar și de tristețe: „Suspin și mă întristez/ pentru că în coșulețul meu/ cu bucurie lucrat/ cucul/ pasăre cenușie/ pe-nserat/ ouă de vânt a ouat".

Simbolismul oului este universal, Din oul cosmic s-au ivit cerul şi pământul, polarizarea Androginului. Omul primordial ia naştere tot dintr-un ou. „La fel ca în cosmogonii, oul psihic conţine cerul şi pământul, germenii binelui şi ai răului, precum şi legea renaşterilor şi a împlinirii personalităţilor." Din ou ia naştere copilul filosofiei, adică omul, adică înţelepciunea." El este „o făgăduială de bogăţie spirituală".

La acest simbolism se adaugă cele ale lunii şi soarelui, izvoare ale luminii.

Cucul, pe lângă alte simboluri, poate fi un simbol al spiritului lui Dumnezeu. Trupul ar fi ca un cuib străin în care sufletul ar veni ca să se aşeze: „în inima mea/ cusută cu raze de lună/ un soare bătrân/ va uita/ un ou de lumină".

Poeţii, „copacii vieţii", şi preoţii, „nori de tămâie", sunt robi ai aceluiaşi zodii şi, prin harul cu care au fost înzestraţi, pot deveni îngeri iar biserica lăcaş sfânt de odihnă: „Darul poeţilor - / să-şi deschidă singuri raiul" („Griji").

Un buchet de epitete („stele răzleţite", „stele obosite", „steaua înger", inimă de stea") ne îndreptăţeşte să amintim pe scurt, de simbolismul stelei: Stelele sunt simboluri celeste, imagini ale spiritului care străpunge noaptea inconştientului. Stelele vestesc naşterea lui Iisus.

Într-o „Excursie cu seniori" este aşteptată „să vină steaua ghid/ steaua înger/ singura care ştie/ calea către izvorul luminii".

Unele distihuri au concizia şi profunzimea sentinţelor: „Sărutul lui Dumnezeu/ înfloreşte pustiul." (p.28); „După diluviu/ totdeauna este pace/ şi vreme de renaştere." (p.29)

Evreii, un „Popor ales" şi martir, sunt „martori în procesul cosmic": „Numai cine a vorbit cu Dumnezeu/ trăieşte/ Stai la sfat cu Iahve/ eşti viu". (p.31)

Aflându-se în toamna vieţii, Marcel Miron scotoceşte prin „Lada cu amintiri" descoperind „Dureroase despărţiri" şi trasând „Noua hartă a iubirii".

Peste toamne vin alte „Toamne", ca-ntr-o incantaţie, mai mult extaz decât agonie: „Toamnele, doamnele/ vine anotimpul/ când dormim cu rândul/ cu strajă de veghe/ candelă priveghe /(...) Toamna ce mă doare/ ochii de cicoare/ au plecat departe/ dincolo de moarte".

Copilăria, „Haină inocentă" este „cea mai frumoasă haină a vieţii", „singura în care/ putem sta printre îngeri".

Din „Reviste", unele, din păcate, mor („Cronica", „Oglinda literară"...) poetul face cel mai frumos buchet de metafore pentru că ele sunt „flori de munte, flori de inimă, flori de cântec, flori de dor" „În vremuri covidiene", dar, mai ales, după ele.

Marcel Miron vede sufletul, eminescian, „ca un fagure de miere" iar revistele, (nu tabloidele), sunt „coloratele doamne" care „revarsă discret/ parfum de minte/ parfum de inimă/ parfum de dor".

Poetul transformă timpul trăirii în timpul mărturisirii, nefiindu-i frică pentru că se simte îmbrăţişat de „Maica pâinilor".

Intrând în „Biserici huşene la Buna Vestire" aflăm: „tabloul adevărului/ grădina dreptăţii/ mirajul frumuseţii/ poiana liniştii/ pajiştea cântecului/ casa blândeţii/ cărarea luminii/ odihna zbuciumului/ izvorul apei vii/ leagănul parfumului de flori".

Scrisă în dulcele stil clasic, poezia „Şantier sacru în pandemie" ar trebui citată în întregime, pentru frumosul omenesc şi artistic oglindit.

Poetul, asemeni Meşterului Manole, construieşte o biserică a cărei boltă „nepictată până-n ceruri urcă" iar îngerul coboară pe pământ şi-l ajută aducând „o scară de incendiu". Citind-o şi recitind-o putem spune: „Ecce poesis!"

Poetul Marcel Miron este un bun „Constructor" pentru că, „alături de Ana lui Manole" îşi zideşte propriul rai în „Timp de pandemie", când n-are voie să-şi vadă prietenul pentru că „molima dansează/ nevăzutele spaime/ prezente în dricul morţii".

O „Călătorie" neobişnuită ne poartă „de la pragul de piatră/ până la nori de înalt" cu diferite ambarcaţiuni „dincolo de promontoriul Troiei"; „liftul", ascensorul, „superplacenta cosmică" ne aduc în actualitate.

Creaţia „Sunt mesteacăn alb", construită pe un oximoron, este o profesiune de credinţă. Mesteacănul vine în poezia română de la populaţiile siberiene, ca un „Axis mundi" şi simbolizează „calea pe care coboară energia cerului şi urcă spre înălţimi „spiritele omeneşti".

Un avânt de „Tinereţe" devine litanie într-un acord final: „O1 ev de dor/ mă dor stelele tale care mor".

Spaţiul nu ne permite să citǎm în întregime poezia „Trepte" (spre lumină): „Cade-o stea din cer senin/ Luminează-n ochi descântec/ Lângă floarea de pelin/ Tremură o şoaptă-n cântec".

Poezia „Vise pe Tabor" înfăţişează una din cele şapte taine , euharistia, gustarea de către credincioşi a pâinii sfinţite de preot, sângele şi Trupul lui Hristos.

„Dormind în cuptorul fierbinte", Hristos este trezit de cântec: „Scoală-Te Doamne/ pregăteşte-Te/ iară şi iar te vom înjunghia/ ne este poftă de Viaţă!"

„Tăinuita comoară" (In memoriam Nicolae Dabija) ne aminteşte că avem pioasa datorie să ne „Acoperim comoara/ cu pânza văduvei/ şi ramuri plânse/ de doine şi balade/ rămase orfane de cântăreţi/ Peste veac/ flăcări albastre/ vor juca horele/ vechilor comori".

Creaţiile „Calitatea timpului" dedicată lui Dorel Cosma şi „Scăldătoarea de la apa Nemţişorului" in memoriam preot Dumitru Merticariu, precum şi „Poem pentru Remus" sunt „Lacrimae rerum".

Cu cele trei mici poeme cartea de poezii se încheie, urmând „Aprecierile critice" aparţinând unor nume prestigioase ale literaturii române contemporane.

Preot şi poet deopotrivă, Marcel Miron te farmecă de-i stai în apropiere, de-l auzi sau de-l citeşti.

Un om înzestrat de două ori cu har păstoreşte oameni şi cuvinte şi o face cu delicateţe, cu blândeţe, cu eleganţă şi cu talent din preaplinul inimii sale.

Cuvinte peste care s-a aşternut patina vremii sunt reînviate, ştiind bine că acele cuvinte sunt bune care, ca banii, „umblă în toate părţile." (Simion Ştefan)

Din nafura şi din vinul versurilor sale ne luăm sfânta împărtăşanie întru mântuirea sufletelor noastre însetate de frumos omenesc şi artistic.

ÎNSEMNĂRI

Florentina NIȚĂ

POEZIA DIASPOREI (XXIII)
Ierarhii amăgitoare peste lumi trecătoare

Spre sfârşitul lunii septembrie a anului trecut, începuseră să apară pe net primele semne de nelinişte din partea celor înscrişi la cea de a II-a ediţie a Premiului literar internaţional de poezie şi proză *PENNE D'ORO DELLA LETTERATURA – 2021*. La câteva zile până la închiderea ediţiei, în aşteptarea confirmării admiterii în concurs, îşi manifestau nerăbdarea mai ales cei care plătiseră taxa de publicare în antologia selectivă. Pe 31 august 2021 fusese şi termenul limită de participare la cea de a III-a ediţie a Premiului literar internaţional de poezie şi proză scurtă, în limba italiană, *Lo Splendore Del Talento – Scintille D'Arte – 2021*, cu alţi participanţi navigatori în eter şi nerăbdători de succes efemer.

Agenda organizatoarei ambelor evenimente, Editura „CentoVerba", se oprise brusc cu anunţurile pe portalul „Scrittori sotto riflettori" la lunile iulie-august 2021, când se publicaseră rezultatele concursului literar internaţional „Verba volant, scripta manent", ediţia a 4-a şi comunicatul privind trimiterea spre tipărire a respectivei antologii pe anul 2021; câştigătorii plătitori urmau să o primească ulterior prin poştă dar, între timp, trebuiau să se mulţumească cu clasamentele difuzate online şi cu diplomele în format pdf distribuite prin email.

Dar după nici trei luni, o ştire fulger venită din partea soţului, Cristian Verban, avea să spulbere bănuielile şi să întristeze pe toţi: după o grea suferinţă, pe 28 noiembrie 2021, se stingea din viaţă la Craiova, la vârsta de 60 de ani, promotoarea concursurilor menţionate, scriitoarea Gabriela Verban, preşedinta editurii CentoVerba din Italia şi a editurii Verbaniana din România.

Concursurile în derulare îşi opreau brusc mecanismele. A curs multă apă pe roţile internautice şi mulţi saci s-au măcinat la moara talentelor aspirante la gloria efemeră a unor titulaturi virtuale pompoase şi recunoaşteri onorifice de carton. Iniţiativele erau îmbietoare, oferta se anunţa generoasă, aşa încât mulţi s-au simţit chemaţi. În afara unei modeste taxe cerute celor selecţionaţi spre publicare în antologii, în schimbul unor exemplare tipărite şi livrate prin poştă, participarea era complet gratuită. Afacerea apărea rentabilă pentru toţi şi, la un calcul

simplu, chiar şi costurile de gestiune puteau fi acoperite printr-o participare suficient de numeroasă.

Faptul că, mai totdeauna, în anunţarea clasamentelor, nu erau menţionaţi alţi colaboratori, lăsa să se înţeleagă că la mijloc se afla un proces de decizie unipersonală. Poate doar vreo „Diplomă de onoare" atribuită să fi răsplătit eventuale contribuţii aduse la buna desfăşurare. Un destin singular şi singuratic, ce părea marcat şi în mod conştient asumat, al preşedintei renumitelor manifestări, ce acum sună şi mai emblematic, aşa cum a fost descris într-un „Epitaf" din volumul *Aşteptând exodul cuvintelor*, Ed. Verbaniana, 2020:

Eu sunt poetul singur
Ce toate-n dor le duce,
Am numai nemurirea
Şi-un colţ de stea pe cruce.

Descoperim cine era Gabriela Verban din fragmentele autobiografice la dispoziţie pe blogurile şi cărţile publicate, precum şi din amintirile celor care au cunoscut-o îndeaproape. Născută în anul 1961 la Mahmudia, judeţul Tulcea, Gabriela Verban (Galiceanu) a absolvit Facultatea de istorie şi filosofie din Timişoara. Înainte de 1989 a publicat sporadic prin reviste şi s-a remarcat la concursuri de poezie, sub pseudonimul Gabriela Vişan. Între anii 1982 – 1983 a activat în Cenaclul Literar „Mihai Eminescu" al Casei de Cultură din Bucureşti. A colaborat la revistele literare „Ramuri" şi „Mozaic" din Craiova. Din mărturisirile sale aflăm că a cunoscut asprimea regimului comunist şi a suferit pentru credinţa şi ideile sale, fiind arestată de câteva ori pe perioade scurte, între anii 1986 – 1989, pentru „reeducare".

A publicat primele cărţi abia din anul 1999, începând cu *Prin iubire, totul* - Ed. MJM Craiova, urmând în 2006 *Mai mare decât toate, dragostea* - Ed. Caccucci Drobeta-Turnu Severin. Volumul de versuri *Prin iubire, totul* a fost lansat la Biblioteca „Mircea Rădina" din Segarcea, oraş în care a locuit până în anul 2008. Au urmat: *Poeme printre stele* şi *Argument* publicate la Editura Singur în 2016, apoi *Dor de absolut*, Editura Verban, 2017. Volumele *Argument – nano eseuri* în ediţie revăzută şi adăugită în 2018 şi în 2020 *Aşteptând exodul cuvintelor – poezie cu post scriptum* , conţinând 100 de pagini de (micro)poeme, însoţite fiecare de câte o reflecţie având rolul să aprofundeze tematica abordată, au fost publicate la propria editură Verbaniana din Craiova.

În anul 2014 Gabriela Verban a plecat în Italia împreună cu soțul. Aici, la scurt timp, a început să se afirme pe plan literar, dedicând din timpul liber activităților în cadrul unor asociații culturale, activând ca membru al FUIS (Federația Scriitorilor Italieni), ca eseist și critic literar, pentru ca apoi să fondeze ea însăși o editură, să înregistreze propriile publicații și să înceapă să organizeze manifestări literare de mare amploare.

Dintre cărțile de poezii publicate în limba italiană amintim pe cele două din anul 2015, *La grandezza dell'amore*, Casa Editrice Montedit și *Lacrime di cielo*, Casa Editrice Planet Book, pe cea publicată în anul 2016 la CSA Editrice, *Riflessioni Nell'Assoluto* precum și *Il silenzio delle parole*, CentoVerba Editrice și *La memoria dell'eternità – poesie con post-scriptum*, versiune a ediției din 2020 în limba română.

Dintr-o privire asupra tematicilor abordate în creațiile care au văzut lumina tiparului se remarcă o predilecție pentru argumentele existențiale, bazate pe experiențe personale și observarea condiției umane în relație cu universul și cu Dumnezeu, finalizate în reflecții meditative. Poeta experimentează puterea cuvântului în care se transpun sentimente, idei, sugestii. Exprimările sunt sintetice, clare. În variantele din limba italiană putem regăsi formulări relativ simpliste, chiar cu unele greșeli de exprimare, ce se limitează la simple translări ale gândurilor înfiripate în limba maternă, în condițiile unei stăpâniri modeste a construcțiilor lingvistice specifice și lipsa unei corecturi calificate. Lacune ce pot dăuna nu doar în câmpul literar ci și în vorbirea curentă, dacă există un slab simț al autocenzurii.

Dar cea mai remarcabilă activitate rămâne cea de editor și organizator de evenimente. Dacă se spune că, cine citește cărți, trăiește prin fiecare mai multe vieți, despre Gabriela Verban putem afirma că a activat simultan, pentru o perioadă, în două lumi paralele, două ambiente separate, atât din punct de vedere lingvistic cât și geografic, ca sferă de influență, dar cu prelungiri în spațiul virtual, unde conviețuirea este mult mai facilitată și extinderea practic nelimitată. Nu e un lucru la îndemâna oricui să coordonezi o dedublare, mai ales dacă se referă la o activitate de amploare, cu manifestări de protagonist și pretenții de judecător imparțial și profesional. Chiar și simpla înregistrare și catalogare a lucrărilor a sute de autori participanți, urmate de redactarea și comunicarea rezultatelor, necesită timp dedicat și un efort deosebit de sacrificat.

Astfel, în România, Editura Verbaniana a publicat cărți și antologii ale unor autori, promovați și prin lucrarea intitulată *Istoria literaturii române contemporane 2018* care se declară a fi „o viziune în actualitatea

literară românească" iar în ce privește conținutul și selecția autoarea, Gabriela Verban, recunoaște fără umbră de modestie că: *Prezentul volum, poate că nu este un act complet de istorie, dar cu siguranță reprezintă o treaptă destul de înaltă, pe scara istoriei literaturii române contemporane. Suntem mândri că putem prezenta, an de an, o colecție de scriitori care înseamnă, sau vor însemna ceva și au ceva de spus în contextul vieții literare românești, care este atât de efervescentă actualmente*. La aceasta s-au adăugat *Istoria literaturii române contemporane 2019* și, respectiv, *Enciclopedia scriitorilor români* pe 2018 și 2019, fiecare cu autorii săi de promovat.

De asemenea, prin organizarea concursului SCRIITORI ROMÂNI ÎN PRIM PLAN, s-au acordat diplome de onoare *strict pentru scriitorii considerați meritorii (din punctul nostru de vedere), nu pentru alte criterii care nu au nici o legătură cu valoarea literară a operei autorului participant*, precizare considerată a fi necesară *ca răspuns la reproșurile pe care le primim de la unii autori*.

În perioada ședерii în Italia, Gabriela Verban a locuit în localitatea Cento, situată în provincia Ferrara, pe malurile Adriaticii, în apropiere de Veneția. Aici a înființat editura CentoVerba și tot aici a desfășurat în ultimii ani o intensă activitate organizatorică din dorința de a se distinge ca o personalitate culturală de excepție. Nu am cunoscut-o personal, ci numai prin ecoul acțiunilor întreprinse și prin însemnările difuzate, mai ales în ultimii ani. Un soi de neîncredere, inexplicabilă, m-a făcut mereu să ezit la tentația de a-mi încredința creațiile judecății sale discriminatoare, ratând astfel poate singura ocazie de a figura prin ierarhii și enciclopedii.

Mi s-a părut o îndrăzneală excesivă mai ales pretenția de a face ordine în vastul câmp al literaturii italiene contemporane, fără a-și declina câtuși de puțin competența, pretinzând a putea „judeca critic" și „premia pe cei valoroși" de pe poziția unui intrus, la urma urmei, chiar dacă avea calitatea de membru al Federației Uniunii Scriitorilor Italieni FUIS, prin acțiuni de anvergură proiectate și metode de promovare utilizate care să le asigure o popularitate ușor de atins și de necontestat: *L'iniziativa di questo sito SCRITTORI ITALIANI CONTEMPORANEI SOTTO I RIFLETTORI nasce dalla volontà di promuovere gli scrittori italiani contemporanei e le loro opere letterarie. Il progetto abbraccia le opere di scrittori consacrati e anche gli autori esordienti e si propone, tramite il giudizio critico dei redattori, di premiare i più meritevoli dandone visibilità sul sito.*

Aflăm că o nouă inițiativă, chiar zilele acestea, pune bazele unui nou concurs internațional de creație literară, organizat de un grup de foști prieteni în memoria și cu scopul de a da o continuitate, dincolo de

existența sa, activității care a pasionat-o într-atât de-a lungul vieții. Ca o culminare a intensului zbucium ce, se pare, va rămâne să-i tulbure de acum și neființa. Cu un regulament ce pare copiat la indigo din cele premergătoare, se va intitula „Il concorso Internazionale dei due mondi Gabriela Verban" și va încununa pe câștigătorul absolut cu trofeul „Gabriela Verban, poeta a două lumi". Și, de fapt, chiar două lumi își vor da mâna să poarte ștafeta acestui eveniment, două asociații culturale, partea română fiind asigurată, bineînțeles, de Editura „CentoVerba" iar organizația italiană anunță că va pune la dispoziție un ambient fastuos din zona Napoli pentru ceremonia de premiere a primei ediții. Va avea juraţi și secțiuni de limbă română și italiană și se va desfășura alternativ în cele două țări.

Dincolo de motivațiile comemorative și fără a-i leza importanța, gestul seamănă mai mult cu predarea unei afaceri la cheie. Ce vine să se adauge, dacă mai era nevoie, la numeroase alte competiții de acest fel, cu mai mult sau mai puțin răsunet, care ne îmbie la tot pasul. Dar se vede că regulile jocului sunt multora pe plac. Scrisul – această sămânță aruncată împreună cu pleava în vântul speranței, cu iluzii înmiite, fără să știe dacă îi va fi sortit să găsească un teren fertil în care să încolțească – se supune lor, încă o dată, umil și grăbit. Ambitiosus in verba est! O foame de laude și faimă efemeră de care unii profită și prosperă.

O fervență animatoare internaută în spațiul literar și competițional româno-italian s-a exprimat recent cu evidentă tendință polemică, postând pe pagina proprie un fragment de testament literar, care în traducere ar suna cam așa: *Dacă într-o zi voi muri/ să nu faceți un concurs cu plată/ în numele meu, că de nu voi reînvia/ și am să vă tot urmăresc/ ca o umbră*. Nu știu la ce regulament o fi făcând aluzie amica LP, dar poate ține loc de inscripție de epitaf.

PAGINILE AFORISMULUI

Ștefan MÎRZAC

ŞCOALA PĂMÂNTULUI

Mintea ne împarte în două:interior şi exterior. Apoi munceşte permanent o viaţă ca să ne golească în interior şi să ne umple în exterior ,să fim cât mai plini faţă de ceilalţi.

Copilăria se termină atunci când îţi dai seama că oamenii nu sunt egali.

Copilăria moare când se naşte masca.

Aforismele sunt eseuri comprimate ce fac economie de romane.

Statuile dintr-un parc sunt precum aforismele dintr-un roman.

Marele matematician Grigore Moisil este ca un aforism pentru matematică. Cu renumitul său umor fin şi spontan vine să compenseze ariditatea acesteia.

Adevărul este ca un foc. Pe unii îi încălzeşte, iar pe alţii îi frige.

Platitudinea terenului face ca apa curgătoare să fie nehotărâtă şi să nu mai găsească marea.

Când cel apropiat te minte înseamnă că este îndepărtat.

Aplauzele sunt decoraţiile pe care spectatorii le înmânează artistului.

Banalul şi misterul stau uneori împreună. Când banalul stă în faţa misterului, îl apără, iar când misterul stă în faţa banalului, îl face atractiv.

Unii sunt ca nişte băuturi la care fineţea maschează tăria.

Un boboc dacă nu-i mângâiat şi admirat de gâze, de păsări, de oameni, de soare, nu înfloreşte.

Paradoxul brumei: este rece, dar „arde”.

Când este secetă de calităţi ne inundă reclamele.

O carte este vie dacă are o parte din sufletul autorului. Librăria ar trebui să fie o colecţie de suflete.

O lumină vie se naşte întotdeauna la întuneric.

La început a fost Cuvântul, care, apoi, s-a dus cu vântul.

Iertarea este o îmbrăţişare a sufletelor.

Cu fluierul poţi să cânţi, dar şi să fluieri.

O revoluţie este o evoluţie dacă şi educaţia câştigă.

Orgoliul şi lipsa de iubire crescând au scos afară războiul din noi, care se extinde până ne distruge.

Aforişti străini

Aleksandar COTRIĆ
Serbia

Prostituţia de elită apare atunci când elitele se vând puterii.

*

Există oameni cărora doar strada le poate sta în cale.

*

Avem de ales: sau strângem cureaua, sau ne dăm pantalonii jos.

*

În epoca sclavagistă sclavul era o unealtă vorbitoare.
În capitalism muncitorul e o unealtă tăcută.

*

Noi avem poliţişti în civil şi infractori în uniforme.

*

Pe vremea turcilor poporul plătea autorităţilor zeciuială. De când avem propria ţară zeciuiala rămâne poporului.

*

Opoziţia scoate în stradă abia câteva mii de nemulţumiţi.
Guvernul a scos în stradă zeci de mii de şomeri.

*

Într-o amplă şi periculoasă acţiune de arestare a interlopilor poliţia a fost decimată.

*

Şi-a dedicat toată viaţa artei. I-a urmărit pe scriitori la ordinul serviciilor.

*

Analfabeţii mergeau pe vremuri la cursuri de alfabetizare.
Astăzi ţin conferinţe.

(pagină realizată împreună cu Vasile Ghica)

PRIMA VERBA

Carmelia LEONTE

Marcel Arvinte
Mă bucur că sunteți un om perseverent și ați devenit o prezență constantă în dialogul meu cu autorii (încă) necunoscuți publicului, dialog pe care încerc să îl susțin în această rubrică. Este prima dată când vă răspund în revistă, nu doar pe email, deoarece v-am respectat dorința de a avea o discuție fără martori. Acum însă ați devenit mai maleabil și în această privință, fapt pentru care vă felicit.
Se poate vedea cu ochiul liber un progres rapid, dar nu suficient pentru a da bun de tipar. Stângăciile inerente începutului nu sunt o problemă, din punctul meu de vedere, însă riscul banalizării limbajului poetic, lipsa preocupării pentru insolit ar putea să dăuneze. Bănuitoare cum sunt, cred că uneori folosiți un limbaj foarte frust pentru a ascunde absența unei inspirații autentice. Piatră peste piatră (ceea ce, în ordinea spiritului, ar putea să însemne o aglomerare de stări creative), cuvânt peste cuvânt, cu virtutea răbdării, se pot face minuni.
Ceea ce încerc să vă spun este că ar fi, poate, mult mai bine să evitați graba și să nu mai biciuiți muza, care e capricioasă din fire și ar putea să vă lase baltă când vă este lumea mai dragă. Vorbiți-i frumos, citiți-i și versuri ale altor poeți, că sunt mulți celebri și geniali pe planetă! N-avem ce face, trebuie să recunoaștem că lumea nu a început odată cu noi. Măcar ca experiment, încercați și așa, să vedeți ce zice. Spor și inspirație! Pe curând.

Daniela Greierosu
Frumusețea clipei care se macină sub ochii dumneavoastră nu se lasă ușor prinsă în cuvinte. Secretul este acela că nu trebuie să o căutați în afară, ci înlăuntrul ființei poetice care sunteți, să forați cu mai mult curaj în adâncurile inimii și ale sufletului pentru că, uneori, exercițiul dureros de exhibare a unor emoții de care ne temem poate duce nu doar la o mai bună cunoaștere de sine, ci mai ales la adevărata poezie. Ecuațiile lingvistice pe care le încercați mizează pe procedeul codării-decodării și sunt interesante până la un punct, dar când vă străduiți să fiți cât mai sofisticată, se simte artificiul, iar noi, cititorii, vrem firesc și originalitate. Mult succes!

Cosmina Beloiu
Pentru că sunteți la început de drum, nu aș vrea să vă descurajez. Vă spun doar că e loc pentru mai bine! Mult mai bine. Nu mi-ați dat indicii privind vârsta și ocupația. Dacă aveți 16 ani, vă sfătuiesc să continuați, dar mutându-vă atenția și interesul de pe scris pe lecturi serioase și bine asimilate. Dacă aveți 40 de ani, sugestia mea ar fi să vă bucurați de viață făcând din fiecare clipă ce v-a fost dată o poezie și să citiți, să citiți, să citiți. Asta înseamnă să studiați cu creionul în mână operele marilor poeți ai lumii, amânând scrisul pentru mai târziu. Numai astfel ați putea depăși etapa de simplă versificație. Un exemplu:

„Iubirea marchizei e nestemată rară
E Alfa și Omega, o rece piatră funerară
O simți vibrând latent, prin codrii și prin văi
Păşind vivace pe stinghere căi

E minune să o întâlnești
Îmbrățișare divină să o iubești
Dar tu, un muritor de rând, cum poți s-o înțelegi?
Căci ea știe taifas și vals

Iar tu cunoști doar tăcere și horă
Mama ta cum s-ar împăca cu așa noră?
Glasul ei este slăvire pură
Iar al tău este probozire nulă

Nunta voastră ar fi în Paradis
Dar tu ai avut parte doar de Abis
Tu nu cunoști cuvânt sfânt
Umbli în zadar pe acest Pământ” etc., etc.

CE SUFLET TRIST

Ce suflet trist mi-au dăruit
Părinţii din părinţi,
De-au încăput numai în el
Atîtea suferinţi?

Ce suflet trist şi făr' de rost
Şi din ce lut inert,
Că dup-atîtea amăgiri
Mai speră în deşert?

Cum nu se simte blestemat
De-a duce-n veci nevoi?
O, valuri ale sfintei mări,
Luaţi-mă cu voi!

Eminescu, *Poezii*, Editura pentru literatură, 1965, p. 316